

NA CESTĚ K DIALOGU

V CÍRKVI

Sborník příspěvků

Veřejné diskuzní setkání / 16. – 17. 5. 2014 / Olomouc

NA CESTĚ K DIALOGU

V CÍRKVI

Sborník příspěvků z veřejného diskuzního setkání

Olomouc, 16. - 17. května 2014

Upřímný dík za nezištnou pomoc a podporu patří našim přátelům, kteří se podíleli na sestavování tohoto sborníku a bez jejichž úsilí by vůbec nemohl vzniknout:

Janě Brotánkové, Drahomíře Kvapilové, Aleně Heřmánkové, Jánovi Hanzelovi, Júliovi Eckhardtovi, Pavlu Francovi, Ivošovi Francovi, Petru Sedláčkovi a Vlastimilu Bartošovi.

Děkujeme také všem autorům za laskavé svolení k publikaci jejich příspěvků.

Pravidla diskuze

DISKUZE JE DŮLEŽITÁ PRO POROVNÁVÁNÍ NÁZORŮ MÁ SMYSL, POKUD SE DODRŽUJÍ ZÁKLADNÍ PRAVIDLA

Diskuze (z lat. discussio od dis-quaterē, pře(roz)-třásat, zkoumat) je věcný rozhovor více osob nad určitým tématem, kdy cílem není rozhodovat, ale věc pečlivě rozebrat z různých stránek, shromáždit argumenty a snad i připravit půdu pro racionální rozhodnutí.

(zdroj Wikipedie)

VĚCNOST: věnovat se tématu a argumentovat, nikoli napadat nebo překřikovat

POCTIVOST: podstatné informace nesmějí účastníci zatajovat nebo tvrdit něco, čemu sami nevěří

ZDVOŘILOST: vyjadřuje společný zájem všech na každé věcné informaci

TRPĚLIVOST: pochopení argumentů druhého může vyžadovat čas

OTEVŘENOST: nevylučovat nikoho, kdo může k danému tématu přispět

Úvodem

Milí přátelé, dostává se vám do rukou sborník příspěvků, které zazněly na veřejném diskuzním setkání – kolokviu v Olomouci ve dnech 16. - 17. května 2014 pod názvem Na cestě k dialogu v církvi. K uspořádání setkání nás podnítila zkušenost s průběhem kauzy odvolaného slovenského arcibiskupa Róberta Bezáka. Zkušenost, která ukázala na jistou bezradnost v církevní praxi. Setkáním jsme chtěli přispět k vytváření bezpečného prostoru otevřeného dialogu uvnitř církve, ke hledání, co můžeme všichni udělat pro nastavení nezátížené komunikace.

Domníváme se, že myšlenky a zkušenosti, které na kolokviu zazněly, by neměly „utonout v moři času“. Nabízíme je i těm, kteří neměli možnost se veřejné diskuze zúčastnit. Témata otevřená v Olomouci jsou jistě aktuální pro širší okruh lidí, proto je poskytujeme ke sdílení.

Sborník vznikl kousek po kousku, za přispění mnoha lidí, kteří byli ochotni věnovat tomu něco ze svého volného času. Prosíme o shovívavost, jestli jsme nedostáli všem požadavkům profesionality. Pokud se bude zdát, že např. jazykový styl není dostatečně vybroušený, nebo že korektury textů nejsou dotažené, něco přebývá a jinde zase něco chybí, bude to pravda. Chtěli jsme (a snad se to v tomto dokumentu i podařilo) zachovat neformální a neakademickou, zato však přátelskou a otevřenou atmosféru, která na setkání panovala.

Podářilo se vytvořit prostor, kde se setkávaly a propojovaly myšlenkové světy různých lidí v církvi, sdílela se navzájem i protichůdná stanoviska a nevznikal nutně pocit, že se musí tasit zbraně nebo hloubit zákopy ve jménu pravdy. Zůstává nám radost, že přes různé zkušenosti můžeme spolu být na cestě.

Vaši

*Helena Ciprysová, Veronika Francová, Eva Loskotová, Zuzana Kvapilová,
Jan Molnár, Jaromír Kvapil, Miloslav Müller, Václav Vacek, Jan Kunčar, Aleš Brotánek*

Část první /

DIALOG V CÍRKVI

Vytvářet veřejné mínění v církvi je právem a povinností VŠECH

/ Petr Kolář

Být v církvi (jako) doma / Veronika Francová

Dialog, pravda a rovnost / Tomáš Škrdlant

Dialog je mnohem víc než sdělení nějaké pravdy. Dochází k němu pro radost z rozmlouvání a pro ono konkrétní dobro, které prostřednictvím slov vzájemně sdílí ti, kteří se mají rádi. Je to dobro, které nespočívá ve věcech, nýbrž v samotných osobách, které se v dialogu vzájemně odevzdávají.

(Evangelii gaudium, čl. 142)

Je zapotřebí více dialogu. Svět bez dialogu se dusí. Cesta dialogu vede k pokoji. Schopnost empatie míří k ryzímu setkání, ve kterém se mluví od srdce k srdci. Musíme vykročit k této kultuře setkávání. Tak jsme obohaceni moudrostí druhého a otevíráme se společné cestě ke hlubšímu poznání, přátelství a solidaritě. K vedení dialogu je třeba pokory a mírnosti, stát se vším pro všechny... být vším pro všechny.

(papež František, úryvky z Kázání z domu sv. Marty a z promluvy k biskupům Asie při cestě do Jižní Koreje)

Vytvářet veřejné mínění v církvi je právem a povinností VŠECH / Petr Kolář

V naší části Evropy bylo "to krásné 20. století", jak je pojmenovává v jednom svém šansonu Jarek Nohavica, stoletím hrůz. Na tomto místě se o tom úvodem zmiňuji proto, že my jsme tím byli v mnoha ohledech odstřiženi od vývoje ve svobodné části našeho kontinentu a teprve od pádu berlínské zdi se snažíme napravovat, co se dá a kde se to dá – ve společnosti i v naší církvi.

Už na vstupu do 20. století jsme se vymykali evropskému průměru: žili jsme ještě v monarchii s císařem pánem a "z Boží milosti králem českým", jemuž v důsledku této milosti šla ochotně na ruku katolická hierarchie. Po První světové válce sice došlo v Evropě k mnoha závažným změnám, z mapy zmizela habsburská monarchie a na její místo nastoupilo několik republik, ale církevní pyramida přežila. Důsledky tohoto stavu vyniknou, když se někdo "zdola" hlásí k rozpravě o důležitých záležitostech v životě církve. U nás jsme po dvou prožitých totalitách zvyklí na to, že v takových situacích býváme nahoře přijati se zavřenou náručí, abych použil jedno francouzské rčení. Je to v rozporu s intencemi 2. vatikánského koncilu. Na vysvětlenou, jako příklad, jedna osobní zkušenost:

V době, kdy jsem pracoval v Redakci náboženského života Českého rozhlasu, jsem byl přizván sekretariátem České biskupské konference ke spolupráci na vydání českého překladu čtyř dokumentů o sdělovacích prostředcích, vypracovaných na koncilu, respektive v jeho intencích o něco později. Patří mezi ně dvě pastorální instrukce: *Communio et progressio*, a *Aetatis novae*. K první z nich jsem napsal úvodní poznámky a po jejich vydání pod číslem 6A v řadě dokumentů naší Biskupské konference jsem dostal tři spoluautorské výtisky - našťáší! Je to skvělý dokument, vypracovaný mediálními odborníky v čele s americkým arcibiskupem Johnem Foleyem, který předtím provozoval ve Spojených Státech vlastní rozhlasovou stanici. Na obálce českého překladu stojí v závorce upozornění "Pro vnitřní potřebu", tento dokument se neprodával. Před pár dny jsem jej marně hledal i v naší jezuitské knihovně, kde máme sbírku dokumentů na regálu. Krátce pár citací z něj, uvedu vždy stranu dokumentu a číslo odstavce, protože každý ze čtyř dokumentů tohoto svazku je číslován odděleně.

- Strana 37, č. 32: Ve všeobecně a veřejně vyslovených názorech se (však) vždy projevuje myšlení a vůle společnosti. Proto je třeba se jimi svědomitě zabývat. To platí zvláště pro církevní a světské autority.
- Strana 38, č. 33: Svobodné vyjadřování názorů a právo informovat i být informován se navzájem podmiňují. Jan XXIII., Pavel VI. a Druhý vatikánský koncil jasně prohlásili, že pro člověka a naši moderní společnost je právo na informaci podstatné.
- Strana 61, č. 114: Církev je hluboce spojena s lidskou společností vzájemným dialogem a mnohostrannými vztahy. To se může uskutečnit jen na základě výměny informací a myšlenek, pozorným sledováním veřejného mínění v církvi i mimo ni.
- Strana 61, č. 115: Jako živý organizmus potřebuje církev veřejné mínění, které vzniká na základě dialogu jejích členů. Kdyby v církvi nebylo veřejného mínění, chybělo by jí něco k životu. Vinu by na tom nesli pastýři i věřící.

Koncilní dokumenty tedy mluví jasnou řečí; jde tu skutečně o nové – vlastně ale staronové - pojetí vztahů uvnitř církve. Od jeho plného uplatňování jsme ještě daleko - před necelými dvěma staletími byl ještě papež Řehoř XVI. přesvědčen, že "nikdo nemůže být na pochybách o tom, že v církvi jedni musí vládnout a jiní poslouchat" (v knize *Il trionfo della Santa Sede e della Chiesa Contro gli assalti dei novatori*). Církev se dělila na učící a slyšící a i když se "novátoři" už hlásili ke slovu, zvyk, ta proslulá železná košile, kladla a ještě dnes klade tuhý odpor. Vysvlékání z ní není snadné a v občanské společnosti probíhalo zvláště z počátku násilně a teklo přitom hodně krve. Celý proces ještě není ani v Evropě u konce a také v římskokatolické církvi postupuje jakoby váhavě, stále ještě vězí ve svých monarchických strukturách a návycích, i když našťáště o tomto problému dnes už mluví nadějným způsobem hlava církve, současný papež František.

Zkušenosti z vývoje situace na západ od nás ukazují, že záměrem prostých členů katolické církve, domáhajících se práv na informace a spoluúčast, není touha zasahovat do učení církve. Chtějí se ale aktivněji podílet na životě církve a zavést do něj rozpravu o vlastních každodenních radostech a strastech způsobem, na který jsou už dnes zvyklí v občanské společnosti.

Osobně jsem na základě zkušeností z dosti dlouhého života v několika evropských zemích včetně Vatikánu přesvědčen, že důležitým momentem tohoto procesu, na jehož počátku stojíme a který nás přivedl dnes sem, do Olomouce, je výběr diecézních biskupů. Doposud závisí rozhodujícím způsobem na příslušné vatikánské kongregaci, k níž pak tito biskupové cítí prvořadou odpovědnost za svou činnost ve svěřené křesťanské obci. Je to logické: "Koho chléb jíš, toho píseň zpívej!" praví české přísloví. Nebylo by ale logičtější a spravedlivější, kdyby skládali účty také místnímu

křesťanskému společenství, v jehož čele stojí? Rozumějme si dobře: Nejde o jakousi obdobu "Návštěvy Ad limina" vůči laikům, ani o volbu biskupa způsobem, jakým probíhají například politické volby, jejichž výsledky u nás samy o sobě ukazují, jak hrozně to může při uplatnění tohoto systému dopadnout. Při výběru biskupského kandidáta by ale rozhodně měl být nějakým způsobem zohledněn názor těch, ke kterým bude poslán a s nimi by měl vést o své činnosti rozpravu; není to tak iluzorní přání, jak by se mohlo zdát. Procedury tohoto druhu v některých zemích už existují.

Dosavadní praxe na nejvyšší úrovni je ovšem v podstatě monarchická: Papež je volen kardinály, kteří nepřekročili věkový limit. Po smrti Jana Pavla II., jestli se nemýlím, vešli do konkláve až na dvě výjimky jen kardinálové, jmenování právě zesnulým papežem. Tito voliči papeže jsou jmenováni papežem. Nikdo mu do toho dnes nemůže mluvit a jednou jmenované kardinály může k odpovědnosti za jejich jednání volat opět jen samotný papež. Se špetkou ironie zde můžeme mluvit o jakési "kato­lické demokracii", která se obdobně projevuje i na nižších úrovních. Nebude snadné s tím pohnout, ale je to nevyhnutelné. Existuje úsloví: Prvním, kteří o novotě promluví, musejí být vyříznuty jazyky. Ta činnost samotná bývá nádherná – až na ty vyřezané jazyky, ovšem! Jejich někdejší nositelé se ale mohou dočkat posmrtné útěchy, někdy i kanonizace...!

Využijme těchto dvou dnů v první řadě ke cvičení ve vzájemné kultivované dis­kuzi. Znamená to například učit se neotravovat druhé dlouhými řečmi o nepodstat­ném; pozorně naslouchat a přemýšlet nad řečeným dříve, než začneme sami argu­mentovat nebo prostě mluvit o něčem jiném a hlavně – učme se hledat to, co je nám přes všechny rozdíly a napříč celým spektrem církevního života přece jen společné, zatím aspoň horizontálně, tedy mezi námi samotnými. Je toho hodně a na prvních církevních sněmech to bylo východisko při hledání přístupu k novým názorovým proudům. Hledala se aspoň částečná shoda, což byl mnohdy jen zlomek toho, s čím účastníci na sněm přijeli. Ale tyto neúplné, minimální shody v rozepři se pak staly tím, co se jednotně ve všech místních církvích mohlo učit. Od řeckého výrazu učit (dokein) - proto pak vzniknul pojem dogma, tedy "to, co se má učit". Tak vznikla dogmata, velká, všemi uznávaná pravidla. Malá a neúplná dohoda všech je pořád lepší, než nesmiřitelné postoje, na kterých neústupně trvá každá ze znesvářených stran.

Předmětem dialogu, po kterém volají věřící nejen u nás, nejsou pochopitelně pravdy naší víry, ale v první řadě vztahy uvnitř křesťanského společenství, ve kterém se k sobě máme chovat jako bratři a sestry, kterými v Kristu opravdu jsme. Bude jen logické, když takovéto vztahy budeme vytvářet a pěstovat nejdříve mezi sebou, po horizontále. Teprve potom mohou přijít na pořad vztahy mezi základnou a našimi vedoucími činiteli.

Bylo by pochopitelně snazší řešit napětí ve vzájemných vztazích, kdyby jedna ze stran nebyla skálopevně přesvědčená o jedinečné správnosti vztahů v té podobě,

na jakou je zvyklá už po staletí. Podle názoru rostoucího počtu věřících jsou ale tyto vztahy v mnohém ohledu překonány společenským vývojem. Velkou krizí, která otřásla církví v tomto ohledu reformace. V dobách před ní se rozvadění křesťané snažili na sněmu nalézt i uprostřed vážných sporů to, co jim přese všechno bylo společné. Na sněmu v Tridentu už se bohužel o sporných záležitostech nemohlo mluvit, protože ti, kdo věděli nebo jen cítili, že jsou v rozporu s církevním centrem, se tam prostě odmítli v roli bludařů dostavit. Ve vzduchu necítili pozvání k namáhavé debatě, ale k soudu s důsledky, které lapidárně vyjádřil Martin Luther, když řekl, že není Jan Hus, aby šel na sněm. V okamžiku konání koncilu byl už ale mrtev, a na sněmu v Tridentu se pak konala premiéra „nekonané debaty“ mezi vzájemně rozvaděnými křesťany. Do té doby se jednalo a hledalo to, co přece jen zůstávalo společným; v Tridentu se už jen odsuzovalo.

Dobrym a povzbudivym príkladem postupu reformně naladěných křesťanů je dnes už proslulá "Pfarrer-Initiative" rakouských kněží s podtitulem Aufruf zum Ungehorsam (= Výzva k neposlušnosti). Psal jsem o ní už v posledním čísle časopisu Universum, připomenu tedy jen krátce, o čem v ní je řeč. Rakouští kněží se rozhodli před skoro přesně třemi roky jmenovitě:

- Umožnit věřícím dobré vůle přístup k eucharistii i v případech, že jsou rozvedení a znovu ženatí/vdané.
- V souladu s církevním kodexem (CIC Can 602 §2) bránit se v neděle a svátky sloužit větší počet mší nebo je svěřit "hostujícím" kněžím odjinud. Dobře připravené bohoslužbě slova budeme dávat v takových situacích přednost - Takovou bohoslužbu slova s podáváním sv. přijímání budeme chápat jako "eucharistii bez přítomnosti kněze" v dobách nedostatku.
- Nebudeme bránit vzdělaným laikům a katechetkám v promluvách při bohoslužbě v době, která vyžaduje více než jindy hlásání slova Božího.
- Budeme bránit spojování farností z nedostatku kněží a budeme se zasazovat za ustanovení mužů nebo žen do čela farností bez kněze, bez ohledu na to, zda žijí v manželství nebo ne.
- Z těchto důvodů se budeme při každé příležitosti veřejně zasazovat za kněžské svěcení ženatých mužů a také žen; vidíme v nich vítané kolegy v duchovní správě a službě.
- V přímlovkách ke každé bohoslužbě budeme prosit o církevní reformu.

Evangelíci nám někdy vyčítají, že my katolíci jsme v Tridentu zůstali trčet. Ať už je tomu jakkoliv, dnes musíme všichni pracovat na tom, aby se taková situace v budoucnosti neopakovala. Tehdejší důsledky jsou dostatečným varováním. Řešením je trvalá, průběžná výměna názorů na to, čím místní křesťané – biskupové, kněží,

řeholníci i prostí věřící – žijí a dále jako křesťané, jako bratři a sestry, chtějí žít i přesto, že v mnoha věcech se jejich názory různí. Komu se to zdá přespříliš vstřícné vůči těm druhý", doporučme výše citované dokumenty! Jsou přece „pro vnitřní potřebu“ – můžeme to chápat jistě i jako pro vnitřní potřebu církve (!?), do které všichni patříme a nadále chceme patřit.

Být v církvi (jako) doma / Veronika Francová

Je mi třicet dva let, jsem vdaná, mám dvě děti a pracuji jako školní psycholog. Toto je můj příběh, snad s jistou dávkou naivity, určitě ne univerzální, ale v mnohém bude možná podobný tomu vašemu. Zamíchám do něj kousek psychologie, ale jen malý...

Vyrůstala jsem v katolické rodině. Moje rodina mi byla bezpečím a byla jsem obklopena prostorem, který mi byl vlastní. Nevnímala jsem rozpor mezi životem v rodině a prostorem církve. Snad jen: nebavilo mě chodit do kostela. Neděli co neděli jsem z nudy skládala mámin kapesník do nejrůznějších tvarů (kapesník byl jediné, s čím jsem si v kostele mohla beztrestně hrát, předstírajíc, že kapesník potřebuji na smrkání). Povídání o Bohu, které se doma občas přihodilo, bylo ale v souladu s tím, co jsem prožívala v rodině. Poznávala jsem z něj bezpečí, zázemí a klid. Na rozdíl od jiných dětí jsem nikdy nezaslechla, že pokud nebudu hodná, Ježíš mě nevezme do nebe.

Bezpečí

Psychoanalytik Erik H. Erikson dělí lidský život do osmi věků; v každém z nich prochází člověk vývojovou krizí a z každé z nich může vyjít posílen pro další život. Rané dětství je nazváno obdobím „základní důvěry proti základní nedůvěře“. Podle Eriksona by dítě mělo na vlastní kůži zažít, že „svět je bezpečné místo k životu“. Každý domov, k němuž chceme v životě patřit, má poskytovat prostor bezpečí a důvěry. Potřebujeme je pro to, abychom jednou mohli stát na vlastních nohách. Tato základní životní zkušenost byla v mých představách o Bohu i o společenství těch, kdo k němu chtějí patřit.

Dva životy

Čas běžel, přes školu, další studium a dvě mateřské jsem přešla do světa dospělých. A probudila jsem se ve světě, ve kterém vidím, že žiju dva životy. V jednom jsem dospělá žena, která vychovává své děti, realizuje se ve svém oboru, může mít jistý vliv na to, co se kolem ní děje. V druhém životě, v životě člena katolické církve, cítím, jako bych byla stále dítětem. Alespoň soudě podle toho, jak se mnou oficiální část církve mluví. Když má moje neklidná duše nějakou pochybnost ohledně života církve, jako by slyšela: Jsi do svého pokoje a vrať se, až budeš hodná!

Vina

Napadá mě další nápadné propojení s vývojem člověka podle Eriksona: někdy v předškolním období nastává u dítěte čas „iniciativy proti vině“. Doba, kdy má dítě spoustu zajímavých nápadů, doba, kdy ho baví a těší pomáhat rodičům při práci, připravovat jim z vlastní iniciativy nejrůznější překvapení. Chce užít být na jejich rovině. Ne vždy se to daří. Ne vždy je sousto pro rodiče stravitelné. Rizikem tohoto období je pocit viny, který mohou v dítěti vzbudit.

Podobně se cítím v církvi: být nebo nebýt v ní iniciativní, když vím, že od některých jejích částí zažiji odsouzení? Že budu zase jen tím nešikovně iniciativním dítětem: Jdi do svého pokoje! Tato slova mi nápadně připomínají zkušenost, kterou prošli mnozí, kdo se zapojili do akce „Navštiv svého biskupa“. (Pozn.: Šlo o aktivitu, v níž chtěla skupina věřících navštívit svého diecézního biskupa s otázkou po vyjasnění odvolání trnavského arcibiskupa. Tato aktivita byla různě úspěšná v různých diecézích.)

U nás... doma?

Mám mnoho přátel, se kterými vedu až překvapivě duchovní rozhovory, a to přesto, že oni se za věřící lidi nepovažují. Často od nich ale slyším: Jak můžeš být v tak hrozném spolku? Vždyť jsi přece normální!

I velmi vzdělaní kolegové mi naznačují, že katolíci nejsou nic než parta podivínů, kteří se něčemu klaní, protože to mají nařízeno, že jim jde jen o peníze a nenávidí homosexuály. Můj přítel, který se před lety nechal pokřtít, říká: nevěřím žádné církvi.

A já tuším, že z toho všeho nemůžu obvinít jen komunistické školství či zlovlná média. Máme totiž takový obraz, jaký si vytvoříme.

Nadšení mladého člověka z otevřenosti a poctivosti směrem k druhým, kterou Ježíš prokazuje v novozákonních příbězích, vyzývá k touze jednat jako on. (Modlíme se přece, „abychom přijímali jeho způsob myšlení, mluvení i jednání“.) Na druhé straně stojí církevní praxe, v níž je Kristův hlas, jeho lidskost a pevnost jen pramálo znát.

Jako manželka a matka mám pochopení pro lidi, jimž se hrouť partnerský vztah nebo potřebují podporu při péči o děti a při jejich výchově. A to nemluvím o lidech, kteří zažili v životě skutečnou tragédii a hledají v církvi pochopení a zdroj síly. Mívám dojem, že namísto otevřené náruče, která přijímá člověka se všemi jeho slabostmi, narážejí spíše na přivřené dveře.

Na webu jedné nejmenované farnosti narážím na hlavní stránce na podrobný soupis všeho, co je v partnerském životě považováno za hřích, vedle na metodologii přirozeného plánování rodičovství s radikálním odsouzením jakýchkoli selhání. V kostele na nástěnce si přečtu o své povinnosti trpět a milovat, i přesto, že svět a lidé v něm jsou zlí. Jako bych slyšela jen: pokud nesplňuješ podmínky, vůbec sem nechoď, nepatříš do klubu.

Jak řekl Mahátma Gándhí: „Mám rád vašeho Krista, ale nemám rád ty vaše křesťany. Přijdou mi úplně jiní než Kristus.“ Často se mi stává, že nedovedu svým přátelům i dětem vysvětlit rozpor mezi tím, co říká Kristus, a tím, co říká a dělá církev. Mám dojem, že s mnohým se nedovedu ztotožnit.

Kdo jsem a kam patřím

Ztotožnit se. Totožnost. Identita. Další důležité období, tentokrát období dospívání. Podle Eriksona je to doba „identity proti zmatení rolí“. Kdo jsem, kam patřím, čemu věřím, s čím se ztotožňuji. To je obsah mé identity; každý nějakou máme. Stává se, že nedovedu přitakat tomu, co říká a dělá „moje“ církev, že se nedovedu ztotožnit s jejím obrazem a prožívám pochybnost o tom, kam patřím.

Z této situace jsou tři různá východiska. Tím prvním je odejít. Každý může odejít. Jenže háček je v tom, že nechci odcházet z toho, co mám ráda a že taky, jak všichni víme, utíkat od problému, nikdy nebylo řešením.

Druhou možností je chodit do církve na návštěvu. Tak to dělají mnozí z nás: chodí do kostela, ale současně jsou raději jednou nohou venku, využívají církev jako servisní stanici, která poskytuje služby a po dobu jejich nepřítomnosti se udržuje v chodu jaksi sama o sobě. Jsme v církvi pouhými návštěvníky a do okolního světa si chodíme vydechnout.

Třetím řešením je chtít být v církvi jako doma. A pomáhat v tom, aby takovým domovem mohla být. Protože chceme-li být někde doma, nemůžeme tam současně být jen na návštěvě.

Být sám sebou

Humanističtí psychologové (nejsilněji Abraham Maslow) říkají, že člověk, jehož potřeby jsou naplněny (žije mezi svými blízkými, zažívá od druhých úctu a respekt a nepocítuje žádné výraznější ohrožení), má silnou potřebu seberealizace, sebeaktualizace. Nejde o touhu mít kariéru či politický vliv, ale o prostou potřebu naplnit svůj

život, uplatnit ve světě to, co umím. A být v souladu sám se sebou.

Součástí sebeaktualizace dospělého člověka je pocit, že chci-li něco změnit, nemohu od toho současně dávat ruce pryč. Každý má svou vlastní cestu, jak udělat první krok. Tou mojí se stala pomoc při organizaci kolokvia *Na cestě k dialogu v církvi*, bezpečného prostoru, kde se nebudeme bát zeptat.

Doma = nebát se zpochybnění

Poslední střípek z psychologie: někteří autoři mluví o potřebě dítěte oddělit se od rodičů a stát na vlastních nohách. Aby na nich ale stálo bezpečně, je třeba, aby rodiče zvládli projít procesem oddělení se ctí. (To je nepochybně velká výzva, zeptejte se mě za pár let.) Lidově řečeno, jde o toto: když je dítě malé, staví rodiče na piedestal, který jim samo vytvořilo. „Rodič je king“, ví všechno a všechno dokáže. Ale je to podstavec vytvořený z iluzí. Úkolem rodičů je dovolit dítěti, aby tuhle představu všemocného rodiče z onoho piedestalu postupně shodilo dolů. Pak teprve mohou být svému již dospělému dítěti partnery. Základem bezpečí pro dítě je odvaha rodičů čelit jeho otázkám a mít sílu nezamést pod koberec, co je pro ně náročné. Nemít strach ze zpochybnění.

Takové bezpečí, které nemá strach ze zpochybnění, mi v církvi schází nejsilněji. Jistota přijetí, jaké dokáže druhým poskytnout Kristus.

Přála bych si, abych mohla říct, že je mi církev rodinou, že v ní vane Duch jako čerstvý vzduch, když po dešti otevřete okna bytu. Abych věděla, že sem mohu pozvat své přátele na návštěvu a že se u nás budou cítit jako doma. Abychom takový domov pomohli vytvářet, proto jsme dnes tady.

Dialog, pravda a rovnost / Tomáš Škrdlant

Začnu tím, že sem tak úplně nepatřím. Necítím se být příslušníkem církve, přestože jsem pokřtěný a věřím, že věřím. To, proč jsem tady má dva důvody. Jednak Aleš Brotánek četl mé knížky a mé úvahy a myslí si, že bych měl a mohl říct něco vlastně obecného a docela zvenčí o systémovém vnímání zpětných vazeb v každém systému, v každé společnosti, rodinou počínaje. Nebo koneckonců i jedincem a jeho formováním přes jednotlivá společenství, lidskou společnost jako nějakou organizaci až po církve. Do ní já nevidím a o dialogu v církvi mluvit nechci.

Ale druhý důvod je moje zvědavost, protože, jak se hodně už po léta zabývám tím, čemu se dá obecně říci systémové myšlení (přišel jsem k tomu přes svůj zájem o ekologii, v širším slova smyslu o vztahy mezi jednotlivými částmi nebo populacemi v ekosystému), zjistil jsem, že tento systémový pohled je mnohem širší a že se netýká zdaleka jenom přírodních systémů, ale třeba i jazyka a samozřejmě i lidské společnosti. Zajímalo mě to natolik, že jsem o tom před lety v 90. letech vydal jednu knížku, která má poněkud diskutabilní název „Demokracie přírody“. Vycházel jsem tam z úvahy Zdeňka Neubauera, který míní, že základní otevřené demokratické zpětnovazebně provázané tzv. nejednosměrné nelineární vztahy jsou základem každého živého organismu, každého živého systému. Když to potom aplikujeme i na lidskou společnost a nejrůznější lidská společenství, začne to najednou nabízet trochu jinou perspektivu.

To je to, co mě na tom zajímá. Se Zdeňkem Neubauerem, svým přítelem, jsem pak napsal další knížku, která je o živlech, kde ale také toto systémové vnímání skutečnosti a zpětnovazebně provázání jejich jednotlivých částí tam hraje důležitou roli. Takže z tohoto hlediska chci volně asociovat na téma dialog, otevřenost, eventuelně co všechno se dá zahrnout pod pojem demokracie, protože pokud jsem se dočetl, o možnosti či nemožnosti, žádoucnosti či nežádoucnosti demokracie, se v církvi také dosti mluví a píše. Obecný jev je, že v posledních staletích a rozhodně desetiletích se velmi vynořuje nové paradigma, paradigma otevřenosti, paradigma dialogu, paradigma změny posunu ve vnímání autority, a to z obou stran i od těch, na nichž je autorita uplatňována, i těch, kteří autoritu uplatňují. Nejviditelnější je to ve společenském uspořádání toho velmi nedokonalého způsobu, kterému se říká demokracie. Kolegyně tady mluvila o rodině, myslím si, že rodina je také krásný příklad toho, kde

dochází k tomuto posunu, kde se hierarchické vztahy dnes jeví jinak než v minulých generacích. Ať už jde o vztahy mezi manželi nebo samozřejmě i vztah k dětem a uplatňování autority vůči nim. Dalším výrazným příkladem je škola, která se hodně proměňuje a je to velmi diskutabilní. Točil jsem několik dokumentů na to téma.

Je pozoruhodné, jak tady na jednu stranu dochází k proměnám, kde se objevuje i možnost dialogu a vzájemné interakce, ale kde se současně instituce, tzn. školství nebo škola nebo sbor učitelů a vyučujících nějakým způsobem brání. Brání se z důvodů, z nichž některé jsou pochopitelné, ale některé jsou jen přežíváním a se-beudržováním statusu quo. Což je také typické pro všechny systémy, že se hledí udržet na té úrovni nebo v té podobě, v které jsou. To je základní konzervativismus. Ale k proměnám dochází a nejde zdaleka jenom o vztahování mezi vyučujícím, jeho autoritou a tím, kdo ji má přijímat. Ale jde i o způsob učení se. Způsob učení se, který je úplně jiný, protože nejde o informace a o memorování, ale jde o zvnitřnění toho, co se má dotyčný naučit.

Uvedu takový až banální příklad, ale přijde mně dobré jej zmínit. V 90. letech se vrátili mí přátelé z několikaletého pobytu v USA a jejich dvě děti, mládenci, kteří chodili nejprve do školy zde a potom asi dva roky v Americe, přišli sem, a ten starší z nich dostával průběžně trojky z angličtiny. Po bližším zjištění vyplynulo, že on samozřejmě nejenom mluví, ale i umí anglicky nesrovnatelně líp než učitelka, nicméně neuměl zařadit přesně už nevím, který tvar minulých sloves do patřičné tabulky a pravděpodobně ho ani vhodně nazvat. Toto je způsob, vlastně takový až i příliš jednoduchý rozdíl mezi dvěma druhy učení. Učení se tím, že se o něčem dozvídám, nějaké principy a ty pokud možno reprodukuji; a učení se tím, že to dělám, že tedy mluvím. K tomu mě napadá ze systémových teorií nebo z klasiků systémového přístupu jeden hezký pojem Gregoryho Batesona, který zní *deutero-learning*. Zjednodušeně řečeno to znamená učit se učit se.

Znamená to, že v procesu učení se je také zpětná vazba, vzniká také vzájemnost. Nikoliv, že člověk vstřebává určité informace a tím v něm vznikají nějaké dovednosti, ale současně se tím učí učit se. Je to vzájemná interakce, protože v alternativních nebo i v progresivnějších metodách výuky v dnešních školách vzniká nebo se razí teze, že nejlíp se dítě naučí tím, že dělá to, co se má naučit, a že to také učí průběžně druhé. Protože jedna ze základních tezí tohoto kolokvia je učit se dialogu, a protože už nám vuschlo v puse a nevím přesně, co bych dál říkal, napadá mě, jestli by nebylo nejhezčí, kdybychom zkusili v tom zbylém čase, kterého je myslím dost, rovnou nějaký dialog rozpříst. Říkám to ze své vlastní zvědavosti. To je ten druhý důvod, proč jsem tady. Že by mě totiž hodně zajímaly vaše názory na to, jaký je rozdíl nebo jaké jsou rozdíly mezi občanskou společností jako jedním takovým typickým reprezentantem otevřenosti, demokracie a vztahů otevřeného dialogu o všech problémech, a mezi církví.

Diskuze k tématu: Dialog v církvi

Příspěvek účastníka (1): Chcem sa spýtať: Čo sú podľa vás najväčšie prekážky na ceste k dialógu v cirkvi a ako by sa dali vziať do úvahy aj biskupi k tomuto dialógu? Vidím, že teraz na tomto podujatí sa to nepodarilo...

T. Škrdlant: Trochu jste zopakoval moji otázku. Já jsem byl sám zvědavý na to, co si kdo z vás zde přítomných myslí a co koho napadá, v čem je ten základní rozdíl. Otevřenost, vzájemnost a jistá rovnost se prosazuje ve většině skupin či systémů mezilidských vztahů. To jsem se pokusil trochu připomenout. A myslím, že je jich mnohem víc. Ona se dokonce prosazuje i v armádě, kde už hraje roli autorita a velení je zde podstatně zdůvodnitelnější. Před časem jsem četl hodně zajímavou studii o tom, čím se liší americká armáda od jiných. Bylo to mimo jiné v tom, že se tam (vyjma některých jednoznačných situací, kdy se jde do akce) o věcech diskutuje a že pravomoc jednotlivých velitelů není pouze plnit příkazy a předávat je svým podřízeným, ale že je nějakým způsobem širší a rozvolněná. Existuje tu tedy jakési paradigma k větší otevřenosti, k propojenosti a k proměně postoje autority, k proměně toho, jak autorita uplatňuje svoji moc. Proč to tedy v církvi probíhat nemůže? Proč to není tak snadné? V čem je rozdíl? Četl jsem několik velmi zajímavých studií, které argumentují, ne nezajímavě, a svým způsobem i přesvědčivě, že tyto základní demokratické principy nejsou pro církve vhodné. Jestli k tomu někdo něco řekne, budu moc rád.

P. Kolář: Myslím, že jsem dva takové důvody uvedl: hlavní problém je v tom, že ve všech společnostech přetrvává, jak tady bylo již řečeno, základní konzervativní myšlenka držet se toho, co je. Biskupové jsou jmenováni z Říma kongregací, k té se vztahují a obyčejné věřící berou jenom jako ovečky, které by měly poslouchat a nic víc. Rakousko je velmi pěkným příkladem země, kde se podařilo něco s tím udělat. Tam měli arcibiskupa Groëra, jehož jsem dokonce osobně znal, který byl jako arcibiskup po arcibiskupu Königovi naprostá nula, zcela pasivní člověk, který se s nikým nebavil. Byl to takový člověk, který pořádal hlavně poutě a do ničeho jiného se nepletl. Tehdy vznikla iniciativa Wir sind Kirche, já jsem jejím členem, protože jsem mimo jiné také rakouský občan. Měli štěstí v neštěstí: u Groëra se objevila

pedofilie, byl obviněn, dokonce nakonec odvolán a ten, který přišel na jeho místo, Schönborn, který tam je dodnes, je kompromisní osobou.

Ten tlak zdola byl tak velký, že si ani kongregace netroufla dosadit člověka, kterého měli nachystaného. Pak přišla farářská iniciativa (Pfarrer Initiative) - dovedete si představit, co by se dělo u nás, kdyby nějakých padesát kněží podepsalo dokument, že nebudou poslouchat biskupy? A Schönborn se nakonec s nimi dal do rozhovoru, ačkoliv nerad. Mezitím přišel nový papež, který otázky, které oni nastolili, zahrnul do svého programu. Decentralizace, to je ono. Ať se rozhodují věci na místě, ne všecko přes kongregace! To je myslím hlavní překážka skutečného dialogu u nás v církvi, že jsou biskupové jmenováni, aniž by někdo věděl, odkud se vůbec vzali. Zažil jsem případ, kdy byl tehdejší velmi dobrý profesor Ratzinger jmenován biskupem v Mnichově. Všichni se ptali, proč byl jmenován profesor, který vůbec nemá zkušenost s pastorační a nezná diecézi.

Jednotliví církevní činitelé byli dotazováni, koho navrhovali, a ukázalo se, že Ratzingera nenavrhl většina. Ptali se, jak je to možné, že byl on jmenován. Došlo to tak daleko, že mezitím penzionovaný nuncius, přes kterého to všecko šlo, řekl, že on to jméno do Říma neposílal, načež Ratzinger prohlásil v televizi, že papež může jmenovat biskupem, koho chce. Což v jistém smyslu pravda je, ale ozval se můj bývalý profesor, kterého si nesmírně vážím, Karl Rahner, a v televizním vysílání dokazoval, že do 19. století ani jeden biskup v Německu nebyl přímo jmenován Vatikánem. Ratzingera nakonec poslali do Kongregace pro otázky víry, tj. nahoru, jak se to dělá. Nakonec víme, že jako papež udělal jedno obrovské gesto, že abdikoval v okamžiku, kdy viděl, že problémy přesahují jeho možnosti. Já před ním velice smekám, protože to je krok, který bude mít veliké důsledky. Před dosazením biskupa musí být nějaká vazba na názor lidí, pak teprve bude biskup otevřený k rozmluvě s věřícími.

Příspěvek účastníka (2): Nejsme ve stejné situaci, jako byl Luther před Tridentským koncilem?

P. Kolář: No, úplně stejná situace to není už v tom, že Jan Hus byl upálen, dnes se jenom „zakazuje činnost“. Pedagogická, spisovatelská, shromažďovací lidem, kteří jsou „personna non grata“, ale už se nevěší a nespaluje na hranicích. Takže ta situace není úplně stejná, nicméně index autorů a zakázaných knih pořád ještě existuje. Myslím si, že nynější papež udělá vše pro to, aby tyto praktiky zmizely. Už tím, že mluví o decentralizaci církve. Chodí mu stovky všelijakých nesmyslných stížností, které se dají vyřešit na místě. Když je někde nějaký nepohodlný autor, tak není třeba hned letět prvním letadlem do Říma a řešit to v Kongregaci.

Příspěvek účastníka (3): Podělím se s vámi o osobní zkušenost. Nedá mi to a jsem puzen k práci v církvi. Opakovaně dostávám na hubu. Je to velmi zvláštní, protože kdyby firma, která v dnešní době tady u nás v České republice funguje komerčním způsobem, měla takové podmínky, takový zmatek, tak neprůhledné jednání, takové lidi mezi sebou, jako jsou v té nízké úrovni církve, tak by se na trhu podle mého názoru nikdy neprosadila a zanikla by. Jak to, že to funguje? Je to Tělo Kristovo.

Nad prací v církvi cítím něco dalšího, a to je určitý osobní vztah, něco, co říká srdce. Když se mi třeba něco podařilo v práci pro církev, byla to mnohem větší radost, než když se mi něco podaří v práci. Když se mi něco naopak nepodařilo a bylo mně řečeno, že to dělám špatně, tak to byla mnohem větší bolest, než když mi mou práci odmítl klient. Nevím, jestli to prožíváte podobně, ale cokoliv se týká mého vztahu k Tělu Kristovu, to v sobě nese ještě jiný rozměr, který jinde není. Tento rozměr je něco, co je ze srdce. Je k zamyšlení, jak s tím můžeme pracovat a jestli to není součástí oněch zámlk, rozpaků a nejistot v dialogu. To je můj osobní pocit.

Dále bych chtěl reagovat na dvojpólovost v životě člověka. Mimo církev je dospělý a v církvi je dítětem. Je důležité si uvědomit, že i kněží zřejmě žijí takové dva životy. Jsou kněží, jsou součástí a „děťmi“ Církve Učitelky, jsou nějak vázání na její historii, ale zároveň jsou i obyčejnými lidmi.

J.G. Kohl: Vyjádřím se k poslednímu příspěvku – církev Tělo Kristovo. My jsme církev, my jsme Tělo Kristovo, my jsme součást onoho Těla. Tento příměr uvedl do života prvně papež Pius XII. v pozdních 40. letech 20. století, a napsal o tom dokonce celou encykliku *Mystici Corporis Christi*, *Mystické Tělo Kristovo*. A to jsme my, to je nutné si uvědomit. Proto mi vždycky něco poskočí v zádech, když slyším „to říká církev a my se tomu musíme podřídit.“ MY jsme církev a to, co se říká, to říká církevní vedení s odkazem na učení církve, které církevní vedení interpretuje tímto způsobem. O tom budu víc mluvit zítra.

Ještě bych chtěl upozornit na to, co říkal Petr Kolář k současnému papeži Františkovi. Chtěl bych na tomto místě apelovat na všechny: seznamujte se, kde jenom můžete, s tím, co papež František říká, co napsal. Usilujte o to, aby to bylo přeloženo do češtiny srozumitelným způsobem, aby to taky bylo možné číst. Nenechme v tom papeže Františka samotného, protože když budeme čekat, až se čeští nebo němečtí nebo evropští biskupové chopí toho, co papež František říká, tak můžeme čekat tak dlouho, až zemřeme. A i když budeme v hrobě, tak se toho ještě nedožijeme.

Do třetice všeho dobrého bych se chtěl zeptat pana Škrdlanta, proč říká, že k církvi nepatří. To by mě zajímalo, protože já osobně mám velké výhrady k tomu, jak

se církev na veřejnosti jeví, a jakým způsobem je činná, ale přesto patřím k církvi, já jsem církev. My laici tvoříme většinu církve, drtivou většinu. Já jsem to spočítal: na světě je asi 1,3 miliardy křesťanů. Kleriků je 0,03%.

T. Škrdlant: Zkusím se k tomu vyjádřit velmi stručně. Nevím, jestli budu umět odpovědět, ani nevím, jestli to sem patří, je to velmi osobní. Já jsem povahou takový kverulant, že se neumím tak říkajíc ztotožnit s ničím, co... Je to jednodušší u osobností, u lidí, u přátel. Mám několik přátel, u nichž vnímám některé rysy, které bych u jiných nebral, totéž u sebe. Ale ve chvíli, kdy se jedná o jakousi ideologickou organizaci, která vydává určité výnosy - jinak církev vnímat neumím - člověk se z ní v podstatě vyřadí ne otázkou vnitřního rozhodnutí, ale tím, že s něčím nesouhlasí. Tímto způsobem tam zkrátka nepatřím. Toto jsou slova spíše pro jinou, osobní diskuzi, rozhodně to není něco, čím bych se pyšnil. Je to můj osobní problém, neumím se přizpůsobit a dělat sám v sobě nějaké kompromisy, asi takto.

J.G. Kohl: Vy se tedy necítíte být přínaležející k instituci - ale církev není jenom instituce, církev je také společenství, společenství bratří a sester (Mt 23). Církev má mnoho charakteristik. A jedna z nich je i ta instituční, ale nejdůležitější pro nás, laiky, je to společenství sester a bratří. A k tomu se cítíte být přínaležející?

T. Škrdlant: Ano.

Příspěvek účastníka (4): Jaký je rozdíl v dialogu laiků a církve ve Francii a u nás?

P. Kolář: Jeden z důvodů tohoto rozdílu spočívá v jejich kontinuitě. Napsal jsem o začátcích druhého Tovaryšstva v českých zemích, tzn. po obnově řádu v r. 1814. V tomto roce jezuité ve Francii, kde měli také zákaz existence, už byli sdruženi v Kongregaci Nejsvětějšího Srdce a po zveřejnění papežského breve jich 65 okamžitě nastoupilo do Tovaryšstva, takže vlastně nikdy nepřestali být. A časopis francouzských jezuitů *Études*, ten trvá nepřetržitě již 157 let, zakladatelem je pater Gagarin, Rus. To podle mě vysvětluje, proč jsou ve všem, co se týká společného církevního života, dál než my. Nejedná se o žádné kouzlo, zkrátka mají kontinuitu, mají otevřená teologická učiliště, mají své intelektuály a v posledních padesáti letech na ně nikdo nesáhl. Vezměte si, co jsme zažili za posledních padesát let my. Nemáme zkušenost. A smutné je také to, že naše společnost politicky není opravdovou demokracií, je tím, co se nazývá ve Francii „studená demokracie“, tj. demokracie, kdy ať se děje, co se děje, tak se u vesla a u koryta objevují stále tíž lidé, dokud neumřou. To je zvláštní, my máme vlastně pořád stejné lidi od r. 1990, stále se točí dokola. To je jako ten celuloidový panáček, kterého jsem měl jako hračku, vždycky jsem se divil jako dítě, že ať se s ním dělalo, co chtělo, jen se zakymácel a zase stál rovně, protože dole měl olovo. Takže jste ho mohli hodit, kam jste chtěli a on byl furt tady. Taková je

naše demokracie, s olovem v zadku. A kde se máme učit v církvi skutečně demokratickému způsobu jednání? Slavná věta francouzského původu: „Sire, nesouhlasím s vámi, ale budu dělat všechno proto, abyste to mohl říkat.“ U nás by to bylo naopak: „Já s vámi sice souhlasím, ale prosím vás neříkejte to.“

Příspěvek účastníka (5): Nový kněz ve farnosti chtěl vše dělat po svém a tím vyvolal ve farnosti konflikt. Část lidí byla z farního života vyloučena, a já sám dodnes jezdím do vedlejšího kostela. Samozřejmě mám pocit ztráty domova. Jak by se to dalo řešit? Jak se znovu nalézt?

V. Francová: Já na to asi bohužel nemám odpověď. V tomto nejsem zkušená a nevím si s tím rady. Třeba je tu někdo z vás, kdo jste zažili podobnou situaci a povedlo se vám z toho dobře vybruslit.

P. Kolář: Já jsem ji zažil. Když jsem se stal knězem Čechů v Paříži v r. 1974, na první bohoslužbu, kterou jsem uspořádal v intencích druhého vatikánského sněmu, jsem udělal v naší malé kapli oltář doprostřed a židle dokola. Tak jsme byli zvyklí a tak se to ve Francii běžně dělá v malých farnostech. Jako trouba jsem si neuvědomil, co jsem prožil v cizině za vývoj za tu dobu, než jsem se stal knězem. Lidi přišli a hrozně je to urazilo, hrozně se jich to dotklo. Dodnes toho lituju, byl to můj omyl. Neuvědomil jsem si, že jsem se z moravského katolicismu stal skutečně západoevropským jezuitou, s tím mám potíže dodnes. Takže jsem je velmi ranil a ti, kteří odešli, už nikdy nepřišli. Byla to především stará generace lidí, kteří tam přišli na práci těsně před druhou světovou válkou a ještě dožívali, byli to staří, poctiví katolíci, pro něž to bylo šokující. Písemně a později osobně jsem oslovil Jaroslava Škarvadu, tehdy ještě nebyl biskupem, ale byl naším šéfem (Jaroslav Škarvada byl koordinátorem duchovní služby českých a moravských krajanů po celém světě), a ten mi říká: „Víš, Petře, když přijde někde nový kněz, tak to vždycky takto je. Jsou lidi, kteří jsou velmi nespokojeni s tím, co dělá nového, a jsou lidi, kteří s tím spokojeni jsou. Tak pokud to bude tak, že místo těch, které jsi bohužel zranil a odešli, přijdou nějací jiní - možná, že budou taky víc nasměrování na to, co se v církvi dnes děje - tak je to v pořádku. Jestli ne, tak vyhodíme tebe.“

Příspěvek účastníka (6): Chcela by som sa otca Kolára spýtať: U nás na Slovensku po odvolaní arcibiskupa Bezáka sme si volali telefonicky s priateľmi a so svojou sestrou a dávali sme dohromady mená kňazov, s ktorými je možné diskutovať. Odovzdávali sme tieto mená zase ďalším kňazom, ktorí si môžu navzájom dôverovať, pretože tí kňazi, ktorí sa nejako verejne vyjadrili, tak sa necítili bezpečne. Teraz nehodnotím, čo je správne a čo nie, iba že situácia na Slovensku je taká, že naši kňazi sa boja. Ale my vieme, že ich je veľa, ktorí sú fundovaní. Môžeme s nimi viesť dialóg iba jednotlivo, ale nemôžu sa vyjadriť verejne. To isté platí na cirkevných školách. Keď som išla na rodičovskú radu, mala som tu skúsenosť,

že akýkoľvek názor, akýkoľvek postoj k vedeniu alebo k realizácii školstva bol úplne eliminovaný. Pýtala som sa ďalších rodičov, veď sa mi zdá, že to sú dobré podnety, a odpoveď znela: „Nuž vieš, je to tým, akého máš manžela.“ Môj manžel bol tiež jeden z tých, ktorí sa odpojili od skupiny a emigrovali a v deväťdesiatych rokoch sa vrátil. Čiže automaticky som bola vylúčená prejavíť sa vôbec, pretože mám manžela, ktorý údajne zradil. Takže u nás je i táto skúsenosť v cirkvi, nielen moja, ja hovorím za veľa, veľa ďalších laikov. A my nevieme, ako ďalej. My si už tie telefonáty radšej nerobíme, lebo sa obávame, že sme odpočúvaní. Skutočne takto to je v cirkvi u nás na Slovensku.

P. Kolář: No, to je ta situace, o které jsem mluvil, to jsou ty vyřezané jazyky. Musíte mít lidi, kteří mají odvahu nechat si ty jazyky vyřezat, další už budou moci mluvit, jiné řešení není.

Příspěvek účastníka (7): Ja by som chcel najprv poďakovať pani Veronike, lebo sa mi veľmi páčila práve pre tie jednoduché ale úprimné slová, ktoré odzneli. Dovolím si tak troška polemizovať s tým, či cirkev má byť nejakým demokratickým spoločenstvom. Mne sa totiž viac páči cirkev ako rodina a o rodine ste hovorili. A pociťujem jednu vec a to, že keď sa rodina veľmi pokrivila, od toho sú psychológovia a – samozrejme – aj priatelia, aby nám povedali, ako to vidia oni. A preto sme asi tu, aby sme to hovorili v cirkvi. Podľa mňa princípom, ktorý sa stratil v cirkvi, je láska. Vychádzam aj z osobného stretnutia s arcibiskupom Zvolenským, ktorého som sa zúčastnil a po ktorom, keď som odtiaľ odchádzal, som povedal: „Ja som tu žiadneho otca nenašiel.“ A je to naozaj asi dané tým, že sa to, čo predstavuje otec v cirkvi, zmenilo z princípu rodiny na princíp vyžadovania poslušnosti. Tento princíp poslušnosti je v cirkvi a má tam svoj reálny základ, ale ľudia, ktorí sú najvyššie, začínajú tento princíp využívať na manipuláciu. Ja si myslím, že toto by sme si mali uvedomovať. Mali by sme v prvom rade sami začať hovoriť a poukazovať na to, kde je chyba vo vzťahu lásky. Bohužiaľ, nedokázali sme doteraz nájsť spôsob, ako to dostať do srdca tých vysokých predstavených, kléru, s ktorými sme sa stretli. A z toho mi je zle, ja osobne sa pre to angažujem, lebo ja nedokážem byť vnútorne konzistentný s tým, čo sa mi nariadi a čo počúvam, a s tým, čo vnútorne cítim.

Příspěvek účastníka (8): Sestry a bratři, já situaci osobně cítím takto: Ježíš tady mezi námi žil, založil communio a na závěr ho slavnostně předal svým učedníkům, aby o něj pečovali, aby ho předávali dál a rozvíjeli, tak aby postupně zahrnulo všechny lidi. Církev byla nejdříve pronásledovaná a pak dostala svobodu. Vládcí tohoto světa velmi rychle pochopili schopnost církve utvářet stát, a nabídli církevním představeným spoluúčast. Tak vznikla církevní elita a ta se postupně prohlásila za magisterium. To vykonalo nesmírně mnoho pro pokřesťanštění tohoto světa, o tom nemá smysl diskutovat, ale zaplatilo za to obrovskou cenu. Opustilo

communio. Odstěhovalo se z ovčince do paláců, nasadili si vysoké čepice a začali si nechat říkat „Monsignore“. Pokud někde církvi jde o život, pak tito lidé dokážou vystoupit ze svých institucí a sundat čepice, postavit se do čela lidí a trpět s nimi, být opravdu církví a žít communio. Nehledal bych problémy jenom v biskupech. Určitě se shodneme na tom, že většina alespoň těch současných jsou lidé nesporných osobních i duchovních kvalit, ale to, co je láme, je středověká instituce, kterou reprezentují.

Příspěvek účastníka (9): Kardinál Fürstenberg dvakrát zvizitoval celou arcidiecézi, otázka ale je, jak vizitace vypadaly. Nebylo by možné, aby vizitace probíhaly formou dialogu? Je nějaký biskup, který vizituje diecéze tak, aby se skutečně setkával s farníky?

P. Kolář: Já na to nemůžu nic říct, poněvadž já jsem řeholník, takže já do diecézních struktur nevidím.

V. Francová: Já jsem neměla žádnou takovou čest.

J. G. Kohl: Já o tom vím. Ovšem já žiji převážně v Německu, a sice v diecézi Limburg - jsem rád, že jsem vyvolal úsměv na vašich lících. My nyní nemáme žádného biskupa, protože ten, který v úřadu byl, dělal to, co je tady velmi dobře známo. Ale biskup, který byl v úřadu před ním, to byl biskup Franz Kamphaus. Ten navštěvoval farnosti a mluvil s lidmi. Nyní už je v důchodu.

Příspěvek účastníka (10): Nejen věřící mají spoustu otázek, ale i obráceně třeba kardinál Vlk, biskup Václav Malý nebo i biskup Radkowský jezdí a ptají se. Je ale problém nás laiků, že když biskup přijede, tak se mu neodvažujeme položit otázky. Mluvil jsem o tom s redaktorem jednoho katolického média, který to vidí z obou dvou poloh. Říkal, že se těžko můžeme divit, že se biskupové neumí dostat do obrazu, jak situaci církve a další témata vnímáme my, když my otázky klást neumíme. Vnímám tady vinu na obou stranách.

Příspěvek účastníka (11): Ja mám len komentár k tomu, čo povedala pani Francová a pán Škrdlant. Chcela by som hovoriť o vnútorných obrazoch, ktoré sa týkajú toho, ako vlastne funguje spôsob učenia sa. Vy ste nám to načrtli. My sme sa tak učili ešte aspoň za socializmu, že učenie je, že sa človek niečo naučí a potom aplikuje na všetky situácie. Ale posledné roky života žijem v zahraničí a bola som konfrontovaná s viacerými krízami alebo výzvami osobnými a zistila som, že nie je dobré mať to zafixované, pretože každá kultúra má svoj spôsob nielen jazykový, ale i komunikačný. Proste niečo by malo byť viac flexibilné, niektorým konfliktom sa človek môže vyhnúť, ak berie toleranciu alebo multi-kulturalismus ako hodnotu. Žijem v Luxemburgu a tam je 50% občanov inej národnosti ako Luxemburčania. Je tam arcibiskup, ktorý sa volá Jean-Claude Hollerich, ktorý je otvorený voči cudzincom, chodí po omšiach a oslovuje ľudí, aby sa zapájali do života cirkvi. Nevie, viem,

ako to tam funguje v rámci cirkevnej hierarchie, pretože je to malá krajina iba s jedným arcibiskupom. Ale je tam i slovenský kňaz, s ktorým sme mali veľký konflikt, a írsky redemptorista páter Ed, s ktorým som ten konflikt nemala, pretože som sa cítila byť prijatá. Možno som si už viac dávala pozor, ale mám pocit, že mal iný prístup.

A konečne k tým vnútorným obrazom: nemecký psychológ, ktorý sa volá Gerald Hüther, vyrastal v NDR, sfalšoval si ešte za socializmu doklady, prešiel cez hraničné prechody aj v Československu a emigroval do západného Nemecka. Venuje sa deťom, ktoré majú duševné problémy, a vyskúmal, že v kritických situáciách človek reaguje tromi spôsobmi: buď je agresívny, alebo uteká, alebo sa z neho stane mŕtvy chrobák a vôbec nereaguje. No a pokiaľ je v kritickej situácii, kde by mal použiť nejaký vzorec správania, a nemá onen vnútorný obraz, reaguje jedným z tých troch spôsobov. Takže učenie je vlastne vytváranie obrazov, dávanie deťom príležitosti, aby si tieto obrazy v sebe vytvorili a potom ich aplikovali v daných konkrétnych situáciách, určite to nie je biffovanie.

A na záver jeden vtip: Na návštevu do kňazského seminára mal prísť pán arcibiskup na vizitáciu, a dvaja seminaristi sa rozprávajú deň predtým: „Ja sa bojím, ja neviem, či budem vedieť odpovedať.“ A ten druhý hovorí: „Neboj sa, postav sa za dvere, počúvaj, čo ja poviem, keď budem s pánom arcibiskupom.“ Tak prišiel Deň D, pán arcibiskup si zavolať prvého seminaristu, posadil ho oproti sebe do kresla a hovorí mu: „Priateľu, predstav si, si po vysviacke, stojíš pred oltárom, máš v ruke kalich a zrázu priletí mucha a spadne ti do kalicha. Čo spravíš?“ Seminarista sa zamyslí a hovorí: „Pán arcibiskup, týmito dvomi vysvätenými prstami tú muchu z toho kalicha vyberiem a spálím nad plameňom oltárnej sviečky. Arcibiskup na to hovorí: „Skvele, skvele, vidím, že budeš výborný kňaz.“ A seminarista mu hovorí: „Ešte nie, ctihodný otec, ale pod vašim duchovným vedením ním raz určite budem.“ Chodia ďalší seminaristi, nakoniec príde ten, ktorý sa bál, znova sa zopakuje tá istá situácia, arcibiskup si ho posadí a hovorí mu: „Priateľu, predstav si, už si vysvätený, stojíš za oltárom, v ruke držíš kalich, zrazu sa otvoria dvere do kostola sa vrúti divý býk, čo urobíš?“ Seminarista sa na chvíľu zamyslia a hovorí: „Ctihodný otec, týmito dvomi vami vysvätenými prstami toho býka zdvihnem a spálím nad plameňom oltárnej sviečky.“ Arcibiskup je chvíľu zhrozený a na to hovorí: „Ale veď vy ste blázni!“ „Ešte nie ctihodný otec, ale pod vašim duchovným vedením ním raz určite budem.“

Příspěvek účastníka (12): Můj příspěvek nebude tolik humorný, protože za svůj život už mám poměrně bohaté zkušenosti s tím, jak dialog v církvi neprobíhá. Konvertovala jsem ve 14 letech, profesí jsem psychiatr, sexuolog, psychoterapeut, vystudovala jsem dálkově i teologii. Myslela jsem si, že všechna tato odborná

kvalifikace nějak přispěje k tomu, že můj hlas a mé zkušenosti budou v církvi brány v potaz, ale není tomu tak. Mým největším a základním prohřeškem z hlediska katolické hierarchie je to, že jsem před dvaadvaceti lety založila s přáteli ekumenické společenství Logos, které je určeno homosexuálně orientovaným věřícím lidem a jejich rodinám. Toto společenství našlo půdu na půdě Českobratrské církve evangelické (ČCE), která mu dodnes poskytuje zázemí. V ČCE i díky Logosu vznikla řada zajímavých i odborných iniciativ, které homosexualitě věnují pozornost jak z pastoračního tak i teologického a etického hlediska. Přední evangeličtí teologové vydali velmi zajímavé studijní texty o homosexualitě. Práce pana faráře Jiřího Štorka dokonce bude na setkání společnosti „Be proud“ oceněna za přínos gay komunitě. Ale v katolické církvi mám opakovaně pocit, že když se řekne Logos, jakoby se někomu zamávalo rudým hadrem před očima. Například jsme byly s přítelkyní loni pozvány do Ivanky u Bratislavy na odborný seminář. Příspěvek jsme měly připravený na téma, které nesouviselo s naší odbornou prací, nesouviselo s homosexualitou. V den, kdy jsme již měly koupené místenky, nám organizátorka zavolala s velikou omluvou, že nás bohužel na intervenci arcibiskupa Zvolenského museli z programu vyškrtnout. Mně nad tím zůstává rozum stát. Snad někteří z vás i díky medializaci mou sestrou Ester víte, že naši rodinu postihla velká tragédie. Jeden z mých synovců se kvůli homosexualitě v únoru ve čtrnácti letech zabil. Zanechal srdceryvný dopis na rozloučenou. Mě osobně to vše velmi mrzí, protože já jsem po těch letech, kdy jsem se velmi intenzivně věnovala práci v Logosu, už tímto tématem byla unavená. Řekla jsem si, že nakonec těm gayům a lesbám je dneska mnohem lépe. Trošku jsem byla uchlácholena pozitivními zkušenostmi v ČCE a nedošlo mně, jak se s těmito lidmi v církvi katolické zachází. Já sama, přestože od čtrnácti let chodím do kostela a účastním se mše téměř každý den, jsem nikdy neslyšela jediné povzbudivé kázání určené sexuálním minoritám.

Ve farnosti v Táboře jsme absolvovali kurz pro lektory, po jeho ukončení jsme měli dostat osvědčení. Chodilo tam asi dvacet žen a dva muži. Když přijel pan arcibiskup a měl nám udělit certifikát, tak se zjistilo, že podle kodexu církevního práva žena nemůže být lektorkou. Nemůže být ani akolytkou. V jednadvacátém století to je skutečně humorné. Jen proto, že to byl kdysi předstupeň jáhenského a kněžského svěcení, dnes žena nemůže být lektorkou. On by to musel někdo zrevidovat, a kdo asi jiný než muž. Nepovažuji se za feministku - v 90. letech jsme sbírali zkušenosti v Anglii, než jsme založili Logos. Setkávala jsem se tam s ženami, které se hlásily k feminismu, ale vůbec jsem nerozuměla tomu, o čem mluví, protože jsem si nikdy nepřipadla ve své práci diskriminovaná, naopak. Ale nyní jsem se dožila ve svém věku pětapadesáti let, že nemohu být lektorkou. Dostala jsem magisterský titul z teologie a mohu číst Slovo Boží, zaplat' Pán Bůh za to. Ale když všechny ty zkušenosti zvážím dohromady, stále častěji si kladu otázku, jestli už není

z mé strany chorobný masochismus setrvávat v katolické církvi. To je otázka, se kterou sem přicházím.

Příspěvek účastníka (13): Žiju také jako můj manžel v Německu už pětáctýřicet let. Pětadvacet let jsem činná ve farnosti. Jsem lektorka, a tedy čtu čtení a přímluvy, a akolytka, tzn., rozdávám přijímání. Nevím, jestli tu nefungují jiná pravidla.

Příspěvek účastníka (14): Také jsem dělala kurz pro akolyty, takže asi dvakrát jsem podávala přijímání, pak možná někdo upozornil kněze, že se mu to nelíbí, od té doby už mě o to kněz nepožádal. Něco jiného je ale samotná náplň funkce, již ženy v některých farnostech zřejmě vykonávat mohou, a titul akolyty, příp. lektora, jenž je v katolické církvi vyhrazen pouze pro muže.

Příspěvek účastníka (13): My jsme dostali potvrzení od biskupa. Dělán to pravidelně podle rozpisu služeb, také chodím k nemocným domů, když nemohou přijít na bohoslužbu. Přinesu jim přijímání, pohovořím si s nimi, pomodlím se s nimi.

Příspěvek účastníka (14): Možná to má každá diecéze jinak, záleží i na určité odvaze biskupa jít proti kodexu. V Táboře se rozdělávaly dvojí certifikáty. Muži dostali certifikát, že se stávají lektory, my ženy jsme byly pověřeny, že smíme číst Slovo Boží.

Příspěvek účastníka (13): Já jsem jenom chtěla svědčit o tom, že ženy v oficiální funkci akolyty či lektora existují. V Německu to je možné všude, pokud vím, dokonce se to vyvíjí tak daleko, že laici smí i kázat. Je to samozřejmě také způsobeno skutečností, že je stále méně kněží.

Příspěvek účastníka (15): Já bych se chtěl vrátit k dotazu Tomáše Škrdlanta na nás posluchače. Já jsem slyšel, že biskupové spolu téměř nespolupracují, dokonce ani v rámci jedné diecéze (diecézní a pomocný biskup). Natož aby existovala nějaká spolupráce v ČBK. Pokud deklarují jednotu, není skutečná, jen deklarovaná. Podobně je to i mezi kněžími v diecézi. Sejdou se, podstatné věci nevyřeší, sní připravené občerstvení a zase se rozejdou. A nakonec je to i mezi námi nekleriky. Je to v sekulární společnosti jiné? Lepší? Politici si jdou po krku, nespolupracují mezi sebou, strany jsou věčně rozhádané, ani neodhlasují to, co je téměř objektivně dobré. Jak to vidíte, pane Tomáši Škrdlante?

T. Škrdlant: To je dost těžké odpovědět. Paralela mezi sekulární společností a tím, co tady mohu zahlédnout z problémů církve, mně přijde velmi zajímavá. Hodně mi to připomíná disidentské hnutí za minulého režimu. Má to spoustu společných rysů, samozřejmě ta vnější podoba je jiná a zaplat' pán Bůh je o něco mírumilovnější, bezesporu i průběh jistě bude lepší, o tom nepochybuji. Že si politici a politické strany jdou po krku, to vidím trochu jinak. Systém demokracie je v podstatě založen

na rozdělování a souboji, jde o to, aby měli všichni stejnou příležitost, a aby věci nebo rozhodnutí vznikala na základě nějakých pokud možno otevřených a dobře vedených sporů. Proto by mě pořád dál zajímalo, v čem vězí základní rozdíl mezi principy otevřenosti, diskuze a docházení k rozhodnutím v sekulárních společnostech a principy institucí jako je církev. Ale každopádně už teď, co jsem slyšel, mi připadá velmi zajímavé a líbí se mně to. Nic jiného mě k tomu nenapadá.

M. Müller: Já bych rád navázal na slovenský příspěvek, do jaké míry se církev podobá společnostem v sekulárním prostředí. Mně se skutečně velmi líbí průměr rodiny. Rodiny se v dnešní době rozpadají. Myslím si, že představení právě z tohoto mohou mít strach a chápou dialog jako příčinu toho, že se rodiny rozpadávají. Ale já jsem hluboce přesvědčen, že je tomu naopak, že se rodiny rozpadávají, protože v nich chybí dialog. Mně se velice líbí koncept demokratické rodiny, demokratické výchovy. Tento kurz jsem utrpěl, když mě tam manželka přivlekla poté, co se nám narodilo druhé dítě. Vůbec jsem tomu nejprve nevěřil, ale po první půlhodině jsem zažil něco fantastického. Myslel jsem, že mi tam budou povídat něco o liberální „cohcárně“, že si děti mohou dělat, co chtějí. Ale nikoliv. Demokratická výchova drží roli mě jako otce, roli manželky jako matky, role dětí jako dětí, ale zdůrazňuje toto: respektovat a být respektován, vstupovat do dialogu. My nejsme svatá rodina, to vůbec ne, ale víme, k čemu směřujeme. Věřím, že pokud se nám podaří toto v církvi přijmout, půjdeme správnou cestou.

Příspěvek účastníka (16): Ešte by som zareagoval na tie dva slovenské príspevky, ale zároveň na pani Francovú. Pocit, že sme v cirkvi braní ako deti, som zažil tiež osobne pri stretnutí s našim biskupom na Spiši. Bol to veľmi nepríjemný pocit. Aj v kontexte problémov, ktoré máme v poslednej dobe u nás: Nebolo by to našim otočiť celé a nemali by sme my skôr začať zdola, vytvárať si naše spoločenstvá? Lebo naozaj je asi problém aj v tej výchove, aj v tom vzdelávaní. My ako malé spoločenstva by sme sa mali vzdelávať vo farnosti a tlačiť dohora na kňazov a biskupov. Mali by sme na nich mať väčšie požiadavky ako len to, že nám prídu odslúžiť omšu, že nám prídu na procesiu, že prídu a nič viac.

Část druhá /

BÝT SOLÍ ZEMĚ A NEZTRATIT CHUŤ

**Kauza arcibiskupa Bezáka a jej dôsledky pre katolícku cirkev
na Slovensku / František Mikloško**

**Proč jsem cítil potřebu se ke kauze arcibiskupa Bezáka veřejně
vyjádřit / Vojtěch Kodet**

**Jak kauza arcibiskupa Bezáka změnila vnímání církve
na Slovensku / Štefan Hríb**

Dbejte na to, aby kandidáty byli takoví pastýři, kteří jsou blízcí lidem. To je první kritérium. Kéž mají blízko k lidem. Ať jsou to otcové a bratři, ať jsou mírní, trpěliví a milosrdní, ať milují chudobu – tu vnitřní, která je osvobozuje pro Pána, i tu vnější, jejímž znamením je prostý a strohý životní styl. Ať nemají “smýšlení knížat”, nejsou ctižádostiví, netouží po biskupském úřadě.

Pastýři musí umět jít před stádem, aby mu ukazovali cestu, vprostřed stáda, aby je udržovali v jednotě, a za stádem, aby zabránili tomu, že se někdo zpozdí. Samo stádo si totiž dokáže instinktivně najít cestu. Pastýři se musí umět takto pohybovat.

(Z promluvy papeže Františka při reflexi výběru kandidátů na biskupské stolce. Zaznělo na setkání s papežskými diplomaty 21. června 2013)

Kauza arcibiskupa Bezáka a jej dôsledky pre katolícku cirkev na Slovensku

/ František Mikloško

Kauza arcibiskupa Bezáka zasiahla Katolícku cirkev na Slovensku zvnútra takou intenzitou, že niečo podobné sme v našich novodobých cirkevných dejinách nezažili. Prešla celou štruktúrou slovenskej cirkvi, od biskupov, cez kňazov, rehoľníkov a rehoľníčky, až po laikov. V súvislosti s ňou možno premýšľať a hovoriť o tejto cirkvi vo viacerých súvislostiach. Pokúsím sa stručne naznačiť, čo táto kauza v živote slovenskej cirkvi najviac odhalila a v čom ju poznačila.

V prvom rade, na Slovensku nebol nikdy zažitý nejaký diškurz medzi veriacimi a klérom. Veriaci dôverovali svojím kňazom, ktorí boli pre nich prirodzenou autoritou. Kňaz bol pre nich „pomazaný Boží“, platilo preňho príslovie „o kňazovi len dobre“. Rovnako to platilo o biskupoch, s ktorými ale veriaci nemali nejaký bližší kontakt. S biskupmi sa stretávali najviac pri birmovkách a na púťach. V čase komunistického prenasledovania sa takýto vzťah a dôvera k cirkvi ešte prirodzene prehĺbili. Tento vzťah našich veriacich k cirkvi sa stal aj súčasťou „imidžu“ slovenskej cirkvi vo Vatikáne. Po kauze Bezák mi jeden človek, ktorý pracuje vo Vatikáne, povedal, že doteraz vo Vatikáne platilo, že Slováci sú bezvýhradne verní Svätej Stolicy, ale teraz sa podľa neho tento obraz už naštrbil. Čo sa vlastne stalo? V prvom rade, slovenskí veriaci zostali aj naďalej verní sv. Stolicy a sv. Otcovi. Zaznelo to vo všetkých ich postojoch a vyhláseniach. To je významná skutočnosť, ktorá sa už stáva súčasťou našej kolektívnej skúsenosti a pamäte a môže slúžiť aj ako svedectvo pre iných. Ale slovenskí veriaci za 25 rokov slobody pokojne dospeli a žiadajú, aby sa s nimi takto zo strany biskupov i kňazov jednalo. Obávam sa, že táto skúsenosť zatiaľ nebola dostatočne na úrovni vyššieho kléru reflektovaná. Vzopätie sa veriacich na obranu odvolaného arcibiskupa Bezáka, možno chápať aj ako sklamanú dôveru, alebo možno až lásku veriacich voči vyššiemu kléru, o ktorej som vyššie hovoril. A pokiaľ ide o pohľad z Vatikánu na našu vernosť, takýto pohľad môže vznikať len v atmosfére duchovnej izolácie, v ktorej sa práve prirodzený rast veriacich zabudol reflektovať, čo je záležitosť už informovanosti Svätej Stolice zo strany nuncií na Slovensku v období

po januári 1993. Nehovoriac o tom, že v takomto pohľade z minulosti, môže byť aj trochu podceňovania.

Ak pápež Ján Pavol II. v novembri 1996 na audiencii pre Slovákov povedal, že „Slovensko má osobitnú úlohu pri budovaní Európy tretieho tisícročia“, tak v tom isto bolo aj ocenenie prirodzenej zbožnosti, ktorá je akýmsi darom a ktorá sprevádza náš národ celými dejinami. Aj v období komunizmu slovenskí veriaci najviac bránili slobodu a boli najťažším súperom pre komunistov. Ale zároveň treba povedať, že rovnakou, až imanentnou súčasťou slovenského katolicizmu je istý primitivizmus. Bolo obrovskou zásluhou jednotlivcov, či malých skupín, ktorí s týmto primitivizmom vždy zápasi. V 20. storočí bol takýmto bojovníkom katolícky kňaz, intelektuál Ladislav Hanus. Stačí si prečítať jeho knihy *Spomienky na Ferka Skyčáka*, *Jozef Kútnik - Šmálov* alebo *Pamäti svedka storočia*, aby sme videli s čím všetkým museli ľudia ducha na Slovensku, na personálnom poli a tiež na poli katolíckej tlače a kultúry v cirkvi zápasit'. V kontextu Spolku svätého Vojtecha Hanus napr. píše o „bezideovosti, bezmyšlienkovosti, bezzásadovosti, bezprogramovosti... osudovej zaostalosti, dobovej nepripravenosti.“ (in: Odkaz Ladislava Hanusa dnes, Konferencia SLH k 20. výročiu smrti Ladislava Hanusa. Zborník. Juraj Šúst, Zápas o kultúrnosť, str.8). Rovnaký duch primitivizmu na nás všetkých dýchne, keď čítame 11 otázok, ktoré na základe udaní zo Slovenska, položil prefekt Kongregácie pre biskupov Marc Quillet arcibiskupovi Bezákovi. Týchto 11 otázok malo tvoriť jadro problémov v Trnavskej arcidiecéze, ktoré niektorí veriaci alebo kňazi vnímali ako podstatné a ktoré mali nakoniec vytvoriť zdanie pre opodstatnenosť Bezákovho odvolania. Odpovede arcibiskupa Bezáka na tieto otázky budeme raz tiež vnímať ako zúfalý zápas s týmito nekultúrnymi intrigami.

A do tretice spomeniem úplne čerstvý, prehratý zápas rektora Katolíckej univerzity v Ružomberku Tadeusza Zasepu s akademickým senátom tejto univerzity. Tento Poliak európskeho formátu, ktorý otváral dvere univerzite do sveta a ktorý za niečo viac ako dva roky postavil pre univerzitu novú budovu knižnice, na konci decembra 2013, necelé tri mesiace po jej otvorení bol akademickým senátom pre absurdné dôvody odvolaný. Po zamietnutí tohto odvolania Veľkým kancelárom arcibiskupom Bernardom Boberom bol vo februári 2014 znovu odvolaný, až sa nakoniec 5.mája 2014 sám vzdal. Takýto primitivizmus a intrigy skoro vždy v cirkvi presadzujú ľudia, ktorým ide v prvom rade o moc a tiež tí, ktorí vo svojej frustrácii milujú konšpiračné teórie a závidia. Aj keď, najmä po kauze Bezák, nastala v takomto vnímaní istá diferenciácia, obávam sa, že spomínaný trend má na Slovensku inštitucionálne stále navrch.

Na Slovensku žije a pôsobí obrovské množstvo kňazov, rehoľníkov a rehoľníčok, ktorí sa úplne dávajú do služieb svojich veriacich. Osobitne to vidno pri práci s mládežou každého veku, so skautmi, na cirkevných školách a podobne. Biskupi majú z toho radosť a podporujú to. Apoštolský zápal teda neopúšťa našu

krajinu. Ale nad všetkým tým visí istá opatrnosť a nerozhodnosť postaviť sa k niektorým, často ani nie podstatným problémom tejto doby. Ako príklad spomeniem, že Slovensko je asi jediná krajina na svete, kde podľa rozhodnutia biskupov veriaci nemajú prijímať sväté prijímanie na ruku, pričom napr. pápež Benedikt XVI. s tým nemal žiadny problém. Na Slovensku po novembri 1989 neprebíha žiadna verejná, alebo aspoň vnútorná diskusia medzi klérom, veriacimi o tom, aké sú nové problémy a výzvy tejto doby. Nehovorí sa o tom v katolíckych médiách a po kauze Bezák aj kňazské rekolekcie sa vyhýbajú akejkol'vek otvorenejšej diskusii o problémoch v cirkvi. Niektoré rehole sa začínajú zaoberať napr. problematikou rozvedených ľudí, ale tiež veľmi opatrne.

Na Slovensku existovalo združenie kňazov tzv. *Teo fórum*, ktoré si kládlo za cieľ reflektovať nové otázky a výzvy v cirkvi, žiaľ jedna jeho časť sa snažila príliš posúvať veci k rakúskemu hnutiu kňazov a veriacich „Wir sind Kirche“ a na tomto sa toto združenie rozštiepilo a utlmilo. Redemptorista Róbert Bezák prišiel na arcibiskupský stolec z rehol'ného prostredia. Bol 12 rokov predstaveným svojej rehole a 6 rokov predsedom Konferencie vyšších rehol'ných predstavených mužských reholí. Po svojej biskupskej vysviacke začal presadzovať aj netradičné formy biskupského pôsobenia. Navštívil hudobný festival Pohoda, vystupoval v televíznej relácii Večer pod lampou, zriadil na arcibiskupskom úrade reštauráciu, výtvarnú galériu a podobne. Na mnohých týchto fórach sa vyjadroval možno netradične, berúc do úvahy publikum, ku ktorému sa prihováral. Môžeme diskutovať o tom, či vždy odhadol správnu mieru alebo zvolil ten najlepší výraz, ale to nemení nič na tom, že zostal pravoverný, mal odvahu otvárať a pomenúvať aj nové cesty a problémy v cirkvi a že to nebol dôvod, pre ktorý bol nakoniec odvolaný. Myslím si, že dôvodom tejto opatrnosti v našej cirkvi je jednak nepripravenosť postaviť sa včas k týmto novým problémom, ale ešte viac strach z toho, kde sa dnes nachádzajú cirkvi na Západe. V odkladaní týchto problémov akoby tkvela nádej, že sa ich podarí oddialiť, alebo že sa im nakoniec vyhne. Samozrejme, cirkev nemôže podľahnúť tlaku verejnej mienky, ani módnym trendom, ale na druhej strane, rovnako je pre ňu škodlivé uzatvárať sa do seba. Toto všetko je v prvom rade otázka a výzva pre samotných kňazov a biskupov. Jedno je však isté. Dôsledkom sekularizácie sa ani Slovensko nevyhne. Obstať v tejto dobe môžu len zrelí ľudia s osobnou vierou a zodpovednosťou, samozrejme v prostredí cirkvi. Nájsť vyváženosť medzi otvorenosťou a dialógom a na druhej strane trpezlivosťou a schopnosťou rozlišovať je veľká výzva pre cirkvi v postkomunistických krajinách a teda i pre našu cirkev.

Kauza odvolania arcibiskupa Bezáka prešla nielen celým Slovenskom, ale rovnako katolíckym svetom. Spôsob i okolnosti, pokiaľ ide o zvyklosti v katolíckej cirkvi, boli bezprecedentné. Dva roky po tomto odvolaní, nikto nevie presnejšie povedať, čo bolo jeho dôvodom. Naopak, čím ďalej viac vychádza na povrch podozrenie, na ktoré sme od začiatku upozorňovali. Totiž, že sa jedná o finančné záležitosti, ktoré

presahujú hranice Slovenska a môžu siahať až do Vatikánu. Róbert Bezák, bez toho, aby si možno uvedomil všetky dôsledky, vstúpil poctivo na šmyklivé pole, kde zostal nakoniec osamotený. Som presvedčený, že väčšina slovenských biskupov dodnes nepozná dôvody jeho odvolania. Boli odrazu postavení do situácie, na ktorú nevedeli odpovedať. Opreli sa o základnú istotu, že nebudú pochybovať o rozhodnutí sv. Stoli- ce a sv. Otca. V tomto im nemožno nič vytýkať. Je druhou vecou, že napriek celej ne- jasnosti, verejne sa s ním nikto nedokázal solidarizovať. To bolo nie inštitucionálne, ale ľudské zaváhanie a toto slovenských veriacich veľmi zarazilo. Tu treba hľadať aj jeden z dôvodov, prečo mnohí ľudia pri rôznych príležitostiach, aj v prítomnosti biskupov, vyjadrovali svoju solidaritu s arcibiskupom Bezákom. Rovnako vyhlásenie slovenských biskupov, že arcibiskup Bezák tým, že nepodal demisiu na svoj úrad, porušil prísahu Svätému Otcovi, je zavádzajúce a odporuje Kodexu kanonického práva, ktorý v takejto situácii dáva právo každému, brániť svoju povesť. V celej tejto veci hrá dôležitú rolu postavenie a vystupovanie apoštolského nuncia na Slovensku. Všetko, čo sa vo chvíľach odvolávania i po ňom dialo, sa konalo nakoniec v jeho réžii. V tejto závažnej kauze bolo navyše veľa zmätočnej improvizácie. Ak v jeden deň bol arcibiskup Bezák prostredníctvom nuncia Svätým Otcom vyzvaný, aby rezignoval na svoj úrad, deň nato bol Svätým Otcom znovu tou istou cestou už odvolaný z postu trnavského arcibiskupa, tak celkom nemožno porozumieť, načo mu bolo o ďalšie štyri dni, už ako odvolanému, zo strany nunciatúry ponúknuté stretnutie s prefektom Kongregácie pre biskupov?

Osobne celkom nerozumiem vzťahu slovenských biskupov k vatikánskemu nun- ciovi. Mám pocit, že v tejto kauze i po nej je až príliš submisívny. Slovenskí biskupi v tejto kauze bez diskusie prijímali jeho misiu, ale on raz odíde a oni zo svojimi vy- hláseniami a postojmi tu zostanú. A zostane tu i nezahojená rana z tohto prípadu. Každý nunciatus, ktorý po novembri 1989 prichádza na Slovensko, by si mal byť ve- domý, že vstupuje na pôdu, ktorá je pokropená krvou veľkých mučeníkov a vyznávačov za vieru. Naši biskupi, kňazi a veriaci, nebránili Svätého Otca, cirkev a vieru len administratívne, ale v prvom rade svojím životom a pripravenosťou zná- šať dlhoročné väzenie a šikanovanie zo strany komunistického režimu. V tejto veci slovenská cirkev nepotrebuje osobitné vedenie a dohľad, ona ho má sama vo svo- jom srdci. V tejto kauze došlo aj k nepochopeniu z viacerých strán, kto je slovenský veriaci.

Prichádza mi na um príbeh jednoduchého kostolníka z Detvy, ktorý bol v 60. ro- koch vo väzení vo Valdiciach. Bol asi najčastejším návštevníkom väzenských korekcií, pretože cez nedele a sviatky odmietal vykonávať akúkoľvek prácu. Korekcia, to bolo zvyčajne 10 dní v podzemí na samotke, spalo sa na podlahe, alebo na prični, s jednou dekou, teplá strava každý tretí deň, medzitým stále len meltová káva a krajec chleba. Keď vo sviatočný deň prišiel pre tohto kostolníka niektorý dozorca, aby ho vzal pra- covvať, s dekou pod pazuchou sa hlásil, že ide dobrovoľne do korekcie. Slovenský

veriaci je verný, ale vie sa aj ľudsky postaviť. Takto sa v jednej chvíli postavil aj arcibiskup Róbert Bezák, lebo bol presvedčený že sa mu ľudsky krivdí. Všetky diskusie o tom, či a ako mal potom vystupovať v médiách a podobne, možno pripustiť, ale na začiatku všetkého stojí jeho odvolanie a to, že v tom zostal úplne sám. Nad celou touto kauzou, jej príčinách, priebehu a dôsledkoch by sme sa mali aj v budúcnosti my všetci, ale rovnako aj vysoko postavení ľudia v cirkvi ešte zamýšľať, až potom sa môže naplniť, že nás ona všetkých očistí.

Katolícka cirkev na Slovensku po kauze arcibiskupa Bezáka je už iná, ale stále akoby váhavo postávala na rózcestí. Táto kauza silne zasiahla vedomie členov tejto cirkvi, ale dnes nie je ešte isté, či sa z nej poučí. V prvom rade, arcibiskupovi Bezákovi by sa malo dostať formy zadosťučinenia. Bez toho táto kauza v nás zanechá trpkú jazvu. Pre budúci pokoj v našej cirkvi by malo veľký význam, keby sa o toto zadosťučinenie vo Vatikáne zasadzovali aj slovenskí biskupi. Ale ako som hovoril v tomto príspevku, táto kauza otvorila celú škálu problémov v našej cirkvi. Pri hľadaní východísk z nich je pre nás veľkou nádejou pápež František. Jeho príhovory, osobné gestá a osobitne jeho apoštolská exhortácia Evangelii Gaudium, ktorú čítame u nás v peknom preklade nám dáva veľkú nádej a povzbudenie do ďalších dní a časov. Na Slovensku máme vďaka Bohu stále neprehľadné množstvo duchovných všetkých stupňov, ktorí sa rozdávať pre svojich veriacich. Vďaka Bohu máme stále veľa kresťanských rodín a veľa krásnych, mladých ľudí, ktorí si chcú budovať svoju osobnú vieru a angažovať sa v cirkvi a spoločnosti. V starosti i láske k tejto cirkvi som napísal a predniesol dnes aj ja tento svoj príspevok.

Odznelo na kolokviu: Na cestě k dialogu v církvi, Olomouc, 16.-17. 5. 2014. Publikované tiež: www.postoy.sk, on May 18, 2014, Domov.

bože! modlím se
jako... že jsem
bože! modlím se
jako... že dýchám
na harfě
poslední jsem struna
lichá
jediná lampa v noci
střežím prostor
ticha
na můstku skokanském
stupínek poslední
první minuta jsem
po poledni
pták, který vzlétl z hnízda
na hořícím keři
do oken zjara
když zavoní šeřík
jsem pyramida
z vybělených kostí
dlouhá nit...
dlouhá
na horizontu událostí

horizont událostí je nejzazší mez v prostoročasu, která pro daného pozorovatele vymezuje oblast, z níž k němu nemůže dosáhnout žádné světlo...

Proč jsem cítil potřebu se ke kauze arcibiskupa Bezáka veřejně vyjádřit / Vojtěch Kodet

Tento příspěvek a autorské odpovědi v následující diskuzi nejsou na přání V. Kodeta publikovány.

Autor své přání zdůvodňuje takto:

„Můj příspěvek byl koncipován jako osobní svědectví pro účastníky kolokvia. Zaznělo v něm několik velmi osobních informací nejen o mně, ale i o druhých osobách, kterým bych jakýmkoliv dalším zveřejňováním nechtěl ublížit. Děkuji za pochopení.“

Ako kauza Bezák zmenila vnímanie cirkvi na Slovensku / Štefan Hríb

Začnem minulosťou. Vnímanie cirkvi bolo dlhodobo zat'azené Tisovým Slovenským štátom a totalitou v ňom. Obl'úbená téza časti slovenského katolicizmu „Krista zabili židia“ sa navyše počas vojny zhmotnila v deportáciách, ktoré neskoršie vnímanie cirkvi posunuli do až obludnej polohy.

Tento obraz potom 40 rokov priživovali komunisti. A robili to veľmi dôsledne, takže napríklad ja ako vtedy neveriaci chlapec som nevedel, či Fero Mikloško naozaj nie je tak trochu priaznivec fašizmu. Tak sa to predsa všade písalo a hovorilo.

Ale práve počas komunizmu sa začal paralelne vytvárať aj celkom iný obraz cirkvi. Cirkvi, ktorá nemá moc, ale pravdu. Pribúdalo ľudí, ktorí pre svoju vieru dokázali veľa obetovať a dokonca aj zomrieť. O tom sa nepísalo, ale o to účinnejšie sa to šírilo. Na našom sídlisku v Petržalke býval v malom byte jeden osamelý pán, a my všetci sme vedeli, že je to človek, ktorý bol pre vieru dlhé roky väznený. Jeho meno nám nič nehovorilo, ale mali sme ho v úcte. Mimochodom, volal sa Ján Korec.

Zmena obrazu arizujúcej a mocenskej cirkvi na cirkev pravdy bola vykúpená utrpením tisícov slovenských katolíkov. Bola to obrovská cena, ale priniesla ovocie: keď prišiel rok 1989, cirkev bola so samozrejmosťou považovaná za pozitívnu silu, ktorá bude mať čo povedať. Na tribúnach vystúpil Anton Srholec, ale aj arcibiskup Sokol, ktorý bol posledným kompromisom medzi komunistami a Vatikánom. A kričalo sa „slobodu Čarnogurskému“, hoci 40 rokov šírila propaganda o jeho rodine ľudácko-fašistické schémy. V roku 1989 mala teda cirkev veľmi pozitívny obraz, veľa sa od nej očakávalo a mala nakročené k dôležitej pozícii vo verejnom živote.

Ako to využila? Žiaľ, nevyžila to vôbec. Naopak, obraz cirkvi sa postupne vracia k tisovskej cirkvi moci a majetku. A nedeje sa tak manipuláciou liberálnych médií, ako by to mnohí katolíci radi videli. Cirkev to spôsobila sama, dobrovoľne a vedome. V prvej fáze po roku 1989 sa do hierarchie dostalo mnoho statočných biskupov, ktorí boli počas komunizmu prenasledovaní. Ale aj vzhľadom na nemožnosť širšieho vzdelania a cestovania počas väčšiny ich života nedokázala ponovembrová hierarchia odpovedať na výzvy doby. Z hrdinov, trpiacich pre pravdu, sa postupne stávali starci, neschopní reagovať na prebiehajúce zmeny. Napriek encyklike *Centessimus annus* naša cirkev bránila socialistické rovnosťárstvo, a napriek univerzalizmu, ktorý je

kresťanstvu vlastný, sa naša cirkev väčšinou postavila za národný primitivizmus Mečiara a Slotu. Tak sa stalo, že zatiaľ čo kresťanskí disidenti a lídri tajnej cirkvi zvädzali v politike veľmi ťažký boj s primitivizmom o Slovensko, cirkev väčšinou podporila mečiarovský režim a živila prednovembrový sentiment. Príklad za všetky: jeden z vysokých hodnostárov sa po prehre Slotu v primátorských voľbách v Žiline vyjadril: A čo robili katolícki kňazi, že Slota prehral?

Takto začala znovu vznikať trhlina medzi cirkvou a občianskou spoločnosťou a strácala sa elementárna dôvera. Stále existujú vynikajúci kňazi, bývalý biskup Baláž sa odvážne postavil aj proti Mečiarovi, a aj v dnešnej hierarchii nie je iba peklo. Ale obraz cirkvi pravdy z roku 1989 bol po zhruba 20 rokoch veľmi narušený.

A potom prišla kauza Bezák. Nebudem hovoriť jednotlivosti, napokon, toto publikum ich dôverne pozná. Poviem len tri veci, ktoré sa týkajú obrazu cirkvi.

Menovanie Bezáka bolo aj kritickou verejnosťou vnímané ako nový vietor, ako prekvapenie, ktoré ale bolo prijaté veľmi žičlivo. Bolo to niečo podobné, ako je dnes svetom prijímaný nový pápež. A nebolo to ani v tomto prípade tým, žeby Bezák hlásal liberálne herézy, ktoré od ľudí nič nevyžadujú. Bolo to tým, že po rokoch nudy a odtaziťosti sa biskupom stal akoby jeden z nás. Zrazu bol biskupom človek, ktorý vie hovoriť v televíznej diskusii aj na rockovom festivale, človek, ktorý nez dôrazňuje lesk a moc svojho úradu, ale lásku a milosrdenstvo, a – čo bolo tiež veľmi dôležité – človek, ktorý chcel urobiť poriadok s hospodárením svojho biskupstva a preto odmietol pokračovať v machináciách svojho predchodcu. Menovanie Bezáka bolo novou šancou pre obraz cirkvi.

Spôsob, akým sa cirkev s takto pôsobiacim Bezákom vysporiadala, túto šancu nadhlo zabil. Cirkev vtedy sama posilnila všetky stereotypy, ktoré o nej vo vedomí spoločnosti dominujú. Že je temná, že je zo stredoveku, že v nej čestnosť nemá miesto, že jej ide iba o moc a peniaze, že v nej nevyhráva láska, ale závisť, že v hierarchii sú iba od reality odtrhnutí intrigáni. Tento obraz vyrástol z trápnych otázok, ktoré Bezák dostal, z vyjadrenia iného arcibiskupa, že odvolaním Bezáka sa cirkev očistila, z absencie akejkoľvek solidarity od ostatných biskupov, z následného zákazu pre všetkých kňazov vyjadrovať sa bez povolenia príslušného biskupa. A tiež z neexistencie akejkoľvek diskusie na stránkach Katolíckych novín, vo vysielaní Rádia Lumen a televízie Lux. Nikto predsa nemôže pochopiť, ak sa o kauze desaťročia v katolíckych médiách absolútne nehovorí a ešte aj nevinný narodeninový inzerát venovaný Bezákovi je odmietnutý. Ukázalo sa tým, že to, čo nazývame katolícke médiá, nie sú médiá. Tým všetkým sa cirkev sama poškodila. Malý príklad: vysokopostavená úradníčka jednej veľkej banky mi povedala, že po tomto všetko mala istý čas problém vstúpiť do kostola, pretože sa tam cítila ako spolu vinná. A je to hlboko veriacia žena.

Ale paralelne sa na kauze Bezák opäť tvorí aj iný obraz cirkvi. Ukázalo sa napríklad, že cirkev nie je iba nestíhajúca hierarchia, a nie je tiež jednotne konajúca.

Objavili sa zaujímaví ľudia, začali sa tvoriť petície, začali sa ozývať mladí, veriaci začali oslovovať svojich biskupov. Neopúšťajú pritom cirkev, naopak, milujú ju. Nechcú búrať ani dobré tradície. Ale chcú pravdu a lásku. Ide to naozaj pomaly, a je možné, že sa to nepodarí. Ale už samotný fakt, že na Slovensku bol zhora odvolaný biskup a mnohí ľudia sa ho zastali, je nádejný. Možno to znovu bude vyžadovať trápenie, krivdy, život na okraji, a možno bude vznikať niečo ako bola v minulosti paralelná tajná cirkev, verná pápežovi, ale vymedzujúca sa voči *Pacem in terris*. Ale kauzou Bezák sa cirkev okrem sebapoškodenia našťastie vystavila aj možnosti, že sa znovu oživí a premení.

Diskuze k tématu: Být solí země a neztratit chuť

Příspěvek účastníka (1): Řeknu svou bolest. Můj táta byl v koncentráku za války, a potom ve vězení. Jako desetiletý kluk jsem ho byl navštívit ve vězení a bylo mi strašně těžko, jak tam s námi zacházeli bachaři. Ale táta se nijak neponížil, takže mám to štěstí, že stál rovně. Občas se vžívám do synů, taky to slyším, kteří se stydělí za své otce. Doporučuji vám přečíst si aspoň jednu knížku Nicholase Franka, to byl syn Hanse Franka, který byl Hitlerovým guvernérem v Polsku. S prominutím nacistická svině. A jeho syn napsal tři knížky 'Můj otec', 'Moje matka' a teď napsal 'Můj bratr'. A vyrovnává se s tím. Ty děti jsou poníženy z toho, že jejich otec byl zločinec. Co mě trápí jako křesťana: Přečetl jsem si těch dvanáct otázek, které položili Bezákovi, a pak jsem se dozvěděl, jak jinému vysokému funkcionáři také dávali nějaké otázky, a on to spolknul, nějak to přijal. Já si nedovedu představit, že by mi estébáci položili takové otázky jako Bezákovi. Já bych na ně neodpověděl. A nevím čím by mě mohli estébáci donutit. Také jsem s nimi byl ve styku. Abych já položil někomu tak strašné otázky? A teď my - to co už říkal pan Hříb - jsme tolik let zápasili o krásnou, statečnou, rovnou tvář církve, jak to máme snažet, když třeba táta se pak zachová blbě. Oni se nazývají otci, a to je velikánská zátěž. Za minulého režimu jsme říkali 'ti faráři a biskupové jsou v kriminále', a oni...? Nechci říkat, že jsme děti, jsme bratři; sám si nenechám jako farář říkat otče. Ale je těžké žít s tímhle vědomím, že člověk - dobře, každý padáme a každý jsme hříšník - ale smutek z toho, kde jsme, je to pro mě těžké.

V. Kodet: ...

Příspěvek účastníka (2): Nejdříve bych chtěl vyjádřit hold všem třem pánům za ten postoj, který zaujali v tzv. kauze Bezák (potlesk publika). Vzpomínám si na jednoho člověka, kterého jeho legitimní náboženští představitelé poslali na smrt, kterému kladli velmi divné otázky, i horší než ty o sprše. Prostě to je církev, kterou žijeme. Ježíš z Nazareta byl zkrouhnut svými legitimními náboženskými představiteli. Nedělejme z toho tragédii, to je součást církve, v které žijeme. Přes ten obrovský vděk za uvážlivý a přemýšlivý postoj, který pánové reprezentují, tak největší obavu mám, aby Robert Bezák unesl to, že tzv. není biskup. My tady nejsme v církvi proto, abychom hájili své pozice nebo své statusy. My máme být svědky Ježíš

Krista, a tohleto prostě patří k církvi. Tohle je součást evangelia, to jsem chtěl poznamenat.

Příspěvek účastníka (3): Chci podat svědectví o tom, jaký byl můj styk přes emaily a přes facebook s arcibiskupem Robertem Bezákem. Četl jsem jeden příspěvek, kde si arcibiskup Bezák postěžoval, že poté, co mu byl odebrán arcibiskupský úřad v Trnavě, má dojem, že ho všichni opustili. Lidé, že ho celá církev opustila. Tak jsem mu napsal přímo přes facebook příspěvek. Napsal jsem: milý arcibiskupe Bezáku, to se mi nelíbí, protože neopustila Vás církev, ale Vaši tzv. spolubratři v biskupském úřadě. Ti Vás opustili. Ale my jsme církev a my jsme Vás neopustili. My držíme s Vámi. A modlíme se za Vás a sympatizujeme s Vámi. Myslím si, že je to pěkná věc, když se to tak napíše na facebook, a jaké bylo moje překvapení, když po několika týdnech přišlo zpátky „d’akujem pekne“.

Příspěvek účastníka (4): Ja by som len krátko odpovedal na tie veci. Myslím si, že treba sa obrátiť priamo na sestru Róberta Bezáka, ktorá je tu, a potom asi pochopíte troška inak tie slová. Častokrát v mediách práve boli jeho slová dezinterpretované, takže nie je to tak, že by on mal problém so vzdaním sa úradu. Myslím, že tu ide o niečo úplne iné, a o tom sa aj hovorilo. Ja by som sa troška vrátil jednou vetou k tomu, čo bolo doobeda, a to bola otázka, či chodia naši biskupi medzi ľudí. A súvisí to aj s tým obrazom cirkve, o ktorom ste hovoril. Poviem svoju osobnú skúsenosť. Viem, ako chodí arcibiskup Zvolenský: chodí s ochrankou, pretože tak som ho videl v Šaštíne, tak som ho videl aj vo Svätomartinskom chráme, keď tam bola aj konferencia biskupov, takže takto chodí, a potom samozrejme ešte v autách. Terajšieho banskobystrického biskupa som osobne nezažil, ale môj otec mi povedal, že ho volajú 'Yeti'. Keď som sa pýtal prečo, tak hovoril, že všetci hovoria, že existuje, ale nikto ho nevidel. To je ďalší kamienok do mozaiky, ako cirkve vyzerá. To som chcel povedať k tomu predchádzajúcemu.

Ešte si dovoľm povedať svoje skúsenosti, pretože som sa niekoľkokrát stretol s arcibiskupom Zvolenským. Keďže nechodí medzi ľudí, museli sme chodiť my za ním, a jeho reakcie boli pre mňa neveriteľne roztrpčujúce. Z jeho vyjadrenia teraz zacytujem, že „riskuje, že sa s nami stretáva“ a na otázku „prečo riskuje, keď sa stretáva so svojimi veriacimi“, povedal, že jeho slová môžu byť dezinterpretované. Keď sme povedali, „môže sa to stať, tak vydajme spolu nejaký spoločný text, ktorý uverejnia Katolícke noviny na Slovensku, oficiálne noviny katolíckej cirkvi, o tom, že vedíme dialóg“, tento návrh bol zamietnutý, že toto v žiadnom prípade nie je možné. Zamietol to biskup Haľko, že to je súkromné strietnutie a žiadne informácie o tom, že sa stretol so zástupcami veriacich vo veci arcibiskupa Bezáka, sa nebudú publikovať. Potom sme boli na jeho prednáške k bohoslovcom v Bratislave, ktorá bola na tému „Spravodlivosť ako základný predpoklad lásky“. Bolo to také zaujímavé,

nás to zaujímal, no odchádzali sme odtiaľ s výpraskom, pretože na naše otázky, ako si to máme dať do súladu s prípadom arcibiskupa Bezáka, o tom, že sa o ňom stále mlčí, odpoveď arcibiskupa Zvolenského doslova bola: „Dovoľte, aby sme o niektorých veciach s láskou mlčali“. Nato zaznel minútový potlesk celej auly a i ja som bol šokovaný. Vlastne som nemal vtedy schopnosť nejako zareagovať, až potom neskôr mi došlo, že vlastne tí ľudia, bohoslovci a kňazi, ktorí tam boli, tliekali človeku, ktorý s láskou mlčí a nezastane sa svojho bližneho. Pripomenulo mi to príbeh Samaritána, ale zažil som to na pôde bohosloveckej fakulty. Je to tiež ďalší kamienok do obrazu cirkvi, ako vyzeráme.

Preto je moj vnútorný duševný problém veľmi veľký, pretože ja som súčasťou tejto cirkvi, je to aj môj obraz. Chcem, aby takto vyzeral aj môj obraz? A dovoľím si povedať, že je to našim vlastným záujmom a my musíme o to sa snažiť, aby sa tento obraz zmenil. Keď nechodia k nám, musíme chodiť k nim. Je to pre nás bolestivé, ale asi nie je iný spôsob. My sa stretávame a hľadáme. Chcel by som poprosiť aj ostatných, ktorí vedia, akými kanálmi sa môžeme dovolať alebo podať tieto naše svedectvá, ale hlavne naše prosby, pretože ja nikoho neodsuzujem. Ani ja nie som bez hriechu, ani nikto z nás, ale keď sa niekto nechce zmeniť, tak jednoducho nejakým spôsobom hľadáme cestu, aby sme o tom svedčili. Preto si dovoľím položiť ešte jednu otázku pánovi Mikloškovi. Nie je na čase zorganizovať ďalšiu sviečkovú manifestáciu? Proti totalite v cirkvi? Pridáme sa.

Fr. Mikloško: Dovoľte, aby som na Vašu otázku s láskou neodpovedal. ☺

Písemný dotaz: Co se stalo na Slovensku se skrytou církví, jaký je dnes stav? Slyšeli jsme tedy už o tom, že byla velká šance po revoluci změnit obraz církve, tak jak se to vyvíjelo dál?

Fr. Mikloško: Predpokladám, že pod skrytou cirkvou rozumiete koinótés, teda to hnutie, na ktorého začiatku stál biskup Davídek. Myslím, že táto cirkev na Slovensku viacmenej je asi na odchode a na útlme. Po tom, čo kongregácia, teraz neviem, či to bola pre biskupov alebo klérus, dala podmienky, ktoré boli rovnako položené v Čechách aj na Slovensku, poznám jeden jediný prípad kňaza, ktorý sa nechal ešte raz presvätiť, a to riadne v pastorácii, podmenečne presvätiť. Tí ostatní viacmenej zatrpkli, ale dá sa povedať, že končia, že tá myšlienka sa neujala a nejakým spôsobom ide do stratena. To, čo títo ľudia zazlievajú, v čom su zatrpknutí, v čom istotne majú pravdu, je, že sa s nimi jednalo neláskavo. Že sa s nimi po novembri jednalo zvysoka, autoritatívne, ultimatívne. A to bolo pre ľudí, ktorí často vstúpili do týchto štruktúr v dobrej vôli, smutné. Ja sam som mnohých poznal, boli to mnohí ľudia, ktorí povedzme v tom 50. roku, keď sa likvidovali rehole, boli v malých seminároch a potom sa oženili, ale nejako zostalo v nich echo povolania, a tak si mysleli, že takto to možu vyriešiť. Tak boli odsúdení. Ako sa to malo riešiť, to

sa neodvážim povedať, ale v každom prípade znovu – ľudsky sa s nimi jednalo povýšenecky, čiže moc hierarchického postavenia v cirkvi možno už vtedy prvýkrát zaznela, aj keď vtedy to nebolo echo a ide to skôr do zabudnutia.

Príspevek účastníka (5): Také velice děkuji za vaše příspěvky a cením si vašich postojů. Měl bych prosbu na pana Štefana Hříba. Vy jste úplně na konci otevřel cestu naděje a zmínil jste tam několik směrů a jeden z těch směrů byl, asi jsem si to nenapsal přesně – možná bude potřeba vzdorovat oficiální církvi. Mohl byste o tom ještě chvíličku nahlas přemýšlet?

Št. Hríb: Ja som taký neporiadny katolík, ale poviem Vám teraz niečo, čím Vás asi sklamem. Ja si myslím, že katolícka cirkev je absolútne nevyhnutná pre to, aby ľudstvo prežilo. Je podľa mňa úplne chybné uvažovanie., keď sú takéto problémy, nemali by sme odísť? Alebo nemali by sme založiť nejakú paralelnú inú cirkev alebo nejakú odnož alebo niečo také? Mne sa zdá, že ten celok je proste potrebný, je civilizačne potrebný, morálne potrebný pri všetkých týchto veciach. Čiže ak ste ma pochopili tak, že vzdorovať akokeby hierarchii znamená, že nejak sa odtrhnúť alebo niečo také, tak som to určite nemyslel. A napriek tomu, že ja som teda tak troška neporiadny katolík, tak si myslím, že zachovať váhu katolíckej cirkvi je úplne kľúčová vec pre celý svet. To som Vás asi nepotešil.

Príspevek účastníka (6): Na Slovensku vzniklo něco, a velice pečlivě jsme to sledovali, bylo to tzv. Teofórum. A myslím, že tam bylo i dost nasměrováno, co může třeba i česká katolícká církev jenom závidět, jaké výsledky a výstupy z Teofóra byly, bohužel zaniklo to. To bych k tomu dodala, třeba by se to mohlo v diskusi rozvést.

Fr. Mikloško: Ja som sa toho dotkol. Teofórum skutočne malo ambíciu reflektovať na pozadí niektorých západných teológov dobu, ktorá prichádza a istotne príde, ktorej sa nemôžeme vyhnúť. Potom časť ľudí, myslím si, že trošku súvisia aj s tou zložkou 'koinótés', začali veci jemne posúvať. Treba vedieť, že slovenské prostriede je v zásade stále konzervatívne, povedzme témy ako svätenie žien a podobne, čo dnes predkladá 'Wir sind Kirche' v Rakúsku, na Slovensku nemali ani medzi veriacimi žiadnu odozvu. A práve to vnútorné napätie, že niektorí to tlačili, aby sa išlo do všetkých týchto oblastí, a tí druhí, jednak to aj cítili, že tam veľmi nepochodia, ale jednak samozrejme dostali aj isté napomenutie alebo istú výstrahu zo strany biskupov, že v takomto prípade je treba sa s nimi rozísť. Na tomto sa to hnutie, to združenie, rozdelilo, a možno aj v tomto smere a pri tejto príležitosti treba povedať, že mnohí hovorili, že arcibiskup Bezák mal spojenie s Teofórom alebo s 'Wir sind Kirche', a preto bol odvolaný. Nemat. On, ja som to naschval zdôraznil, prišiel z rehol'ného prostredia, kde bol v rámci toho prostredia či už ako predstavený alebo potom ako predstavený všetkých reholí. To je tá trpezlivosť. Ja som spomenul Ladislava Hanusa, nedávno som čítal jeho Pokonštantínsku Cirkev, kde on hovorí,

že keby Luther bol viac trpezlivý, že by možno nebolo vôbec došlo k rozdeleniu cirkvi. Trpezlivosť a akúsi múdrosť, tú treba nosiť v sebe, tú musia nosiť v sebe aj tí, ktorí idú a sú na čele toho všetkého a dávajú nové smery, pretože často potom zostanú vo vakuu. Ale to nie je prípad Róberta Bezáka. On nešiel v ničom tak, aby zostal osamelý. Prípad Róberta Bezáka, podľa mojej mienky, súvisí s vážnymi finančnými operáciami, pri ktorých, keby boli vyšli najavo, by sa boli cítili ohrození ľudia. Myslím, že to presahovalo hranice Slovenska, a oni si povedali: „To je treba okamžite riešiť, to treba zlikvidovať. A Slováci to príjmu.“ Len sa pomýlili a v tom by som bol rád, keby sme boli trochu aj pri reforme s Vatikánom.

Keď už mám mikrofón, chcel by som ešte raz poďakovať českej cirkvi, českým veriaci. Začal to otec Kodet, malo to obrovský význam. U nás sa ozvali samozrejme kňazi, ozvali sa vyšší rehoľní predstavení, ale každý sa ozval spôsobom, ktorý skôr položil otázku: „Chceli by sme vedieť dôvody, poznáme Roberta Bezáka“. Ale otec Vojtech Kodet do toho vstúpil úplne jasne. Potom Václav Malý, Tomáš Halík a ďalší, kardinál Duka, kardinál Vlk. To malo obrovský význam, že slovenskí veriaci sa mali o koho oprieť v tom, že nejdú vedľa, nejdú bokom. Tak isto pán Miloslav Müller, ktorý tu je, ten jeho portál je sledovaný na Slovensku. Má to obrovský význam, veľká vďaka starším bratom Čechom.

Príspevek účastníka (7): Vrátil bych se k tomu, jak tady zaznělo, že odvolání Bezáka má precedens v evangeliu, já bych byl na tyhle výroky velmi opatrný, protože se slovem pracuji každý den. Ona Jidášova sebevražda je taky součástí evangelia a nebereme si to jako příklad. Když Dietrich Bonhoeffer, který potom zemřel jako evangelík pronásledovaný pro svou víru, než si pro něho gestapo přišlo, napsal něco ve smyslu „když brali komunisty, mlčeli jsme, když brali Židy, mlčeli jsme, když brali katolíky, mlčeli jsme. Až budou brát nás, nebude, kdo by křičel.“ Prostě není možné přehlížet totalitní způsoby, protože jednoho dne si někdo z nějaké strany může přijít pro vás. A ještě tam byla věc, která mě také docela překvapila. Když jsem četl knihu Vyznanie Roberta Bezáka, tak jsem obdivoval s jakou niterností se nebojí vyprávět o tom, co pro něho znamená jeho biskupské svěcení jako pro člověka, existenciálně, co to znamená. Přijde mi to jedinečné, nikdy jsem nic podobného od jiného biskupa neslyšel. Možná to někdo někdy napsal. Ale on tam říká něco ve smyslu, že když ležel na té zemi a probíhala nad ním modlitba, tak zažil fyzicky, že se stává biskupem. Zažil dotek Ježíšovy Přítomnosti. On nemůže resignovat na to, že přijal nějaké povolání a bez jakéhokoli důvodu byl tohoto zbaven. To prostě nejde. Každý z nás je pokřtěn, my jsme byli povoláni k něčemu, a jestliže bez jakéhokoli důvodu by nám bylo řečeno, že tohle všechno nemá smysl, tak se nezlobte, ale to je Kafkův román. Tohle prostě nejde.

Písemný dotaz: Otázka na otce Kodeta. Tazateľ prosí objasniť postoj pána arcibiskupa Bezáka, prečo mlčel oficiálne v médiách a tak, pokiaľ by boli spáchané zločiny, byť to bolo v rámci cirkvi. A ako je to s otázkou poslušnosti sľubu, pokiaľ niečo viedlo zločinného, prečo to nešiel nahlas.

V. Kodet: ...

Príspevek účastníka (8): V prvom rade by som sa chcel pripojiť k poďakovaniu aj pána Mikloška, ktorý menovite poďakoval českým priateľom za všetko, čo v tejto záležitosti, v ktorej evidentne ide o pravdu a spravodlivosť, čo všetko urobili. Trochu by som to rozšíril, tú vďačnosť, na našich juhozápadných susedov, ku ktorým tiež preskočila iskra ohľadom tejto záležitosti a spustili po veľmi dôkladnom oboznámení sa s jednotlivými udalosťami súvisiacimi s odvolaním arcibiskupa Roberta, medzinárodnú petíciu za jeho rehabilitáciu. Ani jedného z týchto dám a pánov nepoznám, ale skutočne to, čo som si preštudoval a vôbec, čo som spoznal, na mňa urobilo veľký dojem, že sa touto vecou zaoberali a leží im na srdci. V tejto súvislosti by som si dovoľil taký malý odkaz zacitovať, ktorý adresovali pri neúspešnom pokuse odovzdať túto petíciu na nunciatúre v Bratislave. Petíciu podpísalo 3 435 ľudí z 39 krajín, veľká väčšina podpisov je zo Slovenska, medzi podpísanými sú obyčajní kresťania, drobní veriaci, ako sa vpravde, ako aj rehoľníci, členovia Charity, renomovaní teológovia a medzinárodne známe osobnosti, ako Hermann Häring, jezuita Paul Thion, Walter Kirchschräger. Podporil nás aj napr. P. Anton Srhovec. Máme veľké sympatie, vysokú úctu a rešpekt pre veriacich kresťanov katolíkov našej susednej priateľenej krajiny Slovenska a vzdávame im rovnako vysoké uznanie za to, čo urobili. Vďaka globalizovanej Európe vidíme možnosť ešte viac ukázať, že my, kresťania katolíci, patríme k sebe a sme jedinou veľkou cirkvou.

Preto sme iniciovali túto medzinárodnú petíciu, ktorá má i nad rámec hraníc podporiť slovenské iniciatívy. V Rakúsku panuje ešte veľký znalostný deficit, čo sa týka našich východných susedných krajín. Nemôže nám byť ľahostajné, ako sa im vodí, keď sú dotknutí udaľosťou, ako je odvolanie ich biskupa Roberta Bezáka. Nechceme sa však miešať do záležitostí Slovenska, ale im len dodať odvalu, aby si ešte posilnili svoju sebadôveru a pocit vlastnej hodnoty. V podstate menovite sa môže každý oboznámiť s týmito aktivistami na internete.

Keď už mám mikrofón, tak by som si dovoľil aj jednu otázku. Ako rodák z bratislavsko-trnavskej arcidiecézy, rodák priamo z Trnavy, by som sa rád spýtal najmä pána Mikloška, ako by zhodnotil ten stav, ktorý momentálne v Trnavskej arcidiecéze je. Moji niektorí známi sa začali nejako prikláňať k termínu normalizácia.

Fr. Mikloško: V prvom rade samozrejme treba uznať nástupcovi Róberta Bezáka, že to mal veľmi ťažké. Prísť na jeho post po tom, ktorý bol taký populárny a ktorý bol tak nespravodlivo odvolaný, nebolo jednoduché. Bude záležať od neho, ako si získa dôveru. Ale posledný škandál, ktorý sa tam udial, že sa niektorí kňazi sťažujú, že im dával podpisovať nejaké priehĺsenie, že sa budú zriekať nejakého sexuálneho konania, tak to bol zas nejaký údes a nikto to nevie pochopiť, prečo toto spustil. Čiže ak bude robiť takéto chyby, zostane tak či onak arcibiskupom, ale vnútorná priepasť sa bude prehlbovať. Nakolko sa dá s týmto žiť, v nejakej vnútornej priepasti... Kňazi žili aj za komunizmu medzi biskupmi, ktorí boli aktívnymi členmi *Pacem in Terris* apod. a neposlúchli pápeža, keď bolo toto hnutie zakázané. Ale vtedy predsa len nás dala dohromady jednota, že zápasíme s komunistami. Čiže kam až môže ísť takéto vytváranie vnútornej priepasti medzi biskupom a kňazmi, to neviem, k tomu by sa mali vyjadriť kňazi. Ale to sa obávam, že to potom môže viesť k istej rezignácii kňazov. Kňazi, ja si myslím, že potrebujú biskupa na to, aby ich povzbudil. Ten ľudský moment je tam takisto podstatný, nie len ten sviatosťný.

Příspěvek účastníka (9): Ja by som si dovoľil ešte jednu otázku, chcem sa spýtať pátra Kodeta. Katolícká cirkev, jej úlohou je odovzdávať ľuďom veľmi dôležité posolstvá a na to potrebuje určitú dôveryhodnosť. Ako prispieť k tej dôveryhodnosti cirkvi, resp. ako my máme cirkev vylepšovať, aby sme jej v tej dôveryhodnosti neubližovali.

V. Kodet: ...

Písemný dotaz: Existuje nejaké křestansky orientované médium, které informovalo otevřeně o osudu arcibiskupa Bezáka, jak v Čechách, tak na Slovensku.

Fr. Mikloško: Poznám len jedno a odporúčam vám, aby ste si naň klikli, a to je www.robertbezak.eu.

Š. Hríb: Ja som z médií, ja poznám ešte jedno, ale nebudem vám ho menovať. K tej otázke. Kresťansky orientované médium, ktoré informovalo objektívne a tak... Zamyslel by som sa na chvíľočku, čo je kresťansky orientované médium? To je ktoré? To je to, ktoré má imprimatur, alebo to, ktoré ma v názve, že je kresťanské alebo katolícke, alebo...? Ktoré je kresťansky orientované médium? V tých formálne kresťansky orientovaných médiách sa ani nediskutovalo o tom ani jedným riadkom. Tak je to potom kresťansky orientované médium? Neviem. Čiže si myslím, že o tej kauze sa na Slovensku (ale myslím, že aj v Česku) o nej diskutovalo dostatočne a prekvapujúco by som povedal, že tie svetské médiá, dokonca že bulvárne médiá, mali v tejto veci väčšiu úctu k pravde ako kresťansky orientované médiá.

CÍRKEV A MÉDIA

Vztah církve a médií (Jak se média profánně chovají k sakrálnímu poselství. Vztah církve a sekulárních médií, porovnání sekulárních a církevních médií.)

/ Terézia Rončáková

Křesťanská média se od těch ostatních musí lišit upřímností a opravdovostí / Jaroslav Kratka

Jak se staví katolická média a jaká je ochota ke zveřejňování informací, které jsou pro církev nepříjemné, co brání tomu odhalovat pravdu / Pavel Mikšů

Někdy jsou muži i ženy poněkud zklamáni křesťanstvím, které jim připadá sterilní a má potíže sdílet působivě hluboký smysl dávající víru. Jsme dnes, v době globalizace, skutečně svědky rostoucí dezorientace a osamocení; šíří se bezradnost, pokud jde o smysl života, neschopnost vztahovat se ke společnému „domu“, obtíž s navazováním hlubokých vztahů.

Musíme se ptát, zda jsme schopni ukazovat tvář církve, která je domovem pro všechny. Také v kontextu mediální komunikace je zapotřebí, aby církev uměla rozehřát srdce. Dovedou naše iniciativy a naše působení odpovídat na tento požadavek?

Máme cenný poklad, který přináší světlo a naději. A je velice zapotřebí jej sdílet.

Je třeba umět vstupovat do mlhy indiference ale neztratit se; je třeba sestoupit do nejtemnější noci ale nedat se prostoupit tmou a zbloudit, naslouchat iluzím mnohých ale nedat se svést, přijímat zklamání ale nepropadat hořkosti, dotýkat se dezintegrace druhých ale nenechat si odejmout a rozložit svoji identitu.

(z promluvy papeže Františka k Papežské radě pro sdělovací prostředky z 21. 9. 2013)

Vzťah cirkvi a médií: Náčrt situácie a hľadanie možných príčin / Terézia Rončáková

Koexistencia masových médií a cirkvi púta pozornosť aj pre existenciu určitého podprahového konfliktu. O tom, v čom tento konflikt spočíva, sa už popísalo a pohovorilo veľa zaujímavého a podnetného. Preto dnes už nie je také dôležité opísať, ako toto nie bezproblémové súžitie vyzerá, kto komu ako znepríjemňuje život. V predložennom texte sa pokúsím na podklade týchto všeobecne rozšírených poznatkov i bohatých skúseností bežného mediálneho konzumenta hľadať príčiny tohto stavu. Resp. vypichnúť niekoľko postrehov, ku ktorým som dospela na základe svojich doterajších výskumov (2009, 2010, 2011b, 2013).

Predtým, ako budem pátrať po príčinách, pokúsím sa ujasniť dve východiská: pozíciu novinárov (čo im prekáža na cirkvi a čo v jej prístupe naopak vítajú) a pozíciu cirkvi (čo jej prekáža na novinároch a čo v ich prístupe naopak víta). A po tom, ako objasním niektoré príčiny, zamyslím sa aj nad dôsledkami. A na okraj pridám krátku provokačnú úvahu.

Čo prekáža novinárom

Vychádzajúc okrem iného z aktuálnej cirkevno-spoločenskej situácie na Slovensku a z verejnej diskusie, ktorá ju sprevádza, považujem za potrebné vyzdvihnúť tri veci v správaní cirkvi, ktoré žurnalistom dvíhajú tlak:

- uzavretosť, mlčanie,
- arogancia,
- pokrytectvo.

Ak novinári niečo z duše neznašajú, je to odmietanie kompetentných podávať informácie a vyjadrovať názory na závažné témy. Spracúvať tieto témy je ich chliebček – ale bez autorít a ich spolupráce sa nepohnú. Práve na biskupských konferenciách, jednotlivých biskupstvách atď. sa však často stretávajú s prístupom v štýle „čo vás do toho“. Narážajú na *secretum*, akoby všetko boli výsostne interné záležitosti. Preto nadobúdajú a ďalej šíria dojem, že cirkev je geto, svet sám pre seba. A ako to už vonku, mimo múrov geta, býva, živia rôzne mýty, prípadne až predsudky. Myslia si, že život tam vnútri musí byť naozaj tvrdý. Keď v apríli 2014 vyvrcholila kauza na

Katolíckej univerzite v Ružomberku, kde rektor odhalil vážne prešľapy pri hospodárení, udeľovaní akademických titulov a pod., pričom sa frekventovane skloňovali mená viacerých biskupov, rozhlasová redaktorka nedokázala zohnať hostí do diskusie. Kompetentní boli plní hnevu, znechutenia a vzájomných záští a nemali najmenšiu chuť hádať sa ešte aj pred mikrofónom; ostatní sa necítili v spleti auditov a súdnych konaní dostatočne zorientovaní. Ale novinárka pohotovo stanovila diagnózu strach. V tej neprístupnej inštitúcii sa určite všetci trasú...

Negatívny pocit z odmietnutia sa ešte znásobí, ak komunikátor neudrží jazyk na uzde, nedodrží bontón a vyšplechne niečo arogantné. Tým si naddho páli mosty a zatvára dvere. Takou obeťou vlastného nešťastného správania je hovorca Konferencie biskupov Slovenska Jozef Kováčik. Povestným sa stal jeho výrok o bývalom protikomunistickom disidentovi a dlhoročnom kresťanskodemokratickom politikovi Františkovi Mikloškovi. Keď ten informoval o pripravovanom odvolaní trnavského arcibiskupa Róberta Bezáka, biskupský hovorca lakonicky vyhlásil, že je to nezmysel a Mikloško „podáva konštrukcie ako Dan Brown“. O niekoľko hodín sa odvolanie stalo skutočnosťou a nálepka Dana Browna bola na svete. Na čele ju však dodnes nosí Jozef Kováčik.

Pokrytectvo je vo vnímaní cirkvi médiami absolútne kľúčová kategória. Práve ono sa stalo zjednocujúcim leitmotívom doterajších základných výskumov na tému argumentačných schém vo vzťahu cirkvi a médií – počnúc priekopníckym výskumom starogréckych rečníckych *topoi* v mediálnom diškurze amerického bádateľa M. Silka. Keď médiá „senzácie chtivo“ pretriasajú poklesky cirkevnej hierarchie, duchovných či laických veriacich, v pozadí hrá kľúčovú rolu sklamanie z pokrytectva. Hnacím motorom nie je ani tak predsudok či nenávisť voči cirkvi, ako skôr výčitka, že vodu káže a víno pije. A môžeme tam vybadať aj túžbu, aby to bolo inak. Aby bola cirkev verná svojmu učeniu, aby bola majákom – hoci aj obchádzaným, ale svietiacim.

Čo novinári vítajú

Z toho, čo novinári na správaní sa cirkvi (voči médiám) oceňujú, chcem vypichnúť dve veci:

- otvorenosť, „normálnosť“,
- provokatívnosť.

Príznačným sa stal prístup hlavného slovenského bulvárneho denníka *Nový Čas*, resp. jeho redaktorky Zuzany Šišovskej. V dokumentárnom filme Českej televízie o Róbertu Bezákovi ju možno vidieť v priateľskom prekáravom rozhovore s arcibiskupom, ktorého neúspešne nahovára, aby sa jej dal nafotiť v posilňovni. Je zrejmé, že hoci jej arcibiskup bulvárny materiál neposkytne, správa sa k nej ľudsky, ona ho rešpektuje a druhýkrát ho podpichne už skôr priateľsky a zo žartu než vážne.

Neskôr, keď arcibiskupa pápež odvolal, práve Zuzana Šišovská a *Nový Čas* sa stali jednými z jeho najhlasnejších a najvytrvalejších zástancov. Ľudský prístup na recepcii pri príležitosti požehnania vín, a možno predpokladať, že aj pri iných príležitostiach, otvoril Róbertu. Bezákovi dvere novín, a to dokonca bulvárnych novín.

Provokatívnosť výborne vyhovuje klasickej novinárskej zásade: „Nie je správou, keď pes pohryzie človeka, ale keď človek pohryzie psa“. Nie, žeby provokatívni komunikátori boli úchylní, ale jednoducho vyhovujú mediálnej požiadavke dodať niečo nezvyčajné, neočakávané – a teda zaujímavé. Pod provokatívnymi komunikátormi tu možno myslieť najmä slobodné mysle, ktoré majú guráž vysloviť a vyslať do éteru netradičnú, odvážnu, a zároveň jednoduchú, zrozumiteľnú, často obraznú myšlienku. Neraz bývajú týmito „provokatérmi“ kňazi, ktorí – čo je zaujímavé – priťahujú k náboženstvu všeobecne i k Bohu osobne veľa ľudí. Keď som tento pozoruhodný jav skúmala podrobnejšie (2013c), konštatovala som, okrem iného, že týchto evanjelizátorov spája láska k neveriacim či nepraktizujúcim a súčasne charisma prihovoriť sa im. Zároveň ich možno v istom zmysle označiť za prorokov, na ktorých tele sa napĺňa odveké poznanie, že prorokovať znamená provokovať. V česko-slovenskom kontexte je typickým kňazom provokatérom mladý premonštrát Karol Lovaš, bývalý novinár, ktorý sa po radikálnom obrátení rozhodol zasvätiť Bohu. Netreba azda dodávať, že v cirkevných kruhoch je vnímaný ako persona non grata. To, že je „media-friendly“, je súčasne príčinou i dôsledkom tohto konfliktu.

Čo prekáža cirkvi

Spomedzi negatív, ktoré cirkev vníma konkrétne v prístupe médií k nej samej, by som chcela zdôrazniť tri:

- nezáujem,
- neznalosť,
- bulvárnosť.

Nezáujem je, samozrejme, prvé, čo prekáža akejkoľvek inštitúcii, ktorá by rada dostala svoju aktivitu do verejného povedomia. Za nezaujmom sa často hľadá zámer, predsudok. Je však diskutabilné, či sú tieto javy v postoji novinárov skutočne prítomné, alebo sú príčiny oveľa jednoduchšie. Novinári sa voči obvineniam z predsudku ohradujú a poukazujú na základné pravidlá svojho remesla: si zaujímavý - prejdeš sitom, nie si zaujímavý - ostaneš vonku. Tým sitom sú tzv. *news values*, čiže spravodajské hodnoty, ktorých prítomnosť je nevyhnutným predpokladom, aby sa informácia stala hodnou žurnalistického spracovania. Patria medzi ne na prvom mieste konflikt, peniaze, erotika, násilie a potom mnoho ďalších, ktoré rôzni teoretici pomenúvajú rôzne, napr. elitnosť, kurióznosť, neočakávanosť, priestorová blízkosť, príbeh atď. S odvolaním sa na mediálneho teoretika z Pápežskej univerzity Santa Croce v Ríme Diega Contrerasa môžeme konštatovať, že sú to hodnoty povrchné a nevyžadujú od novinára veľa námahy, aby ich našiel a spracoval.

Ďalšie problémy vo vzťahu cirkvi k mediálnym výstupom vyvstávajú, keď sa spomenuté mlčanie prelomí – ale nie žiaducim spôsobom. Tým, čo azda najviac bije do očí a často sa stáva terčom kritiky, sú terminologické a iné prešľapy novinárov, ktorí sa nevyznajú v problematike, v prostredí, v jazyku... Zástupcovia cirkvi sa často sťažujú na neprofesionálny prístup novinárov a volajú napr. po odborne pripravených, vyškolených členoch redakcií, ktorí by nepoužívali výrazy pán pápež, vysvätiť nového svätého alebo absolvovať krst. Treba si však uvedomiť, že táto neodbornosť redaktorov je smutným dôsledkom všeobecného trendu zamestnávať v médiách menej ľudí, mladších a lacnejších, čo sa nepriaznivo dotýka nielen spracovania cirkevných tém, ale aj akýchkoľvek iných odbornejších záležitostí. Je to širšia problematika presahujúca rámec tohto textu a podrobnejšie sa jej venujú sociologické práce zamerané na novinársku profesiu a jej vývoj.

Ďalším do očí bijúcim javom notoricky sa opakujúcim v mediálnych výstupoch na cirkevné témy je strata posolstva. Odkazujú na ňu viaceré výskumy, ktoré konštatujú, že pri obrovských národných púťach, pápežských zahraničných cestách a pod. sa do médií nedostane nič z duchovného obsahu a hlbokých myšlienok, ale iba ceny suvenírov, počty zranených, protesty ochranárov, jedálny lístok duchovenstva atď.

Predstavitelia cirkvi zvyknú tento prístup hanlivo označovať za bulvárny. Pod bulvárnosťou zároveň chápu torzovitosť (výsek celku, často nereprezentatívny), dezinterpretáciu (dôraz na aspekty mimo ťažiska), senzácie chtivosť... Obava z takéhoto prístupu potom determinuje postoj voči médiám.

Čo cirkev víta

Na otázku, čo cirkev v novinárskom prístupe víta, je odpoveď veľmi jednoduchá: víta dostatočný priestor v médiách a pozitívny obraz o sebe. Správa sa teda ako každá inštitúcia so starosťou o vlastné PR. Ak by sme však túto lakonickú odpoveď chceli trochu skomplikovať, mohli by sme položiť otázku, či cirkvi má ísť/ide predovšetkým o svoj vlastný imidž v médiách, alebo o imidž Boha, resp. priamo o sprostredkovanie kontaktu s Bohom. Dostávame sa tak na pôdu úvah o evanjelizačných možnostiach médií, ktoré presahujú rámec tohto príspevku. Venovali sa im viacerí autori (Rosenthal 2007, Lapko 2008, Celli 2009, Dulles 2009, Dluhý 2013, Rončáková 2013b) a ich zistenia vedú viac-menej k zhodnému tvrdeniu, že médiá nie sú vhodný a použiteľný nástroj na priame prvotné obrátenie človeka. Môžu pomôcť pri priebežnom oživovaní viery, avšak to je doménou špecifických náboženských novinárskych prejavov. Bežné sekulárne médiá a ich prejavy sú, zdá sa, naozaj obmedzené na vytváranie pozitívneho imidžu cirkvi. Tieto zistenia postupne obrusovali počiatkové odvážne ambície cirkvi a nádeje vkladané do používania médií v rámci nových evanjelizačných stratégií.

Príčiny

Po takomto opise situácie si môžeme položiť otázku o jej príčinách. Zo širokej palety možných diagnóz a postrehov chcem na tomto mieste poukázať na štyri:

- patent na interpretáciu,
- domáca kuchyňa,
- čierno-biele videnie,
- pocit záväznosti.

V cirkevnom prístupe k akémukol'vek zverejňovaniu informácií a následným pokusom angažovaných občanov, vrátane novinárov, ponúkať svoje interpretácie a možné vysvetlenia, je citeľná silná žiarlivosť na posledné slovo. Keď novinár analyzuje vnútro cirkevnej témy, s vysokou pravdepodobnosťou dostane od vplyvného cirkevného funkcionára mail s pointou vo vete: „Vy tomu, pri všetkej úcte, nerozumiete.“ Kauzu odvolania arcibiskupa Bezáka už v tomto kontexte ani netreba spomínať. Práve na nej sa exemplárnym spôsobom ukázalo odmietanie akéhokoľvek publikovaného vysvetlenia argumentom, že verejnosť nemá šancu do problému nahliadnuť a pochopiť ho. Veľa významné „triafate mimo...“ akoby malo posilniť autoritu toho, kto vie, ale nepovie. Rumunský sociológ a teoretik žurnalistiky M. Coman

(2014), ktorý sa venuje mediálnym rituálom a tomu, ako médiá preberajú niektoré roly náboženstva, hovorí, že podstatou náboženskej komunikácie je zjavenie. A zjavuje ten, kto VIE. Média sa tiež dostávajú do pozície vodiacich – a to môže poskytnúť podnet na jedno z vysvetlení konfliktu medzi nimi a cirkvou.

Koncept domácej kuchyne alebo práčovne nás odkazuje na obľúbené prirovnávanie cirkvi k rodine. Rodina drží, pokope, rodina sa navzájom podporuje, rodina vystupuje navonok jednotne, rodina si problémy rieši doma a nevynáša ich von. A už vôbec neťahá do riešenia otcovho alkoholizmu alebo manželkinej nevery bulvárne médiá. Jednota (aspoň vonkajšia) funguje v cirkevnom prístupe k problémom takmer ako zaklínadlo. Túto zásadu narúša v očiach jej zástancov súčasný pápež František, ktorý podľa niektorých nadmerne kritizuje na verejnosti kňazov a zasvätené osoby. Mladý slovenský kňaz študujúci v Ríme Peter Fogaš odvážne napadol tieto Františkove praktiky v komentári na postoy.sk: „Výstrahy i povzbudenía sú to, zaiste, potrebné a pravdivé, len jedno trochu nesedí. Hlava Cirkvi má pred sebou zástup 50tisíc pútnikov, z ktorých je azda 1% kňazov a 0,2% biskupov (slepý, skôr optimistický odhad), a katechizuje týchto všetkých práve prostredníctvom kritiky a napomínania týchto mini skupín. Analogická situácia by sa mohla odohrať na základnej škole. Riaditeľ na začiatku školského roka, kde bude pred ním sedieť 500 žiakov a 50 učiteľov, v príhovore poukáže na nedostatky práve pedagogického personálu. Zdôrazní, v čom by sa mali zlepšiť, v snahe, že takto zefektívni vyučovací proces a študijné výsledky. Ako sa má učiteľ potom postaviť pred svoju triedu? Ako si udrží autoritu?“ (2014). Zdá sa, že práve potreba zachovať si autoritu vo vzťahu k laikom je hnacím motorom tohto prístupu. P. Fogaš o niekoľko riadkov ďalej konštatuje: „Nemalo by to byť presne naopak? Nemal by šéf pri spoločných stretnutiach povzbudiť podriadených k rešpektu autorít a len za zavretými dverami by mal (pápež biskupom a kňazom, biskup kňazom, riaditeľ učiteľom, majiteľ trénerom) vyrátať ich nedostatky, napomenúť a skritizovať?“ Autor komentára v tejto súvislosti otvorene hovorí o nostalgii kléru za Benediktom XVI. a za „domácim praním“. Prístup v štýle „uvarme doma a až potom dajme ochutnať“ sa týka aj mnohých ďalších oblastí a tém. Na Slovensku je aktuálny napr. v otázke odluky cirkvi od štátu, o ktorej hovorca Konferencie biskupov Slovenska J. Kováčik pri viacerých príležitostiach informoval, že „sa pripravuje v kompetentných komisiách“. Prípadná verejná diskusia sa pritom považuje za nežiaduci zásah do náročných rokovaní. Úplne neprípustná je diskusia mediálna, pretože médiá by sa usilovali prevziať opraty a procesy ovplyvňovať.

Pri vysvetľovaní čierno-bieleho videnia silno prítomného v postojoch predstaviteľov cirkvi, ale aj bežných veriacych laikov sa často siaha do obdobia komunizmu (čiže 25 a viac rokov dozadu), ktoré ľudí naučilo rozlišovať priateľov a nepriateľov, dobrých a zlých. Nič medzi tým nie je. Ľudia z druhej strany barikády sú zaškatul'kovaní a porušiť tieto schémy sa nevypláca. Keď pred Vianocami 2013 skupina nadšencov z rôznych kresťanských cirkví vydala knihu rozhovorov so známymi osobnosťami

ťami o ich viere a vzťahu s Bohom *Kristovci* (Bechný 2013), jednu z prezentácií organizovala s pomocou sekulárnej nadácie. Jej šéfka pozvala za moderátora provokatívneho spisovateľa známeho kritickým postojom voči cirkvi Michala Hvoreckého. Už to, že pozvanie prijal, by sa mohlo považovať za vítanú snahu z jeho strany vstupovať do dialógu. Avšak jeho meno pôsobilo na pozvánke a v následných mediálnych výstupoch ako červené súkno a organizátori sa ešte dlho stretávali s poznámkami: „...dobré, dobré – ale prečo Hvorecký...?!“ Bipolárna interpretácia okolitej reality je akoby energeticky menej náročná než rozlišovanie odtieňov sivej. Je však diskutabilné, či možno vinu na tomto stave pripísať (iba) komunizmu. Významný slovenský teológ a kulturológ Ladislav Hanus už v polovici 60. rokov 20. storočia pomenoval vo svojom diele *Princíp pluralizmu „fanatizmus pravdy“* (1997, s. 111), ku ktorému majú kresťania tendenciu a ktorý vedie k neznašanlivosti. Za druhý extrém v úsilí hľadať pravdu označil „toleranciu, ale akoby z podstaty, za cenu indiferencie, čo do pravdy, pri vzdaní sa otázky pravdy, pri hodení pravdy cez palubu“. Tieto póly sú živé aj dnes: na jednom akoby sa ocitala bojová rétorika proti „kultúre smrti“ a na druhom „hladkajúci dialóg“, v ktorom treba oponentov všemožne chápať, vcítiť sa do nich, pritakávať im. Východisko môžeme spolu s L. Hanusom vidieť v nehladkajúcom dialógu. Ako konštatuje filozof Juraj Šúst, aktuálny predseda Spoločenstva Ladislava Hanusa, pochody za život či za rodinu aj dialóg budú prinášať ovoce, keď sa do nich bude vstupovať s jasným postojom, ale zároveň otvorene a ústretovo. To znamená, že tajomstvo úspechu tkvie v schopnosti nadviazať s druhou stranou VZŤAH. On je odpoveďou na zdanlivý rozpor medzi masovými pochodmi a bezzubým večným dialógom (Šúst 2014).

Napokon, cirkevné autority v komunikácii so svetom spútava silný pocit vlastnej oficiálnosti. Akoby všetko, čo vyrieknu, malo mať váhu Svätého písma. Vychádzajú pritom zo skúsenosti, že mnohí veriaci ich výroky naozaj tak prijímajú. Preto sa boja ľudí zmiať, ak by sa vyjadrili k niečomu, čo ešte nie je uzavreté, môže sa vyvíjať, k čomu si ešte len formujú postoj, prípadne ich postoj nemusí reprezentovať väčšinový názor v spoločenstve miestnych biskupov a pod. Zásada „nemiasť ľudí“ sa stáva až mantrou, cez ktorú napr. do cirkevných médií neprejdú žiadne problematické témy a nemôže sa dať priestor rôznorodým názorom, nehovoriac už o názoroch provokatívnych, alebo vyslovene scestných. Ak sa to výnimočne udeje, tak jedine s jasným redakčným dôvetkom o tom, ako sa veci naozaj majú. Vychádza sa z predpokladu, že príjemca nerozlišuje medzi názorom a správou a nemá kapacitu sám veci vyhodnocovať a zorientovať sa.

Dôsledky

Základným dôsledkom takto pomenovaných príčin je jednoducho nepriechodnosť náboženských (či cirkevných) správ cez sito mediálneho záujmu. Druhým dôsledkom, s tým spojeným, je stav cirkevných médií. Spomenuté príčiny vedú k úplne

absentujúcej komunikácii, k bezobsažnej komunikácii alebo k silno apologetickej komunikácii. To všetko sú spôsoby, ktoré stoja v príkrom rozpore s kódexom slušného správania v mediálnom prostredí. Preto ich prirodzeným dôsledkom je nepriechodnosť takej komunikácie cez ucho novinárskej ihly. A teda neprítomnosť žiadnych výstupov v médiách. Do onoho kódexu mediálneho správania patrí totiž napr. operatívnosť, stručnosť, vysekávanie častí z celku, a najmä *news values*. Všetky tieto vlastnosti mediálneho komunikačného procesu sme už postupne spomínali vyššie. Každý, kto chce dostať svoje posolstvo do médií, musí s určitou pokorou prijať tieto limity mediálnej komunikácie a podrobiť sa im.

Načrtnutý postoj cirkvi ku komunikácii sa pretavuje aj do charakteru jej vlastných médií. Tie sú často – na Slovensku úplne – pastoračné, čo znamená, že sú nástrojom duchovného a informačného servisu pre veriacich. Vladimír Slovák hovorí o akomsi „vysunutom kostole“ v médiách, ktoré nemajú ambíciu byť misijné a zasahovať ľudí na okraji viery alebo celkom neveriacich, ale prenášajú dianie v kostoloch do príbytkov tých ľudí, ktorí sa na ňom nemôžu zúčastniť, hoci by chceli (Tarina 1998). Jezuita Petr Kolář hovorí v knižnom rozhovore s Jozefom Beránkom o svojom pôsobení vo Vatikánskom rozhlase v 80. rokoch. Cítil tam absenciu skutočnej tvorivej novinárskej práce, ba dokonca aj istý typ cenzúry, na ktorý už bol citlivý, lebo práve pred ňou utekal z domova. „Rádio plnilo roli jakéhosi mluvčího vatikánského tiskového střediska. Po nás se nechtěla novinařina, ale spíš prezentace oficiálního hlasu Vatikánu“ (Beránek 2001, s. 100). Sledujeme teda, že cirkev sa k svojim vlastným médiám správa ako firma k svojim tlačovým orgánom. Čo je oprávnené, o to viac, že tento typ médií má stabilné publikum a v tlačenej podobe býva aj finančne sebestačný (ako napr. slovenské *Katolícke noviny*). Zároveň je však namieste pýtať sa, či je to, čo tieto médiá produkujú, žurnalistika. Vo svojich doterajších prácach (2010, s. 172 – 182) na túto tému sme prezentovali názor, že nie je. Môžeme teda uvažovať jednak o potrebe takých cirkevných médií, ktoré by sa usilovali plniť základnú funkciu žurnalistiky „informovať“ a tak pomáhať ľuďom stávať sa lepšími občanmi“ (2010, s. 132), a jednak o potrebe vstupovať z pozície autorít do žurnalistickej komunikácie žurnalistickým spôsobom. Keď napr. šéfredaktor e-zinu napíše komentár, s ktorým člen cirkevnej hierarchie nesúhlasí, riešením by nemal byť osobný mail s výstrahou, ale vlastný komentár publikovaný na tom istom portáli. Nech zaznejú argumenty, prezentujú sa aj informácie z druhej strany, vytvára sa priestor na diskusiu – a formujú sa lepšie občania.

Napokon si dovoľím k svojmu príspevku pripojiť ešte malý *disclaimer*: na predmete novinárske žánre učím svojich študentov, že komentár je vždy užitočnejší, keď provokuje diskusiu, ako keď ostane pri frázach. To sa týka aj každého iného uvažovania a argumentovania. Ak som sa teda miestami vyjadrila príliš konkrétne, príliš expresívne alebo príliš jednostranne, môžu za to aj návyky z publicistického štýlu.

Čitateľov preto prosím o prijatie dobrého úmyslu, vzdialeného od zlomysel'nosti či proti-cirkevnosti.

Príspevek je zkráčenou verziou článku Terézie Rončákové Vzťah cirkvi a médií: Náčrt situácie a hľadanie možných príčin. Obsah tohoto článku zaznel na verejnom diskuznóm setkání v Olomouci v květnu 2014 pod názvom: „Vzťah cirkve a médií. Jak se média profánně chovají k sakrálnímu poselství. Vzťah cirkve a sekulárních médií, porovnáni sekulárních a církevních médií.

Křesťanská média se od těch ostatních musí lišit upřímností a opravdovostí / Jaroslav Kratka

Myslím, že vás nemusím přesvědčovat o tom, že každý člověk má své časové mezníky, jakési pevné cykly, do kterých je zarámovaný jeho každodenní život. Někdy to jsou dokonce ničím nenarušitelné rituály. Některé nám určují okolnosti, některé si určujeme sami. Některé přímo nesnášíme, jako třeba budíček, v jiných si zase libujeme jako třeba oběd nebo vůbec jídlo.

Za mého mládí to byly zvony, a to nejenom nedělní, které určovaly ty časové cykly. Dnes to jsou nesmyslné televizní seriály a často ještě nesmyslnější zprávy, které nahradily ono „klekání“. Když zrovna nemám hodinky nebo nemám přehled o čase, najednou zjistím: aha je půl osmé, všude ticho, na dvorku, v ulici, všechno je to u televizních obrazovek.

Tím chci jenom zdůraznit, jak stoupl vliv masmédií, o čemž vás jistě nemusím přesvědčovat. Ale ještě horší je fakt, že dochází ke stále větší koncentraci mediální moci, takže můžeme bez nadsázky říct, že se nás někdo mocný snaží ovládnout. Lidé, kteří vlastní média, jsou nedotknutelní. Nejenom, že jim všechno prochází, ale jsou to právě oni, kdo určují, co v těch médiích bude a jak známo, co je v novinách, rozhlase, či televizi, to je pro většinu populace pravdou. Tak se účelově pravda stává lží a lež pravdou.

Musíme přiznat, že církev vždycky pošilhávala po takovém silném vlivu, ale po každé, když ho získala, ztrácela sama sebe. Spojení oltáře s trůnem je sebevražedná kombinace, protože za vidinu světské moci dokáže církev zaprodat samotného Krista. Zní to krutě, ale tato touha byla už v srdcích učedníků. U Jidáše šla tak daleko, že on jako první za vidinu světské moci zaprodal Krista. Je zarážející, jak tyto ambice Pán Ježíš ignoruje. Dokonce neustále zdůrazňuje, že jeho království není z tohoto světa. Oni se hádají, kdo bude první v tom novém židovském parlamentu, v tom Knessetu, ale on jim ukazuje, něco úplně jiného a oni to stále nechápou. Už odchází do nebe, ale oni ho ještě „stahují za nohu“ a říkají: „Tak teď, teď obnovíš to království izraelské?“ Pořád to nechápou. Stále je tam nedostatečnost Ducha svatého, která jediná může nějakým způsobem ukázat na smysl, na samotnou podstatu křesťanství. Na druhé straně nám Pán Ježíš říká, že máme jít zvěstovat evangelium a hlásat ho celému světu. Jenomže my místo toho, abychom hlásali evangelium, řešíme například

restituce. Nevím, jak ve vašich církvích, ale u nás ještě nebyly ani schválené, a už jsme se jim věnovali. Řeknu vám, že minimálně 50% zasedání vedení církve věnujeme restitucím. Je to určitě v pořádku, když se dostane zadost spravedlnosti, ale nevím, jestli bychom neměli víc usilovat o hodnoty duchovní.

Napadá mě, že poměr moci světské v médiích a té křesťanské je něco jako Goliáš a David. Když chceme napodobovat tento svět, když si uzurpujeme právo na stejné podmínky, jako mají oni, jako kdybychom se oblékali do brnění Goliáše, a jsme nejnižší. Oni se nám potom smějí. My máme jiné brnění, máme jiná privilegia, máme jinou moc. Samozřejmě, že kdybychom si chtěli jednoznačně postavit nebo vymezit, čím se máme odlišovat od světských médií, pak by to především měla být upřímnost a opravdovost. Když začalo vysílat Rádio Proglas, začaly se množit reakce, že konečně nějaké normální rádio! Vy se tam vůbec nepředvádíte. Doufám, že to ještě pořád platí. V sekulárních médiích se to změnilo k nepoznání. Za totality to bylo takové uhlazené, monotónní, až uťáplé. Teď většina moderátorů málem šílí, jen aby byli zajímaví, jen aby strhli posluchače. Když to dělají moderátoři v křesťanských médiích, vypadají směšně...

Pán Ježíš říká: buďte upřímní jako holubice, ale prozíraví jako hadi. To je moudrost, ale tato biblická moudrost, není to samé, co chytrost tohoto světa. My zapomínáme, že církev je především ORGANISMUS, a potom organizace. Církev musí žít a čerpat z hlavy, kterou je Kristus. Druhá věc je, že nemáme sledovat vlastní cíle, ale záměry Ducha svatého. Ten záměr je jasný: „Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ (Matouš 28,19) V 1. listě Timotejovi se dočteme, že Bůh chce, aby všichni lidé došli spásy a poznali pravdu. (1 Timotejovi 2,3)

Pokud si církev bude hrát na eseróčko a z kněží bude vychovávat manažery, nikdy nebude zvěstovat živé Boží slovo, protože na to už nezbude prostor.

Za totality záměrně kněze zaměstnávali, aby neměli čas na evangelizaci. Když mému příteli P. Adamu Ruckému chtěli vzít státní souhlas, jeho reakce byla následovná: „Pane tajemníku, to bude úžasné. Odpracuji si osm hodin, sobota neděle volná, to se bude evangelizovat!“ Tajemník se zarazil a říká: „Jen pomalu, ještě vám ho neberu.“ Jenomže to, co se nepodařilo komunistům, podařilo se vlastně demokratům. Zaměstnají kněze natolik (kvůli restitucím - pozn. red.), že nebudou mít čas ani na modlitbu. A teď si představte, kolik lobbistů se do toho „nasáčkuje“, takže nakonec hrozí všem církvím, že se z nich ta „eseróčka“ nakonec stanou.

Papež František ve své jedné homilii říká: „Křesťan, který nevydává svědectví, stává se neplodným.“ To říkal v ranní mši v kapli domu sv. Marty. Ve své homilii mluvil o mučednictví sv. Štěpána a dodal: „Církev není univerzita náboženství, nýbrž lid, který jde za Ježíšem a jedině tak je plodná, jedině tak je matkou.“ Když si vezmu všechny ty konference a semináře, které jsem na církevní půdě absolvoval, můžu říct, že hlava rostla, ale srdce chřadlo. Mnoho slýcháme o Panně Marii, ale zapomínáme,

že ona ukládala všechno ve svém srdci, nenechávalo to jenom ve své mysli a to je to, co potřebujeme, protože jenom to, co je v srdci, nás může zapálit.

Není to však jenom nějaké momentální nadšení pro věc. To, co nás křesťany determinuje, je láska Kristova. Když všechno děláme v lásce, když se s láskou navzájem předcházíme a dokonce když jdeme dál a milujeme i své nepřátele, tak se něco děje. To už není naše práce, to je práce Ducha svatého. Když v nás nehoří oheň Boží lásky, nemůže zapalovat ani druhé. Můžu vám tady přečíst celou kuchařskou knížku, když budu dobrý, budu si i pamatovat, který recept je na které straně. A vy určitě se z toho najíte, že? A to je ten problém, my kněží to děláme často tak, jako kdybychom stáli před zamčenou lékárnou a mluvili o úžasných lécích, ale ani jeden lék nikomu nepodal. Je to takové zbožné plácání a v pekle nám tleskají.

Že je doba vážná, o tom není pochyb, my křesťané musíme spolupracovat, pokud nechceme usnadnit našim nepřítelům realizovat jejich nepřátelské záměry. O tom svědčí třeba včerejší vydání zprávy: Těhotná křesťanka byla v Súdánu odsouzena k trestu smrti oběšením. K smrti oběšením ve čtvrtek odsoudil soud v súdánském Chartúmu sedmadvacítiletou těhotnou Meriam Yehya Ibrahimovou kvůli tomu, že konvertovala ke křesťanství, neboť si za muže vzala křesťana. Popravena má být až za dva roky, nejprve musí porodit. Jak jsou humánní, že? Žena vinu popírá, podle svých slov byla vždy křesťankou. Žena byla odsouzena k smrti už v neděli, ale dostala tři dny na to, aby se vrátila k islámu, což odmítla. Dali jsme vám tři dny, abyste se zřekla víry, ale vy trváte na tom, že se k islámu nevrátíte. Odsuzuji vás proto k trestu smrti oběšením, řekl soudce. (Díky tlaku světové veřejnosti byla nakonec osvobozena a v srpnu 2014 se jí podařilo emigrovat do USA – pozn. redakce)

Nechci to dál rozvádět, ne všichni muslimové jsou teroristé, ale všichni teroristé jsou muslimové. Pokud jim nenabídneme něco víc, pokud jim nenabídneme to, po čem touží, budeme s nimi jenom zápasit. Věřte tomu, že oni jsou horlivější než my a vytrvalejší než my. To křesťanství opravdu dostane. Možná se mu vrátí, co kdysi dělávalo, protože nevím, jak by vypadal svět v 15., v 16. století, kdyby existoval internet, televize, masmédiá, jak by vypadaly ty hrozné věci, které se děly. Ale právě k tomu jsme povoláni, abychom nejenom odsuzovali, abychom nejenom nějak kritizovali tmu, ale abychom do té tmy vnesli světlo a vnášeli se vši pokorou, upřímností a opravdovostí. Ježíš říká: „Vy jste světlo světa, vy jste sůl země, ale ...ztratí-li však sůl svou slanost, čím ji osolíte? Mějte sůl v sobě a žijte mezi sebou v pokoji.“ (Marek 9,50)

To je poslání všech křesťanů a především k tomu mají sloužit křesťanská média.

Jak se staví katolická média a jaká je ochota ke zveřejňování informací, které jsou pro církev nepříjemné, co brání tomu odhalovat pravdu

/ Pavel Mikšů

Když tady Jaroslav říkal, jaké jsme normální médium, trochu si udělám legraci z nás samých. Proglas se rodil za velkých porodních bolestí, má za sebou poměrně složitou cestu a stále se pořád ještě vyvíjí. Naši moderátoři, aby si trošičku odlehčili situaci a udělali si legraci sami ze sebe, vyprávějí vtip:

Dva kamarádi se baví a jeden z nich říká: “Ttttak jsem ddddělal konkurz na mmmmoderátora do Pppproglasu.“ No a co, nevzali tě, co, protože koktáš? „Nnne, proto nnne, poroto nnnne, nejsem bbbbbiřmovanej“...

Tím chci jenom říct, že počátky byly svízelné a bralo se to, co bylo. Přes to všechno se snažíme růst v kvalitě.

Byla tady kratičká diskuze, co to je křesťanské médium. V titulu mého vstupu stojí něco, co se týká katolických médií, pro upřesnění tedy uvádím, že katolické médium striktně *de iure* podle kanonického práva je to, které bylo založené biskupstvím nebo Českou biskupskou konferencí. Na Slovensku se to týká jak televize, tak rozhlasu, tak tištěných katolických novin. U nás je to pouze Katolický týdeník, kterému tímto skládám poklonu, neboť není snadné být v majetku ČBK a psát tak dobře. Z historických důvodů je tomu v případě Proglasu jinak. V redakci pracují křesťané, ale *de iure* nejsme katolické médium.

Zde bych navázal na Jaroslava: Pavel VI. v dokumentu *Evangelii Nuntiandi* je poměrně nekompromisní a říká, že církev existuje, aby evangelizovala. Tedy že jejím jediným důvodem proč existuje je evangelizace a pokud to nedělá, tak zanikne. A pokud to dělat bude, bude i růst a to je jejím smyslem. Média, ať katolická, nebo v rukou křesťanů, by tedy měla být nástrojem evangelizace.

Terézia již zmínila, že na Slovensku se vede častý spor, zda v případě katolických médií jde o skutečnou novinářinu, anebo jen o jakýsi pastorační projekt. Nechci zpochybňovat význam médií jako pastoračního projektu a i Proglas se do značné míry stará o pastorační. Ale přesto se snažíme, aby část programu, poměrně významná, byla

vysunuta i k lidem dobré vůle, kteří se snaží přemýšlet, a kteří se potom skrze tyto styčné body můžou setkat s vlastním křesťanským poselstvím nebo svědectvím.

Dovolím si, když jsme tady byli vyzýváni, abychom si zaryli pod kůži slova papeže Františka, jej ocitovat z letošního poselství k světovému Dni sdělovacích prostředků. Zmiňuje se o loňském listu Benedikta XVI. Říká: „Křesťanské svědectví se nedělá bombardováním náboženskými zprávami, ale ochotou darovat sami sebe druhým. Trpělivě a s úctou se zajímat o jejich otázky a pochybnosti na cestě, na níž hledají pravdu a smysl lidského života.“ To je program křesťanského média.

Pojďme se tedy podívat na to, co brání tomuto programu, co brání v odhalování pravdy. Když jsem si připravoval tento příspěvek, přemýšlel jsem nad slovem odhalovat, jestli není příliš drsné. Terézia zde před chvílí krásně řekla, že dnes se v mediálních teoriích učí, že kdo má informace, ten zjevuje pravdu. Zjevovat, odhalovat. Latinské slovo *revelatio* znamená i zjevení i odhalení, v tomto smyslu je odhalení pravdy zjevením. Média tedy mají v rukou velikou moc, která v jejich všudypřítomnosti tento aspekt ještě posiluje. Mají dnes až jakýsi náboženský aspekt. Ne nadarmo se říká, co je psáno, to je dáno. Mnoho lidí řekne: “Vždyť to bylo v televizi, tak je to pravda.“ A nejsou to lidé nevzdělaní.

Podívejme se na tři okruhy, kde můžeme narážet na problémy.

- Prvním okruhem je médium samotné, jak se samo koncipuje a rozvíjí.
- Za druhé, jakým způsobem zpracovává témata.
- A za třetí, jak reaguje komunita, ke které se obrací a jak reagují její představení.

Spolu to vzájemně souvisí. Jakmile vznikne křesťanské médium, mělo by se popasovat se základní výzvou, aby přinášelo evangelium. Může se tomu zpronevěřit dvěma protikladnými způsoby. Schválně budu trošičku extrémní, abychom si uvědomili onu problematiku. První je, že právě bude dělat to, co papež František říká, že není křesťanské svědectví, že se uzavře do plně „křesťanského obsahu“, to znamená: přenosy bohoslužeb (nic proti tomu), jenom modlitby, jenom svědectví toho jak je dobré být katolíkem a co se má dělat a nemá dělat, v co máme věřit a v co nemáme věřit - takhle se dá bez problémů naplnit vysílání 24 hodin denně, celý rok, to není žádná potíž. Úskalí tohoto přístupu je, a to tady zaznělo často, to není problém jenom slovenské strany, ale i té naší, že takto lze snadno vytvořit dojem křesťanského média, ale vůbec se přitom nevěnovat křesťanskému poselství. Tzn. vůbec se nezajímat trpělivě a s úctou o otázky lidí, kteří žijí kolem nás a nenabízet možnost hledat pravdu a smysl života, když si dovolím parafrázovat. To je jeden velký extrém a ten se bohužel děje často. Na druhou stranu se to může stát třeba i médiím veřejné služby. V těch relacích, které mají, např. referují o tom, co se v církvi děje nebo přenáší bohoslužby.

Druhá věc, druhý extrém, je právě opačný: médium, které se zahledí do sebe, nabude pocitu vlastní důležitosti, stane se takříkajíc vševědoucím a bude se zajímat o všechno možné, nechá se strhnout problematikou natolik, že zapomene, že je křesťanské, že zapomene vnášet paradox a potom také víceméně ztrácí smysl. To se může stát poměrně snadno třeba i Proglasu. V některých momentech, když se jakoby svezeme na nějaké populární vlně odsudku něčeho, aniž bychom se hlouběji zamysleli nad kořeny problému. To je velmi jednoduché, velmi snadné. Je to méně pracné.

K tomu, aby se to nestalo ani v jednom ani v druhém případě, přispívá plamenná výzva tady našeho přítele v první řadě: „Já jsem církev, i já jsem církev“. Pokud redaktor cítí odpovědnost za církev, cítí se s ní být spojený a prožívá to, že jí má zůstat věrný a přesto musí přinášet i témata, která nebudou dobře přijímaná, potom může dělat onu křesťanskou službu.

Druhý bod - věčná problematika redaktora - dávat taková témata, která posluchač přijme, nebo nastolovat témata, která by měla zaznít, ale kde může očekávat třeba velkou vlnu kritiky, v extrémním případě třeba i své odvolání? Nastolování témat a do jakého rámce je zasadí, to je velký problém. Častým problémem církevních médií je, že mají reaktivní politiku, to znamená: nastane nějaký problém, my se teď otřepeme, asi by se o tom mělo mluvit, snažíme se to nějak pokrýt, ale mezi tím to utíká, protože křesťanská média (aspoň v našich zeměpisných šířkách - nejsme Francie, Portugalsko nebo Španělsko, kde jsou to nejposlouchanější kanály), nemají takový dosah. Majoritní společnost se o něčem baví, o něčem diskutuje a my ze zadu se snažíme aspoň ten zadní voj nějak podchytit. Samozřejmě, že v mnoha případech, když vyvstane něco nenadálého, moc nic jiného nezbyvá. Tam však, kde to lze, vezmu si za příklad třeba zmíněné restituce - tam si troufnu tvrdit, že církev u nás fatálně zaspala. Naprosto fatálně. Ještě než byl zákon o restitucích přijat, vzpomínám si na četné diskuze se zodpovědnými, kdy jsme upozorňovali, a byli to lidé nejen z katolické církve, novináři, na nutnost dopředu se na to dobře připravit. Mít jmenované mluvčí, mít vymyšlenou strategii, najmout PR agenturu, nehledět na peníze, dobře to připravit a pojmout, protože se dá očekávat, dá se vyjmenovat z fleku, co nastane. Odpovědí byl shovívavý úsměv jednoho církevního hodnostáře s tím, že to je ještě medvěd, který běhá po lese. Jeden kolega si dovilil říct, že až toho medvěda zastřelí, tak bude (ted' takové méně slušné slovo) velmi rychle rozporcován. Takže toto se musíme učit, je to zodpovědnost nás všech. Nečekat, až se nám věci sesypou a potom se divit nad tím, že se z těch trosek práší. Ale snažit se události předjímat.

Dnes média události vytváří. Když víme, co se bude dít, můžeme si do jisté míry dovolit, přispívat k spoluvytváření těch událostí. Řeknu to jen obecně, protože nemohu dávat konkrétní příklady, z toho důvodu, že tady není druhá strana, aby obhájila slyšené. Zkusím říct několik takových typických problémů, na které se naráží, jakmile se objeví nějaké byt' jen trošičku nepřijemné téma.

Častým problémem je prosté ověření zdroje. Některý z kolegů získá informaci, ale je nemožné ji ověřit, nemáte žádný způsob, protože se setkáte s hradbou mlčení. Všichni vám zavřou dveře před nosem. Když se zeptáte na nějakou věc, nikdo vám nic neřekne. Kolegové mluvčí (jejich vizitky máte na stole) najednou o ničem neví, nebo se nechtějí vyjadřovat. Můžete tedy udělat jedině. Když informaci nemáte ověřenou, není možné ji sdělit, protože to je základní prohrěšek. Můžete pouze říct, že se tvrdí toto a toto, ale dál jít nemůžete.

Potom bagatelizace problému, tak to bylo s restitucemi. Odpovědní lidé po tom volali, udělejme s tím něco, zorganizujme se, dejme se dohromady, nehleďme na vynaložené prostředky, tisíckrát se to vrátí. Problém byl bagatelizován a ČBK nemá ani mluvčího, nemá ani nástroje, jak to řešit.

Je také určitá obava, už to tu padlo, obava z útočnosti médií, obava z toho, že bych neobstál v nějakém investigativním rozhovoru, takže se tomu raději vyhnu. Není nic horšího než politika prázdné židle, kdy je pět diskutujících a moderátor na začátek řekne: pozvali jsme někoho z katolické církve, ale nikdo pozvání nepřijal, takže jsme nechali volné místo. To je mediální zkratka jako hrom. To je velký problém. Diskuse s prázdnou židlí vytváří hned na začátku obviňující ticho a samozřejmě diskutující potom mohou říkat na naši adresu, co chtějí.

Nedostatek důvěry, že by mohl tu věc někdo interpretovat a zároveň zůstat věrný církvi. Problém interpretace je poměrně velký. Když někdo přijme svěcení, má autoritu vykládat věci víry a mravů tak, aby to bylo v souladu s učením církve. Tu autoritu má. Jenomže my někdy zapomínáme, i my laici, že ta autorita je omezená, že pan farář nemá patent na rozum, která firma opraví střechu nejlépe a nejlevněji, to prostě nemá. A když se toto přeneso do jakékoliv jiné sféry, toto přenášení kompetencí, je z toho velký problém. V tom jsme jako laici patrně málo důslední, málo na to poukážeme a málo na tom trváme. Ať už na farní půdě, nebo na celo-církevní. Málo se toho domáháme: dejte nám důvěru, svěřte nám to, když to pokážeme, odvolejte nás. Anebo, dejte nám důvěru, když to zvládneme, vydáme z toho počet a poradíme se příště co dál.

Tady bych jenom kratičce připomenul co se děje kolem různých kampaní. Jsou dva takové modely:

Kampaň je kompletně lživá a kompletně jde proti církvi. Když opět vezmu restituce, to byla ta kampaň, s velkými billboardy. Byla tam tlustá ruka s prstenem církevního preláta, jak se chápe po měšci, který vytahují nám všem z kapes. To byla nenávidná lživá kampaň, kde média mají v podstatě jednu jedinou možnost: vysvětlovat, držet pozice. Ale tahají za kratší konec, protože emoce už je v éteru, už funguje a je velmi těžké bojovat s takovou geniální zkratkou. Je poměrně těžké vytvářet pozitivní zkratky. Především to není snadné, pokud jste ztratili výhodu prvního tahu.

A potom jsou situace, např. bolestná kauza pedofilie v církvi, kdy celá tato kauza je založena na pravdě. Máme tady stovky případů v rozsahu několika desítek let, jde

to napříč mnoha zeměmi, některé episkopáty, viz Irsko. Opravdu poměrně značně selhaly. Zde je potřeba jednoznačně okamžitě říci toto je zlo, toto je hřích, toto není pravá tvář církve. Dělat okamžitě pokání, nic nezakrývat, zjistit co se dá, přiznat barvu, říci takhle ne. Odlišit od toho ale i mediální vlnu. Není žádná ostuda v té chvíli říci: ano, to se nikdy nemělo stát a je potřeba to řešit. Ale je dobré také poznamenat, že učitelé tělocviku nebo lidé, kteří pracují s dětmi, mají kriminalitu o dva řády vyšší. To jsou legitimní věci, zase je potřeba bránit čest církve. Ne každý kněz je pedofil. Je také potřeba říct, že když vysoudili oběti pedofilie ve Spojených státech 2,5 mld. dolarů, asi 55% získali jejich advokáti. To je taky čestné říct. Neděje se to jen tak samo od sebe. Ale vždy je potřeba si uvědomit, že primární je přiznat se, přiznat se k hříchu, přiznat se k evangeliu.

Vzpomeňme na Jana Pavla II., když se kál za hříchy církve kolem roku 2000, neměl kvůli tomu v církvi jenom přátele. Mnozí říkali, proč to papež dělá? Z jednoho prostého důvodu, protože v dokumentu *Tertio millennio adveniente* napsal, že hříchy křesťanů zatemňují tvář Kristovu. A když hříchy nebudeme smývat, ona zůstane zatemněná. Potom církev není nic jiného než nějaký spolek, kde se snažíme tzv. evangelizací rozšířit členskou základnu, to není nic přitažlivého.

Jaká bývá reakce komunity a jejich představených na tyto nepříjemné věci? První, to už bylo nastíněno, odmítání problémů. Problém neexistuje, nikdo nic neřekne, problém je bagatelizován. Když vy něco řeknete, máte z toho problémy. Řeknete něco na adresu někoho a přijde vám to zase z nějaké jiné strany, jakoby se používaly manipulativní techniky. To pramení ze strachu. Je to poměrně jednoznačné. Bylo by pro psychology rozebírat, z čeho takový strach může pramenit. Mně se velmi líbilo kázání papeže Františka, tuším 3. května, které bylo proti šplhounství a kariérismu v církvi. Říká: ano, je mnoho lidí, mnoho kněží, kteří do služby nejdou z lásky ke Kristu. Takovým doporučuji (říká to v Římě) aby se vydali na sever do Alp a věnovali se alpinismu. To je pro zdravý prospěšnější. Kéž bychom si to vzali všichni k srdci. Myslím si, že zde je značný motiv strachu, že bych mohl přijít o svoji pozici, o to, jak je to zavedené. Že bych mohl ztratit úctu, že bych mohl ztratit absolutní právo na interpretaci veškeré pravdy.

Druhý extrém potom je nechat se tím problémem strhnout, říct si „všechno je špatně, církev za nic nestojí“ - to se taky může stát. Mohu zůstat katolíkem, ale mohu se stát zahorklým. Vždy mohu mít v podvědomí takovéto „kdoví jak to je, oni nám stejně pravdu neřeknou“. Toto taky svým způsobem pramení ze strachu. Lidem dojde trpělivost, vystoupí na barikády a nestačíme se všichni divit, co z toho potom je. To se poměrně snadno může stát, a děje se to i v malých komunitách. My vysíláme pro 100.000 posluchačů a dostáváme obě tyto reakce. Někteří lidé reagují: to jste vůbec neměli říkat, taková církev není, to neexistuje, to je lež. Druzí nám řeknou zase: to jste vůbec neřekli pravdu, to je mnohem horší, vy to jenom maskujete. Stává se to úplně běžně, tyto reakce jsou běžné.

Je tady jedna věc, ke které Benedikt XVI. už před lety vyzýval kněze a zasvěcené osoby. Vyzýval je k tomu, aby se nebáli obsadit kybernetický prostor. Když pomínu zde nedávno přítomného Vojtěcha Kodeta, kolik je kněží, kteří mají neformální autoritu (protože to je velmi důležité - formálně ji má každý svěcením a jmenováním do farnosti). Kolik je kněží, kteří požívají velké neformální autority i třeba mezi nevěřícími (T. Halík, V. Kodet, Orko Vácha a další). Jsou ale i ti, kteří mají lokálně významnou autoritu. A tady Benedikt XVI. říká, že je velmi důležité nepodceňovat prostor internetu. Někdy se stane, že dozvíme nějakou věc, my to vidíme v agenturních zprávách, dostane se do podkladů pro zpravodajství a my na to reagujeme. Ale už mnohokrát jsme psali také dotčeným kněžím nebo osobám: máte svůj facebook, máte svoje stránky, okamžitě tam napište vaši verzi příběhu a dejte to vědět všem přátelům, ti to dají vědět dalším a do několika desítek minut nebo hodin budou tisíce lidí znát vaši verifikovanou autorizovanou verzi příběhu. Protože, když vás někdo promluví, už nikdy vaše jméno nebude čisté, jako kdyby se to nestalo. Ale máte šanci promluvit si s těmi, kteří vám věří a tu promluvu zmírnit. To lze dnes díky elektronickým médiím velmi dobře. Zde je spolupráce mezi „těžkými“ médii (rozhlas, televize, tisk) a těmi rychlými elektronickými důležitá. Twitter, 150 znaků, šup, během několika desítek sekund to může být na druhé straně světa.

A ještě jedna věc, kterou tady zdůrazňoval Vojtěch Kodet, při všech těch reakcích, při všech těch diskusích a výměnách názorů, je z mého pohledu velmi důležité, aby nikdo nebyl zatlačen ke zdi, aby mu nezbýval než jenom frontální útok. Při jakékoliv diskusi (i mediální) nechat malý prostor, kudy člověk může důstojně odejít. Nikdy netlačit toho druhého úplně do rohu, protože to není příjemné nikomu. Děkuji.

Diskuze k tématu: **Církev a média**

Příspěvek účastníka (1): Zajímalo by mě, s jakými informačními agenturami pracuje Proglas nebo Katolický týdeník. Kde se získávají zprávy?

P. Mikšů: Zpravidla je to vždycky nějaká národní agentura, pro česky mluvící prostor ČTK, potom je to třeba Katpress a některé zahraniční agentury. Dnes je poměrně rozvinutá spolupráce i s mediálním centrem, které je kolem rádia Vatikán. To není jen rádio, to je opravdu mediální centrum. A je potřeba říci, že papež František ukazuje, jak se to dá dělat: on najal profesionálního PR-manažera, který organizuje veškeré mediální aktivity kolem něj. Takže asi takto.

Příspěvek účastníka (2): A co mezinárodní agentury?

P. Mikšů: To by Proglas nebyl schopen zaplatit. Je to otázka peněz. To absolutně nejsme schopni při třicetimilionovém rozpočtu ročně zaplatit. ČTK ano.

Příspěvek účastníka (3): V roce 2002 se k Praze blížila povodňová vlna. A tou dobou mně volali do redakce, jestli bych jim něco nenapsal. Řekl jsem, že nemůžu, že nemám počítač. A oni mi říkali „tak přijďte k nám“. Přišel jsem tedy do redakce. Dali mi takový velký monitor, tam mi ukázali čtvereček a řekli „zaplnit“. A já jsem to zaplňoval písmenky, až jsem to zaplnil, pak to vyšlo. Z těch dob vím, že novinář je fixovaný jednak uzávěrkou, která je v pět hodin, a potom počtem znaků, které se jim vejdou do těch čtverečků. To znamená, že základní přístup novinářů je pokora k tomu, co musí udělat: zaplnit čtvereček do pěti hodin odpoledne. Potom mi úplně stejný novinář říká zkušenost s naším biskupem. Protože vědí, že pan biskup na to potřebuje víc času, tak mu dali týden, dali mu ten rámeček dvakrát větší a řekli „napište nám něco na 5.000 znaků“. On jim to nedodal za týden, ale za necelých 14 dní, a nedodal jim 5.000 znaků, ale 8.000 znaků. Tak to sestříhali a dali to do rámečku na 5.000 znaků. Načež on jim zavolal a vynadal jim do idiotů, že jim přece poslal článek, tak tam měli dát ten článek, který napsal.

V okamžiku, kdy média mají s našimi církevními představiteli tuto zkušenost, považují nás za bandu blbců. A je třeba říci, že zcela na místě. Protože my se tak chováme. Vždycky říkám jednu věc: pokud chceme být úspěšní, musíme jít ve stopách Ježíšových. Ježíš říkal, kdo chce z vás být největší, ať je služebníkem všech.

To znamená i těch novinářů. Pokud budeme otroky otroků Božích, potom budeme vědět, že když novinář potřebuje mít do pěti hodin 2.000 znaků, tak mu tam nepošlu za týden 4.000 znaků. Ono s médii se dá krásně fungovat, ale nesmíme si hrát na dacany.

Příspěvek účastníka (3): Studoval jsem žurnalistiku a teologická studia. Zaujalo mě, co tady padlo v prvních dvou příspěvcích. Maličko to bylo protichůdné. Paní docentka zmiňovala (když se tady bavíme o sekulárních médiích) koncept zpravodajských hodnot. Že média píšou to, co podle jejich názoru diváky zajímá. To znamená: když je tam násilí, když je tam nějaká celebrita a tyhle hodnoty. Potom v druhém příspěvku krátce zaznělo, já jsem se s tím setkal taky v názorech jednoho kněze, který má docela s médii zkušenosti, že novináři odmítají, nebo jsou vcelku proticírkevně zaujatí, že většina z nich jsou (myslím samozřejmě sekulární novináře) založením liberálové. A priori jsou proticírkevně zaujatí. Navíc jsem se setkal s takovým názorem, že je to nejenom přímo o těch konkrétních novinářích, kteří to píšou, ale i o tlaku shora, od vlastníků médií. Proto jsem se chtěl zeptat, jak to vidíte Vy, jestli je větším problémem vstupů církevních nebo křesťanských témat do sekulárních médií právě to, že nesplňujeme kritéria novinářských hodnot, anebo že jsou tlaky, aby se to tam nedostalo, nebo že je to zásadně dáno třeba osobním postojem novinářů.

T. Rončáková: Tento predsudok novinárov je veľmi široká téma, aj komplexne do toho vstupuje veľa vecí. Čo by som možno poznamenala, je tam naozaj prítomné aj to, že náboženské správy naozaj väčšinou nespĺňajú spravodajské hodnoty. Ale ony ich nespĺňajú tak na prvý pohľad, povrchno. Novinárska práca je často povrchná, pretože „musí to byť hotové do piatej“, a kto bude pátrať? Dnes je to v našich redakciách ešte horšie, lebo je to veľmi personálne podvyživené. Dvaja ľudia tam musia obehať toľko, čo kedysi niekoľkonásobok toho. Takže tá povrchnosť je prirodzená a oni idú po tých povrchných hodnotách.

Ale v nábožensky motivovaných správach možno nájsť iné hodnoty, ktoré sa tiež podľa mňa môžu stať spravodajskými. Len si to vyžaduje možno väčšiu námahu. Postaviť to tak, nájsť tam príbeh, vypichnúť niečo, čo je predsa len zaujímavé. Vypichnúť niečo, čo ľudí zaujme. Nie preto, že bažia naši príjemcovia (zasa ich nepodceňujeme) len po škandáloch, po násilí a po tom, čo sa týka peňazí, a tak ďalej. Oni bažia aj po iných veciach. A možno dať im to nejakou šťavnatou formou, naservírovať im to, tak to príjmu. A v teóriách už sa začína objavovať koncept gospel values. Popri news values. Takže aj tie gospel values, ktoré plus-mínus vieme stotožniť s činnosťami, vedia fungovať ako novinárske ťaháky. Len si to vyžaduje naozaj viac roboty, viac úsilia, viac času. A možno väčšiu profesionalitu.

A to, čo ste nadškrtli s liberalizmom novinárov, to je do istej miery naozaj pravda. To sledujeme. Jednoducho – to nie je reprezentatívna vzorka spoločnosti, to je liberálnejšia vzorka spoločnosti. A vstupuje do toho veľa sociologických faktorov, o čom sa tiež robia výskumy. Tu v Čechách pán profesor Jiráček má o tom publikácie a sleduje to priebežne. Že je to spojené aj so životným štýlom novinárov. To je taký životný štýl, ktorý mnoho katolíkov nie je ochotných akceptovať. Lebo chcú mať normálnu rodinu, chcú sa venovať deťom, chcú mať víkendy. A v štatistikách vidno, že tam je viac singlov, viac rozvedených, viac bezdetných atď. To sú jednoducho fakty.

Zasa tam funguje toto: kto chce byť novinárom, musí mať nejaké osobnostné predpoklady. Jedným z tých predpokladov je taká nejaká kritickosť, taká dravosť hodnotiť, posudzovať, mať názor. A oni nie sú radi, keď im teraz chce niekto autoritatívne do toho strkať prstom, a ten niekto, kto im strká prstom, nie je ani zvolený. Je to nejaká cirkev, ktorú nikto nevolil, ako keby nemá v demokratickej spoločnosti tie správne kompetencie. Takže do toho vstupujú aj také veci. Dalo by sa o tom zoširoka.

J. Kratka: Keď môžem, ja som zhodou okolností členom mediálnej komisie pri ekumenickej rade cirkví, a tam sa stretávame aj so zástupcami verejnoprávnych médií. A priznám sa, že niekedy musím prijať ich kritiku, pretože niektorí cirkevní predstavitelia mi pripadajú ako z tej relácie „Aj múdry schyblí“.

Příspěvek účastníka (4): Co se týče obrazu církve v médiích, dovolil bych si tady z oficiální učebnice katechetiky Alberich, Dřimal přečíst dvě věty: „Dalším imperativem věrnosti vůči evangelijnímu znamení církevní diakonie je zřeknutí se moci. Je třeba opustit názor, že moc lze používat k dobrému účelu, tím spíše po zkušenostech, že je prakticky nemožné změnit uplatňování moci z nástroje ovládnání na prostředek služby lidské osobnosti a jejího zušlechťování“.

P. Mikšů: To je právě u médií velmi složité. Média jsou už dnes většinou vlastněna, alespoň v českých zemích, ne kvůli zisku - protože ten není velký, spíše klesá, je těžké ho generovat. Ti, kteří umějí vydělávat miliardy, umějí investovat jinam, s větší návratností. Dnes jsou média (je vidět zájem českých multi-miliardářů) vlastněna jako systém kontroly. Médium dnes není statek kulturní (až na výjimky, státní český rozhlas snad je výjimkou), ale je to statek pro výrobu peněz a pro získávání vlivu. Dnes spíš to druhé. Tohle je velmi obtížné realizovat.

Zároveň, byť to médium je malé, to, že držíte informace, nějakým způsobem je vybíráte (i to, že nějakou nevyberete, je výběr), že je dáte do nějakého pořadí, je výběr. Že je něčím zarámujete, je také výběr. To je moc, kterou uplatňujete.

Samozřejmě, tady (v textu, který přečetl tazatel, pozn. red.) jde o aspekt moci jakoby moci pro moc, ale redaktor nebo editor musí vždy vystupovat s jistou autoritou. Jde o to, aby měl ještě nějakou jinou kontrolu nebo jinou zpětnou vazbu, než sám sebe. Což jsou posluchači, což může být vlastník, což může být nadřízený. Ale u médií je to velmi komplexní.

F. Mikloško: Ja by som chcel položiť otázku všetkým trom: „Ktorého žurnalistu alebo novinára alebo komentátora si vážite v Česko-Slovensku, poprípade v zahraničí?“

T. Rončáková: Štefana Hríba, ale vážne, vážne. On je taká kontroverzná osoba na Slovensku, ktorého ľudia zbožňujú alebo neznášajú, a ja mám aj vo svojom okolí veľa ľudí, ktorí už ako keby sa ním prejedli. To je to obľúbené „ja už ho nemusím“. No ja ho stále môžem, lebo on podľa mňa naozaj stále hľadá, mám veľmi rada jeho koncepty. Jeho uvažovanie a jeho pozíciu, z ktorej vychádza. Že on je naozaj veriaci človek. Mne síce povedal sekretár konferencie biskupov „a Hríb nech už si robí, čo chce, ten ani nie je náš“. On je náš, to jeho svedectvo napríklad v knihe **Kristovci**, kde hovorí o svojom obrátení, a rozhodol sa byť veľmi otvorený, je hlboké a otriasajúce. Takže – veľmi rada ho čítam.

J. Kratka: Tak ja by som sa musel opakovať. Ale ináč si vážim všetkých tých, ktorí nie sú podobní jednej našej mediálnej hviezde, kňazovi, ktorý pochádza z Poľska.

P. Mikšů: Za mě je to Martin Fendrych, který píše blog na Aktuálně.cz. Co se týká umění vedení rozhovoru, pak Marek Eben – jeho Na plovárně považuji za řemeslně neskutečně dobře odvedenou práci. To, co dokáže dostat z jakékoli hvězdy jakéhokoli formátu ve svěřeném čase, považuji za výjimečné.

Příspěvek účastníka (5): Povíte nám, čeho si vážíte na Martinu Fendrychovi?

P. Mikšů: To, že se nebojí mluvit o církvi a o víře pozitivně, i když se to nenesí, když jsou k tomu důvody. Zároveň se nebojí být v témže blogu kritický, když jsou k tomu důvody. Mám pocit, že nemá potřebu se někomu zalíbit a snaží se poměrně dobře (z mého pohledu dobře) argumentovat a vystavět to tak, aby to nemělo díry. Aby čtenáři poskytl dostatek informací, proč si ty věci myslí a jak si je myslí.

P. Kolář: Chtěl bych se zmínit o jedné věci, o které se tu vlastně ještě nemluvalo ve spojení s mediální prací. Dva roky jsem pracoval ve zvláštním studiu ve vatikánském rozhlasu, Quattro voci, odkud jdou zprávy ve čtyřech jazycích. Každé ráno, když jsem přišel do kanceláře, měl jsem tam zpráv asi na dvě a půl hodiny. Ze všech možných agentur. Vatikán totiž posílá svoje zpravodajství všem agenturám, takže má přístup k neuvěřitelnému bohatství zpráv a komentářů. Já jsem tedy byl manipulátor, protože jsem musel manipulovat lidmi. Ať jsem dělal, co jsem dělal,

manipuloval jsem. Záleží na tom, jaký je ten novinář, který zprávy vybírá. Abych také uvažoval nad tím, že když řeknu věc jednou, a potom podruhé, potřetí bych měl už říci něco jiného. Novinářský profil by k tomu měl vést. To je jedna věc.

Ale druhá, daleko závažnější, hlavně pro vizuální médium, tedy pro televizi, spočívá v tom, že kromě zpráv, kde je velmi obtížné si je sám zaplatit (tam se to musí přes agentury), jsou v televizi nejzajímavější příběhy. Slova hýbají, příběhy přitahují. Malá země, jako jsme my, s naším malým počtem diváků, kteří například platí koncesní poplatky, tam je (veřejnoprávní médium, pozn. red.) kromě vyloženě náboženských médií jediná platforma, kde se dá dělat pořádná mediální práce. Všechno ostatní (to už tu padlo) je zaměřeno na zisk. Veřejnoprávní média by neměla být zaměřena na zisk. Bohužel z velké části u nás jsou, dává se tam příliš mnoho reklamy, ale pořád je to ještě nejméně nejhorší místo, jak se říká. Takže jedině tam máme možnost nějakým způsobem příběhy vyrábět. Ale protože koncesních poplatků je v naší zemi málo, nesrovnatelně méně než v Německu, a to už nemluvíme o Americe, tak skutečně profesionálně krásné příběhy, které se objevují nejlépe v Británii v BBC a v některých amerických televizích... my s nimi nemůžeme soutěžit.

Navíc, ani naše média (to je moje osobní zkušenost), ač to je přikázáno dokumenty Druhého vatikánského sněmu, nedostávají patřičnou finanční podporu od vedení církví. Já jsem to sám vyzkoušel několikrát, když jsem byl vedoucím redakce Náboženského života v Českém rozhlase. Nebyla s nimi vůbec řeč. Například ani to, co je v dokumentech jasně řečeno, že má být jedna mediální linie, a tam se mají vybírat peníze na mediální práci: ani jednou se mi to nepodařilo prosadit. Takže není divu, že všechna média, která nějakým způsobem jsou buď křesťanská, nebo, řekl bych, obecného zájmu... (Ta se mně zdají někdy dokonce vhodnější pro naši evangelizaci, protože pokud se podaří pěkný příběh, a včleníme ho mezi ostatní věci, které lidi poslouchají masově, má to obrovský dosah. Když se to povede. Je to velmi obtížné.) Za finančních podmínek, za kterých tato média pracují, je to velmi obtížné. Je to vlastně náhoda, když se to povede. Tím jsem chtěl jen říci, že finanční situace malých zemí s malými jazyky jim nedovoluje se rozmáchnout tak, jako se rozmáchnou Němci, Američané nebo Francouzi.

Příspěvek účastníka (6): Vy jste zmiňoval, že jste selektoval, a to byla Vaše manipulace. Řídil jste se nějakým pravidlem, nějakou zásadou v případě, že tam byly věci pro církev nepřijemné?

P. Kolář: Ano, samozřejmě. Některé zprávy vám chodí pořád. Mají za sebou někoho, kdo má zájem je pořád dostávat do agentur. Např. vlastní agenturu. Vedl jsem si záznam, které zprávy jsem dal. Když jsem viděl, že se zpráva objevuje znovu, vážil jsem její cenu. Snažil jsem se to ověřit, což v mé situaci bylo možné, protože jsem měl na stole telefon, kterým jsem mohl zavolat kamkoliv. Platila to centrála.

Mohl jsem ověřovat důležité zprávy. Samozřejmě jsem neověřoval zprávy někde z Konga, kde se jednalo o nějaký přešvih křesťanů – to nebylo v mé režii možné. Ale řídil jsem se dvěma zásadami: aby se neopakovaly zprávy ze stejného zdroje o stejné věci příliš často, a pak jsem vážil jejich humanitní a křesťanskou významnost. To je samozřejmě moje osobní záležitost, a proto si myslím, že pořádný novinář (myslím náš, křesťanský) musí být velmi vzdělaný v tom, aby se dovedl orientovat v situaci, se kterou je konfrontován. Bohužel, na našich fakultách (aspoň doposud) se média prakticky budoucím kněžím vůbec nevyučují. Jsou i laici, ti jsou často obratnější, ale ani pro ně nemáme formační místo takové, aby z nich byli opravdu profesionálové.

Písemný dotaz na P. Mikšů: Je v Rádiu Proglas uplatňována autocenzura? Máte Vy osobně ten dojem, nebo jste přesvědčený, že rádio je otevřené k případné prezentaci něčeho, co je kritické k církevní hierarchii?

P. Mikšů: O problému autocenzury by mohla mluvit kolegyně, protože to se také zpracovává. To je fenomén. Jakýkoliv člověk vždy bude mít nějakou míru autocenzury. Vždy si řeknete, že tam něco nepatří, že tam něco nepustíte. Je to naše normální psychologické nastavení. Jde jenom o to, aby míra autocenzury nebyla nepřiměřená. Aby nebyla příliš nízká nebo příliš vysoká. Pokud bude příliš nízká, budete pouštět věci, které jsou za hranou etiky. Když bude příliš vysoká, budete to hrát, jak se říká „na jistotu“, a do ničeho, byť jenom zdánlivě kontroverzního, se nepustíte. To jen tak na okraj.

Samozřejmě musím říci, že autocenzura u nás v rádiu určitě je, a je to i věcí vývoje média a věcí vývoje posluchačstva. Toto spolu těsně souvisí, protože nás platí posluchači. Jde o to, aby se míra autocenzury co nejvíce optimalizovala kolem toho, co vnímáme. A toto je naše rozhodnutí, nás třiceti redaktorů, kolem toho, co je dobré nebo ne. Je to velmi subjektivní, to přiznávám.

A musím říci, že v kauze Bezák ze začátku pro nás vůbec nebylo snadné se nějak chytit a orientovat, nebylo zkrátka možné věci nezávisle ověřit. Ze začátku to vypadalo velmi, velmi nestandardně, jak tady i bylo řečeno. To je kauza, která v moderních dějinách, a tím pádem v dějinách vůbec, byla poprvé. Musím říci, že to hodně prověřilo naše možnosti a naše schopnosti. Ze začátku jsme se snažili informovat, kde to šlo, např. Jaroslav měl informace od pana Mikloška, ale zase – ověřte to nějak, když je to z ucha do ucha. Bylo to velmi složité a zpočátku jsme to hráli mnohem víc na jistotu. Ale nebylo to tak, že jsme o kauze nemluvili vůbec. Snažili jsme se to monitorovat, a čím bylo jasnější, že je to zlé a že je to nespravedlivé, snažili jsme se i být v tom otevření.

Příspěvek účastníka (7): Proč je televize Noe tak specificky jiná než TV Lux. Domnívám se, že právě tento rozpor poukazuje na situaci slovenské katolické církve a její postoj, že ona je jediná, a nikdo ji nemůže zpochybnovat. Co o tom soudíte?

P. Mikšů: Jestli můžu, byla taková krátká epizoda. Když se snažila spolupracovat TV Noe a TV Lux (o tom by Jaroslav možná věděl více). Bylo to takové úsměvné, protože slovenská biskupská konference pořád tlačila na českou biskupskou konferenci, ať televizi Noe něco svým způsobem nařídí, nebo ji do něčeho posune. A nemohli pochopit (ale to byla opravdu mentální záležitost, to nebyla neochota pochopit, nebylo to možné), že televize není pod církví, a tedy že česká biskupská konference nemůže přímo do něčeho mluvit. A z toho, myslím si, plyne i rozdílnost.

Příspěvek účastníka (8): TV Lux je zřizována biskupskou konferencí?

P. Mikšů: Ano.

J. Kratka: Já to trochu odlehčím. Když bylo výročí odvolání arcibiskupa Bezáka, účastnil jsem se modlitby před nunciaturou. Přišel za mnou jeden pán a říkal „tak to ste vy ten, kvôli ktorému sa rozkmotril Lux s Noem“. Sa naňho pozerám: "Prečo?" „Lebo vy ako luterán ste to všetko pokazili. Oni povedali, že neznesú, aby tam sedel luterán.“ A to je pravda. Protože to je ten strach „to je ideologický diverzant, který to tam rozloží“. Nepochopili, že existuje ještě jakási jiná konstelace Božích dětí, kde se můžeme navzájem obohacovat.

T. Rončáková: Keď sa hovorí o tom rozkmotrení... Televízia Noe odvysielala nejaký dokumentárny seriál o dejinách cirkvi, kde bolo niečo nie celkom s kostolným poriadkom. Možno v tom bola zámienka, možno sú v tom aj financie. Všetko možné. Však televízia Lux je celkom dobrý podnikateľský zámer nejakých skupín. Podstata podľa mňa ostáva v tom, že sa tam púšťalo aj niečo, čo nebolo celkom s kostolným poriadkom. Nebolo vždy povedané, čo si o tom treba myslieť.

J. Kratka: Ale s akým kostolným poriadkom? Ja viem, o čo ide. To bolo Dvadsať storočí kresťanstva a robili to veľmi objektívne Nemci a neboli tam pochválené križiacke výpravy. A to je průšvih.

P. Mikšů: Jinými slovy, pro české prostředí, pro mnohé diváky, je TV Noe příliš katolická, a pro slovenské katolické prostředí, pro mnohé diváky je málo katolická. Takže – nemají to snadné.

Část čtvrtá /

ČEMU V CÍRKEVNÍ PRAXI NEROZUMÍM

**Kam směřuje cesta vědomého i podvědomého potlačování
otázek v církvi: úvod do diskuze / Pavel Moravec**

Setkání s Kristem je osobní. Nelze jej manipulovat. V této době máme v církvi velké pokušení, kterým je duchovní dotěrnost, manipulování svědomím, teologální vymývání mozků, které vede k setkání s Kristem čistě nominalistickým, nikoli s živou osobou Krista. V setkání člověka s Kristem jde však o Krista a konkrétního člověka! Nikoli o to, co chce duchovní inženýr, který chce manipulovat. Toto je výzva, tedy vést na setkání s Kristem. Ať je nám vždycky jasné, že Bůh, v něhož věříme, Bůh, který je zaujatý člověkem a chce se projevovat našimi, byť nuznými prostředky, je Tím, který působí, Tím kdo proměňuje a zachraňuje život člověka.

(z promluvy papeže Františka k Papežské radě pro sdělovací prostředky z 21. 9. 2013)

Kam směřuje cesta vědomého i podvědomého potlačování otázek v církvi: úvod do diskuze

/ Pavel Moravec

Krátce, jen stručně se představím pro ty, kdo mě neznáte. Jsem 12. rok knězem, působím v ostravské diecézi a před sedmi lety jsem začal dálkově studovat psychologii v Brně na Filozofické fakultě. Loni jsem státnicoval, jsem tedy kněz a zároveň psycholog. Měl bych něco pohovořit na téma „Kam směřuje cesta vědomého i podvědomého potlačování otázek v církvi“. Vzhledem k časovým možnostem v kombinaci s tématem jsem se rozhodl hovořit o tom, čemu se říká Freudovy obranné mechanismy a jak se tyto obranné projevují právě v církevním prostředí, respektive jaká je to past pro nás pro lidi, kteří žijeme v církvi.

Freud má zajímavou teorii a říká: každý z nás má v sobě nějakou energii, ta se nedá zničit a jenom se může z nás nějakou jinou formou dostávat ven. Krátkodobě se tato energie dá potlačit a zdánlivě se tím něco vyřeší, ale dlouhodobé potlačování způsobí velký problém, který vyvěrá na povrch nejčastěji skrze nějaké přeřeknutí nebo neadekvátní reakci. Základním mechanismem je vytěsnění nepříjemných a ponižujících prožitků, abychom si je nemuseli přiznat.

Co to dělá v církevním prostředí? Náboženská autorita - kněz nebo biskup - nejčastěji vytěsní svoje staré hříchy. Ten, kdo v mládí kdovíco prováděl, možná měl kdovíjaké názory, ten si už na stáří nepřizná, že také myslel liberálně, také chtěl něco změnit. Nepřizná to, vytěsní to – první mechanismus je **vytěsnění**.

Druhý nebezpečný mechanismus se nazývá **potlačení**. Spočívá v tom, že člověk si nepřipustí nežádoucí impulsy. To co nemá být, si nepřizná, anebo si to přizná, ale nic neprožívá. Typickým příkladem u nás kněží je, že si nepřiznáváme své sexuální potřeby. O tom se nemluví, o tom se nemá mluvit, takže si to nepřiznáme. Ale, jak říká tatíček Freud, ono se to z nás někudy jinde dostává ven. Jiným příkladem je, že církevní autorita si nepřipustí, že by něco mohla dělat špatně, i když jí to možná někde v mozku „šrotuje“. Navenek však nikdy nepřizná pochybnost.

První způsob, jak vytěsnění nebo potlačení nevhodně zpracovat, je **racionalizace**. Je to v církvi velmi oblíbený obranný mechanismus. Racionalizace znamená zdůvodnění nezdůvodnitelného. Uvedu několik příkladů. Nejtypičtější je racionalizace u

strachu a úzkosti. Strach (a v církvi máme hodně strachu) z nějakého nového chápání víry, z nějakého alternativního pohledu na církev, se zracionalizuje tím, že přece musíme pečovat o čistotu víry. „Musím pečovat o čistotu víry, a proto nebudu otevřený k nějakým heretickým myšlenkám“. De facto se jedná o strach, který člověk zracionalizuje. Pracuji na disertaci na téma souvislost psychopatologie a spirituality a domnívám se, že věřící lidé jsou daleko více úzkostní než normální průměr populace. Možná proto, že v církvi se úzkost „vychovává“, jsme tlačeni k tomu, abychom byli hodní, poslušní, jak se to od „správných křesťanů“ čeká. De facto se z nás dělají neurotici. Úzkost se nádherně racionalizuje tím, že přece musíme být poctiví, zodpovědní, musíme dodržovat příkázání. V Bibli máme 365x napsáno „nebojte se“, „nemějte strach“. Křesťanství je radostná zvěst, která osvobozuje. Jenže my jsme z křesťanství udělali něco, co vytváří v lidech strach, co z nich dělá neurotiky a ještě to dokážeme elegantně zracionalizovat.

Intelektualizace je náš skvělý obranný mechanismus, který často provádíme. Nepříjemné téma, kterému se vyhýbáme, které jsme potlačili, se stane předmětem našeho studia. Typickým příkladem je lidská sexualita - máme propracované detaily, co spolu manželé ještě můžou dělat a co už nesmí. Máme na to stohy popsaných knih. Je to zvláštní, že o pravdivosti nebo čestnosti takové tony knih napsány nejsou, o tom pojednávají maximálně „svobodomyšlná periodika“. Nedávno se mi dostalo do ruky jedno zpovědní zrcadlo pro mládež, donesli mi ho mladí z farnosti a říkali, že je tam toho o té sexualitě nějak moc. Spočítal jsem to a 25% zmíněných hříchů bylo z oblasti sexuality. To je „ideální“ způsob výchovy mladých lidí, kteří se nacházejí v období dospívání, kdy prožívají různé výkyvy a zmatky. Takové nekompromisní zpovědní zrcadlo z nich udělá na 30 let neurotiky. Vůbec se tam neřešily drogy, neřešilo se sebepoškození - skutečné problémy dnešních mladých lidí. Ale co se týká sexu - dalo by se říci, že to byl skvělý návod, co se všechno dá v této oblasti dělat. Racionalizace znamená, že nepříjemné téma se stane předmětem studia. Protože to máme zakázáno, tak to budeme do detailu studovat.

Reaktivní výtvor znamená dělat přesně opačnou věc, než by se čekalo. Opět příklad. Člověk má své sexuální potřeby, to se nedá popřít, ale protože lidskou sexualitu v církvi od dob sv. Augustina nebereme moc vážně, děláme přesně to opačné. Zakazujeme, říkáme, co se nesmí apod. Domnívám se, že reaktivním výtvorem je také postoj církve k homosexualitě.

Projekce - nenávisť, která je v nás, projikujeme do určité skupiny. Uvedu příklady: ti zlí ateisté, ti vlažní křesťané, postmoderní prznitelé křesťanství, ženy jdoucí na potrat. Netvrdím, že potrat je něco dobrého. Ale vadí mi nenávisť, která se někdy u lidí bojujících proti potratům, vyskytuje. Domnívám se, že někdy nejde o boj proti potratům nebo za nenarozený život, ale že tito lidé jsou nějakým způsobem zranění. Jdou pochodovat proti ženám jdoucím na potrat, ale de facto bojují proti něčemu, co jim ublížilo uvnitř. Další oblastí je gender ideologie. Já vůbec nesouhlasím s gender

ideologií, ale myslím si, že některé její myšlenky jsou zajímavé. Hlavně pro církve, pro pochopení Boha jako muže a ženy – to je opravdu velmi zajímavé. Ale strašně mi vadí, když někdo říká, že za všechno může gender, a přitom tomu vůbec nerozumí. Nic si o genderu nepřčetli, ale tvrdí, že za všechno může gender. „Čeká nás horší doba než fašismus a komunismus, čeká nás gender“ – to jsem se dočetl v jedné křesťanské internetové diskuzi. Nenávistná energie se projikuje do něčeho jiného.

Kompenzace je nahrazení nedostatku něčím jiným. Zakomplexovaný člověk se realizuje v charitě, kdo nic neumí, realizuje se v církvi.

Hyperkompenzace jednoduše znamená „z extrému do extrému“. Všiml jsem si, že někteří nekompromisní odpůrci antikoncepce, jsou lidé, kteří kdysi žili sexuálně velmi uvolněným životem. Samozřejmě, že to nepřiznají (jedná se o potlačení), ale když se člověk doptá příbuzných, je vidět, že si ti lidé docela užívali. Pak jim lidově řečeno „ruplo v bedně“, všechno pochopili, a teď jsou z nich ti nekompromisní. Nejedná se o žádný zázrak, ale o hyperkompenzaci - z extrému do extrému. Požitkářský bohém, člověk, který chodil spát ve 4 ráno a žil nočním životem se stane přísným asketickým mnichem, který vstává ve 3 ráno. To není zázrak, to je hyperkompenzace. To de facto není podstatná změna.

Poslední častý obranný mechanismus, který se někdy v církvi dává za příklad, je **sublimace**. To, co je nežádoucí, se transformuje do něčeho, co je společensky přijatelné. Osobně si myslím, že např. přehnaná nasládlá zbožnost nemusí být nic jiného než forma legální milostné poezie. Místo toho, aby si člověk přiznal, že má tyto potřeby, tak složí kýčovité písně, ze kterých se nám může zvedat žaludek. Jiným příkladem mohou být narcistní tendence, které se sublimují nasazeností pro církve, organizováním kolokvií ☺ apod.

Co s tím? Myslím si, že jediná cesta jak z toho ven, je poctivě si přiznávat motivy skutečného jednání, tzn. vědět, že např. nebojuji proti potratům, ale uvědomit si, že mně někdo ublížil a já navenek kopu kolem sebe. Myslím, že je potřeba mít své duchovní vedení a hlídat si to, co je ve mně. Mít vlastní supervizi, zpětnou vazbu, a nedovolit, aby se to všechno ve mně rozvíjelo.

Myslím si, že způsob, jak energii v nás lze transformovat, je její transformace do mystiky. Energii, to množství energie, které je v nás, dávat do skutečné touhy pustit Boha do svého života. To není laciná zbožnost odříkávání růženců. Je to poctivá touha Bohu naslouchat. Můžeme se ptát, nakolik nasloucháme Bohu. Nakolik jenom něco děláme pro Boha, organizujeme, a nakolik mu skutečně nasloucháme. Uznávám deficit nás kněží, že poskytujeme málo duchovního vedení - jsme opraváři, správci, účetní, ale málo jsme duchovní starci, kteří by lidem radili, jak se setkat s Bohem. Výborná knížka, kterou bych doporučoval k tomuto ohledu, je *Mystika a Eros* od Anselma Grüna. Jediný možný způsob, jak transformovat energii, která je v nás, je transformovat ji do modlitby.

Přeji nám všem, aby výsledek toho, o čem tady hovoříme, v nás dozněl, až budeme doma a budeme mít čas to všechno před Hospodinem sami probírat. Aby ta velká energie šla do naší touhy být Bohu blíž.

PRACOVNÍ SKUPINY

Čemu v církevní praxi nerozumím

V rámci bloku „Čemu v církevní praxi nerozumím“ vzniklo pět diskuzních skupin, které pracovaly formou brainstormingu. Z mnoha otázek pak každý člen skupiny vybral tři, které se jej dotkly, a označil je. Otázky, kde se sešlo nejvíce značek tak představují témata, o kterých bychom chtěli více hovořit a hledat na ně odpověď.

- Proč nebyl využit potenciál skryté církve?
- Proč se hierarchie chová jako vlastník pravdy?
- Co s klerikalismem?
- Trápí nás, že některé otázky se nesmí klást. (Kolik stojí církevní slavnosti, jak hospodaří diecéze?)
- Proč cítíme vytěsnění nepříjemných věcí a předstírání pokoje?
- Proč je problém zdobrovolnit celibát?
- Vyjasní se postavení žen v církvi?
- Proč je eucharistie odpírána těm, kdo ji nejvíce potřebují – proč je kázeňským prostředkem?
- Proč se vyřazují rozvedení ze svátostného života; z jakého titulu církev vstupuje mezi člověka a Boha?
- Jak to, že radostná zvěst je hlásána smutkem, naukou o hříchu a výkonu?
- Jak je možné, že tolik biskupů a kněží nechápe, jak kauza arcibiskupa Bezáka ubližuje církvi?
- Proč se biskup, který má problém, nemůže (nedokáže) spojit s papežem?
- Proč se na výběru biskupa a faráře nepodílí místní církve?
- Proč se více nezabýváme odkazem Jana Pavla II. „Bud'te rodinou“. Co všechno tím asi myslel?

Následují otázky, které též zazněly, avšak získaly menší prioritu než předchozí:

- Je přerazování kněze využitím jeho potenciálu, nebo spíše zkouškou, co vydrží?
- Proč církev tak málo vychovává okolí k dobru skutečnému, proč není vzorem lidskosti?
- Jakým způsobem svědčit evangelium mimo okruh věřících ve farnosti?
- Proč uvnitř katolické farnosti schází osobní kontakt?
- Kdy se zcivilní liturgické oděvy i obřady?
- Proč vysocí hodnostáři církve stále podporují odpustkovou praxi a uctívání a rozmnožování relikvií?
- Vytváří církev dostatečný prostor pro setkávání, nejen pro věřící, ale i věřící a nevěřící? Činíme pozvání k dialogu?
- Proč se nepořádají pravidelné diecézní synody, aby mohl zaznít hlas dospělých laiků?
- Umíme v církvi vést poctivou diskusi, nejen mezi klérem a lidmi, ale i mezi lidmi? Jak by vlastně měla vypadat?
- Proč stavíme zákon nad evangelium?
- Proč si laik musí často připadat jako blbeček?
- Je možné vést kázání formou dialogu?
- Rozeznává církev znamení doby? (Nulová propagace vatikánského dotazníku, výsledky sněmu před deseti lety zašlapány pod koberec.)
- Schází biskupům (a kněžím) názory a mínění laiků?
- Proč je vyžadována poslušnost církvi více než poslušnost Kristu?

Část pátá /

VEČEŘE PÁNĚ

Část šestá /

200 LET NOVÉHO PROSTORU PRO CÍRKEV

Šance na dialog v moderních dějinách katolické církve
/ Martin Vaňáč

Kuchyňské evangelium / Helena Blaženínová

Církev a moderní otevřený svět / Miloslav Müller

Církev je unavená, v blahobytné Evropě a v Americe. Naše kultura zestárla, naše kostely jsou velké, církevní byrokratický aparát bobtná, naše obřady a roucha pompézní... Blahobyt tíží. Jsme na tom stejně jako ten bohatý mladík, který odešel, když ho Ježíš povolal, aby se stal učedníkem.

Karl Rahner rád používal obraz řeřavých uhlíků pod popelem. Jak osvobodit hořící uhlík, aby se plamen lásky stal silnější? Církev musí uznat své chyby a musí projít radikální cestu proměny, počínaje papežem a biskupy. Pedofilní skandály nás nutí k tomu, abychom započali cestu obrácení. Otázky ohledně sexuality a všech témat kolem těla jsou toho příkladem. Tyto otázky jsou důležité pro každého. Musíme se ptát sami sebe, zda lidé poslouchají ještě rady církve v sexuální oblasti. Je církev v této oblasti ještě stále autoritou a východiskem, nebo jen karikaturou přítomnou v médiích?

Myslím na všechny ty rozvedené a znovu sezdané, na ty „rozšířené rodiny“. Dejme tomu, že určitá žena, opuštěná manželem, našla nového přítele, který se stará o ni a o její tři děti. Tato druhá láska vyjde. Pokud je tato rodina diskriminována, bude odříznuta nejen matka, ale také její děti. Pokud se rodiče cítí jako vnější vůči církvi, církev ztratí budoucí generaci. Otázka, zda znovu sezdaní mohou přistupovat k přijímání eucharistie, se má otočit: Jak má církev v síle svátostí přijít na pomoc těm, kteří se nachází ve složitých manželských situacích?

Dobří lidé kolem mě mi dávají pocítovat lásku. Tato láska je silnější než pocit rezignace, který čas od času prožívám vůči církvi v Evropě. Jen láska přemáhá únavu. Bůh je Láskou.

(z duchovního testamentu kardinála Carla Marie Martiniho)

Šance na dialog v moderních dějinách katolické církve / Martin Vaňáč

Nejprve uvedu citát z knihy Notkera Wolfa (od roku 2000 opat-primas, tj. nejvyšší představitel benediktinského řádu) s názvem Miluji svobodu, kterou vydalo Karmelitánské nakladatelství v roce 2012: *„Jistý diecézní biskup mi před nedávnem řekl: „Ano, potřebujeme více pastore a jsme na cestě k vytváření nových struktur.“ Odpověděl jsem mu: „Zapomeňte na struktury, z těch nikdy nevzešel žádný život. To, co potřebujeme, je dialog člověka s člověkem, zcela prostý rozhovor.“ A poté jsme se spolu nějaký čas bavili. Nakonec mi řekl: „Podle vás to opravdu vypadá všechno velice prosté.“ A já na to: „Nemám čas ani peníze na to, být složitý.“ Myslím, že právě v tom spočívá i budoucí šance pro církev. Už nám nezbyvá mnoho času. Peněz je také méně a méně.“*

Myslím si, že tento citát ilustruje, jak moc lpíme na strukturách. Máme tendenci se jimi příliš zabývat. Pro struktury a úřady nevidíme člověka. Zapomínáme, že *communio*, společenství, úzce souvisí s obyčejnou mezilidskou komunikací. Přeceňování úřadu ostatně ukazuje i pozdvižení, jaké působí současný papež právě tím, že se snaží jednat jako normální člověk. On sám v bilančním rozhovoru u příležitosti ročního výročí nástupu do úřadu odmítnul mytologii, která se vytváří kolem jeho osoby, když se z něj dělá Superman nebo Superstar: *„Papež je člověk, který se směje, pláče, klidně spí a má přátele, jako každý jiný. Je to normální člověk.“*

Když jsem přemýšlel nad ohlédnutím se za pokusy o dialog a případnými změnami v moderních dějinách katolické církve, ptal jsem se sám sebe, zda rolí historika má být prezentace ve smyslu antického výroku, že historie je učitelkou života nebo spíš ve smyslu jeho moderní parafráze: že historie nás učí, že se z ní člověk nikdy nepoučí.

Výrok kardinála Carla Maria Martiniho (1927-2012) z jeho posledního publikovaného rozhovoru, že *„církev je unavená“* a že *„zůstala pozadu 200 let“*, je zdravě provokativní. Přece jen je – jako každé takové heslo – příliš zjednodušující. Nebo se jen kardinál Martini snažil být diplomatický. Přesnější by bylo říct, že v katolické církvi jsou konkrétní lidé, kteří jsou unavení a zůstávají pozadu o 200 a možná i více let. Bohužel se to často stává lidem, kteří za podobu a působení katolické církve nesou zvláštní zodpovědnost. Nechtěl jsem, aby moje stručné ohlédnutí za zhruba 200 lety dějin katolické církve vyznělo pouze jako seznam promarněných šancí. Při bližším

pohledu – a také při zodpovědnějším ekleziologickém záběru, v rámci kterého nepovažujeme za církev pouze její nejvyšší představitele – totiž zjistíme, že realita byla přece jen rozmanitější a v církvi vždy existovalo více proudů nebo myšlenkových směrů.

Výzva osvícenství aneb reformní katolicismus

Od počátku 19. století se katolická církev nacházela v nové situaci ve vztahu k moderní společnosti. Postupným rozkladem staré, hierarchicky strukturované feudální společnosti ztrácela své nezpochybnitelné místo a s postupující sekularizací byla stále více zatlačována na pomyslnou periferii veřejného života. Katoličtí křesťané reagovali na tento proces v zásadě dvojím způsobem:

- buď se snažili vyjít moderní společnosti vstříc, nebo
- moderní společnost kritizovali a vymezovali se vůči ní.

V katolickém myšlení 19. století podle těchto přístupů historici rozlišují dva hlavní proudy. Jednak je to tzv. katolické osvícenství nebo reformní katolicismus, pro který je charakteristická snaha o navázání dialogu s moderní společností, mnohdy spojená se snahou o provedení reformy uvnitř církve v tomto směru. Druhým proudem je tzv. katolická restaurace nebo katolická reakce, jež usiluje o znovuzískání dominantního postavení katolické církve ve všech oblastech veřejného života. Oba myšlenkové směry jsou po celé 19. a 20. století v katolicismu přítomné s různou intenzitou.

K přiblížení myšlenek katolického osvícenství využiji přednášku jednoho známého německého teologa. Josef Ratzinger přednesl 25. prosince 1969 v hesenském rozhlase přednášku na téma Jak bude vypadat církev ve třetím tisíciletí? *„Kdo se podívá blíže, užasne nad mírou podobností mezi tehdejšími a dnešními děními... Osvícenství má svoje vlastní liturgické hnutí, které se snažilo zjednodušit liturgii až na její prvotní strukturu. Měly být odstraněny výstřelky úcty ostatků svatých a především měla být do liturgie zavedena mateřská řeč, zvláště lidový zpěv a účast celého společenství. Osvícenství mělo své hnutí mezi biskupy, kteří chtěli vyzvednout význam biskupského úřadu proti jednostrannému římskému centralismu. Mělo svou demokratickou složku, alespoň v tom, jak kostnický generální vikář Wessenberg usiloval o demokratickou diecézní i provinční synodu. Kdo čte jeho texty, nabude přesvědčení, že se setkal s progresistou z roku 1969.*

Žádá zrušení celibátu, při udílení svátostí se mají užívat jen německé formulace (tj. lidová řeč místo latiny), smíšeným manželstvím má být žehnáno nezávisle na budoucí výchově dětí. Wessenberg usiloval také o pravidelná kázání, o pozvednutí vyučování náboženství, podporoval biblické hnutí a další podobné věci, což ukazuje, že mu nešlo jen o úzkoprsý racionalismus.“

Ratzinger k charakteristice přidal také kritický tón: „Přesto však dojem z jeho osobnosti zůstává rozpolcený, poněvadž používá jako vrcholného prostředku rozumu, který pořádá všecko. Je jako zahradníkový nůžky, které jsou sice k leccemu dobré, ale jako jediný nástroj nestačí.“ „Podobně rozpolceným dojmem působí synoda v Pistoji v severní Itálii, kde se v roce 1786 sešlo 234 biskupů na tzv. osvícenském koncilu,“ pokračoval Ratzinger. „Synoda se pokoušela uvést do církevního života reformní myšlenky oné doby... Opět se člověku zdá, že čte nějakou pokoncilní publikaci, když narazí na tvrzení, že duchovenstvo není přímo ustanoveno Kristem, ale povstalo z lůna církve, která je jako celek bez rozdílů nositelkou kněžství. Nebo když člověk slyší, že slavení mše bez přijímání věřících nemá smysl, nebo že papežský primát je označován za záležitost čistě funkční a naproti tomu se důrazně vyzdvihuje původ biskupského úřadu z božského práva.“ A dodal: „Větší část výroků sněmu v Pistoji byla samozřejmě Piem VI. odsouzena už v roce 1794. Jednostrannost této synody však diskreditovala i její dobré podněty.“

Uvedené charakteristiky dobře ukazují, že řada dnešních požadavků na změny v katolické církvi nejsou ničím novým. Dalším příkladem je francouzská revoluce. Neznamenal jen ostrý konflikt státu s katolickou církví, teror a mnoho mrtvých, ale rovněž rozkol uvnitř francouzské církve. Nezapomínejme, že existovali představitelé církve, kteří s některými požadavky sympatizovali a uznávali potřebu církevních reforem. Restaurační režim však měl zájem na tom, aby jednotné státní pojetí katolicismu nebylo narušováno a v církvi byl omezen vliv všech katolických proudů kromě jediného státem uznávaného a dosti dogmatického pojetí katolicismu. Tato situace umožnila společný postup státu a církevní hierarchie proti nepohodlným osobám z řad reformně naladěných kněží.

Proroci z doby katolické restaurace

Přesto i v této době existovali v katolické církvi lidé s odlišným přístupem, které můžeme nazvat proroky. Tento název použil nejenom historik, který zpracoval charakteristiky vybraných postav z této doby, ale i současný papež. Při ranní liturgii v Domě sv. Marty papež František 4. dubna 2014 mluvil o prorocích, o jejich zápase s lidmi, kteří chtějí uvěznit Ducha svatého. Proroky podle papeže čeká většinou pronásledování a nepochopení, jsou odsunuti na vedlejší kolej. Není pro ně místo.

Papež při té souvislosti zmínil jednu postavu: *“Také mnoho církevních myslitelů bylo pronásledováno. Myslím teď zejména na jednoho, který žil v nedávné době. Byl to člověk dobré vůle, opravdový prorok, který ve svých knihách káral církve za to, že se vzdálila z Pánovy cesty. Ihned si ho zavolali, jeho knihy se dostaly na index, musel opustit katedry a takto už dožil svůj život. Zemřel docela nedávno. Uběhl nějaký čas a dnes je z něj blahoslavený. Jak je to možné – včera heretik a dnes blahoslavený? Ti, kteří měli dříve v rukou moc, se ho snažili umlčet, protože se jim nelíbilo, co říkal. Dnes ale církve,*

kteřá se díky Bohu dokáže kát, prohlašuje: Nikoliv, tento muž je dobrý, či ještě více, má nakročeno ke svatosti. Je blahoslavený.“

Papež sice nevedl jméno, ale jsem přesvědčen, že měl na mysli Antonia Rosminiho (1797-1855), jehož nejznámější spis “O pěti ranách církve svaté” (z roku 1848) byl dán na index a některé jeho myšlenky byly odsouzeny. Pro zajímavost a jen heslovitě zde je těch 5 ran církve podle Rosminiho:

První ranou je odtrženost kléru od laiků při bohoslužbě a apatie lidu při slavení eucharistie,

Druhou ranou je nedostatečnost výchovy kléru, např. že většina kleriků není schopna samostatného myšlení,

Třetí ranou je nejednotnost biskupů a ztráta vzájemných vztahů, např. absence vzájemných porad (synod),

Čtvrtou ranou je jmenování biskupů vládou, což je v rozporu s tradičním zvykem staré církve, že duchovenstvo a lid svobodně volí biskupa,

Pátou ranou je nesvoboda církevního majetku, s nímž mnohdy není možné nakládat podle úmyslu donátorů.

Opět vidíme, že ani po více než 150 letech neztrácejí svoji aktualitu.

Katoličtí křesťané vytvářeli paralelní společnost, „katolické ghetto“

Vliv myšlenek Rosminiho a některých dalších proroků tehdejší doby byl většinou omezen na okruh vzdělanců. Větší část katolických křesťanů si během 19. století zvykla na život ve vlastním světě, který se liší od toho okolního. Katolický filozof Mikuláš Lobkowicz (nar. 1931) reakci církve charakterizoval jako budování odlišného paralelního světa. Pro tuto katolickou paralelní společnost, ke které se v 19. století mnozí katoličtí křesťané dobrovolně a hrdě hlásili, se především díky literárnímu historikovi Martinu C. Putnovi v českém prostředí ujalo označení „katolické ghetto“. Ideál katolického křesťana literární historik Martin C. Putna zjednodušeně charakterizoval následovně: *„Ideálem bylo, že se katolík rodil v katolické porodnici, chodil do katolické školy, pracoval v katolickém družstvu, v katolickém spolku si našel manželku a nakonec ulehl na katolickém hřbitově.“* Trochu odborněji vyjádřeno jsou charakteristické znaky tohoto katolického paralelního světa 19. století následující:

1. *Byl vyvinut a akceptován vlastní, do sebe uzavřený systém interpretace, který zahrnuje všechny oblasti života a je ostře oddělen od ostatních takových systémů. Nad tímto systémem bdí stále dokonaleji centrální církevní kontrola.*
2. *Feudální model řízení byl překonán a nahrazen byrokratizovaným a centralizovaným systémem na všech úrovních.*
3. *Tyto nově vzniklé organizační formy byly stále silněji sakralizovány.*
4. *Věřící byli vtaženi do uměle vytvořeného katolického prostředí. V tomto prostředí, které bylo konfesně ohraničeno, mohl vzniknout silný pocit MY, přináležitosti ke komunitě, a docházelo tak k celoživotnímu ovlivňování osobnosti. Katolíci tak získávali vlastní vidění světa v situacích každodenního života... Církev buduje síť vlastních institucí, které mají pokrýt co nejvíce oblastí života. Kontakty s lidmi „venku“ v běžném životě se tak mohou omezit na minimum.*

V ekleziologii se tento model církve opíral o pojetí církve jako viditelné společnosti věřících, kteří vyznávají stejnou nauku víry, přijímají stejné svátosti a uznávají papeže za svoji viditelnou hlavu. Rozdělení úloh v rámci struktury katolické církve bylo jasně určené: na jedné straně stála církev učící, reprezentovaná papežem, biskupy a kněžími, na druhé straně církev slyšící a poslušná, představovaná laiky: *„Věřící jsou dobře obstarávanými ovce, o které pečují pastýři. Jejich součinnost s tímto kázáním se omezuje na to, aby dosvědčovali to, co je pastýři učili.“*

Kult papeže

Důležitou roli v tomto modelu církve hrál papež jako její viditelná hlava a jasná identifikační postava. Pocit jistoty a stability v proměnlivém světě posílil nejdelší pontifikát v dosavadních dějinách papežství, pontifikát papeže Pia IX. (1846-1878). Za tohoto papeže se rozvinul kult papežství v dosud nevídané podobě.

Za zajímavou považuji skutečnost, že tehdejší kult papeže a jeho zjednodušené chápání jako univerzálního biskupa celého světa v podstatě viditelně realizoval až o sto let později papež Jan Pavel II., jehož pontifikát byl druhý nejdelší hned po Piu IX. „Cestující papež“ v podstatě po celém světě zpřítomňoval „viditelnou hlavu“ církve, strhával pozornost na sebe, zatímco místní biskupové byli mnohdy odsunuti do role pouze jakéhosi „křoví“.

Cesta z ghetta, otevření se světu, II. vatikánský koncil

Jsem přesvědčen, že to byl především pontifikát Pia XII. (1939-1958) během něhož se sbíral ten kvas a síla, která dostala průchod až v době jeho nástupce, Jana XXIII. (1958-1963). Nedejme se odradit, že jako mnohokrát v historii, tak poměrně slibný pontifikát Pia XII. uzavíralo období jeho zdravotních problémů, mystických zážitků, různých odsudků a pronásledování teologů v 50. letech.

Byl to až Jan XXIII., který jasně vyjádřil názor, že církev by měla dát přednost léku milosrdenství před lékem přísnosti. V optimisticky laděné řeči na úvod II. vatikánského koncilu s příznačným názvem *Gaudet Mater Ecclesia* (*Matka církev se raduje*) mluvil papež o nových letnicích, o skoku kupředu, o *aggiornamentu*.

Na druhou stranu přípravu potřebných reforem, tj. přípravu koncilu a dokumentů, až na malé výjimky, svěřil kurii, tj. vesměs lidem, kteří jakékoliv změny odmítali.

V uvedené řeči k těmto „prorokům neštěstí“ ve svém okolí, tj. v kurii, papež Jan XXIII. řekl:

„Při každodenním vykonávání našeho pastýřského úřadu nás zraňuje, když leckdy musíme naslouchat výtkám lidí, kteří jsou sice plni nadšení, nemají však příliš velký smysl pro rozlišování a takt. Z nedávné minulosti až po současnost berou na vědomí pouze nešvary a případy chybného vývoje. Říkají, že se naše doba ve srovnání s minulostí vyvíjí jenom k horšímu. Počínají si tak, jako by se ničemu nenaučili z historie; která je přece učitelkou života. A jako by se při předchozích ekumenických koncilech mohl ve všem prosadit smysl a duch křesťanství, žité víry a správná aplikace svobody náboženství. Musíme odporovat těmto prorokům neštěstí, kteří stále předpovídají jenom pohromy, jako by už přicházel zánik světa.“

Stojí za pozornost číst vzpomínky samotných účastníků II. vatikánského koncilu a jejich rozmanité dojmy. Troufám si tvrdit, že zažitá zkušenost biskupské kolegiality a vesměs plodné spolupráce s oběma koncilními papeži, Janem XXIII. a Pavlem VI., měla na mnoho biskupů větší vliv než výsledné dokumenty. K tomu je třeba připočíst spolupráci s mnoha teology, kteří biskupy neúnavě seznamovali s aktuálním děním v teologii, církevních dějinách a biblistice. Nezanedbatelnou zkušeností byla přítomnost pozorovatelů z nekatolických církví a církevních společenství, kteří sice neměli hlasovací právo, ale seděli na čestných místech a prostřednictvím Sekretariátu pro jednotu křesťanů měli přístup k podkladům koncilu.

V kontextu mého příspěvku bych rád upozornil, že si koncilní otcové uvědomovali, že k potřebné obnově nestačí pouze vznik nových struktur. Potřebná je změna mentality, skutečného vnitřního obrácení. Je možné to ilustrovat na vybraných textech. Dekret o ekumenismu uvádí potřebu neustálé reformy lidské instituce církve: *„Opravdový ekumenismus není možný bez **vnitřního** obrácení... At' si všichni věřící křesťané uvědomí, že budou tím lépe podporovat, ba uskutečňovat jednotu křesťanů, čím čistší život podle evangelia se budou snažit vést. Neboť čím těsnější bude společenství, které je sjednocuje s Otcem, Slovem a Duchem, tím hlouběji a snadněji budou schopni rozvíjet vzájemné bratrství.“* (UR 7) Z textu je snad zřejmé, že zde není řeč o „obrácení“ druhých na katolickou víru, jak se někdy chybně interpretuje.

Další příklad je z konstituce o liturgii: *„Plnou a aktivní účast všeho lidu je třeba při obnově a pěstování posvátné liturgie mít co nejvíce na zřeteli. Je to první a nezbytný zdroj, ze kterého mají věřící čerpat skutečně křesťanského ducha. Proto se mají duchovní správci o takovou účast na liturgii svědomitě snažit v celé pastorační činnosti patřičným poučováním. Nebudou-li však duchovní správci nejprve sami zcela proniknuti duchem a silou liturgie a nebudou-li schopni ji vyučovat, není naděje na dosažení tohoto cíle. Je proto nejvyšší potřebné postarat se o liturgické vzdělávání kněžstva.“* (SC 14)

Důležitá je pozitivní zkušenost se strukturami. Ta však mnohým katolickým křesťanům schází

Jak jsem uvedl, nestačí pouze změna struktur. Důležitou roli hraje změna smýšlení a také pozitivní zkušenost s těmito novými strukturami. Přestože se od II. vatikánského koncilu hodně mluví o decentralizaci církevní správy, o biskupské kolegialitě nebo o uplatňování principu subsidiarity, domnívám se, že u mnoha katolických křesťanů – mám teď na mysli především situaci v našich končinách – je stále hluboce zakořeněná představa hierarchicky pojaté církve v čele s poněkud idealizovaným „Svatým otcem“, který sám téměř vždy a o všem správně a neomylně rozhoduje. Svoji roli nepochybně hraje malá nebo dokonce žádná zkušenost katolického křesťana se sborovými orgány katolické církve, ačkoliv jejich obnova v podstatě na všech úrovních církevního života by měla být jedním z důsledků koncilu.

Oproti tomu zkušenost pravoslavného křesťana s kolegiálními strukturami je mnohem větší. Když pravoslavný teolog Lewis J. Patsavos popisuje synodální strukturu církve, považuje za základ pravoslavné ekleziologie koncept konciliarity. Jádrem církve je synod, tj. SYN-HODOS (*společná cesta*), což podle něj nejlépe odpovídá doslovnému významu slova „ekklésia“, tj. EK-KLESIA (*svolané shromáždění*). Každý výraz církevní praxe má být výsledkem konciliárního či synodálního přístupu. Na nejvyšší úrovni církevní správy tomuto pojetí odpovídá kombinace „demokratického“ a „monarchického“ prvku v řízení; monarchický prvek v patriarchátu reprezentuje patriarcha, demokratický prvek reprezentuje synod biskupů patriarchální církve.

Také zkušenost evangelického křesťana s kolegiálními církevními strukturami je mnohem větší než u katolického křesťana. Ve většině evangelických církví (vyjma např. církví kongregačních) nachází uplatnění presbyterně-synodní model řízení a správy církve. Podle evangelického teologa prof. Pavla Filipiho je tento model založen na přesvědčení, že *„žádný jedinec není vybaven všemi dary, potřebnými k realizaci odpovědnosti za život církve ať na úrovni místní, ať na úrovních vyšších, takže je vždy zapotřebí společné porady zvolených nebo delegovaných zástupců církevního lidu.“*

Česká zkušenost po roce 1989

Stačí malé ohlednutí za zkušeností katolické církve v českých zemích po roce 1989, abychom si uvědomili, jak složité, až téměř nemožné, se zdá být prosazení jakýchkoliv změn a navázání smysluplného dialogu. Uvedu tři vybrané příklady:

- A) Kdo by tvrdil, že rok 1989 zastihl českou katolickou církev nepřipravenou, bez potřebných lidí a bez vizí, tak nemá zcela pravdu. Již v prosinci 1989 přednesl tajně svěcený kněz Tomáš Halík na shromáždění kněží v Olomouci a v Praze svůj návrh Myšlenky k obnově života církve v naší zemi.

Návrh obsahoval deset bodů:

1. *Uvědomit si změnu v postavení církve ve společnosti – odpadá výhoda opozice – vstupujeme do pluralitní společnosti.*
2. *Pravdivě poznat a přiznat si stav církve – nepropadnout triumfalismu a velikášství – počítat se starými předsudky vůči církvi.*
3. *Nestát se ghettem – nepropadnout restaurační mentalitě – začít od základních struktur církve – naslouchat potřebám mladých.*
4. *Vypracovat a neodkladně realizovat nový model pastorače – nemrhat dále silami kněží – postarat se o jejich sociální potřeby – vhodně zapojit laiky a stálé diáky.*
5. *Zachovat jednotu v pluralitě – vhodně přijmout a zapojit kněze z neveřejné služby – minimalizovat krize přechodné doby.*
6. *Postarat se o vzdělání v církvi – znát vývoj ve světové církvi.*
7. *Všechny podněty vyslechnout – shromáždit náměty i ochotné spolupracovníky – tvořit týmy odborníků.*
8. *Nevršit množství požadavků – stanovit priority – myslet koncepčně.*
9. *Docenit význam Desetiletí duchovní obnovy národa – neztratit ze zřetele odpovědnost za národ.*
10. *Před všemi našimi myšlenkami, koncepcemi, přáními a plány dávejme vždy přednost vanutí Ducha svatého.“*

Místo věčné diskuse o předložených návrzích se prý debata stočila na otázku „jaký je ten Halík“. Při zpětném hodnocení Tomáš Halík konstatoval, že si tehdy zřejmě neuvědomil reálnou situaci katolické církve, těžce zasažené totalitním režimem: „*Nadhodnotil jsem stav a možnosti církve... naivně jsem předpokládal, že většina kněží jsou osobnosti jako Zvěřina a Mádr... Čtyřicet let komunismu církev zdevastovalo daleko víc, než jsem se domníval. Toto období útlaku se velmi výrazně podepsalo zejména na kněžích... Kněží byli dlouhá léta zbaveni kontaktu se světovou církví, teologickým myšlením a životem kolem nás. Někteří byli skvělí v době totality, ale příchod svobody je vlastně strašně zaskočil... Už jim nezbývala kapacita na to orientovat se v nové situaci a nebyly síly pro nové úkoly.“*

B) Druhým příkladem, který jsem vybral, je tzv. plenární sněm. Byl zahájen v roce 1997, v letech 2003 a 2005 se uskutečnila dvě plenární zasedání a výsledkem je jeden, podle mne dost nedopracovaný, dokument. Následovat měly diecézní synody, které logicky měly spíš předcházet, ale k nim nedošlo. Fiaska jsou si vědomi sami biskupové, proto se ke sněmu skoro nikdo nehlásí. Přitom bylo pozoruhodné, že se podařilo „zmobilizovat“ řadu věřících, kteří se zapojili do tzv. sněmovních kroužků. Pracovalo se s texty, diskutovalo se, předkládaly se nápady, ná-

vrhy, samozřejmě různé kvality. Nakonec se ukázalo, že tento materiál, tato energie, byla využita minimálně. Výsledkem byla především zmařená energie lidí angažujících se v kroužcích ale i při práci na materiálech. Míru frustrace z této akce ukazují zveřejněné kritiky a svědectví lidí velmi angažovaných (k nejznámějším patří např. svědectví Jaromíra Matěny, diecézního sekretáře sněmu a Rady laiků v Hradci Králové). Zklamání nad způsobem jednání představitelů církve v souvislosti s plenárním sněmem zřejmě ovlivnilo odchod některých kněží ze služeb církve, i když nebylo jediným důvodem.

- C) Třetím příkladem jsou iniciativy na úrovni diecéze. Mám na mysli plzeňskou diecézi, která byla zřízena v roce 1993. V souvislosti s plenárním sněmem zde biskup František Radkovský v roce 2002 uspořádal 1. pastorační konferenci, která byla prostorem k dialogu a byly zde představeny ambiciózní plány na reorganizaci pastorační práce a celé diecéze. Nejpozději v roce 2005 aktivita utichá a většina plánů zůstala jen na papíře.

V sobotu 17. května 2014 se v Plzni konala 1. část Fóra kněží a laiků plzeňské diecéze. Původně bylo avizované jako dovršení procesu, ke kterému vyzval plzeňský biskup svým listem z 28. října 2013, tj. rok před očekávaným podáním rezignace z důvodu dovršení 75 let (což nastane 3.10.2014). Biskup František Radkovský pozval k dialogu nad dvěma tématy:

1. Jak hlásat evangelium v konkrétních podmínkách plzeňské diecéze a
2. jak řešit ekonomickou situaci.

Na stránkách biskupství jsou zveřejněny souhrny zaslaných písemných odpovědí. I když tuto iniciativu vnímám jako světlou výjimku, je otázkou, jak s ní naloží Radkovského nástupce.

Příspěvek je zkrácenou verzí článku Martina Vaňáče „Šance na dialog v moderních dějinách katolické církve“, který byl v celém znění uveřejněn v červnovém vydání časopisu Getsemany (6/2014).

Kuchyňské evangelium / Helena Blaženínová

Co to vlastně znamená? Víme, že evangelium je dobrá zpráva, ale proč „kuchyňské“? Jak jsme začínali? Neměla jsem touhu dělat nějakou misii. Ale moje děti k nám zvaly děti z ulice a dalšího okolí. Přiznám, že jsem měla i strach o zařízení našeho bytu. Jak se tomu bránit? Vzala jsem kytaru a učila jsem je, jak hrát, aby do nástroje jenom nemlátily. Byly to písničky většinou Lud'ka Rejcherta, o Božích zprávách. A děti se začaly ptát. Otázky jsou nejdůležitější! Na mně pak bylo učit se na ty otázky odpovídat.

Nejlepšími v dotazech byli pubertáči. Jsou originální, vždycky bojují proti zvyklostem a návykům. Většina dětí byla z nevěřícího prostředí, ale zajímaly se, chtěly být jiné než rodiče. Evangelium tyto děti velice přitahovalo. Jak pro ně mluvit srozumitelně, jakým jazykem zviditelnit Boží zprávu? Naučit se mluvit jejich způsobem. Objevovala jsem, že význam má i *body language* - co je to úsměv, co je dotyk, přijetí, jak stolovat, jak děkovat za jídlo. Učili jsme se, jak děkovat za dar chleba; jak to dlouho trvá, že zrníčko potřebuje čas, kolik lidí se ho dotkne, než táta vydělá peníze a máma stihne přijít včas, aby jí ho nevyprodali (za totality).

Krájíc chleba jsme např. krájeli dvakrát (trojhránek a slzičky), na máslo nebo marmeládu (říkalo se jí „mámtěráda“) se namalovalo srdíčko a to bylo pohoštění. Taky jsme se učili, že Slovem byly stvořeny světy. Někdy mluvit míň, je víc. Jak zvěstovat to Slovo a jak ho žít? Nejde ho jenom tzv. kázat, ale i ukázat. Hráli jsme si se slovy. Jakým způsobem dobrou zprávu, evangelium, servírovat? Aby bylo stravitelné, srozumitelné. Jak ho předávat dál, jak ho zviditelnit? Matky mají zásadní vliv na děti. Porod, zrod nového života nejen tělesného, ale i duchovního, duševního. Jak předávat každodenní dobrou manu, tu míru?

Podporovali jsme se na cestě ve světě, který není dokonalý. A proto jsme vděční, že můžeme společně alespoň dva nebo tři budovat oázy na cestě. Učili jsme se, jak se vyvíjet. Říkali jsme, že nestárneme, ale zrajeme. K čemu zrajeme? Někdo dozraje dříve, někdo poději. Jde také o to, jak být připraven z tohoto světa odejít, o tom se málo mluví. Učili jsme se děkovat. Bylo úžasné, jak děti vnímaly, za co všechno se dá poděkovat. Seděly u sebe, na koberci a říkaly, za co všechno děkují. Mně to hodně obohacovalo, jsem za to dodnes vděčná. Vnímali jsme také varování, že nemáme reptat. Už v Bibli je psáno „nereptejte nebo budete chodit čtyřicet let po poušti“.

Reptání je ztráta času a energie! Učili jsme se více děkovat. A když byl nějaký problém, tak jsme hledali, jak ho vyřešit, jak to prakticky zvládnout.

Měli jsme pravidlo, že jeden se do toho nebude cpát sám, ale až najde dva nebo tři, kteří by s ním byli. Tam, kde se dva nebo tři sejdou, tam je Pán uprostřed, a máme šanci tam jít. Učili jsme se, jak se oblékat do tzv. Boží zbroje (boty pokoje, štít víry...) Dobrá otázka zněla „no jo, ale jak mám krytá záda?“ To byly chvíle, kdy jsme připomínali, kde se dva nebo tři sejdou ve jménu Božím, tam to je „kryté“, tam je Pán uprostřed nich. Společně jsme rozpoznávali, jaké kdo má potřeby, jaká kdo má přání. Poznávali jsme, že ne všechno se dá zvládnout z vlastních sil. Ne všechno se dá řešit jenom tělesně nebo psychicky, ale je také dimenze, která není vidět. Co to je ta modlitba? Modleme se! Naučili jsme se, že modlitba není seznam na nákup do nebeské samoobsluhy ani kolkovaná žádost.

Téma modlitby je velké, vhodné na samostatný program. Důležité je, jaký máme vztah k Tomu, kdo nás stvořil. Jsme viditelnými nástroji Neviditelného? Jak se to projevuje? Děti úžasně zaujala Ježíšova slova „Já jsem vinný kmen a vy jste ratolesti“. Začali jsme tedy rozpoznávat, kdo je jakou ratolestí, dílem těla Kristova, s jakým obdarováním jsme tu k dispozici proto, aby se Boží zpráva dobře zviditelňovala. Nemusíme čekat jenom na teology, na faráře.. Můžeme i my něco začít dělat. Učili jsme se, jak dary rozpoznávat, zkoušeli jsme to i cestou pokusu a omylu. Pomáhalo nám pravidlo, že nejsme na operačním sále a z našich chyb nikdo nezemře. A přiznám-li se k chybě, může to i někoho poučit a nejen potěšit, že je na tom lépe. Máme si pomáhat - jsme na cestě. Poznávali jsme, co znamená „nebojte se, radujte se“. Z čeho se radovat a soustředit se na to. Hráli jsme si, že „strrrrach“ řinčí, je od „S“, jako od Satana. Raději máme chtít a mít bázeň. To je úcta k Boží přítomnosti. „Neboj se, jen věř“ ...

Jindy měly děti problém, jak pochopit Boží Trojici. Jak Ji dětem vysvětlit? Otec, Syn, Duch svatý. V kuchyňském evangeliu posloužilo v tomto případě obyčejné vajíčko. Děti se nestyděly ptát, to bylo moc důležité. Nebály se mě. Úcta, respekt před duchovními působila jinak. Otázky jsou motivací pro dialog. Kdyby nebyly, jak má dotyčný vědět, o čem kázat, co kdo potřebuje slyšet? Moje osobní zkušenost z totality, kdy nebylo dost knih... Tehdy jsem začínala, hledala, jak věci jsou a měla jsem spoustu otázek. Připadala jsem si trapně, dnes už vím, že to byl dar. Také farář mi potom řekl, jak velmi mu moje otázky a hledání pomáhalo. Bylo zvykem, že všichni v úctě seděli na biblické hodině, poslouchali, mlčeli. Báli se na cokoli zeptat. Ale já přišla z nevěřícího světa, tak jsem se ptala na různé termíny. Měla jsem alergii na slovo „musíš“. V Bibli slyšíme „musíš“: jsi křesťanská maminka, ty „musíš“... Zajímalo mě, jak tyto texty zněly v původním jazyce a co znamenají. V Boží lásce je velmi naléhavě třeba... Ono „musíš“ je pro mě, nikoli proti mně. Nejde o sekernictví. Šla jsem tehdy jednou po vesnici, potkaly mě dvě paní, sestry ze společenství a říkaly

„že ty jsi mluvila tenhle týden s farářem?“. Lekla jsem se, co se stalo - a říkám „ano, ptala jsem se“. A ony na to reagovaly slovy: „poznaly jsme to na kázání“!

Později k nám nechodily jenom děti, začaly docházet i maminky. Společně jsme objevovaly jak žít, prožít, přežít, všechno to „běžné“ od rána do večera. Jak zduchovnit ty práce, které se tehdy musely dělat. Dnes už se tolik nežehlí, ale dříve se žehlilo hodně. Říkaly jsme, že nežehlíme jen ten materiál, ale i vztahy toho, komu to patří. (Modlily jsme se za manžela, když jsme mu žehlily košili.) Když se míchalo jídlo, „přimíchalo“ se tam požehnání. Humor je sůl, pozor, kolik ho servírujete! Dělal jsem jízdni řád. Kdy je modlitební hodina, kdy můžu bojovat, zápasit o něco? Není dobrá před tím, než si jdu večer lehnout, spát. Lepší bude ta odpolední. Maminky vědí, že toaleta (WC) je jediné místo, kde vám děti dovolí, abyste si chvilku sedla sama; pro nás to bylo *worship center*, kde se dalo na chvilku vypnout a vyprosit si sílu, aby to maminka s dětmi ten den zvládla (zvláště pokud máte hyperaktivní děti s rozmanitými dysfunkcemi).

Jak dobíjet baterky? Kde je ten pravý zdroj! Co je čestná funkce hromosvodu? Hromosvod stahuje energii, která má jít do země.. I v rodině někdo musí tuto čestnou funkci taky udělat a ne každý táta je pro to ochotný. Je třeba se naolejovat Duchem svatým a místo do sebe to uložit tam, kam to patří. Zapsat si pár věcí, co je potřeba dělat, a pak se sejt i v týmu rodinném. Jednou za týden jsme si řekli, co si kdo přeje; co je kdo ochoten pro druhého udělat; co nemůže, co může, co se povedlo. Žili jsme tým, za týden jsme se opět sešli a děkovali jsme, co se podařilo, co ještě zbylo, rozdělovali jsme si úlohy a hledali, co kdo může. Učili jsme se naslouchat. Pravda je, že po ovoci poznáváme, zda bylo dobře zaseto... Jak předáváme naše dědictví? Živá víra je nejen teorie, informace - jsou to poklady života. Záleží i na tom, jak to ochutnáme, zviditelníme, předáváme a v jakých dávkách... Zde jde také o komunikaci, o motivaci, o to, jak dál...

Rád bych navázal na předchozí příspěvek, kde zaznělo, že nestárneme, ale zraje. Kdysi v patnácti letech jsem svému budoucímu biřmovacímu kmotrovi položil naivní otázku: „Který věk je nejlepší?“ Jeho odpověď mě velmi překvapila: „Tenhle.“ Tím nemyslel jeho tehdejších 25 let; snad by i nyní byla jeho odpověď stejná. Považuji ji totiž za velmi moudrou, a to i v případě, když otázku modifikujeme: „Která doba je nejlepší?“ Tato. Ne tím, jaká je, ona není optimální. Ale tím, že je nám k dispozici.

Můžeme se nicméně dopouštět i dvou jiných přístupů: buď toho, čemu psychologové říkají vzpomínkový optimizmus, kdy si idealizujeme minulost, nebo přístupu ve smyslu „až já budu velká, bude ze mě selka“. Příkladem prvního přístupu je novogotický kostel z konce 19. století. Krásná stavba, avšak mě na ní mrzí, že je jakýmsi pohledem zpátky. V Praze-Vršovicích, odkud pocházím, to dlouho vypadalo, že se prosadí týž přístup, nakonec však uspěl architekt Gočár s návrhem funkcionalistického kostela sv. Václava. Skrývá v sobě mnoho symboliky, např. svým stupňovitým uspořádáním směřujícím vzhůru k oltáři s křížem. Mám tento kostel rád, protože věčné pravdy sděluje slovy aktuální doby.

Jaká je moderní doba? Z mého pohledu je světem volby, umožňuje volbu. Jistá determinace existuje, avšak mohu si vybrat, jak budu žít, mám dost prostoru k výběru. Volba však může být vnímána i jako znejistění. Je mi smutno z toho, že v církvi se myslím často soustředujeme na boj proti volbě (ve smyslu pro nebo proti Bohu), a pak už nám nezbývá energie, abychom bojovali za dobré rozhodnutí, dobrou variantu. Jako bychom nevěřili v možnost dobré volby.

Ježíš však zřejmě člověku věřil, i když nebyl maximalista. V 17. kapitole Lukášova evangelia čteme, že očistil deset malomocných. „Investoval“ do deseti, a jeden se vrátil. Desetiprocentní návratnost – na mesiáše docela špatný výkon, nemyslíte? Avšak jemu to stálo za to. Malomocní byli jakoby „pod kontrolou“, ale jemu se vyplatilo je uvolnit, aby se jeden mohl vrátit – zcela svobodně. Domnívám se, že církev je v podobné situaci; pokud se neuzavíráme a vstupujeme do dialogu se světem, nepřináší to prudký nárůst členů církve. Očištění, které Ježíš přináší, s sebou dokonce, troufnu si tvrdit, nese úbytek členů! Z deseti se vrátil jeden, avšak ten jeden velebil Boha a mohl se stát solí Země. To je to, o co Ježíšovi šlo.

Čím se vyznačuje člověk, který je osvobozen Kristem? Myslím, že hlavní je změna z ABY na PROTOŽE. Oněch deset šlo za Ježíšem, ABY. Něco potřebovali. Jeden se vrátil, PROTOŽE. Něco zažil. Nebude se již účastnit bohoslužeb ABY, nýbrž PROTOŽE. Nebude dělat dobré skutky ABY, nýbrž PROTOŽE. Dodnes si vzpomínám, jak mi spolužačka na střední škole řekla: „Vy křesťané stejně vše děláte, abyste se dostali do nebe.“ Věřím, že bychom měli dělat dobré skutky, protože jsme se dostali do nebe – byli jsme Kristem přijati.

Štefan Hríb na festivalu Pohoda v roce 2011 položil arcibiskupu Bezákovi otázku, jak je možné, že Bůh je pro něho někdo fantastický, nejskvělejší, a přitom křesťanství se jeví lidem kolem jako to nejtrapnější, nejzbytečnější, co může být. Tento paradox je naše velká bolest. Pan arcibiskup Bezák na to odpověděl v tom smyslu, že je třeba být osobní, svědčit o své zkušenosti s Kristem. Svět se globalizuje, zrychluje, a tím roste žízeň po blízkosti, po vztahu.

Než se budu věnovat našemu vztahu ke světu, dovoluji si představit metodiku, která má, myslím, obecnou platnost. Jsou některé věci, které musí stát proti sobě. Ježíš kupříkladu říká: „Nemůžete sloužit Bohu i mamonu“. Když sloužíme mamonu, ztrácíme Boha. To jsou protiklady. Pak ale existuje i jiná možnost, pro kterou čeština a zřejmě ani slovenština nemá označení; řekněme tomu *kolmoklady*. Věci, které jsou jakoby proti sobě – a často jsou tak falešně prezentovány. Ve skutečnosti však tyto věci leží na dvou navzájem kolmých osách. Když tedy roste jedna, může růst i druhá. Takto si představuji náš vztah k církvi a ke světu. Láska je totiž jen jedna. Když láska roste, roste všeobecně. Je to jako světlo, když se zapalují další a další svíčky.

Včera v diskuzním příspěvku zmínil Jenda, že to musí být srdeční záležitost, že je potřeba lásku žít. Jaká má láska být? Když se díváme kolem sebe, můžeme být znejistění, jak se láska dá prožívat. Ve světě, objektivně, je spousta špatných věcí a v církvi je také spousta špatných věcí. Na to je velmi pěkný příklad od Chestertona:

„Dejme tomu, že se setkáváme s něčím tak beznadějným jako je londýnská čtvrt' Pimlico. Co by bylo pro Pimlico opravdu nejlepší? Zjistíme, že vlákno myšlení vede k trůnu mystiky a tyranie. Nestačí, aby člověk tuto čtvrt' odmítal. V tom případě by se mohl pouze oběsit nebo se vystěhovat do Chelsea. Také jistě nestačí, aby ji chválil, protože pak by zůstala taková, jaká je, což by bylo hrozné. Jediné východisko je, jak se zdá, ji milovat. Milovat ji transcendentálním vztahem a bez hmotných pohnutek.“ To je myslím návod na vztah ke světu v moderní době a stejně tak i k církvi.

Nemám rád zlatou střední cestu. Hledání středních cest, taková ta umírněnost, abychom to nepřehnali. Zlatá střední cesta dokonce někdy znamená sedět na židli. Horlivost má velice špatný zvuk, a přitom je to strašně důležitá věc. Horlivost lásky k církvi a ke světu – ve smyslu zmíněného Chestertonova výroku a při uvažování kolmokladů.

Co dělat ve vztahu k církvi a k současnému světu? Náš farář před evangeliem vždy říká dětem, že budeme dělat tři „křížíčky“ - abychom si evangelium zapamatovali,

abychom o něm mluvili a abychom jej měli v srdci. Představte si, že neslyšící ten druhý křížek nedělají na ústech, ale dělají ho na dlani. Protože oni tou dlaní mluví. Mluví rukama. Ohromně mě to oslovilo, když jsem to zažil. Od té doby to tak dělám také. Jak říkal tuším sv. František, je potřeba mluvit o Bohu všemi prostředky a v nejhorším případě i slovy. Měli bychom „mluvit rukama“.

Dovolím si být nakonec trochu osobní a řeknu, co mě vedlo k vytvoření webových stránek o Róbertu Bezákovi. Tehdy v tom létě 2012 jsem stále čekal, až to někdo začne dělat – a v určitém okamžiku jsem si uvědomil, že to může být nějak jinak. Připomnělo mi to příběh Harryho Pottera, jak na něj a jeho kmotra nalétávají mozkomoři a likvidují je. Najednou vidí někoho, o kom myslí, že je to jeho táta, který je zachrání. Dál v příběhu se Harry vrací v čase, vidí ten příběh znovu před sebou a říká si, že se tam teď objeví jeho otec a zachrání je. Ale v určitém momentu pochopí, že to není místo jeho táty, že to je JEHO místo. Bavíme se tu o růstu k dospělosti; jde o to pochopit, že to není místo otce, ale místo moje.

Diskuze k tématu: 200 let nového prostoru pro církev

Příspěvek účastníka (1): Slyšel jsem o kolmokladech poprvé a úplně jsem to nepochopil. Ale to nevadí. Já bych se ale nebál protikladů, jen bych to udělal trošku jinak. Protože když chceme vést dialog, tak se většinou stejně musíme postavit tváří v tvář, a ne bokem. Stejně tak k problémům se stavíme čelem. A zaujal mě taky biblický výklad, že když byl stvořen člověk a byla stvořena žena, byli vlastně postaveni proti sobě, stvoření proti sobě. Dle originálního textu si mají být vzájemně protějšky. Což může vést ke konfliktům, k válkám, nicméně já vždycky říkám, že je fajn, když milující žena člověku, zvláště když se angažuje, a zvláště když se angažuje v církvi, nastaví láskyplné zrcadlo. Vždycky jsem si říkal, že kdyby ti mnozí služebníci měli doma právě ženu, která by jim říkala ... přesně jak tady Helena popisovala, že bylo poznat, když promluvila s farářem. Kdyby to měli doma časté, bylo by to fajn.

H. Blaženínová: Součástí kuchyňského evangelia bylo, že jsem je učila, že v Pánu Ježíši Kristu „ani žena, ani muž“. Ale kdo v něm od rána do večera vydrží? Nikdo. Všichni potřebují odpuštění, milost, atd. A jinak jsme se ještě učili, jak jsem tady zase slyšela, co je to vlastně ta láska? Oni věděli o sexu. A já jsem je potom učila, že se to dá ještě... Učili se a byli strašně pyšní, že věděli, že to není jenom sex, že je to taky filio, a co to znamená agapé, že láska je zase tři v jednom. Věděli něco, co ostatní nevěděli. A potom se taky učili, jak je to zvláštní s ústy – máme jednu pusu. A když je dětí tolik, jak je máte najednou utiřit? Nevím, jakou s tím máte zkušenost. Reagovali na to, že pusa je jedna na zamčení a otevřou se dvě uši. To jsem vám ještě chtěla říct.

Příspěvek účastníka (2): (dotaz na Martina Vaňáče) Jaké reformy by měli provést čeští biskupové, aby dali vyniknout charismatům členů farnosti, a jak biskupům vyjít vstříc, povzbudit je v této snaze?

M. Vaňáč: To jste se asi zeptal nepravého. Kdybych ten seznam měl, nesedím přece tady, sedím někde jako poradce biskupské konference a tam jim říkám, jak to mají dělat. A oni by to tak dělali a fungovalo by to. Přečetl bych jednu vizi církve, která s tímhle může korespondovat, i když to není vysloveně odpověď. Je to od Jana Evangelisty Urbana, františkána, zhruba z roku 1968. Proč to říkám? Četl jsem si

různé ukázky z dějin, asi 200 let zaznívají (a zaznívají ještě déle), podobné myšlenky. V zásadě se ví, co by se mělo dělat. Jde o to, jak to udělat. Koncil udělal určitou pozitivní zkušenost, že se to dá. Nesetkal jsem se jen s frustrovanými laiky. Setkal jsem se též s frustrovanými církevními služebníky, kteří říkají, že by rádi dělali změny, ale že pořád slyší (můžu říci, že pan biskup Malý je takový ochotný ke komunikaci) jak laici chodí za nimi a říkají, co by měli dělat. Ale aby někdo přišel a řekl „já dělám tohle, nabízím to jako know how, se vším všudy; tohle dělám a nabízím to do služby celé obecné církvi“ – to si myslím, že je cesta. Na druhou stranu uznávám, že když někdo dělá něco jinak, že s tím druzí mívají občas problémy. Jedna z rad by byla „otevřenost toho, co se dělá“. A tohle všechno zahrnout. Církev má být všeobecná. Církev má zahrnout všechno možné a sít by se neměla protrhnout. Ale vraťme se k vizi, kterou napsal Jan Evangelista Urban v roce 1968:

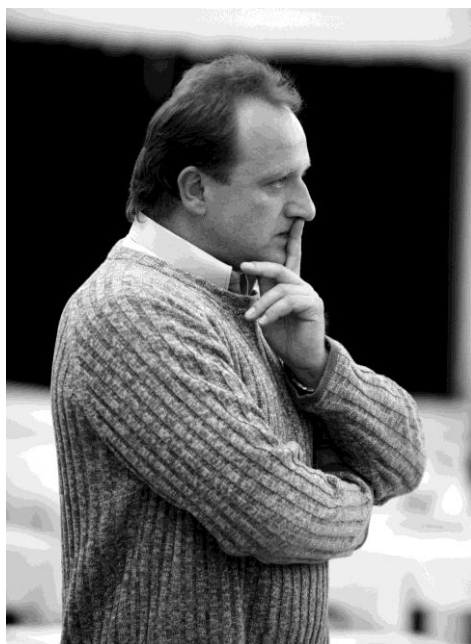
„Církev bude vždy diasporou, bude mizet z očí lidí, a nebude už ani pronásledována. Protože by investice na pronásledování byly vyšší než na žádoucí umlčení a potření náboženství. Církev diaspory se nebude spoléhat na podporu státu, nýbrž jen a jen na dobrou vůli jednotlivců nebo malých skupin. Kněžstvo nebude mít nějaké zvláštní postavení a přednosti (ve vojenské službě, soudnictví, atd.). Nebude dokonce ani zvláštním stavem. Ale bude se vykonávat vedle civilního zaměstnání. Církev nebude mít podobu sociální instituce, nebude mít politický vliv ani politické ambice, nýbrž zůstane její náboženský charakter... Církev je věcí pokory, důvěry, oddanosti, utrpení, konání dobra zadarmo, ne věcí vítězství... Bude mizet velká a řídká církev, a církev budoucnosti se bude stahovat, zhušťovat do malých skupin, a bude žít v malých skupinách. Ale v jakých skupinách! Církev bude potom sice rozlita po celém světě asi jenom v malých bodech, ale jak budou ty body silné, silné láskou, silné svatostí, ctností evangelia, silné v jednotě mezi sebou, jak budou žít jako církev, že ji budou cítit.“

Abych z otázky neuhnul, myslím si, že úkol nejenom biskupů, ale i služebníků je hledat charismata. Podporovat charismata. My v katolickém prostředí sbíráme seznamy hříčků a všechno, co děláme špatně. Máme ale nacházet to dobré, co umíme, jaká máme obdarování, hledat způsoby, jak tato obdarování využít ve prospěch místního společenství, a pak třeba i pro prospěch církve obecné.

Príspevek účastníka (3): Mě teď napadlo k otázce Božího lidu. Jestli jsem si to správně přečetl, na Druhém vatikánském koncilu bylo zrušeno, že jsou pastýři a ovce. Že jsme si všichni narovno. Je to tak? Mám zkušenost, že je mezi námi v naší farnosti klika lidí, kteří jsou strašně konzervativní. Ne duchovní, ale touží po návratu. Když tady pořád mluvíme o tom, co by pro nás biskupové a kněží měli dělat, čím by nás mohli obohatit, a jak je změnit, aby nás zase vedli. Jako stádo? Nebylo by lepší

spíš jít mezi lidi a mluvit s nimi? Jsme-li všichni Boží lid, potřebujeme se především navzájem.

M. Vaňáč: Budete-li si pořádně číst texty Druhého vatikánského koncilu, zjistíte (to vždycky studenty překvapuje) v konstituci *Lumen gentium* se asi na dvou místech mluví o biskupech a o věřících jako o poddaných. Jako těch, co jsou jim podřízeni. Na vícero místech zůstává moment, že jsou to biskupové, kteří mají dohlížet. V dekretu o ekumenismu stojí, že se věci mají dělat s náležitým, řádným vedením a dohledem biskupů. Ale souhlasím s otázkou. Ve svém okolí to tak nevnímám, ale pokud někdo investuje většinu energie proto, aby změnil nebo vedl biskupy k tomu, aby nás zase vedli, ať se přihlásí na biskupské konferenci, ať ho tam zaměstnají. Myslím, že tohle není hlavní snaha křesťana. Úplně bych to neodepisoval, ale myslím si, že pokusů bylo uděláno tolik, že tam, kde by měl člověk přemýšlet, co pro církev udělají, je vždycky to konkrétní místo. Tam se realizuje církev. Církev není v arcibiskupském paláci nebo ve Vatikánu. Tam je možná taky. Církev je tam, kde se lidé shromažďují k hlásání evangelia a k slavení svátostí. K večeri Páně, k eucharistii. Tam je církev, tam je to místo. A zase se neuzavřít do sektářské skupinky a myslet si „jsem lepší než druzí, jsem lepší než biskupové“. To si taky nemyslím. Odtamtud rozvíjet, jak jsem to pochopil z vize Jana Evangelisty Urbana. Potom, když něco dobře dělám, může to být k užítku i jiným místním církvím, i církvi obecné.

Příspěvek účastníka (4): Paní Blaženínová: jak vidíte ekumenu? Stagnuje proti totalitě?

H. Blaženínová: V době, kdy nebylo leccos povoleno, jsme se víc potkávali. Já jsem hodně žila právě ekumenu, hlavně podzemní. A přiznávám, že co nemohlo být oficiálně na farách, bylo u nás doma. Protože jsem byla jenom maminka z domácnosti, všechny libri prohibiti, všechno jsme pašovali, všechno jsme dělali. Byly různé semináře i u nás, včetně communia, všechno bylo otevřené, byly ekumenické biblické hodiny, všechno se dělo a byl o to opravdu zájem. Za totality nás to spojovalo. Ale v současné době už to není tak jednoduché. A pravda je, že naše země je většinou nevěřící. Máme míň věřících než v jiných zemích. Ale máme tolik církví, a každá se chce tzv. uplatnit, zviditelnit. A můžu vám říct, že to vůbec není jednoduché. Ale spolupracuji s mezinárodním ekumenickým společenstvím a International Ecumenical Fellowship v českém regionu roste. Je stále živé. Stále se scházíme. Spolupracujeme se všemi ekumenickými aktivitami okolo, co se kde děje. S Českou křesťanskou akademií, ekologickou sekcí, ekumenickou akademií, Etické fórum jsme zakládali... Nebudu vyprávět, co všechno se děje, ale už o to není tak velký zájem jako byl. Kupodivu mě potěšuje, že ještě stále lidi těší (ale to jsou spíš přátelé, kteří vzpomínají na to, co bylo), že se setkáváme na tzv. ekumenický guláš. Ze své církve a svého zázemí uvaří každý svoji sortu guláše, dáme to do velkého hrnce a zamícháme se slovy „Okuste a vizte, jak je dobrý Hospodin“ a jíme ekumenu. To má kupodivu pořád úspěchy. Ale nejíme jen guláš, taky společně sdílíme problémy, společně se modlíme, společně spolupracujeme. Teď chystáme kongres příští rok v srpnu na výročí Jana Husa. Ze všech koutů Evropy, ze všech církví přijdou k nám. Jsem prezidentka českého regionu, takže mám tuto zodpovědnost a už je to třetí kongres, který se tady dělá. Spolupracujeme oficiálně (a musím říct, že kupodivu se mnou představitelé církví jednají, protože jsem laička v mezinárodní ekumenu) a spolupráce docela jde.

J. G. Kohl: Martin Vaňáč tvrdil, že silný moment je synodalita. V české církvi nebo i slovenské je tento moment velmi zanedbán. Domnívám se, že to je velmi důležitý moment. Mohu z Německa k tomu podat zprávu, že tam pod vlivem Druhého vatikánského koncilu v každé z 26 německých diecézí vznikly synodální řády, které platí až do dneška. Ačkoliv Vatikán poté, co v roce 1983 byl vydán nový církevní zákoník Codex Iuri Cannonici, žádal, aby se diecézní právo přizpůsobilo tomuto novému kodexu. Ale Německá biskupská konference to úspěšně odmítala, pokaždé když se to žádalo z Vatikánu. A tak je tento stav doposavad.

Např. v diecézi Limburg je synodální řád, mám ho tady s sebou – kdo do něj chce nahlédnout, může se podívat. Je tak uspořádán, že synody jsou na farní úrovni, je to útvar farní obce, potom na úrovni církevního okresu, a potom na úrovni diecéze.

Synodální orgány jsou volené příslušníky církve v dané oblasti. V Německu je to možné, protože v Německu katolická církev ví, kdo k ní patří a kdo ne. Na rozdíl od ČR a Slovenska, kde žádný biskup neví, kdo vlastně do diecéze patří. A tam to funguje tak, že synodální orgány jsou vždycky dialogickými partnery majitelů úřadů. Tzn. diecézní synodální rada, která má svého prezidenta nebo prezidentku (v případě diecéze Limburg je to prezidentka), je partnerem biskupa. Dialogickým partnerem biskupa. Diecézní synodální rada se schází 2-3x za rok. Podle toho, co je nutno projednávat. Je to samostatný orgán, který je na biskupovi nezávislý. Naproti tomu existuje ještě diecézní synodální výbor, a tam je rozeným předsedou biskup.

Ještě mám krátkou poznámku k paní Heleně Blaženínové. Mě nadchlo vaše kuchyňské evangelium, a já si to dovoluji označit za praktickou teologii. To je praktická teologie pro běžný denní život, a to je to, co potřebujeme. Nepotřebujeme nějakou vědeckou teologii, která se zabývá bůhví jakými otázkami, jestli Tomáš Akvinský napsal víc stránek nežli Albert Veliký, atp.

Poslední poznámku mám k Miloslavu Müllerovi. Velmi mě nadchl jeho kolmoklad a jediné, co mi na kolmokladu vadí, že je to rovina. Matematicky nebo geometricky viděno je to rovina a já bych si k tomu dovolil přidat třetí dimenzi, totiž prostorovou dimenzi. A to odpovídá tomu, že vlastní víra je tou třetí dimenzí.

Příspěvek účastníka (5): Proším o opětovné vysvětlení kolmokladů. Chápu správně, že jsou řešeny diagonálou? Jedná se o vektorový součet - jako od každého trochu? To snad ne! Musím dělat oboje naplno. Rozumím tomu správně?

M. Müller: Ano. To je správné vysvětlení. Jde o maximalizaci obojího. Samozřejmě, máme k dispozici 24 hodin, lásku k našim rodinám i lásku k církvi – obojí se snažíme maximalizovat a máme na to oněch 24 hodin. Třeba teď zrovna šidíme své rodiny. Ale jde o maximalizaci obojího, protože na neexistujícím konci oné diagonály je jednota s Bohem. A vysvětlení kolmokladů: je to univerzální koncept. Je to tak, že jsou některé věci, které se staví proti sobě. Staví se třeba proti sobě rozum a cit. Že, je-li více rozumu, je méně citu. A naopak. Co je opakem rozumu? Opakem rozumu je bláznivost, nesmyslnost, nerozumnost. Kdežto opakem citu je citová apatie, chladnost, atd. Vidíte, že ty věci ve skutečnosti nestojí proti sobě. Jenom je zjednodušeně proti sobě stavíme. Ale tyto dvě věci je potřeba postavit na diagonály, a pak je potřeba v našem životě maximalizovat obojí. Tohle je koncept kolmokladů.

Příspěvek účastníka (6): Nehovorilo sa tu vôbec (myslím, že ani včera v našej skupine nie) o spovedi, dôležitom inštitúte v katolíckej cirkvi. Od detstva som nerád chodil a doteraz nerád chodím na spoveď, pretože mi nikdy nebolo do dôsledkov celkom jasné, čo mám hovoriť. To je moja osobná vec. Ale chcem to preniesť na spoločné veci.

Tu sa často hovorí o tom, kto má ku komu pristupovať. Či majú veriaci k duchovným (mimochodom v poslednej dobe na kresťanskom rádiu Lúmen sa kňazi nazývali dôstojný pán a teraz počúvam veľadôstojný pán – to len tak na okraj)... Chcem povedať, že teda vy, česká spoločnosť, máte so spovedným tajomstvom bohaté skúsenosti - Svätého Jána Nepomuckého.

Ale ja sa chcem teraz spýtať: aby nikto nemusel prezrádzať spovedné tajomstvo, zbierajú sa niekde informácie zo spovedníc tak, aby sa potom zlúčili, spravila sa syntéza a bol by jasný názor vlastne vo vnútri každej cirkvi, čo si asi veriaci myslia? Pretože zrejme veriaci nehovoria len o svojich chybách, ale najmä o chybách susedov, atď. Názor zo spovedníc by mal byť premietnutý do niečoho, a mal by to byť podkladový materiál pre všetkých vysokopostavených v cirkvi.

M. Vaňáč: Můžu zareagovat? Myslím si, že ne. Že by to tak nemělo být. Přece ve zpovědnici neříkám, co si myslím. Tam vyznávám svoje viny. Převodl bych to tak – myslel jsem, že tam směruje příspěvek – že by se církev neměla bát vyznávat a přiznávat své viny. Dokonce si myslím, že by se neměla bát ani vyznat ji opravdu za církev. Protože všechny omluvy byly zatím formulovány, že se vyskytovali jednotlivci. Stále přetrvává představa (a já ji chápu), že když se přizná, že se církev mylíla, třeba se mylí zнова. Jako teolog, který trochu fušuje do nauky o cirkvi, nerozumím, proč na ekleziologii není uplatněn starozákonní pohled. Vždyť přece vyvolený Boží lid bloudil, chyboval. Jako celek scházal na scesti, ale neztrácel na své vyvolenosti a vyvolenost měla být znamením pro ostatní. Ne, že jsou svatí, skvělí – oni byli opak toho. Pokud by to mělo být tímto směrem, že by se církev neměla bát přiznávat své viny a kát se, pak s tím souhlasím.

Príspevek účastníka (7) : Je to spôsob, ako zobrať protivníkovi vietor z plachiet.

M. Vaňáč: Dodal bych ještě jedno. Jenom tohle zase nestačí. I při zpovědi nestačí jen viny vyznat. Je potřeba věci napravit. Pokud jsem někomu ublížil, pokud jsem něco porušil, je potřeba zjednat i určitou nápravu. Nespravedlnosti, které se děly, je potřeba spravit, zjednat nápravu. Ale četl jsem, že bude-li se jedna strana kát, že bude přijata... Ne. Zjednat nápravu, věci napravit a snažit se už to nedělat. Je obdivuhodné, že církev našla odvahu (třeba Jan Pavel II. v roce 2000 ve velkém vyznání vin) se kát. Ale došlo ke skutečné změně? Došlo ke skutečné nápravě? Ne, dělají se zase jiné křivdy podobným principem.

Z. Domanský: Mě velmi zaujal příspěvek ze strany bratra Kohla, ještě bych na něj měl doplňující otázku. V návaznosti na toto kolokvium se budeme zamýšlet mj. nad tím, jak dál s dialogem s biskupy. Zkušenost s Německem mne velmi zaujala. Určitě budeme přemýšlet nad tím, jak a nakolik rozvíjet systém veřejné diskuze, co

by kolokvia. Já sám jsem hodně přemýšlel nad praktickým dialogem v rámci diecézí. Říkám si „proč vymýšlet to, co je již vymyšlené, dokonce v praxi zavedené a osvědčené“. Mám na Vás otázku, jestli byste mohl upřesnit ohledně synodálního řádu: jaký je statut? Je to civilně právní subjekt, anebo je to zařazeno v rámci církevního práva, instituce zřízená přímo biskupem jako na úrovni pastoračního střediska diecéze?

J.G. Kohl: Krátce a dobře, je to církevní organizace. Mám s sebou synodální řád pro diecézi Limburg. V roce 1972 nebo 1973 byl tento synodální řád vypracován v diecézi Limburg, a zavedl ho biskup Kampe. Uvedl ho do působení. Od té doby funguje. Není to civilní organizace, státní organizace, nýbrž vnitro-církevní záležitost. Řád vám podám další informace. V každém případě biskup hraje důležitou roli v tom, aby v diecézi bylo uskutečněno něco podobného jako synodální řád. Proti vůli biskupa nejde nic. Je to tak církevně právně zařízené. Dokonce v kodexu CIC stojí, že každý diecézní biskup má bezprostřední plnomoc.

M. Vaňáč: Jsem pro to, abychom se poučili od sousedů, abychom se dozvěděli, co všechno může fungovat. Ale nezapomínejme, že nejsme v Německu. Situace je opravdu jiná. Uvědomuji si to, když se studenty čteme nějaké texty. Třeba k ekumeně z Německa. Nemůžeme to překládat. Musí se to vykládat. Museli byste opravdu znát tradici, doporučuji třeba německý katolický katechismus pro dospělé – je to také přeloženo do češtiny.

Podobně v některých zemích funguje demokracie a v některých ne a ne, nejde to tam a nedá se tam přivést ani za všelijaké podpory. Jsou to věci, které musí vyrůstat s dlouhou tradicí. Nejsem placený agent biskupa Radkovského, ale dnes se koná v Plzni Fórum kněží a laiků. Je to určitý pokus o dialog, ke kterému mám X výhrad, ale zkusme se nejdřív podívat na to, co se tady dělo nebo nedělo a z toho vycházet, z toho hledat způsoby. Znovu říkám – německá situace je v mnohém inspirující. Třeba společná synoda, která se tam uskutečnila – to jsou nesrovnatelné věci, a můžeme jim jen závidět.

Myslím si, že základem (a zase tady fedruji Urbana) je to, že vše musí stát na věřících žijících v místních společenstvích, a mají (s dovolením) dostatečné teologické, nebo alespoň biblické vzdělání. Ať to nestojí jen na hlasování o tom, co se nám líbí a nelíbí. Chceme-li zůstat křesťany, chceme zůstat v určitém prostoru a chceme hledat nejen cestu dialogu, ale autenticky křesťanskou cestu.

Příspěvek účastníka (8): Otázka celibátu je otázka celibátu. Ale ať si nikdo nepředstavuje, že manželky nastavují jen láskyplná zrcadla.

Příspěvek účastníka (9): Co myslíte, že bychom mohli zcela konkrétně udělat pro to, aby se nás kněží nebáli, aby byli mezi námi více otevření?

M. Vaňáč: Omlouvám se, dovolil jsem si tuto idealizaci. Abych vysvětlil – jsem už šest let vdovcem a starám se o dvě malé děti. Takže já si to idealizuji. Měl jsem krátké a složité manželství a viděl jsem ten dar. Já si to dovolím takhle schválně idealizovat. Teď reaguji na poslední dotaz: chystá se synoda o rodině – našťval jsem už několik kněží. Říkám jim „kdyby hierarchové místo nekonečných diskuzí skutečně žili vzorové rodiny, kdyby skutečně žili v manželství, kdyby měli doma rodinu a ženu a starali se o ně, ubude mnoho diskuzí“. Jednak by to bylo mnohem přesvědčivější znamení a jednak si myslím, že by o tom pánové sáhodlouze nediskutovali, protože by v tom měli zkušenost. Pozitivní a negativní.

Tím nechci tvrdit, že všechno řeší zrušení celibátu. To vůbec ne. V evangelickém prostředí když rodina duchovního krachne, to je potom problém. To je složité. A souhlasím s tím, že by měli zůstat lidé celibátní, kteří se rozhodnou pracovat na celý úvazek a s plným nasazením. A ne aby nedělali pořádně ani v církvi, ani v rodině, což se taky může stát. Podobně jako koncil – zkušenost „rodina“ by byla velkým přínosem. Pro obě strany a pro celou církev.

T. Rončáková: Ja tak rozmýšľam o myšlienke toho, že očisťovanie vedie k zmenšovaniu. Aj o tej veľkej riedkej cirkvi, podľa Evanjelistu Urbana. A nehrá mi to celkom, možno aj na základe toho, že slovenská cirkev pôsobí zatiaľ trochu inak. Lebo Ježiš nepovedal „ostaňte tu väčšinou a prehlbujte svoju vieru“, ale On povedal „chodte a robte mi učeníkov zo všetkých národov“. Takže ja vidím aj význam takej nejakej masovosti. Alebo takého čohosi, čím sa niekedy možno až akosi pohrdalo. Aj František v exhortácii Evangelii gaudium veľa hovorí o zbožnosti a veľmi ju vyzdvihuje ako cestu sprostredkovávania kontaktu s Bohom naozaj veľkým masám ľudí. Ono je to možno aj vec mentality.

Naozaj, František je južan, má argentínsku skúsenosť. Aj slovenská skúsenosť je tomu možno podobná. Ja vám poviem o našej dedine. Bývam v Černej, je to dedina pri Ružomberku, tam sa narodil Andrej Hlinka, tam maďarskí žandári v 1907 postrieľali ľudí, keď chceli posvätiť kostol. A tam to naozaj žije.

Mám dieťa v škôlke, a oni keď nacvičia vianočnú besiedku, tak to je jasličková pobožnosť. V štátnej škôlke. Tam nie je žiadny Santa Klaus, Dedo Mráz. To je duchovná pobožnosť. V škole je riaditeľom učiteľ náboženstva. A keď príde človek v nedeľu alebo vo sviatok do kostola, je tam plné a je to zážitok. Sakrálny priestor, spevy, mohutnosť – to všetko má čosi do seba. Rozmýšľam, kde je hranica medzi „aby“ a „pretože“. Je jasné, že o ľuďoch v laviciach v kostole povieme, že sú tam „aby“. Ale neviem, kde je tá hranica.

Máme susedu, vedľa nášho domu býva taká stará 70-ročná teta, a ona je v treťom ráde Tešiteľiek. Má ošúchané knižočky s tými sladkými modlitbami, tie

drmolí. Občas ideme k nej na kávu. Ona má těžký život a deti zápasili s kadejakými závislostami. Jeden chudák syn, opilec, jej nedávno zomrel, a ja vidím, že má význam jej kontakt s Bohom. Je na nej čosi sväté, čo obdivujem. Čosi, čo mňa samotnú povzbudí, keď sa s ňou stretnem. A tak vidím aj význam tohto. Vidím, že je lepšie, keď ľudia sú v kostole, ako by tam neboli. Dáva im to niečo, nevieme kedy a nevieme, ako sa to prejaví.

M. Müller: Moc děkuji za pohled ze slovenského prostředí. To určitě je pravda. Nechtěl jsem tím říci, že bych se vyvyšoval nad babičky, které mě i duchovně (jsem o tom přesvědčen) převyšují. Vycházím z naší české společnosti, kde už jsme toto ztratili. U nás už taková víra není. Samozřejmě, že jsou lidé, kteří přicházejí do církve, ale je jich poměrně málo. V mém okolí je řada lidí, kteří se skrze kontakty s křesťany stávají jakýmiś sympatizanty. Nevím, je-li to dost. Nemáme „čárku“, ale já mám tyhle lidi velice rád. A myslím si, že možná tohle je to „být solí“. Oni od nás nějakým způsobem mohou čerpat.

M. Vaňáč: Jenom na vysvětlenou: ani já, a myslím si, že ani Jan Evangelista Urban, to nemyslel jako odsuzování. Viděl to v určité době určitým způsobem. Jde o dvě různé věci. Církvev, která se manifestuje na velkých shromážděních, na stadionech a takhle masově, je podle mne něco jiného než lidová zbožnost. Určitě bych více přitakal lidové zbožnosti než masovému „a teď se budeme domlouvat, jestli nás na stadionu nebo na demonstraci za rodinná práva bylo tolik tisíc nebo o 100.000 víc. A budu to používat jako argument, jaká je naše síla.

Na druhé straně lidová zbožnost se projevila právě proto, že slavení eucharistie bylo úplně zatlačené a zašlapané. Zbožnost se tam nemohla projevovat, proto se vylila někde jinde. Já osobně, ač se pohybuji mezi intelektuálskými kruhy a jsem v Praze, přesto mám ve velké úctě lidovou zbožnost, která vychází opravdu ze života a se životem souvisí.

Příspěvek účastníka (10): Na závěr bych chtěl dát jednu zpětnou vazbu. Co mě zaráží i při stavění celibátu proti manželství. Manželství určitě není nic, co by bylo snadné, ale z vlastní zkušenosti musím říci, že díky tomu jsem se stal člověkem a pochopil, co to obnáší. Jako konvertita jsem získal vzdělání katechismu, a podle toho jsem měl žít. A já jsem se o to 15 let snažil. A 15 let to bylo, myslím i pro moji ženu, peklo – ta cesta do nebe. Než jsem dostal lepší návod, ne jak to vydržet. Negativní vymezování, co musím a nesmím, brání tvořivě přistupovat k životu. A žít ho jako život. Ze své zkušenosti si dnes těžko dokážu představit, jaká je zátěž pro muže, kteří jsou nuceni žít v celibátu a nedostávají zpětnou vazbu. Opravdu v komplementárním doplňování se a někdy bolestivém a namáhavém tápání lze dozrávat. Když musí být ochuzení o jednu polovinu zkušenosti, kterou se máme doplňovat. Zdobrovolnění celibátu je natolik ožehavé, jen diskuze o tom téměř okamžitě vzbuzují odpor, i když

to možná brání dorůstání ve vyvážené osobnosti. Ale máme v bibli, že jsme dva komplementární principy, které teprve dohromady tvoří člověka. Dokáže mi někdo vysvětlit, z čeho tento rozpor vyvěrá?

M. Vaňáč: Přiznám se, že jsem úplně nerozuměl. Studentům říkám, že se nemáme uchylovat k jednoduchým řešením. Že něco zavedeme nebo něco zrušíme. Že nějak rozhodneme pro všechny. Když se podíváme do Písma nebo do raných dějin, církev se vyznačovala ohromnou pluralitou. Mnoha charismaty a každý měl nějaké jiné charisma. Čteme katalogy charismat. Každý není stavěný pro všechno. Každý není stavěný pro život v manželství, a každý třeba není stavěný pro celibát. Z pozice historika člověk řekne, že za totality lidé, kteří neměli rodiny, měli kriminál nějakým způsobem snazší, protože ti, co rodinu měli, byli vydíratelnější.

Bylo to složitější. Myslím si, že obě formy života, ale nejen tyto dvě, do církve patří mnoho forem obdarovávání. Čistě zrušení celibátu by nic neřešilo. Mě spíš napadla jiná věc, kterou jsem také četl, že chlap, který je sám, je snáze ovladatelný.

Biskup nebo jeho nadřízený nad ním má mnohem větší páku. Zatímco chlap, který má doma ženu, je konfliktní – není tak snadno manipulovatelný. Biskup mu řekne „ty půjdeš do Kotěhůlek“ a jeho žena řekne „tam přece nepůjdeme“ – je to složitější. Jsou další aspekty, spíše humorné. Církev, chce-li si podržet adjektivum „katolická“, by měla být otevřená mnoha různým charismatům a nebát se toho. Samozřejmě, pak zase nastane otázka, co bude jednotící. Ale to je na jinou debatu.

Příspěvek účastníka (11): Chcela som zareagovať k množstvu ľudí: myslím si, že to je sekundárna vec. Pretože človek má žiť svoj život tak, ako má, a nemá sa starať, či nás bude veľa alebo málo. Koľko nás bude, toľko nás bude. To nie je podstata. Pre mňa katolicizmus je cesta, ktorej rozumiem, v ktorej som vyrástla, ale to neznamená, že tie isté hodnoty nemôžem nájsť aj u neveriaceho, že tie isté hodnoty nemôžem nájsť aj u evanjelika. Katolíckej ceste rozumiem, ale slová ako „pravda“, „láska“, musia byť univerzálne. Ja to necítim ako problém. Ale druhá vec, čo ja cítim v slovenskej cirkvi: napr. teraz som čítala taký článok na Postoy.sk. Bola to redaktorka Raučinová, odvolaná z Katolíckych novín, je v určitej politickej strane, kandiduje do európskeho parlamentu, angažovala sa za pro-life aktivity, ale pretože napr. nie je v KDĽ, tí ľudia, s ktorými spolupracovala, sú zrazu proti nej. Toto cítim ako hrozné, že na jednej strane bojujeme za vážne veci, a na druhej strane, keď ľudia nie sú v tej skupine, kde patríme, dokážeme si hádzať polena pod nohy.

M. Vaňáč: Politika je opravdu hrůza. Ale ještě k počtu. Nechci se přít, jako se třeba v Bibli přeli o množství spravedlivých. Jsem ovlivněn tím, že chci-li se studenty dělat seminář, jít opravdu do hloubky, něčemu se věnovat a mít na to čas, nemohu to dělat s padesáti lidmi. Vráťím-li se k Urbanovi, je to odkaz i na Ježíšovo působení, ten

také vytváří centra, kruhy. Svým učedníkům vysvětluje víc. Jak tady ale zaznělo, samozřejmě nezůstávají. Jděte, mše končí, „ite missa est“, jste posláni. Bohoslužba je slavení, které působí ven. Mám zkušenost, že slavíme jak v malém společenství, tak v kostele, kam chodí velký počet a farnost je na to hrdá, že jich je tam hodně.

Ale je problém potom slavení communia, přijímání formou fronty vzdalující se trochu od smyslu. Mám malé děti, které byly minulý týden u prvního přijímání. Jsou zkažené slavením v malém společenství, kde vidí a slyší mnoho věcí. Když se rozhodlo, že nebudou přijímat pod obojí, moji kluci mi říkali „heleď, když se říká ‚vezměte a pijte z toho všichni‘, proč my ne?“ To nám musí říkat děti. Říká se na to „je nás v kostele hodně, jak by se to dělalo...?“ To jen k počtu.

Církev se nemá vědomě stahovat a říkat „ne, ne, ne, máme plno, už nebereme“. Má se vycházet z krystalizačních center. I tam respektovat, že někdo se víc zapojí, někdo vše bude sledovat spíš z povzdálí. Nebát se toho.

Část sedmá /

UMĚNÍ PŘIJMOUT A POSKYTNOUT ZPĚTNOU VAZBU

**Jak hospodaří místní církve ve farnosti a v diecézi podle
kodexu kanonického práva / Jiří Kašný**

**Rekapitulace iniciativy *Dialog s biskupy o podpoře arcibiskupa
Bezáka* / Zbyněk Domanský**

Většinu církve tvoří laici! / Natálie a Jiří G. Kohlovi

Ve všech pokřtěných, od prvního do posledního, působí Duch, který podněcuje k evangelizaci. Boží lid je svatý z důvodů tohoto pomazání, které jej činí neomylným „in credendo“. To znamená, že když věří, nemýlí se, i když nenachází slova, jak svoji víru vyjádřit. Duch svatý jej vede v pravdě a ke spáse. Bůh jako součást Svého tajemství lásky k lidstvu obdařuje celek věřících určitým instinktem víry – sensus fidei, který mu pomáhá rozpoznávat to, co skutečně přichází od Boha. Přítomnost Ducha uděluje křesťanům jakousi sounáležitost s božskými skutečnostmi a moudrost, která jim dovoluje chápat je intuitivně, ačkoli nedisponují odpovídajícími prostředky k jejich přesnému vyjádření.

(Evangelii gaudium, čl. 119)

Jak hospodaří místní církve ve farnosti a v diecézi podle kodexu kanonického práva

/ Jiří Kašný

Podle zaběhaných pravidel, podle kterých hospodaří rodina, se do jisté míry pozná, jaké jsou vztahy v rodině a jaká je to rodina. Podobně i z toho, podle jakých pravidel hospodaří farnost, se do jisté míry pozná, jaká ta farnost je. V tomto příspěvku se chceme stručně seznámit s tím, jaká jsou kanonická pravidla pro hospodaření farnosti, a zvláště budeme věnovat pozornost pravidlům, která jsou v kodexu společná pro farnosti celé římsko-katolické církve. Nepůjde však jenom o normy a o pravidla. Ale zároveň se pokusíme porozumět, jaké by mohly být vztahy ve farnosti, když se v ní hospodaří podle kanonického práva.

Kodex kanonického práva je sbírka zákonů, které stanoví základní právní rámec, aby věřící křesťané mohli žít, setkávat se a jednat ve farnosti a v diecézi svobodně. Kodex není návod na použití, který by každému určil jednotlivé kroky, které má udělat. Kodex stanoví pravidla organicky uspořádaného společenství, ve kterém pak každý jedná v rámci norem svobodně. Součástí tohoto uspořádání jsou také normy pro hospodaření ve farnosti a v diecézi, aby věřící mohli hospodařit svobodně, spravedlivě a s respektem vůči druhým a vůči společenství. Hospodaření ve farnosti se děje podle ekonomických pravidel a podle předpisů kanonického a světského práva. Zároveň má hospodaření ve farnosti odpovídat struktuře tohoto specifického společenství křesťanů a členům farnosti umožňovat vztahy, které činí jejich společenství farností.

Farnost je společenství věřících křesťanů v diecézi

Když se rozhlédneme kolem sebe, vidíme, že věřící křesťané žijí v místních společenstvích, která jsou místem jejich společného prožívání víry. Farnost je společenství, kde se ti, kdo uvěří a přijmou křest, stávají členy tohoto společenství. Farnost jako společenství má také hospodářský rozměr, je samostatnou ekonomickou jednotkou. Farnost je zároveň právní osobou, tj. samostatným subjektem práv a povinností podle kanonického i světského práva (CIC, kánon 515.3 a zákon 3/2002 Sb.).

Farnost je především společenství věřících. Není to primárně kostel, nebo území, nebo jednotlivé funkce, které se dějí ve farnosti, ale je to společenství věřících. Kánon 515.1 stanoví právní rámec farnosti: Farnost je určité, natrvalo zřízené společenství věřících křesťanů v diecézi, které bylo svěřeno rozhodnutím biskupa do pastorační péče faráři, jako vlastnímu pastýři. Některé farnosti jsou svěřené do pastorační péče komunitě řeholníků, některé farnosti, např. akademická farnost, mají specifické zaměření, avšak všechny farnosti jsou součástí diecéze a právo neumožňuje zřízení farnosti, která by byla na diecézi nezávislá.

Na rozdíl od farnosti je diecéze část Božího lidu, jejímž základem, a bez něho by diecéze neměla opodstatnění, jsou věřící křesťané. Diecéze však není společenství věřících křesťanů v témže smyslu jako farnost. Diecéze je zpravidla vymezena územními hranicemi, a zahrnuje tak všechny věřící na tomto území. Kodex ale nestanoví, že by všichni tito věřící vytvářeli společenství, podobně jako je tomu v případě farnosti. Z právního hlediska je diecéze rovněž právnickou osobou, tj. samostatným subjektem práv a povinností podle kanonického i světského práva (kánon 373 a zákon 3/2002 Sb.). Diecéze, jako právnická osoba, však nezahrnuje farnosti, jako právnické osoby. Práva a povinnosti diecéze a práva a povinnosti farností se od sebe liší a každá právnická osoba vykonává příslušná práva a povinnosti svébytně. Diecéze je organizačně strukturovaná část Božího lidu. Specifickou službu v diecézi vykonává diecézní biskup v součinnosti s kněžími. Další charakteristikou vnitřního uspořádání diecéze jsou různé specifické činnosti, zpravidla zaměřené ve prospěch jednotlivců a jednotlivých farností. Nezbytným aspektem těchto činností je také hospodaření a financování jednotlivých činností.

Sotva se dá říci, že farnost je pobočka diecéze, a ani diecéze není prostý souhrn všech jednotlivých farností. Proto se ani nedá říci, že by farnost hospodařila jako jedna pobočka diecéze, a ani se nedá říci, že by hospodaření diecéze bylo souhrnem ekonomických činností všech jejích farností. Diecéze je část Božího lidu, ve které je přítomna a působí Kristova církev (k. 369). Farnost je společenství věřících křesťanů (k. 515.1). Boží lid odkazuje především k teologickému rozměru, zatímco farnost jako společenství věřících zahrnuje teologický i společenský rozměr.

Farnost jako svébytná ekonomická jednotka

Zákonně zřízená farnost je samým právem právnickou osobou, tj. subjektem práv a povinností, které se vztahují nikoli k faráři, ani k jednotlivým věřícím, ale k právnímu subjektu, k farnosti (k. 515.3). Ke zřízení, podstatné změně, nebo zrušení farnosti je kompetentní diecézní biskup. Jednou z právních podmínek, kterou musí diecézní biskup brát v úvahu, když má v úmyslu ustanovit novou farnost, je zabezpečení této právnické osoby nezbytnými (i ekonomickými) prostředky, aby mohla plnit svůj účel. Každá farnost je společenství věřících, má povinně svého správce a tím je farář (k. 1279 a 532) a svou ekonomickou radu (k. 537 a 1280).

Zdroje financování a majetek, se kterým farnost hospodaří

K vnitřním podstatným zdrojům financování činností farnosti patří pravidelné a příležitostné dary věřících a jejich přátel. Mezi základními právy a povinnostmi všech křesťanů, laiků i duchovních, které kodex stanoví, je povinnost přispívat na potřeby církve, na bohoslužby, apoštolát, charitativní činnost a na vydržování pracovníků v církvi (kánon 222). Jiným možným vnitřním zdrojem financování je hospodaření každé farnosti s jejím vlastním majetkem. Dalším tradičním zdrojem financování činností, na který se farnost zvláště v nouzi může spolehnout, je solidarita mezi jednotlivými farnostmi. Vnější zdroj financování činností ve farnosti mohou být dotace ze strany státu, místní samosprávy nebo organizací. Tyto dotace mají pozitivní charakter, pokud jsou součástí kooperace farnosti a státu tam, kde stát a farnost mají společný zájem, např. v sociální, výchovné a kulturní oblasti. Z historické zkušenosti mohou mít dotace také negativní záměr a ničující dopad na farnosti a na místní církve, když stát tyto dotace používá jako nástroj ovládnutí, resp. omezování činností společenství věřících.

Farnost hospodaří především a téměř výlučně s církevním majetkem. Církevní majetek farnosti podle kanonického práva je movitý a nemovitý majetek, jehož vlastníkem je farnost jako veřejná právnická osoba (kánon 1257.1 a zák. 3/2002 Sb.). Farnost může využívat a nepřímou hospodařit také s majetkem jednotlivých klubů, oddílů, sdružení, spolků, bratrstev, které jsou součástí farnosti a mají formu soukromých právnických osob (k. 1257.2). Majetek těchto asociací není podle kodexu považován za církevní majetek a hospodaření s tímto majetkem se řídí především stanovami každého spolku. Soukromý majetek jednotlivých věřících křesťanů, vč. faráře, farnosti nenáleží.

Zákony a úlohy v hospodaření farnosti

Farnost hospodaří s církevním majetkem, který jí náleží, podle norem kanonického práva a zároveň podle předpisů místního světského práva. Příslušné kanonické normy jsou obsaženy zvláště v páté knize a ve druhé knize kodexu kanonického práva a stanoví především, co je považováno za církevní majetek, dále právní způsoby nabývání majetku, jeho správy a převodu vlastnického práva. Významnou úlohu při hospodaření ve farnosti, stanovenou normami kanonického práva, mají: farář jednající jako správce farnosti, ekonomická rada farnosti a jednotliví členové farnosti. Na první pohled by se mohlo zdát, že nejdůležitější je tu správce, jehož role bude probraná jako první. Také bychom mohli argumentovat, že ti, jejichž úloha přijde na pořad v tomto článku jako poslední, tj. všichni jednotliví členové farnosti, mají klíčové místo v hospodaření farnosti.

Správce

Farář, nebo ten kdo je na jeho místě, jedná podle kanonického práva ve všech právních věcech jménem farnosti (kánon 532 a 1279). Podle kánonu 1252 vykonává

své úkoly jménem církve, v praxi tedy jménem konkrétní právnické osoby. Farář, nebo ten kdo je na jeho místě, jedná také jako statutární orgán podle zákona č. 3/2002 Sb. V běžné řeči se setkáváme s formulací „farář a jeho farnost“, resp. farnosti. Kodex se však této formulaci vyhýbá a vztah faráře a farnosti vyjadřuje jako vztah pastorační péče, nikoli vlastnický vztah. Podobně je tomu se vztahem správce a právnické osoby, jejíž majetek správce spravuje. Farář tedy v žádném svém jednání nemá budít zdání, že je majitelem farního majetku, ale přísluší mu spravovat jej s pečlivostí dobrého hospodáře.

Mezi jeho povinnosti, které jsou explicitně vyjmenované v kodexu, patří povinnost pečovat o církevní majetek, aby nebyl zničen nebo poškozen, dbát na právní ochranu majetku jak podle kanonického, tak podle světského práva, pečovat o příjmy z církevního majetku, platit půjčky i s úroky, vést knihu příjmů a vydání, vyhotovit rozpočet příjmů a výdajů a účetní výkaz o správě farního majetku a vést řádně náležitou dokumentaci. Správce rovněž uzavírá pracovní smlouvy se zaměstnanci farnosti a vede spory u světského soudu jménem farnosti, ať jako žalobce nebo žalovaný (kánon 1282, 1284-1288).

Diecézní biskup dozírá na hospodaření jednotlivých farnosti tak, že vydává směrnice k hospodaření (kánon 1276) a kontroluje hospodaření. V tomto smyslu biskupská konference stanoví limity pro pravidelnou správu a pro mimořádnou správu církevního majetku. Česká biskupská konference rozhodla Obecně závazným nařízením ve věcech správy církevního majetku ze dne 23. ledna 2001, že veřejná církevní právnická osoba nepotřebuje souhlas nadřízeného k převodu církevního majetku v hodnotě do 10 milionů Kč. K převodu majetku v hodnotě od 10 do 40 milionů je třeba souhlasu diecézního biskupa a diecézní ekonomické rady a sboru poradců. K převodu majetku v hodnotě nad 40 milionů je třeba ještě dovolení Apoštolského stolce. Farář, nebo ten kdo je na jeho místě, jedná samostatně jako statutární orgán také podle českého práva.

V *Rejstříku evidovaných právnických osob MK ČR* je u jednotlivých farností stanoven zřizovatelem farnosti, tj. diecézním biskupem, limit mimořádné správy respektovaný podle světského práva zpravidla v rozmezí 50-100 tisíc Kč. Do této hranice jedná správce farnosti jako statutární orgán samostatně. Pro případ potřeby překročení stanoveného limitu právo vyžaduje písemný souhlas zřizovatele, tj. diecézního biskupa. Dovolení vlastního ordináře je také kanonickou podmínkou pro správce farnosti, když má jednat jménem farnosti v soudním řízení. Diecézní biskup tedy nehospodaří s církevním majetkem farnosti, ale dozírá na jeho správu prostřednictvím vydávání směrnic k hospodaření, vydáváním, popř. odmítnutím souhlasu k mimořádné správě, a tím, že kontroluje hospodaření farnosti.

Ekonomická rada farnosti

V každé farnosti je podle kánonu 537 zřízena ekonomická rada, v níž křesťané, zvolení podle norem partikulárního práva, podle stanov, spolupracují se správcem-farářem při správě církevního majetku farnosti. Zřízení a činnost ekonomické rady je podle kodexu povinná. Tato rada může mít ovšem různá jména. Může se jmenovat farní rada, a takové grémium zpravidla vykonává úkoly ekonomické i pastorační rady. Instrukce Apoštolského stolce z roku 1997 dále stanoví, že ekonomická rada farnosti má pouze poradní charakter a nemůže mít rozhodovací hlas. Jejím předsedou je farář a jeho přítomnost je podmínkou k platnému jednání ekonomické rady. Jednotlivé české a moravské diecéze mají vlastní Stanovy ekonomických rad farností. Podle těchto pravidel se volí a ustavuje rada. Stanovy dále obsahují pravidla ohledně úkolů, činností a forem jednání. Ekonomická rada farnosti se zpravidla podílí na přípravě a schválení finančního rozpočtu a výroční zprávy o hospodaření farnosti a vyjadřuje se k záležitostem mimořádné správy farního církevního majetku.

Jednotlivé osoby ve farnosti

Křesťané, jednotlivci, kteří patří do farnosti, laici i jáhni a kněží, mají právo vlastnit a nakládat se svým soukromým majetkem. Mezi jejich základní povinnosti kodex stanoví povinnost přispívat ze svého majetku na potřeby církve, a výslovně jmenuje potřeby pro bohoslužby, pro apoštolát a charitativní činnost a pro přiměře-

né vydržování pracovníků církve. V souvislosti s právem jednotlivců vlastnit soukromý majetek kodex také formuluje, s odvoláním na Ježíšův příkaz, povinnost usilovat o sociální spravedlnost a podporovat chudé (kánon 222.1-2.). Kodex sice nestanoví konkrétní kroky k prosazování sociální spravedlnosti, přesto ale vyvažuje právo na soukromý majetek povinností usilovat o sociální spravedlnost a řád, který souvisí s přikázáním dávat almužnu chudým. V kontextu *Gaudium et spes* povinnost usilovat o sociální spravedlnost směřuje k tomu, „aby každý člověk vedl opravdu lidský život“ a v životě s druhými „ve svobodě nacházel stále lidštější rovnováhu“. (GS 26,88) Základní práva a povinnosti vyhlášené na začátku druhé knihy kodexu se vztahují na křesťany nejenom, když žijí „v církevním prostředí“, ale obecně v každém prostředí, kde se nacházejí. Základní práva a povinnosti se uplatňují v rozmanitých formách vztahů a společných činností ve farnosti a v prostředí a na území, ve kterém se farnost nachází.

Kánony páté knihy kodexu specifikují, že farnost právem očekává spoluúčast jednotlivých členů na financování farních činností. Biskupská konference i jednotliví diecézní biskupové jsou kompetentní vydat obecné normy, a v případě potřeby i zvláštní nařízení v této oblasti (k. 1260-1266). V rámci hospodaření s církevním majetkem ve farnosti s pečlivostí dobrého hospodáře se „darů poskytnutých věřícími na určitý účel může použít pouze k tomuto účelu“. Kodex formuluje tři kritéria ohledně zmiňovaného účelu jednotlivých darů. Především právní presumpce stanoví, že dary poskytnuté správci právnické osoby, jsou dány nikoli jemu osobně, ale této právnické osobě, pokud není zřejmé, že adresátem daru má být někdo jiný. Dále správce smí odmítnout dar, jen pokud k tomu má oprávněný důvod. Konečně přijaté dary smí být použity pouze v souladu se záměrem dárce (kánon 1267). Věřící, kteří se podílejí finančně na činnosti farnosti, mají právo se dovědět, jak bylo s jejich finančním příspěvkem naloženo a správce farnosti má povinnost podat věřícím vyúčtování (kánon 1287.3). Kodex nestanoví přesnou formu, jak má být tato správčova povinnost vykonána, ale odkazuje na partikulární právo. Kodex však doporučuje, aby správčové každoročně připravovali rozpočet příjmů (kánon 1284.3) a výdajů, a ukládá správčům povinnost, aby každoročně předložili místnímu ordináři vyúčtování ohledně hospodaření právnické osoby, kterou spravují (kánon 1287.1).

Klíčová role jednotlivých členů farnosti tedy spočívá v několika úkolech, které jsou stanovené kanonickým právem. Členové farnosti se odpovědně podílejí na hospodaření farnosti tím, že přispívají na její potřeby a konkrétně stanoví, jaké potřeby chtějí podpořit. Správce je povinen účel příspěvků respektovat. Aby se mohli členové farnosti informovaně podílet na hospodaření farnosti, mají právo se seznámit s hospodářským plánem farnosti i s výroční zprávou o hospodaření. Členové farnosti mají také právo podílet se na volbě, popř. vykonávat mandát člena ekonomické rady podle stanov ekonomických rad farností v diecézi.

Závěr

Podle zaběhaných pravidel, podle kterých hospodaří rodina, se do jisté míry pozná, jaké jsou vztahy v rodině a jaká je to rodina. Podobně i podle zaběhaných pravidel, podle kterých hospodaří farnost, se do jisté míry pozná, jaká je to farnost. Kodex nestanoví návod na hospodaření farnosti. Kodex stanoví právní rámec, ve kterém se má hospodaření farnosti pohybovat. Podle těchto pravidel může hospodařit farnost s malým, či s velkým rozpočtem; přičemž jedna farnost může hospodařit spíše monarchickým způsobem, když věřící pasivně dávají a víc se nezajímají, ekonomická rada všechno schválí a veškeré rozhodování je v rukou správce farnosti. Podle stejných pravidel a nezávisle na velikosti rozpočtu může farnost hospodařit velmi participativně, když členové farnosti, ekonomická rada i správce žijí svou vírou ve farnosti, zajímají se jeden o druhého a společně se zajímají i o druhé, především potřebné, v okolí farnosti. Participativní přístup je umožněn a garantován kanonickým právem. To znamená, že správce ho nemůže vnutit pasivním členům farnosti proti jejich vůli.

Je však také garantován, a to znamená, že členové farnosti se mohou domáhat informací a svého podílu na rozhodování při hospodaření ve farnosti.

Z kánonů, které se vztahují k farnosti, můžeme vyčíst víc než jenom právo. Farnost je místní společenství věřících. **Konstitutivním prvkem farnosti je víra a křest ve společenství.** Víra a křest ve společenství jsou jedinou právní cestou, jak se jednotlivci, muž a žena, mohou stát členy farnosti. Na slavení křtu se zakládají základní práva a povinnosti křesťanů, které vytvářejí rámec vztahů věřících ve farnosti. Farnost tedy nevzniká proto, aby měl farář místo k seberealizaci, popřípadě k sebeobětování, protože je to jeho posvátné povolání. Farnost vůbec není kvůli farářovi, aby měl práci a životní uspokojení. Farnost není ani kvůli laikům, aby tam byly pouze obstarávané jejich náboženské potřeby. Farnost je společenství věřících. Ve farnosti jsou věřící respektováni jako jednotlivci a zároveň jako členové společenství. K jejich základním právům patří žít společně vírou a také právo vyjadřovat svoje potřeby a přání (kánon 212.2), a kde jinde by je měli vyjadřovat, než především ve farnosti. Kde jinde by je měli začít uskutečňovat, než právě ve farnosti. Farnost jako společenství věřících má také materiální, ekonomický a právní rozměr. K farnosti tedy patří i hospodaření a právo.

Rekapitulace iniciativy Dialog s biskupy o podpoře arcibiskupa Bezáka / Zbyněk Domanský

Zaznělo tady slovo rekapitulace, a o tom taky moje povídání bude. Možná bude trošičku forma sdělení jiná než u jiných přednášejících, protože jde o shrnutí toho, co se dělo, proč se dělo, možná nastíním, co by se mohlo dít dál. Praktické sdělení. Svým způsobem hlavní pro mne není, že tady teď sedím a pokusím se slovně něco vyjádřit. Ale svoje jsem si už odpracoval v minulém týdnu, kdy jsem se snažil všechny údaje, data, znovu pročíst, shrnout. Na žádost organizačního výboru taky graficky znázornit tak, aby tahle přednáška (nebo tohle povídání) bylo doplněno i výstavkou. Výstavku jste měli (nebo budete mít) možnost shlédnout - leží tady na stolech. Když jsem sem přijel a díval jsem se, co tady všechno je vyvěšeno nebo položeno na stoly, vidím, že to je veliké množství písmenek. Možná pro ty z vás, kteří jste průběžně touhle iniciativou nežili, je náročné všechno najednou vstřebat. Nebo aspoň pro mne by to velice náročné bylo.

Šest papírů, kde jsou faktografické věci, čísla a postup, jak šly události za sebou, jsou v tomhle místě, je to těchto šest stran, ze kterých něco přečtu a něco se pokusím okomentovat. Vše ostatní jsou další obrazové přílohy, jak to třeba probíhalo v jednotlivých diecézích... nějaká korespondence, nějaké zápisy ze schůzek s biskupy, nějaké plakáty... Prostě toto je příloha k textové části.

Svoje povídání mám rozvrženo do tří celků. Jeden je krátce o cílech iniciativy, pak se pokusím vylíčit, jak probíhala iniciativa v necelém posledním roce, a snad se dostanu pár slovy i k jakémusi závěrečnému zhodnocení, nebo nastínění, co by možná mohlo být dál.

Cíle iniciativy se dají definovat takto: Všechno navazuje na události, které se odehrály kolem osoby bývalého trnavského arcibiskupa Roberta Bezáka, který byl odvolaný ze svého úřadu. Začátkem července minulého roku bylo jednoleté výročí od tohoto odvolání. Proto se, zejména na Slovensku, posléze i v českých a moravských diecézích objevovaly dotazy a třeba i nesouhlasné projevy, proč věci musely být tak, jak musely být. Na začátku této iniciativy bylo to, že v e-mailové konferenci křesťanských českých a moravských chlapů neboli mužů k tomu jednoletému výročí se objevila bouře takovýchto dotazů.

Možná řeknu, co to je chlapská konference. Část tohoto osazenstva patří do této iniciativy, přinesl ji sem do českých a slovenských zemí americký františkánský kněz Richard Rohr, a má podobu duchovních cvičení, vzdělávání, i dalších kontaktů, třeba i prostřednictvím internetu mezi křesťanskými muži. S cílem jít na hloubku a kořeny své křesťanské spirituality. Do této konference je zapojeno několik stovek mužů a probírají různá vážná i méně vážná témata. Právě v červenci minulého roku velice intenzivně probíhala diskuze na téma odvolání arcibiskupa Bezáka. Nápad (navštívit biskupy – pozn. redakce) vznikl proto, že jsem viděl nespokojenost a říkal jsem si „jestli je to tak závažné téma, tak s tím zkusme něco udělat“. Ať to nevyšumí jen do nějaké rozhořčené nebo jen akademické diskuze, a nezapadne to „do šuplíku“.

Nápad byl takový: pokud je to tak závažné téma, pojďme ve své diecézi za svým biskupem, a jestliže biskupové (alespoň jsme si mysleli) nedostatečně vyjádřili zájem nebo i podporu svému biskupskému kolegovi, spolu-bratrovi, dotazujeme se, proč to tak je. Případně požádejme o podporu. O to, aby se k tomu vyjádřili i biskupové, z našeho pohledu pozitivně vyjádřili. Pokud ne, tak je alespoň požádejme o to, co my laikové nemůžeme dostatečně silně udělat, aby cestou církevní administrativy požádali vatikánský svatý stolec o to, aby tahle kauza byla ještě otevřena a byla arcibiskupovi Bezákovi ještě dána možnost ke slyšení.

Někdy se mne lidé ptají, proč jsem se do toho tak osobně pustil. Vnímám, že v římsko-katolické církvi se čas od času tyto situace stávají. Zažil jsem vlastní zkušenost, zažil jsem zkušenosti z mého blízkého okolí. A zkušenost s osobou arcibiskupa Bezáka mi to připomínala. Že někdy v zájmu celku, aby všechno bylo pokud možno jdoucí kupředu, je obětována určitá osoba takovým způsobem, že není dostatečně vyslyšena. A ta osoba pak musí prožít osobní křivdu a je vedena k tomu, aby věci zůstaly v zájmu celku tak, jak jsou. Nevím, zda jsem se vyjádřil dostatečně jasně. Ale protože jsem to takhle vnímal a protože jsem hlas ze strany chlapů vnímal dostatečně silně, řekl jsem si „zkusme s tím něco udělat“.

Začalo období komunikace jenom v této chlapské, mužské konferenci. To období sloužilo k tomu otestovat si, jestli ten nápad (a nápadů je spousta – co by se dalo, co by se mohlo) má smysl. Jestli je životaschopný, jestli získá nějakou podporu. K mé potěše a k překvapení během prvních pěti dnů se k němu přihlásilo asi 100 mužů. Že stojí za to bojovat za nápad. 40 mužů dokonce vyjádřilo ochotu být součástí delegace a ve své vlastní diecézi jít za biskupy. Tento nápad se posléze začal šířit dál. Vznikaly dotazy „a můžou se také vyjadřovat ženy?“, anebo „když je to tam u vás v Čechách a na Moravě, mohou i Slováci?“. Postupně to narůstalo do takových dimenzí, že bylo nakonec potřeba založit přihlašovací formulář, mám tady někde uvedené údaje asi po pěti týdnech. Byly založeny komunikační webové stránky, a protože to je citlivé téma, přístup na ty webové stránky mají ti, kteří se přihlásili k aktivní podpoře iniciativy se snahou vyvinout dialog o tématu se svým biskupem. Tyhle webové stránky jsou zaheslované, co bude dál, uvidíme až v rámci dalšího hodnocení.

Co bylo cílem této iniciativy?

- Získat dostatečnou podporu pro záměr navštívit osobně svého biskupa;
- v jednotlivých diecézích sestavit týmy delegací;
- v rámci přípravy návštěvy u biskupa připravit písemně formu dopisu;
- dojednat na příslušném biskupství nebo arcibiskupství termín návštěvy;
- při osobní návštěvě hovořit o této věci se svým sídelním diecézním biskupem a předat mu písemnou prosbu nebo žádost o vyjádření podpory arcibiskupu Bezákovi.

Nechci se příliš pouštět do dat a číselných údajů, myslím, že byste si to nezapamatovali, bylo by to suchopárné. To byl právě důvod, proč jsem poukázal, kde všech na ta data najdete, jak v které diecézi a do jaké míry se podařilo tento záměr uskutečnit, a kde nikoliv. Můžeme ale konstatovat, že iniciativa získala ohlas ve všech 16 diecézích: v osmi v ČR i v osmi ve SR. Že se formou přihlašovacího formuláře se zaregistrovalo téměř 600 podporovatelů, a téměř 300 osob vyjádřilo ochotu aktivně se zapojit do delegací buď v přípravné fázi anebo i osobně jít za svým biskupem. Na papírech, které leží na stolech, a přepokládám, že budou i součástí almanachu, nebo

je zveřejním na webových stránkách, se dočtete přesně, jak to bylo ve které diecézi. Teď tady shrnu jen závěrečné matematické resumé:

- Co se týká osobního kontaktu, kdy se opravdu delegace vydaly za svým biskupem, se podařilo zhruba v polovině diecézí, více v Čechách (ve čtyřech) a ve třech na Slovensku.
- Tam, kde nedošlo k osobnímu kontaktu, probíhala komunikace písemnou formou, dopisy anebo e-mailovou korespondencí. V Čechách to byly čtyři diecéze, na Slovensku dvě.
- K pořádnému vyvinutí aktivity z naší strany nedošlo ve třech slovenských diecézích.

V přehledu také najdete nejenom, co se dělo v téhle iniciativě, ale že kolem této aktivity se stále v obou republikách, rozvíjely další doprovodné akce týkající se podpory arcibiskupa Bezáka. Ať už to bylo při nástupu nového arcibiskupa v Trnavě, ať to byl seminář v září minulého roku v Praze o zdokonalování se v komunikaci, různé akce na Slovensku při různých bohoslužbách, které měly třeba i demonstrační charakter. Ale třeba i udělení čestného občanství arcibiskupu Bezákovi v Prievidzi.

Významnou událostí byla bohoslužba v Brně na Petrově, kde se sjelo hodně věřících i ze Slovenska. V letošním roce se organizační tým pustil do přípravy tohoto kolokvia. Odehrála se zajímavá epizoda: začátkem ledna bylo zveřejněno, že se snad chystá rehabilitace arcibiskupa Bezáka, ale nakonec k tomu nedošlo.

Pocházím z této, olomoucké arcidiecéze. Pro olomouckou skupinu byla zajímavá druhá návštěva u arcibiskupa Graubnera, kde jsme se snažili dojednat, za jakých podmínek je možné pořádat kolokvium v této diecézi. Návštěva byla vstřícná a dala nám jakési vyhlídky do budoucna.

Další významnou věcí byla návštěva moravských a českých biskupů ve Vatikánu „*ad limina apostolorum*“, kde došlo ke zmínce o kauze arcibiskupa Bezáka přímo před papežem Františkem. Načež jsme se snažili písemně všem českým a moravským biskupům poděkovat za vstřícnost v této věci.

Co se týká iniciativy samotné, myslím si, že se udělalo, co se mohlo. Pokračování návštěv a dopisů bude asi ukončeno nebo prozatím pozastaveno. Dle toho, co se bude kolem osoby arcibiskupa Bezáka dál dít. Z mého pohledu vidím toto fórum jako hodně akademické, a v rámci mého hodnocení se vyjadřuji, že pro biskupy je možná otázkou, nakolik se budou chtít zúčastnit, když zatím nebyli spolu-organizátory této akce. Uvidíme, jaký bude ohlas i do biskupských řad. Jestli to bude vítaná aktivita nebo méně vítaná. Také upozorňuji na to, že, i když sem přijde některý konkrétní biskup, možná bude mít problém se vyjadřovat k některým citlivým tématům. Bude v postoji, že se bude chtít vyjadřovat sám za sebe, za svoji diecézi, že některá témata

nemá prokomunikována se svými kolegy biskupy. Je otázkou, nakolik bude prakticky možné z jeho strany i hovořit.

Zaujala mne poznámka bratra Kohla, o synodálním řádu v Německu, jako fungujícího systému. Protože k tomu já ve svých myšlenkách směřuji: vytvořit – jak jste to říkal – dialogického partnera, ve kterém mají pozici běžní laičtí věřící, ale současně je chtěný a vlastně i ustanovený biskupy. Tohle je myšlenka, na které bych viděl, že stojí za to pokračovat. A je v intencích toho, jak bylo nastíněno při poslední návštěvě u arcibiskupa Graubnera. Možná bychom mohli něco podobného aspoň v některých diecézích vyzkoušet, a pokud se osvědčí, třeba se potom model použije i v širším měřítku.

Většinu církve tvoří laici!

/ Natálie a Jiří G. Kohlovi

Jak přišli laici na to, že jsou také církev. Kdo volá v církvi po obnově. Jak vznikla evropská reformní hnutí. Která reformní hnutí jsou ČR nejbližší. Co je hnutí *My jsme církev* a co dělá.

Nazval jsem tento příspěvek „*Většinu církve tvoří laici*“. Myslím naší církve, římskokatolické, i ostatních 22 katolických církví, které existují. Zakládám to na číselných údajích, které bych rád předvedl před očima, a proto je napíšu na flipchart.

Na celém světě existují asi 2,3 mld. křesťanů – všech křesťanských vyznání dohromady. To znamená, že asi jedna třetina ze 7,2 mld. pozemšťanů jsou křesťané. V ČR, která čítá 10,5 milionů obyvatel, je asi 1,4 milionů křesťanů. Přesně se to neví, protože ani naše církve ani náš stát Česká republika nezná žádnou úřední evidenci náboženského vyznání. Při sčítání lidu, které se děje každých 10 let, je rubrika s dotazem „hlásíte se k nějaké náboženské organizaci a jestliže ano, tak ke které“, pouze dobrovolná. Protože je to dobrovolné, mnozí lidé se domnívají: když se tam přihlásíme, později budeme muset platit církevní daň. Proto se radši nepřihlásí a proto je tento údaj nejistý. Při sčítání v roce 2011 se 1 470 000 obyvatel dobrovolně označilo jako „věřící, hlásící se k církvi nebo náboženské společnosti“. To je přibližně 14 % populace. Z těchto „věřících“ obyvatel Česka se 1 094 000 lidí hlásí k římsko-nebo řeckokatolické církvi (10,4 %). Ostatní jsou příslušníci některé z ostatních třiceti, v České republice registrovaných církví nebo náboženských společností. Pro úplnost uvádím ještě: 708 tisíc věřících se nehlásí k žádné církvi ani náboženské společnosti (6,7 %), 3,6 milionů obyvatel je bez náboženské víry (34,2 %) a na 4,8 milionů je těch, kteří odmítli dát na tuto otázku odpověď (45,21 %).

Z počtu věřících v České republice tvoří 39 % katolíci římská a řecká, 5 % křesťanů v ČR jsou protestanti (nebo evangelíci, jak chcete). Méně než 1% jsou Židé, takže to ani nebudu uvádět. Kolik je z českých katolíků procent kněží, se neeviduje, takže je to velmi těžké zjistit. Česká biskupská konference zveřejňuje na svém serveru www.cirkev.cz následující údaje: v osmi římskokatolických českých a moravských diecézích a v řeckokatolické eparchii žije údajně 3 757 900 katolíků. Z nich je 1 853 kněží a biskupů (jáhni = diákonů se neuvádějí). Uvedený počet přes 3 700 000

českých katolíků se diametrálně odlišuje od 1 094 000 těch, kteří se ke katolické církvi hlásí. Protože žádné spolehlivé údaje o počtu příslušníků katolické církve v Česku není možno opatřit, vycházíme tedy z toho, že v České republice žije asi 1 094 000 katolických křesťanů (tj. cca 10,4 % populace ČR). Česká katolická církev čítá 1 853 kleriků. Na jednoho klerika připadá v ČR 585 katolíků, čeští klerici tvoří menšinu 0,17 % katolických křesťanů.

Protože číselné údaje z Česka nejsou přesné, nabízím světové počty z roku 2011: celosvětově je 1,214 mld. katolických křesťanů. A světový klérus obnášel v roce 2011 celkem 400 018 osob. To je dost. A kromě kategorie klérus, tedy muži, majitelé církevních úřadů, existují ještě příslušníci klášterů a kongregací, nebo jak se říká česky řeholníci a řeholnice. A těch je 815 237. Ale to jsou – zvláště řeholnice – také (jenom) laici. Když tedy spočítáme celosvětově poměr kleriků ke katolickým křesťanům, dojdeme na 0,3 %, tudíž většinu církve tvoří laici. Quod erat demonstrandum.

Nyní bych chtěl rád něco říct o *Wir Sind Kirche* v Německu, čili přeloženo do češtiny *My jsme církev*. Jedná se o hnutí laiků. K tomuto hnutí se hlásí také někteří faráři a kaplani, ale hlavně je to hnutí laické. A proč vlastně se laici rozhodli v církvi vytvořit takové hnutí? Už v roce 1943 řekl papež Pius XII.: „Laici jenom nepatří k církvi, nýbrž laici jsou církev.“ A to opakoval po konci druhé světové války v roce 1946 v encyklice *Mysticij corporis* důrazně znovu: Laici jsou součástí mystického těla Kristova, církve. Mystické tělo Kristovo je tvořeno všemi příslušníky církve. A jak je zde dokázáno, většinu tvoří laici.

Druhý vatikánský koncil obnovil jinou myšlenku: totiž že církev je vlastně lid Boží na cestě. Když se jde po cestě, tak není možno s sebou táhnout maringotku

s dogmaty ani s církevním právem, ale člověk se musí řídit tím, jak je nutno překonávat překážky na cestě. A tato skutečnost je velmi důležitá. Jsou totiž překážky, které někteří laici vidí rychleji nebo dříve, nežli ti, kteří jsou ve vedoucích funkcích v církvi. Martin Vaňáč mi pomohl označením církevní vrchnost. Slovo ‚vrchnost‘ se mi v souvislosti s církví nelíbí. Ale naše církev je v podstatě strukturovaná tak, že na jedné straně je vrchnost a my jsme poddaní, a to je něco, co se musí překonat. To už nepatří do 21. století.

Další moment, kterému se chci věnovat: kdo volá v církvi po obnově nebo po reformě. Tady jsem slyšel nějaký hlas, který se snažil reformu a obnovu postavit do opozice proti sobě. To považuji za kontraproduktivní, protože obnova znamená reformovat se zpátky k původu. A nemůže být jiná reforma, nežli opustit zaběhané cesty a vrátit se zpátky k pramenům. A co jsou prameny? To je život a činnost, smrt a zmrtvýchvstání Ježíše Krista, jak nám to popisují prameny naší víry, které máme v Bibli, v Novém zákoně.

Po této obnově nebo reformě volá už několik let mnoho lidí. Bohužel máme v katolické církvi překážky a zábrany, které vznikly hlavně začátkem 20. století. Na konci 19. století byla vyhlášena dvě dogmata: dogma o neomylnosti papeže a dogma o univerzální jurisdikci římského papeže. Začátkem 20. století vznikla jako reakce na poslední dogmata a celé smýšlení, které se nacházelo v jejich pozadí, silná vnitrokatolická opozice, která říkala: „musíme se přizpůsobit myšlenkám nového světa, myšlenkám 20. století“. Proti tomu se zvedl odpor ze strany církevního vedení, a to argumentovalo: „Něco takového tvrdit, to je modernismus. To je nejhorší blud, jaký vůbec může být“. Autorem tohoto výroku a tohoto ohodnocení byl tehdejší papež Pius X. (1835-1914; papež 1903-1914), který zahájil usilovnou kampaň proti tomuto „modernismu“. A proto se 1. polovina 20. století vyvinula v proti-modernistickém duchu.

S proti-modernismem jsme ještě v katolické církvi úplně neskončili, ale Druhý vatikánský koncil byl prakticky rozhodujícím v oficiálním uznání, že nebudeme měnit, co jsme v tradici přijali, ale změníme způsob, jak to říkáme, jak to vyjadřujeme, jak o tom mluvíme, jak to chceme předávat a jak chceme lidem vysvětlit, co to pro ně znamená. A jak jim to pomáhá v jejich denním životě a v jejich strastech a bolestech. To je nutno změnit. Není možno v současné době lidem podávat evangelium (nebo jak tomu říká papež František evangelizovat) řečí která pochází z 18., 19., nebo začátku 20. století. To nejde. Dnešní svět je úplně jiný a proto vyžaduje jiný jazyk, jiné výrazy, akcentování jiných momentů v učení církve. A není možný blok učení církve považovat za něco, co se lidem předloží a tím to končí. Musí se také říct, jak to vzniklo a k čemu to je. A tento moment vyjádřil Druhý vatikánský koncil v letech 1962-1965. Bohužel v ČR dosud nedošlo k obsahovému vyhodnocení Druhého vatikánského koncilu v tom, co chtěl a jakým způsobem je možné z těchto pokladů čerpat. Pozdní 60. léta a potom rok 1968 s ‚Pražským jarem‘ znamenal v tehdejší Československu

změnu a přerod. Ale následkem potlačení ‚Pražského jara‘ a celého s ním spojeného rozmachu a přerodu se stalo, že informace přicházející o životě církve a o jejím zaměření z oblastí mimo hranice Československa, o tom, co se vůbec děje ve světě, možnosti se informovat o tom, byly značně omezené. Ani biskupové, ani klérus a nota bene lid se neseznámili a nevypořádali s tím, co Druhý vatikánský koncil přinesl.

Situace v německy mluvících zemích na západ a na jih od ČR byla taková, že po nějaké době, ve které impulsy Druhého vatikánského koncilu byly překryty pokusy vrátit se do doby před koncilem, došlo v roce 1995 k hluboké krizi a v Rakousku vznikla iniciativa lidí, kteří říkali: „musíme udělat petici, petici Božího lidu o tom, co bychom rádi v církvi změnili, aby lidé pochopili, co vůbec církev chce“. A to byl zrod hnutí „*My jsme církev*“ – *Wir sind Kirche*. Ten název neznamena „jenom my jsme církev a vy ne“, nýbrž to znamená „my všichni jsme církev“. A z této petice se zrodilo hnutí *Wir sind Kirche* v Rakousku a v Německu. Existuje od roku 1995, resp. 1996. A tudíž letos na podzim se bude slavit 19 let, to znamená jeden rok po dospělosti.

Už mám jen jednu minutu, takže jestli je to možné, přečetl bych jenom reformní požadavky našeho hnutí. V petici byly kladeny požadavky a cíle. Potom v diskuzi bych ještě chtěl rád vysvětlit, co se s těmi požadavky a cíli po 19 letech stalo. Jde o následujících pět cílů a požadavků.

1. Vytvoření církve sourozenců, sester a bratří. Tzn., že všichni příslušníci církve, nebo jak se říká česky všichni věřící, jsou si rovni, jsou rovnocenní, má se překonat propast mezi kleriky a laiky. Jenom to může plně rozvinout rozličnost nadání a charismatu. K tomu patří taky spolupůsobení a spolurozhodování místní církve, diecéze, farnosti při jmenování biskupa, faráře atd. Na základě staré křesťanské zásady, kterourazil papež Řehoř I., že biskupem se má stát ten, kdo požívá důvěry mezi všemi lidmi.

2. Plná rovnoprávnost žen, to nebudu dál rozvádět, protože to je v ČR poněkud problematická záležitost.

3. Svobodná volba mezi životem v celibátu a bez celibátu. V současné době je církevním právem nařízeno, že kdo chce přijmout vyšší svěcení, musí žít v celibátu. Není možná volba.

4. Pozitivní hodnocení sexuality jako důležité části člověka, jak ho Bůh stvořil a jak ho určil. To znamená, aby se v církvi jako ve společnosti uznávalo odpovědné rozhodnutí svědomí v oblasti sexuální morálky, žádné ztotožňování zabránění početí s potratem či vraždou.

5. A víc lidskosti místo paušálního odsuzování. Aby to, co církev zvěstuje, byla radostná zvěst a ne zastrašující zvěst.

Diskuze k bloku: Umění přijmout a poskytnout zpětnou vazbu

Příspěvek účastníka (1): Ja by som sa chcel pána Kašného spýtať: ak je na území farnosti dajaký rehol'ný rád, akýsi rehol'níci, ktorí vlastnia takisto kostoly a spravujú ich: ako spolupracujú s miestnym správcom farnosti? Je to nejako zakotvené v kanonickom práve? To hospodárenie dvoch subjektov?

J. Kašný: Děkuji za otázku. Jsou to dva samostatné právní subjekty, takže každý hospodaří samostatně.

Příspěvek účastníka (2): To, co můžeme udělat pro vztah s ostatními, je především práce na sobě a změna sebe sama. Chci se vás zeptat, jestli vás napadá něco, co bychom mohli ve vztahu vůči biskupům dělat jinak. Jestli bychom měli něco neopakovat z toho, co se stalo za poslední dva roky. Nejde mi vůbec o strategii, jde mi o skutečnou sebereflexi ve vztahu s biskupy. Našeho jednání ve vztahu s biskupy. Klademe jim nějaké překážky?

Z. Domanský: Nevím, jestli to byla otázka pro mě. Nevím, nakolik jsem kompetentní odpovídat, jestli my klademe nějaké překážky. Řeknu spíš svůj postoj. Iniciativa, za kterou mluvím, v sobě zahrnuje několik stovek lidí. Tak to prostě je, že v rámci těch stovek lidí vyšlo sto názorů, myšlenek, sto osobností. Každý volíme různé způsoby myšlení a třeba i řešení. Já se spíš přikláním k řešení nenásilným. K řešení, která mají snahu navázat a udržovat zdravou komunikaci. K tomu má sloužit i toto setkání. A slíbil jsem sám sobě (už mě honil čas, když jsem tady povídal), že pokud budu oslovený, řeknu ještě jednu stěžejní myšlenku, o kterou se mi jedná. V celé této iniciativě, kromě toho udělat něco praktického pro podporu arcibiskupa Bezáka, byla vždy důležitá myšlenka udržovat postoj v rámci diecéze „my a náš biskup“. Tato iniciativa nebyla centrálně řízena, ale byly nastíněny cíle, jak jich dosáhnout. Ale v rámci konkrétního regionu diecézní delegace nebo skupinka samostatně navazovala kontakt se svým diecézním biskupem. To bych chtěl zdůraznit a tady vidím cestu jak pokračovat dál. Abych řekl, co brání? Forma slušného dialogu před projevy hlasitějšími, a někdy až skoro urážlivými.

J.G. Kohl: Hlásil jsem se k tématu Farnost a její hospodaření. Jiří Kašný tady velmi dobře vysvětlil, že farnost má splňovat určité účely. Moje otázka zní: Církevní právo, a vůbec právo, znamená, že něco je stanoveno a někdo to kontroluje. Kdo kontroluje, jestli nějaká konkrétní farnost splňuje její cíl? To je první věc. Druhá věc: Jestliže někdo zjistí, že farnost nesplňuje svůj cíl, jak je možné to žalovat nebo reklamovat nebo požadovat, aby se to stalo.

J. Kašný: Děkuji za tuto otázku, naštěstí jsem osvobozen od toho, abych na ni odpověděl úplně kompletně. Mým úkolem bylo pouze hovořit o hospodaření farnosti, hovořit pouze o ekonomických aspektech. Takže zůstanu u ekonomických aspektů. Správce, ekonomická rada a jednotliví členové mají svoje práva a svoje povinnosti. Správce má spravovat. Nejmenoval jsem všechno, ale přece jenom jsem něco řekl. Co má dělat, včetně toho, že potom v případě potřeby, sporů zastupuje farnost u soudu. Ekonomická rada se především podílí na vypracování finančního plánu a potom výroční zprávy. Jednotliví členové farnosti se podílejí tak, jak jsem řekl. Diecézní biskup má dozorující úlohu (tak je to uvedeno v kodexu). To neznamená, že by měl chodit s holí a ohánět se jí. Dozorující úloha spočívá právě v tom, že vydává směrnice a kontroluje jejich naplňování. O směrnících jsem se zmínil, jsou také k dispozici na webových stránkách. S trochou úsilí je najdete. Pan Kohl pravděpodobně měl na mysli ještě některé další otázky a úkoly, které nejsou ekonomické, ale které jsou pastorační, mystické, teologické, výchovné a nevím ještě jaké. Všechno, co můžeme člověku dát. Ale o tom jsem neměl mluvit, tak mi dovolu, abych se toho vzdal i pro tuhle chvíli.

J.G. Kohl: Jsem poněkud zklamán, protože se mi zdá, že tady zastáváte všeobecně roli církevního právníka. A podle mého názoru je církevní právo dobrá věc. Vše je tam regulováno, ale nikde není stanoveno, kde se mohu proti tomu odvolat, když to není. Kde se mohu dovolat práva, které mně, jako členovi církve, církevní právo přisuzuje? Je jedno, jestli je to v otázce hospodářské nebo v otázkách jiných. To považuji za velké manko církevního práva.

J. Kašný: Dovolím si jít za hranice svého tématu. Kánon 212 je součástí kanonického ústavního práva, takže stanoví práva a povinnosti všem křesťanům. Kánon 212 konkrétně stanoví právo všem křesťanům vyjadřovat svoje přání a svoje potřeby u svých jednotlivých církevních nadřízených. Z procesního hlediska kánony 1737-1752 (jestli si dobře pamatuji – to druhé číslo je přesné, to první možná nebylo) stanoví také způsoby a authority, na které se může jednotlivý farník obrátit. A cesty, kterými by to měl dělat. Kdybyste někdo potřeboval poradit, jsem ochoten vám poradit, co nabízí kanonické právo.

Písemný dotaz: Kolik skupinek se vůbec osobně dostalo ke svému biskupovi v záležitosti odvolání arcibiskupa Bezáka? Naše snaha i přes několik pokusů byla neúspěšná.

Z. Domanský: Co se týká osobního kontaktu, mám na mysli osobní návštěvu u svého sídelního biskupa, z 16 diecézí to bylo 7.

Písemný dotaz: Proč musíme psát petice, aby vyšla najevo potřeba lidu?

J. Kašný: Kodex kanonického práva v kánonu 212 předvídá, že bude třeba psát petice a proto garantuje všem jednotlivým křesťanům, že se mohou se svými přáními a svými potřebami obracet na svoje jednotlivé představené. Z hlediska kanonisty na tom není nic zvláštního. To prostě tak je, že píšeme petice. To je součást naší komunikace.

Příspěvek účastníka (3): Chcem sa poďakovať pánu Domanskému za jeho úsilie. Z rakúskych aktivistov vzišli také informácie, že arcibiskup Bezák bude čoskoro rehabilitovaný. A chcem sa spýtať, či takéto, povedal by som pseudo informácie takejto veci prospievajú alebo jej škodia. Podľa mňa jej škodia. Ale zaujímal by mňa Váš názor. A potom ešte k pánovi Kohlovi: mal by som taký zlepšovaci návrh pre Vaše hnutie, keby ste dali pred Váš názov slovíčko „auch“ . lebo takto to vyzerá, že „my sme cirkev a nikto iný“. Teda že „Aj my sme cirkev“. A ešte sa Vás chcem spýtať, aký máte vzťah k pravidlám. Či sú pravidlá potrebné alebo nie sú, alebo brzdia. A ešte som sa chcel spýtať pána Kašného: ako diecéza má spravovať majetok? Lebo Vy ste hovoril o farnostiach. Alebo mi to ušlo, alebo ste sa nevyjadrovali k diecézám.

Z. Domanský: Nakolik dezinformace ohledně osoby arcibiskupa Bezáka mohou jemu uškodit? Za sebe si myslím, že ano, zbytečný rozruch této věci asi nepřispívá. Co se týká toho, co je pravda anebo co není pravda, máme tady povolanější osoby: ze Slovenska Gabriela Bezáková, paní Heřmánková anebo Míla Müller – to jsou osoby, které vědí nejvíce o vývoji této kauzy.

J.G. Khol: S tím „auch wir sind Kirche“, nebo „i my jsme církev“ – bavili jsme se o tom. „My jsme církev“ je inkluzivní. To není exkluzivní. Ale v jiných zemích s jiným jazykem je to jinak. Třeba francouzské hnutí „My jsme církev“ se nazývá „Nous sommes aussi l'Église“ (tedy „My jsme také církev“). V Itálii je to „Noi Siamo Chiesa“ a španělsky taky. Ale Francouzi mají „i my jsme“. Ono se to tak zavedlo a je těžké to v některých jazykových variantách měnit. Zapomněl jsem ještě říct, že toto hnutí, které vzniklo v Rakousku a v Německu, se záhy přeneslo do jiných evropských zemí. Na západ, potažmo do Francie, a na jih do Itálie a Španělska. Mají příslušné názvy v příslušných jazycích, jak jsem již řekl. Ve francouzštině je tam „i my“. A kromě toho existuje mezinárodní hnutí „International Movement We Are The Church“ se sídlem v Římě.

O pravidlech mám velmi vysoké mínění a domnívám se, že pravidla jsou nutná. Ale přijde na to, jak ta pravidla vzniknou. Jestliže vzniknou za souhlasu všech, potom jsou všichni více motivováni je dodržovat než když pravidla nějaký vládce nebo nějaká vrchnost nařídí a lidé je mají dodržovat.

Příspěvek účastníka (4): Mám jednu faktickou poznámku nebo notickou k dotazu pana Kohla ve věci vznášení svých potřeb vůči duchovním správcům farnosti. Párkrát jsem listoval v kodexu a četl jsem v něm a chtěl bych se zeptat na jeho přesné znění. Nemám s sebou kodex k dispozici, ale není náhodou v tom paragrafu psané kouzelné slovíčko, že laici nebo všichni věřící mají právo sdělovat své potřeby, ale pouze ve věcech duchovních? Potom je otázkou, když se budou chtít laikové podílet na správě církve, třeba na ekonomickém chodu farnosti, zda to nelze smést ze stolu s tím, že dotyčný správce prohlásí „toto není duchovní věc“. Vznese se sice dotaz, žádost, ale nevtahuje se na ni příslušný paragraf kodexu církevního práva. Zvláště duchovní. Není tam možné osekávání potenciálních práv členů církve?

J. Kašný: „Zvláště duchovních“ tomu už určitě rozumíte jako právník, co to znamená. Že to není vylučovací, ale zdůrazňovací. Protože jsem blízko pana Kohla, chtěl bych ještě zdůraznit inkluzivitu, vstřícnost jeho „My jsme církev“. Totiž, když o tom mluvil, dělal takové krásné gesto vstřícné vůči všem. Jakoby chtěl všechny pozvat. To jsem jen chtěl zdůraznit. Protože jsem to viděl z první ruky a vy jste to viděli jen v první řadě. ☺

J.G. Kohl: To je přesně to, co jsem taky chtěl říct. Děkuji Vám.

Písemný dotaz: Je povinnost na petice odpovědět, a vůbec na ně nějak reagovat?

J. Kašný: Odpovím trochu jako právník. Každá odpověď je odpovědí. ☺ Zkusím ještě druhý pokus, jestli se povede. Zdvořilost někdy žádá, aby odpověď byla sdělena, a někdy žádá, aby odpověď byla zamlčena... Teď už k nevyhýbavosti. Jestli je právo na odpověď? Jak já čtu kodex, domnívám se, že každý křesťan, když se obrátí na svého představeného nebo na svého bratra, má právo na odpověď. I kdyby to v kodexu nebylo.

Příspěvek účastníka (5): Chtěl bych navázat na pana Zbyňka jen takovým příspěvkem. Protože bratři Slováci nám děkovali za uspořádání jednak podpory arcibiskupovi Bezákovi, v jeho případě uspořádání tohoto kolokvia, cítím malý deficit za nás, Čechy a Moravany a křesťany, protože v celé kauze byl účastný také jeden biskup za naši církev. Trošku nedobře. A chtěl bych udělat aspoň takové gesto, i když by ho měl udělat především on. Možná ho jednou udělá, možná ho udělal ve svém svědomí. Chtěl bych se Slovákům a tímto i Róbertu Bezákovi omluvit za našeho biskupa Jana Baxanta, který ne dobrým a morálně správným způsobem provedl vizitaci, revizi, inspekci. Děkuji.

Příspěvek účastníka (6): Je na škodu, že kardinál Duka sa naozaj vyjadril pre slovenské médiá, že petície v cirkvi nefungujú. A keď sa ho pýtali redaktori, akože to je s tými petíciami, lebo bola 12 tisícová petícia, 15 tisícová petícia, a on teda verejne povedal, že petície v cirkvi nefungujú. Čiže tým nám dal najavo, že touto cestou viacej nesmiete ísť. Riešia sa len civilné petície.

Příspěvek účastníka (7): Ač nejsem církevní právník, dovolím si takovou drobnost. Mě zaujalo, že třeba současná kancléřka pražského arcibiskupství Marie Kolářová napsala do Teologických textů článek Svoboda projevu v církvi. Proběhlo to v roce 2008, kde říká, že sice petiční právo není v kodexu upravené, ale že není důvod ho nepovažovat za přiměřenou formu vyjádření. Právě se tam zabývá přiměřeností, vyjádřením přání podle kánonu 212, a že nevidí (ač tam právo zakotveno není) důvod, proč by na přiměřenou podanou petici nebylo možné očekávat přiměřenou odpověď. To jen pro zajímavost. Je to Marie Kolářová, kancléřka. Není biskupka, takže o tom nerozhoduje, ale zase není v tomto ohledu úplně bezvýznamná.

J. Kašný: Mohu ještě něco přidat k peticím? Jak jsem naznačoval. Jak petice mohou být zdvořilé a nezdvořilé, tak i vyjádření se vůči peticím může být zdvořilé a nezdvořilé. Teď nenaznačuji, že se pan kardinál Duka vyjádřil zdvořile nebo nezdvořile, ale obecně říkám, že i kterýkoliv nositel církevního úřadu se může vyjádřit zdvořile a nezdvořile. A je to potom na dalším dialogu, a na dalším

posouzení. Ale v žádném případě vyjádření pana kardinála Duky, ať už zaznělo, jak zaznělo, zkrátka neodpovídá faktu, co je stanoveno v kánonu 212. Kdyby tady byl pan kardinál Duka přítomen, musel bych se přihlásit a velmi zdvořile říct, že takto to stanoví církevní právo. Ale on by jistě se mnou diskutoval mnohem přemýšlivěji, než když jenom něco rychle řekne na veřejnosti. Ale teď už bych dál spekuloval. Petiční právo v církvi je.

Příspěvek účastníka (7): Teraz sa to nehodí do tej atmosféry, ale keď že je to asi posledný príspevok, chcel by som ešte raz veľmi srdečne za nás všetkých poďakovať chlapom – pánu Domanskému, všetkým, ktorí ste sa pokúsili urobiť niečo pre pána arcibiskupa Róberta Bezáka. A trochu je to aj pre nás, lebo to bola veľmi dobrá otázka, čo môžeme robiť my. A myslím si, že tiež sme sa posunuli, táto diskusia o tom svedčí. Myslím si, že aj vnútorne a vďaka všetkým.

Písemný dotaz na pana Kohla: Jak je možné, když u vás v Německu lépe funguje dialog a synody, že si mohl biskup postavit sídlo za miliardu?

J.G. Kohl: To je dobrá otázka. Jak všichni víte, tam, kde existují pravidla, a synody a předpisy, tak stejně dobře je možné tyto synody, předpisy a pravidla obejít. A v tom byl bývalý biskup v Limburgu Tebartz-van Elst mistr. To uměl ze všeho nejlépe. A proto se to vyvinulo, jak se to vyvinulo. Vývoj šel tak, že než přišel biskup Tebartz-van Elst do Limburgu, katedrální kapitula se rozhodla, že se konečně postaví sídlo pro biskupa v Limburgu. Jeho předchůdce bydlel v kněžském semináři. Když přišel biskup Tebartz-van Elst, toto rozhodnutí schválil, a původní finanční plán zněl na 5 milionů Euro. Lidé šli na barikádu, hlavně ve Wiesbadenu a ve Frankfurtu nad Mohanem, tedy ve velkých městech, protože diecéze Limburg má tato dvě velká města, a kromě toho oblast mezi Limburgem a Frankfurtem. Jsou to většinou menší zemědělská městečka a vesnice. Ti šli na barikády a tak se změnilo plánování na 2,5 milionů Euro. Potom se začalo stavět. Zjistilo se, že aby se to tam dalo postavit a aby se splnily všechny požadavky památkového úřadu, musí se zvýšit budget (rozpočet) na 5 milionů Eur. Když se stavělo tři roky, zjistilo se, že všechno stojí 10 milionů Eur, a když to bylo krátce před dokončením, zjistilo se, že to všechno bude stát 31 milionů Eur...

Písemný dotaz na Tomáše Holuba: Můžete se s námi podělit o tom, jak proběhlo setkání biskupů s papežem Františkem, při kterém se zmínili o kauze arcibiskupa Bezáka?

T. Holub: Mám velmi jednoduchou odpověď – já jsem tam u toho nebyl. U toho byli jenom biskupové, takže já jsem tu informaci získal následně. Protože jsem vnímal, že to pro ně byla událost a mluvilo se o tom kuloárně, ale já jsem u toho nebyl. Takže k tomu nemůžu nic říct. Pokud jsem slyšel vyjádření pana biskupa

Lobkovice, zdálo se mi, že bylo přesně v tom duchu, jak se mluvilo těsně po setkání. Takže to je všechno.

A. Brotánek: Já bych chtěl poděkovat Tomáši Holubovi, že se odvážil mezi nás přijít. Jsem si vědom toho, že to pro něj není lehká pozice. Jenom bych měl potřebu reagovat na otázku, kterou Zuzka položila, která ještě nebyla zcela zodpovězena, a doplnit Zbyňka Domanského. V žádném případě jsme nechtěli vykopávat příkopy mezi biskupy a laiky, ta iniciativa vzešla z bezmoci, že s něčím, čemu nerozumíme, se nemůžeme ztotožnit a rádi bychom si to vyříkali. Proto jsme volili formu evangelijní: když si v něčem nerozumíš se svým bratrem, jdi mu to říct. Což se zase možná našim bratřím z Moravy podařilo lépe, že se setkali se svým biskupem. Nám z Prahy se to nepovedlo. Jak jsem vnímal reakce, které lze vyčíst z dokumentů, cítil jsem z nich bezradnost a ostych ze strany biskupů setkat se s námi, když dopředu nevědí, co by nám řekli. Ti, kteří se setkali, dopředu věděli, co budou říkat. Pro dialog chyběla zpětná vazba. Jakoby poslouchat se a reagovat. Překvapilo mě to třeba i u biskupa Václava Malého, který se za arcibiskupa Bezáka veřejně postavil. Obava, že by se projevil lidsky, tíha úřadu, kdy téměř každé slovo musí být vytesatelné do kamene. Schopnost setkat se jako bratr s bratrem na úrovni rovného s rovným, byť je to kanonicky zakotveno, je problém.

Zkoušeli jsme to naplnit a došli jsme do fáze, kdy už (přísně podle kanonického práva) dalším stupněm by musela být stížnost do Říma, že jsme nebyli přijati, přestože na to právo máme právo. Což nám přišlo úsměvné, tudy asi cesta k životu v církvi nevede. Proto vzniká snaha založit tradici, jak si říkat některé téměř nepochopitelné věci dějící se někde ve skrytosti. Ze strany biskupů je přijat zvyk, že něco není veřejné, a my máme čekat, a informace dostávat jako udílení milosti, ne jako samozřejmé právo na informace. Pro mne to byla zkušenost, že je tady ještě hodně co dělat na cestě k vzájemnému sblížení se, aby to dosahovalo úrovně cílů Druhého vatikánského koncilu. Tohle kolokvium je vyjádřením touhy, zdali by se tradiční příkopy mohly začít proměňovat ve stavby mostů.

Část osmá /

CÍRKEV A FINANCE

Jaká je představa o nakládání s financemi získanými na základě zákona o církevních restitucích. Jaké kroky podniká církevní hierarchie v souvislosti s tímto zákonem / Tomáš Holub

Lze být církví i bez finančního zabezpečení? / Martin Šály

**Podněty ke komunikaci změn v hospodaření katolické církve na základě zkušeností se změnovými projekty
/ Josef Beránek**

Na poli ekonomiky je nutné vyvinout takový systém, který by každé církevní instituci zaručil základní prostředky a svobodu k pastorační činnosti, přičemž by dbal na to, že materiální prostředky jsou určeny výlučně k duchovnímu poslání církve. Je zapotřebí pozorné bdělosti, aby církevní majetek byl spravován uvážlivě a transparentně, byl opatrován a uchováván, a to také za pomoci důvěryhodných a kompetentních laiků.

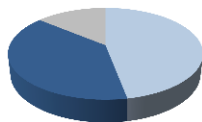
(z promluvy papeže Františka k českým a moravským biskupům při návštěvě ad limina apostolorum 14.2.2014)

Nakládání s financemi získanými na základě zákona o církevních restitucích / Tomáš Holub

Budu se držet toho striktního tématu, i když chápu, že atmosféra tady, jak jsem ji vnímal celý den, je mnohem širší. Ale myslím, že je profesionálně zodpovědné držet se jen tohoto tématu. Mým úkolem bylo přednést, jaká je současná situace při aplikaci zákona 428. Tedy částečné majetkové narovnání. Chtěl bych k tomu říci pár, podle mne, důležitých věcí. A pak eventuelně odpovědět na vaše otázky.

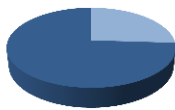
První graf, který tady mám, je docela důležitý. Jsem rád, že ho mám tady, právě proto, co jsem slyšel od pana docenta Kašného. Toto je realita skutečně toho, jaké finance se pohybovaly v církvi v roce 2011. Ta světle modrá část, která dělá, pokud vím 47%, to jsou vlastní zdroje. Tzn., to jsou peníze, které nejdu ze státního nebo z obecních rozpočtů. Jsou to dary, sbírky nebo výnosy z vlastní činnosti. Chci na tom demonstrovat jednu docela důležitou věc, a to tu, že církev i v současné době s relativně velkými majetky hospodařila. Není to tak, že by z nuly začala církev najednou fungovat tak, že musí obsloužit peníze, které dostane od státu. To je i určitá naděje. Netvrdím, že to je jistota. Spíše možná to může být také riziko, že si myslíme, že už to umíme – ale my to neumíme. To je dobré vidět, i s čísly. Tzn., celková částka je odhadem něco přes 8 miliard, nebo k devíti miliardám.

Podíl příspěvku na podporu činnosti na současném modelu financování ŘK církve v ČR

■ Vlastní zdroje ■ Veřejné rozpočty ■ Příspěvek na podporu činnosti

Struktura zdrojů z veřejných rozpočtů

■ Příspěvek na podporu činnosti církví ■ Ostatní

To je první informativní věc, kterou jsem říkal, že vám ukážu. Tento druhý graf je odvozený z toho prvního, který jste viděli. Je to situace, ve které se dělí finance získávané od státu, od obcí a od krajů v roce 2011

na dvě zásadní části: tou první částí je zase tmavě modrá, ta větší, to jsou příspěvky na aktivity církví, které dělají ve prospěch státu. Tedy např. největší část jsou dotace na charitní aktivity (péče o lidi, o které se starají), které dostávají všechny organizace, státní i nestátní, které vykonávají to, co dělají ve jménu státu. Nebo je to normativ na žáka ve škole, nebo je to příspěvek na opravu kulturní památky. To dělá celých 74%. Dnes je obrovská diskuze a velký problém v tom, že my slyšíme ze všech stran, a to jak ze strany církevních organizací s velkou starostí, tak ze strany krajských a státních orgánů s velkou pohrdlivostí, že nyní dostaneme jako církve a náboženské společnosti něco zpátky, takže to, co je tmavě modré, vůbec nepotřebujeme.

To je obrovské riziko, před kterým stojí především charity, před kterým se ocitají naše starosti o kulturní památky, jako jsou kostely, před kterým také stojí školství. Protože výsek 74% jsou dotace ze strany státu, a když stát řekne, že je nedá, tak je nedá. S tím nic nenaděláme. Z tohoto důvodu právě jedna z věcí, o které se stále mluví, je, že církve volají po kooperativním modelu. Tzn. po spolupráci, která říká: v čem chcete, aby církve pomohly společnosti? A jak to, protože tím pomáháme státu, bude stát financovat? To je velké komunikační téma s politickými konotacemi, daří se více či méně. Je dobré si uvědomit, že významná část toho, co církev obhospodařuje, jsou peníze, které se netýkají vlastního života církve. Jak já říkám zkráceně „to není na modlení“. Tmavě modré není na modlení. Světle modré by na modlení být mělo – tedy na vlastní činnost církve. To jsou platy duchovních a záležitosti týkající se života církve. Kdy církev dělá, co dělat má, tedy – podle mne – hlásat evangelium.

V okamžiku, kdy začneme mluvit o částečném majetkovém narovnání, je podle mého názoru nejzásadnější říci, že jestli církev požádá o svůj majetek (podle mého přesvědčení a jak čtu evangelium a jak rozumím církvi), to vůbec není věc samozřejmá. Protože posláním církve není mít majetek. Posláním církve je hlásat Ježíše Krista, dělat všemi prostředky to, aby se konkrétní lidé v konkrétní situaci na konkrétním místě s Kristem mohli co nejlépe potkat. To je jediný úkol církve. Všechny ostatní jsou sekundární od toho odvozené. Tvrdím stále znovu a znovu, že pokud opravuji

věžičku tamhle na kostele, mám se ptát, jestli to vede k tomu, že víc lidí pozná Ježíše Krista. Jestli ne, tak ji opravovat nemám. Z tohoto důvodu se tedy naskytá otázka, jestli žádost o majetek se všemi těmi peripetemi, které k tomu vedly, je skutečně tou cestou k tomu, aby lidé v naší zemi poznali Ježíše Krista. Vedle toho samozřejmě existovaly určité varianty, které říkaly „nikoliv, jsou jiné, lepší cesty“.

První z nich byla: Proč to nenechat tak, jak to běželo 20 let. Faráři se nemuseli starat, nějakým způsobem jsme byli financováni. Troufám si tvrdit, že tento přístup vychází z neinformovanosti. Ponechat současný stav není možné ze dvou důvodů:

Tím prvním důvodem je, že existovala (do prosince 2012) naprosto anomální právní situace - totiž, že církve si určovaly, kdože má být ze státních peněz placen, a stát je platil. Tzn., že ten, kdo dával peníze, neměl kontrolu nad tím, komu peníze dává a v jaké výši. Což vedlo k takovým bizarnostem, že například jedna nejmenovaná církev někdy v polovině roku 2000 se rozhodla, že by bylo lépe, kdyby měla více peněz. A tak deklarovala, že všechny manželky duchovních jsou duchovní. V té chvíli zdvojnásobila počet platů, na které měla nárok. Na což samozřejmě ostatní církve reagovaly tím, že se jim to nelíbí, a tak se zase rozhodly, že jiné skupiny nazvou duchovními. Taková situace u nás fungovala víceméně až do roku 2012, někdy bojovněji, někde ve větším konsenzu, protože stát řekl „no tak si říkejte, co chcete, ale ten koláč bude relativně stejně velký; když zvýšíte počet duchovních, v té chvíli maximálně jeden duchovní dostane méně peněz“. To je docela dobrá logika. Ale chápete sami absurdnost této pozice.

Druhý důvod, velmi podobný: podle tohoto principu by mezi církve a náboženské společnosti patřily dvě zajímavé skupiny – Svědkové Jehovovi a Islámské náboženské obce, které by získaly právo na podporu ze strany státu. V mezích tohoto původního zákona by pokušení, že každý imigrant islámského náboženství bude označen za duchovního, bylo dosti lákavé. A to je samozřejmě neakceptovatelné.

Tento stav nebylo možné zachovat a stát jednoznačně věděl, že to musí změnit. Byla tu jenom otázka, zda to bude měnit bez nás nebo s námi.

Pak tu byla varianta vytvoření Státního fondu pro financování církví od sociálních demokratů. Podle mne z několika důvodů naprostý nesmysl. Zmíním se velmi krátce:

- První z nich je ten, že majetek by zůstal státní, nikoliv církevní. Sám jsem slyšel v diskuzi s panem Ransdorfem, kdy říkal „no, my se vám o to dobře postaráme, vytvoříme si kritéria, který duchovní dobře pracuje, a tomu dáme víc, aby měl motivaci“. Panu Ransdorfovi jsem rovnou řekl, že to už jsme jednou zažili. Toto mi sdělil zcela oficiálně před dvěma lety v diskuzi v parlamentu. Takhle by to tedy bylo se státním fondem.
- A potom, se vši úctou k naší krásné bratrské jednotě, si vůbec neumím představit, že jakási skupinka, která by řídila fond, by nebyla pod trvalým tlakem

jednotlivých církví, diecézí či řádů (že zrovna ti lidi, co to vedou, to vedou hodně blbě a že já mám lidi, kteří by to vedli mnohem lépe). Žijeme z Písma svatého a známe bibli, hned na prvních stránkách je něco o tom, že jsme všichni pod vlivem dědičného hříchu, z tohoto důvodu tvrdím, že při správě majetku není otázka, zda se církevní majetek rozkrade, ale kdy se rozkrade. Počítám-li s majetkem na staletí, otázka není zda, ale kdy. Vždycky někdo podlehe tomu, co čteme na prvních stránkách bible. Z toho jediná cesta je diverzifikace, aby se rozkradla vždycky jen malinká část. Tzn., není možné mít jeden státní fond. Se zkušeností České republiky, kde žádný státní fond nevydržel déle nežli pět let nerozkraden.

Poslední varianta je zřeknutí se majetkových nároků. To je velmi vážná věc. Byli jsme k tomu povzbuzováni, byly skupiny, iniciativy v církvi, které řekly (myslím, že Jiří Zajíc zrovna podporoval jednu skupinu) „je to lepší“. Tak to je vážná otázka, jestli to není lepší pro hlásání Krista. Je důležité říci, že existuje významná skupina, nikoliv většinová, ale významná, která je dodneška přesvědčena, že by to tak bylo lepší. A to je zcela legitimní. Osobně mohu říci, že jsem připraven hájit majetkové narovnání z toho důvodu, že nesdílím jejich přesvědčení. Domnívám se, že to, co je dnes skutečně možné dělat v oblasti charity a školství, ale i možnosti navázat na kulturní dědictví, má velkou hodnotu. Nikoliv v krátkodobém čase, nyní je všechno napjaté, ale ve střednědobém a v dlouhodobém. Podle mne má šanci, má smysl pokusit se teď tu nepřijemnou situaci ustát. A doufejme smysluplnými činy v dlouhodobější perspektivě směřovat k tomu, že s majetkem budeme schopni nabídnout svědectví o své lásce (...nechtěl jsem to slovo říci, tak jsem hledal nějaké jiné) - o své snaze pomoci druhým z důvodu, že jsme věřící, že to má větší smysl pro hlásání evangelia. Ale naprosťte respektuji, že na to můžou být rozdílné názory. Takže z toho důvodu potom, řekněme většinově, tady byla cesta k tomu „pojďme žádat o majetek, abychom s ním dělali to, co s ním dělat máme. Otázka je, jestli to děláme.

Jsem schopen mluvit o tom, co zažívám v rámci restitucí celé hodiny, Pokusím se vás toho ušetřit a řeknu jenom několik základních věcí k tomu současnému stavu. Předpokládám, že jste lidé angažovaní, tím pádem v základě informovaní. Jsme v první polovině roku 2014, kdy církve podaly své žádosti do roku 2013. Musím říci, že smekám, skutečně smekám před tou byrokratickou smršť, kterou jednotlivé diecéze a řády byly schopny ustát. Když dnes vidím, jak se s touto byrokracií potýkají státní úřady, a nikoliv dnes už obstrukčně, ale skutečně jako se všemi problémy, tak církev byla schopná udělat nesrovnatelně víc s nesrovnatelně menším množstvím lidí a s nesrovnatelně menšími finančními náklady.

Nicméně má to jeden obrovský háček. A to háček, který si myslím, že je velkým dluhem církve směrem dovnitř. Od okamžiku schválení zákona do konce roku 2013 veškerá mentální iniciativa, kterou měla církev, byla, a dokonce bych řekl, že musela

být věnována tomu, aby církve byly schopny podat žádosti. A tím pádem, řekl bych, se naprosto propadlo v rovině vnitřní informovanosti v církvi. To vidím jako problém. Z tohoto důvodu vnímám jako zásadní rozhodnutí biskupů v lednu na biskupské konferenci, že letošní rok má každá diecéze iniciovat setkání se všemi ekonomickými radami všech farností a vysvětlit jim tzv. strategické plány, což je další bod, o kterém chci mluvit. Tzn., jakým způsobem se bude v diecézích hospodařit tak, aby se „neprožírala“ budoucnost. To je věc, která (a já se pokouším o tom znovu a znovu mluvit) je především pastoračně obrovskou výzvou pro biskupy. Dnes si každé biskupství musí rozhodnout, jestli bude opravovat věže nebo podporovat školství. Zkrátka na oboje dvoje nebude. Nikde. To je rozhodnutí, které neudělá ekonom, nebo by neměl dělat ekonom, ale měl by ho udělat biskup jako pastýř. Se svými poradci (což samozřejmě teď nechci diskutovat o tom, že by to neměli být jenom kněží)...

Nicméně existují sdílené strategické plány. Tzn., existuje to, že v současnosti všechny diecéze mají jednotnou formou zpracovány plány využití majetku na 30 let. S tím, aby jejich výsledkem bylo, že po 30 letech (což je věštění z koule, ale dobře, metodika je tady) žily z výnosu a nikoliv z podstaty. Toto mají všechny diecéze. Musím říci, že jsem hrdý na biskupy, že si na Velehradě loňského roku podepsali, že si strategické plány vzájemně odkryjí. Tzn., mají mezi sebou podepsáno, že je vidí každý biskup, generální vikář a ekonom diecéze. Mezi sebou. A že na základě těchto odkrytých plánů vytvářejí solidaritu pro slabší diecéze. Zároveň si odhlasovali, že existují tři lidé, kteří jsou ekonomové a nejsou členy žádné diecéze, kteří mají jako analytický tým právo kontrolovat jednotlivé diecéze a monitorovat celý tento proces. To je podle mne obrovský posun, který se udělal a Bohu díky za to.

Někde to jde dobře, někde to drhne. To je jasné. Ale princip tady je. Další věc je, že se tady v Olomouci podařilo před 14 dny podepsat založení investičního fondu, tedy nějakého eticky motivovaného, ale zároveň ne nesmyslného, společného investování finančních prostředků diecézí, kde každá diecéze má možnost část prostředků vložit tak, jak ona rozhodne. A že to je společný krok, který dává nějakou možnost společného postupu. Tady se pokouší církve říci, že když kritizuje některé způsoby ekonomického hospodaření, že ona to chce dělat jinak. I za cenu toho, že výnos dejme tomu nebude to, co nabízí ti „draci“ na trhu, kteří to dělají způsoby, které, jak říkají, ať se ostatní radši neptají.

A poslední bod, který tady mám, jsem vlastně předskočil – že je dohoda a rozhodnutí, že každá diecéze (a biskupové se zavázali vzájemně v letošním roce) uspořádá setkání představitelů kurie, ekonomických a generálního vikáře s ekonomickými radami diecézí proto, aby se mluvilo o strategických plánech. To samozřejmě nebude odkrytí celého strategického plánu se vším všudy, ale diskuze, jak je to koncipováno, nakolik je, řekněme např. centralizována správa, nakolik je dána zodpovědnost farnostem, jak tam bude fungovat solidarita, které jsou priority,

atd. Jak to dopadne, to jsem zvědav. Jo to věc tohoto roku, a biskupové slíbili, že toto budou realizovat a zavázali se sami k tomu.

Tak, úkolem sekretáře je kontrolovat úkoly, které si biskupové dali – nebojte se, budu to dělat. A z toho doufám, že vznikne dialog.

Lze být církví i bez finančního zabezpečení?

/ Martin Šály

Otázka „Lze být církví i bez finančního zabezpečení?“ zní jasně. Nicméně její obtíž myslím ani neleží v tom „finančním zabezpečení“, ale spíše v tom, že – jak se domnívám – nemusí být jasné, co se myslí slovem církev. Rád bych tedy uvedl tři východiska týkající se porozumění onoho pojmu „církev“ a z nich hledat odpovědi o onom finančním zabezpečení. Co je tedy církev, jak ji rozumíme?

První východisko.

Pokud rozumíme církví jako společensky významné instituci, která plní státem vymezenou roli – kulturní, charitativní, náboženskou (je nositelem nějaké náboženské ideje), pak takto chápaná církev zřejmě peníze potřebuje, jako každá jiná podobná instituce. Pokud chceme vnímat církev jako tu, která má být především společensky významným faktorem, pak peníze k tomu patří. Bez peněz bude církev společensky nevýznamná.

Je otázkou, zda lze takovou veřejnoprávní roli smířit s rolí církve neviditelné, duchovní, věřící o sobě, že je tělem Kristovým, s církví poslanou Ježíšem samým hlásat Boží království a uzdravovat nemocné (Lk 9,2). Boží království, které máme hlásat, je věcí těžko uchopitelnou, je to Boží vláda v našich osobních i společných dějinách, Boží vláda, která se nedá popsat a uskutečnit morálními, natož mocenskými pojmy. Evangelijní radu k poslání hlásat Boží království a uzdravovat nemocné jistě známe všichni, podle Lk 9,3 je to „*Nic si neberte na cestu, ani hůl ani mošnu ani chléb ani peníze, ani nemějte dvě košile*“. Nezajištěnost Božího království zde jakoby volá po nezajištěnosti jeho hlasatelů. A pokud vezmeme k tomuto pojetí církve v 1. listu Petrově, zde vůbec nemůžeme říci, že by křesťané měli být nějakou součástí společnosti. Čteme zde, že jsou tomuto světu jako *cizinci a příchozí*. Církev nemusí podle tohoto pojetí hledat zakotvení především ve společnosti kolem, je zde naopak cizorodý prvek, svědek naděje a důvěry v království Boží, které se již přiblížilo a přijde brzy v plnosti. Věříme, že království Boží přijde brzy? Řešíme finanční zabezpečení církve s důvěrou v Ježíšovo doporučení „*Hleďte nejprve Boží království*“?

Ještě k tomu uzdravování nemocných z Lk 9,2. Zdravotní péče a její dostupnost je v České republice myslím na solidní úrovni. Jistě se najdou i aktivity, které budou v této oblasti církvi sloužit (třeba hospicová péče, sociální služby apod.). Co ale církvi přísluší plně, je uzdravování zraněných duší, tedy uzdravování schopnosti důvěřovat, schopnosti doufat, motivovat ke změně smýšlení, hledat smíření. Jde o hlásání takřikajíc naděje proti vší naději. A jestliže takto chápané poslání uzdravovat bude vycházet ze společenského a finančního zakotvení, bude nám společnost důvěřovat, když budeme onu naději proti vší naději hlásat?

Jestliže naše církve nemá být nutně kompatibilní s touto společností, jestliže má hlásat nezajištěnou naději proti vší naději, ať slyší znovu lukášovské upozornění „*Neboť kde je váš poklad, tam bude i vaše srdce*“, ať slyší i radu „*Prodejte svůj majetek a dejte almužnu*“, „*Udělejte si měšce, které nevetšejí*“. (Lk 12,32-33). Ať neslouží dvěma pánům. Nejde o to, že by majetek křivil obraz církve nutně. Ale o to, jak zůstat uvnitř srdce nezávislý.

Druhé východisko.

Zdá se mi, že většina římských katolíků si stále představuje svou církev podle modelu před koncilového, tedy jako jakousi velkou organizaci, se středem v Římě a pobočkami po celém světě. Církev je podle takového vidění „jedna velká“. V církvi jsem, když zajdu do kteréhokoli kostela, tam je má církev - věří takový katolík. Ten, jehož domovem je „velká církev“, je ale myslím zranitelný, protože nehledá konkrétní

společenství a je pokoušen ke spiritualitě „já a můj Bůh“. Tedy ke spiritualitě, která církev vlastně nepotřebuje, de facto ji potřebuje jen kvůli svátostem a kvůli autoritativnímu učení, ale nikoli kvůli společenství.

Věříme jistě, že jedna církev skutečně existuje, je to církev mystická s Kristem jako hlavou, církev listu Efezským. Ale Pavel píše církvi daného místa, do Filip nebo Korintu, ve Zjevení čteme listy andělu církve v Efezu, Pergamu, Smyrně a tak dále. Místní církve mají jistě usilovat o jednotu. Ale má-li nejen Písmo, ale i druhý vatikánský koncil pravdu, církev je právě tam, kde je církev místní (lépe s koncilem „partikulární“), kde je konkrétní sbor konkrétních lidí, kteří vytvářejí plnou, stoprocentní Kristovu a současně pro nás katolíky římskokatolickou církev.

Tato partikulární církev je jistě darem Ducha, ale nevytvoří ji nikdo jiný než členové této partikulární církve, konkrétní lidé z masa a kostí, kteří se Božímu Duchu nebudou bránit, ale budou vnímat jeho působení mezi sebou navzájem a bude to nepřehlédnutelné. Římskokatolická církev nemá centrum ve Vatikánu, ale v místní církvi.

Chtějme skutečně církvi být, bud'me církvi - tedy jsme-li katolíky, vytvářejme aktivně svou místní římskokatolickou církev. To je šance ještě pro nás a hlavně pro naše děti a generace, které přijdou po nás. Kéž se změní to, že tak mnozí katolíci neumějí a nechtějí být církvi.

Nu a může být místní (partikulární) církev bez finančního zabezpečení? Pokud třeba její členové včetně ordinovaných služebníků mají civilní zaměstnání a scházejí se v nějakých levně pronajatých prostorách nebo v prostorách soukromých, může taková církev mít svůj fond, do kterého její členové přispívají a ze kterého se hradí potřeby této církve. Když někdo chce být církvi, chce spoluvytvářet svou místní církev, tak proč by nepřiložil korunu k jejímu provozu? A více než to. Proč by se člen takové místní církve z radosti, že zadarmo dostal záchranu od Krista ve společenství své církve, nesdílel i s potřebnými jinde, mimo církev?

Třetí východisko

Myslím, že většina věřících vnímá církev - ať už jako onu neexistující tzv. „velkou“ nebo tu místní - jako jakousi organizaci, jejíž chod zajišťují za to placení profesionálové. Mnoho katolíků si – jak se zdá - neumí představit, že by měli být aktivními a plnohodnotnými spoluvůrci své místní církve, nikoli se pouze zbožně účastnit nějakého provozu (popř. nějakého rituálu), který připraví někdo jiný. Ale třeba všechny svátosti jsou svátostmi celé církve, tedy radostným slavením celé místní církve, nikoli obřadem, který takzvaně slouží kněz a lid se ho zbožně účastní.

Právní i faktické uspořádání dnešní katolické církve aktivní účasti celé křesťanské obce v životě i liturgii zrovna nenahrává. Ale myslíte, že generace našich dětí bude schopna věřit evangelium o blízkosti Božího království v takové místní církvi, kde je nejvyšším učitelem, vládcem, zákonodárcem i soudcem jedna osobnost? Jak může

taková praxe vést ke vzájemné odpovědnosti členů církve k „nesení břemen jedněch za druhé“, ke sdílení se v radostech i starostech atp.? Jak by mohla taková praxe vést k odpovědnosti vytvářet církev?

Mají pak o finančním zabezpečení církve rozhodovat náboženští profesionálové nebo je záležitostí místní církve jako celku? O záležitostech financí ať rozhoduje místní církevní obec jako celek, nebo její zvolení představitelé. Vezměme příklad - co kdyby se členové místní církve poradili, kde vlastně chtějí slavnostně sdílet svou radost z Kristova vzkříšení – jestli v kostele, který je pro danou obec třeba příliš velký, svým uspořádáním pro slavení církevní obce nevhodný a v zimě ještě navíc vy-mrzlý. Nenajdou se pro sdílení radosti z vykoupení pro danou křesťanskou obec v konkrétních podmínkách vhodnější prostory?

Shrnutí

Lze být tedy církví i bez finančního zabezpečení? Doufám, že je zřejmé, kam tento příspěvek mířil: diskutujme nejprve identitu církve. Především, nakolik se má nebo nemá považovat za součást společnosti.

Dále pak stůjme na tom, že je věcí místní církve, aby své i finanční zabezpečení „zdola“ vyřešila. Jistě, jsou tu věci, které záležitosti místní církve přesahují, třeba otázka vzdělávání. Tam je jistě na místě hledat a najít spolupráci s jinými místními církvemi. Nemělo by se v praxi zapomínat na přání posledního koncilu, aby se znovu v církevním životě uplatňovala subsidiarita, která je ve světsky reflektovaném managementu samozřejmostí.

Úplně na závěr: velmi bych si přál, aby katolická církev minimalizovala potíže a ostudu, které s takzvanými restitucemi církevního majetku musejí nutně přijít, ale ještě více bych si přál, aby všichni pokřtění se svou církví našli svou identitu, aby obnovili porozumění sobě samému a díky tomu si poradili i s pokušeními spojenými s finančním zabezpečením a celkově vydávali tomuto světu dobré svědectví.

Příspěvek pronesený na kolokviu „Na cestě k dialogu v církvi“, které se konalo v Olomouci ve dnech 16. – 17. května 2014. Informaci o konferenci a reflexi účastníka viz http://www.rkckomunio.cz/ms_reflexe_kolokvia_na_cestě_k_dialogu_v_cirkvi

Peníze až příliš snadno rozdělují / Josef Beránek

Podněty ke komunikaci změn v hospodaření katolické církve na základě zkušeností se změnovými projekty.

Do konce tohoto roku se plánuje představení diecézních strategických plánů členům farních ekonomických rad. Prozatím jsou však biskupství na informace hodně skoupá. Podobně jako v polovině devadesátých let přerůstaly debaty o vhodných pastoračních metodách a míře navazování na zkušenosti z meziválečného či komunistického období do nezdravé, až ochromující polarizace katolické církve. Dnes hrozí rozdělit Boží lid vztah k církevnímu majetku a jeho využívání pro činnost církve.

Zkušenosti z devadesátých let nás v mnohém poučily. Předně se ukázalo, jak důležité je umět pojmenovat obtíže a rizika, a přistoupit na diskusi. Zároveň se ale ukázalo, že do dialogu musí vstupovat i představení. Nést odpovědnost znamená ve vhodné chvíli sdělit, co upřednostňuji, co podporuji, kdy je třeba vyčkat a kdy se kultivovaně distancovat. Ukázalo se také, jak náročné je takové stanovování priorit a jak těžké je svůj postoj hájit. Nemá-li představený dost silnou vizi, již touží sdílet s druhými, je odpovědnost udržet jednotu Božího lidu k neunesení.

Právě proto mnozí věřící s velkým zájmem sledovali informace o tom, že jednotlivé diecéze připravují strategické plány, které – jak opakovaně naznačoval generální sekretář ČBK Tomáš Holub – mají stanovit nejen způsob finančního zabezpečení farností a diecézí do budoucna, ale také „priority činnosti, protože na všechno prostě nebude“.

Mlčení

Z kraje tohoto roku jedna blogerka dosáhla svým příspěvkem nečekaného počtu sdílení, když obhajovala církevní restituce slovy: „Já jsem církev. Můj muž je církev. Moje děti jsou církev. Moje rodina, moji přátelé, přes milion mých bratrů a sester v Kristu. My všichni tvoříme českou církev. A my všichni máme právo na majetek, který nám byl ukraden. Na majetek, který v dobré víře shromáždřovali a obhospodařovali naši předkové, a který my máme dále spravovat, aby naše církev mohla dál vykonávat svou činnost a plnit své úkoly.“ V jejích slovech je patrná odvaha být církví. A přesto že je těžko představitelné, jak bychom všichni spravovali farní a diecézní

majetek, neměl by nikdo podceňovat jasně vyslovené, byť snad trochu naivní, vědomí sounáležitosti s církví. Takové povědomí se těžce buduje a snadno vytrácí se všemi důsledky.

Církevní majetek bude vždy vázán na nějaké právnické osoby, jejichž jménem budou v poslední řadě rozhodovat statutární orgány. To odpovídá našemu právnímu řádu stejně jako Kodexu církevního práva. Z toho ale nevyplývá, jakým způsobem bude dosahováno běžných rozhodnutí a zformulování dlouhodobého směřování, vize. Dnes například máme (nebo často nemáme) farní ekonomické rady, diecézní ekonomické rady, kontrolní mechanismy na schvalování závazků farností nad padesát tisíc a podobně. (Mimochodem Michaela Pitterová v tomto čísle *Universa* upozorňuje na teoreticky rozsáhlé pravomoci laiků v diecézní ekonomické radě.) Není zde prostor do zabíhání do detailů církevního práva či české praxe. Klíčové je, že vždy bude správu církevního majetku řešit výrazná podmnožina Božího lidu.

Podobně jako v devadesátých letech rozdílné představy o pastoračních aktivitách církve a snahy navazovat na doby minulé hrozily zvrátit křehké, nezažitě sebe-pojetí Božího lidu do předkoncilního a upřímně řečeno pohodlného rozdělení na církve učící a církve poslouchající. Dnes hrozí, že kamenem úrazu a rozdělení na přetížené a pasivní se stane správa církevního majetku.

Připomeňme si základní kroky: generální sekretář ČBK ohlásil v roce 2012, že diecéze zpracují strategické plány. Ty je v prvním pololetí roku 2013 zpracovaly, ale označily je za tajné, a to do té míry, že je dodnes neznají ani někteří biskupové a velký počet kněží. Tady nejde jen o nedostatečnou komunikaci dovnitř církve, působí to jako rezignace na onu myšlenku, že restituce jsou příležitostí k znovu promyšlení role církve v české společnosti. Ba co víc, jako rezignace na uplatnění spoluodpovědnosti širokého Božího lidu v této oblasti, jako rezignace na chápání vztahů v církvi jako v rodině, jako rezignace na to, že přirozenou součástí osobního růstu je potřeba vnímání sebe sama jako součásti širšího smysluplného celku. Nabádají-li koncilní dokumenty věřící k tomu, aby lnuli ke svým pastýřům, není přirozené, že se zajímají, že chtějí znát souvislosti?

S papežem o majetku

Téma hospodaření církve bylo na programu návštěvy českých a moravských biskupů u papeže, který při této příležitosti uvedl, že, *„na poli ekonomiky je nutné vyvinout takový systém, který by každé církevní instituci zaručil základní prostředky a svobodu k pastorační činnosti, přičemž by dbal na to, že materiální prostředky jsou určeny výlučně k duchovnímu poslání církve. Je zapotřebí pozorné bdělosti, aby církevní majetek byl spravován uvážlivě a transparentně, aby byl chráněn a zachován, a to také za pomoci důvěryhodných a kompetentních laiků“.*

Přibližně v polovině března také někteří biskupové formou pastýřských listů či rozhovorů v diecézních zpravodajích přiblížily představy o hospodaření. Například

biskup František Lobkowicz hned z kraje zmiňuje, že „naše diecéze se nachází v oblasti, kde je jednou ze zásadních otázek problém sociální spravedlnosti. Církev nemůže zůstat stranou a je třeba mít stále na paměti, že naše láska k Bohu se poměřuje naší citlivostí vůči hmotné i duchovní chudobě našich spoluobčanů“. Dále pak zmiňuje i konkrétní kroky ekonomické oblasti: „Už nyní jsem rozhodl o tom, že bude existovat společná správa lesních majetků všech farností v celé diecézi, kterou bude zajišťovat biskupství. Farnosti samy budou formou pronájmu hospodařit se zemědělskými pozemky a 30% ze zisku z pronajatých zemědělských pozemků budou odvádět do společného fondu diecéze... Finanční náhrady budou investovány a část využita na urgentní opravy většího rozsahu.“ V závěru pak apeluje na „spoluúčasť věřících na financování provozu církve“ a prosí o „angažovaný křesťanský život“.

Olomoucký zpravodaj OLDIN přinesl rozhovor s arcibiskupem Janem Graubnerem, který mezi jiným uvedl, že finanční náhrady za nevydaný majetek „jsou určeny k vytvoření základny pro samofinancování v budoucnosti. Prakticky to znamená, že peníze nemůžeme mít v jedné bance, ale musíme je rozložit do více druhů investic. Neriskujeme a držíme se konzervativnějších investic. Část budeme investovat také do majetku.“ Na otázku, kdo bude spravovat farní majetky, odpověděl: „Většinou se budou pronajímat místním zemědělcům, ale pod centrálním diecézním dohledem.“

Pro využití výnosů bude stanovený klíč. „Podle velikosti majetku, ale i počtu věřících, budou farnosti přispívat na platy, ale taky pomáhat slabším... Ale věřím, že při dobrém hospodaření i zapojení místních věřících a díky solidaritě se v naší arcidiecézi bude dařit lépe než dosud.“

Hospodaření se věnuje pražský březnový Zpravodaj. Kardinál Dominik Duka v něm píše: „O budoucí ekonomické zajištění církve ale strach nemám. Už dvacet pět let jednotlivé církevní subjekty hospodaří s majetkem, který je dohromady větší než ten, který nám bude vrácen. V řadách věřících i mezi kněžími jsou opravdoví odborníci, kteří se podíleli na přípravě koncepce budoucího finančního zajištění. Pracují odborné komise, které budou se správou majetku pomáhat.“ Jeden z nejpovolanějších, ekonom Karel Štícha, pak rozvádí koncept využití principu subsidiarity a solidarity a konkrétně zmiňuje solidární fond na inter-diecézní úrovni a formu kolektivního investování v akciové společnosti s proměnným základním kapitálem založené ve spolupráci s ČSOB.

O aktivitách v plzeňské diecézi již Universum psalo. Je patrné, že na diecézních úrovních se udělalo obrovské množství práce. Přesto ale publikované nutně kusé informace vzbuzují mnoho otázek. Na první pohled se totiž jeví, že se vedení rozhodlo postupovat hodně konzervativně: předně požádat o navrácení všeho, co by mohlo být vráceno, nemovitosti pak pronajmout a finanční náhrady obezřetně investovat. Nabízí se otázka, zda by nebyly i další cesty k dosažení „základních prostředků a svobody k pastorační činnosti“, které by stály za zvážení, a to s ohledem na prioritní pastorační činnosti. A k tomu mají sloužit strategické plány...

Plán není jen kus papíru

V minulých letech jsem měl možnost sledovat zrod takových plánů u dvacítky projektů obnovy historických objektů z evropských fondů. Dvě třetiny z nich byly bývalé či dosud církví obhospodařované kláštery v Plasích, v Teplé, v Kladrubech, na Velehradě či třeba část Kroměřížského arcibiskupského zámku. Zadání bylo vlastně velmi jednoduché. Žadatel, který navrhl smysluplný plán navrácení do života pro veřejnost zavřeného či zchátralého objektu aniž by tím zatížil do budoucna veřejné rozpočty, mohl získat dotaci až půl miliardy korun.

Bylo úžasné sledovat, jak se projektové týmy dávaly dohromady, jak hledaly nápady, jak objekty prakticky využít, aby si vydělaly na provoz. Najednou vykristalovalo, jak přínosné je zaujmout základní a střední školy, a také se ukázalo, že i starostové stojí o to, aby region měl svého „hrdinu“ – světce a kulturně historickou dominantu.

Bylo také vidět, jak v jistou chvíli si církevní představení uvědomili, že budou muset podepsat smlouvy a závazky, do nichž se jim vůbec nechtělo. Jak později zápasili s prázdnou kasou, protože žádná dotace nepokryje všechny náklady. A nakonec, když už se stavba chýlila ke konci, někteří dokonce zvažovali, zda je opravdu nutné pouštět do kláštera veřejnost, organizovat zde programy pro základní školy a nestačilo by rozšířit starou expozici o historii kláštera...

Přes všechny obtíže ale často vznikla ohniska spolupráce, místa setkání křesťanství, kultury a vzdělávání, která by bez onoho zdoluhavého procesu krystalizování, do něhož mohl mluvit každý, kdo byl ochoten pomoci, nikdy nevznikla. Ke společné diskusi se dostali lidé, kteří by se jindy nepotkali – lidé z neziskovek, z místní samosprávy, aktivní věřící i klérus a řeholníci. Ti všichni pak výsledek brali mnohem víc „za svůj“, stali se podporovateli díla, které má samozřejmě mnohé zkoušky ještě před sebou.

Růst ke spoluodpovědnosti

Využít podobným způsobem restituace a rozvíjený model financování aktivit církve je mnohem náročnější úkol. Upřímně řečeno dosavadní vyjádření českých a moravských biskupů vyjma biskupa Radkovského neznějí tak, že by mínili rozvíjet pocit sounáležitosti mezi věřícími a formulovali možnosti a vize, s nimiž by se věřící mohli identifikovat. Vlastně i výzva biskupa Radkovského nevede k jasně strukturovaným možnostem participace a je spíš jakousi výzvou k dialogu, který měl předcházet formulaci strategického plánu.

Nedá se mu však upřít fakt, že probudil diskusi, dokonce i nepředpojatý zájem ze strany masových médií. Podařilo se mu také dosáhnout prvního kroku, popisovaného v teorii řízení změn, a to zformulování zřetelné potřeby změny, neudržitelnosti stávající situace. Dalšími kroky by mělo být vytvoření vůdčí skupiny – to se možná právě nyní děje. Teprve pak je na pořadu vytvoření vize a strategie, následně její

komunikování a motivace všech, jichž se změna nějak dotýká, rozplánování dosažitelných cílů a nakonec ustálení, zakotvení nových přístupů.

Chápat církev jako firmu je zavádějící, inspiraci je možné hledat snad jen právě v oblasti administrativy a managementu. Nezbytnost strategického plánu se ukazuje ve chvílích, kdy firmu opouští „otec“ zakladatel nebo firma prochází zásadní proměnou. Smyslem plánu je udržet ve firmě budovatelský étos zakladatelů, jejich vizionářství i osvědčený způsob práce. Hodnoty, které je dovedly k úspěchu. V zájmu vedení je pak přirozeně participace co nejširšího počtu zaměstnanců na tvorbě plánu, jeho motivační prezentace dovnitř společnosti a na konec snaha o jeho naplnění či vyhodnocení neúspěchů.

V současné době zjevně není na pořadu dne znovu promyšlení role české církve ve společnosti - vyjma Západních Čech. Neznamená to však, že bychom nepotřebovali znát vize diecézních představitelů a nepotřebovali debatovat společně o tom, jak je naplnit. K tomu nás všechny, laiky i členy hierarchie, nabádá konstituce *Lumen Gentium* (čl. 37).

Myslím, že ani nepotřebujeme vytvářet nějaká nová grémia. Pro začátek „stačí“ naplňovat role stávajících orgánů, které církevní právo i běžné neziskovky považují za standard, počínaje uveřejněním na nástěnce kolik se za měsíc ve farnosti vybralo a kolik se utratilo; případně kolik se na biskupství žádalo a na co, a jaká byla odpověď. Jsem přesvědčen, že podobné informace ve většině věřících probudí pocit sounáležitosti. Pocit, že je s nimi počítáno, že stojí někomu za to, aby si dal s informováním práci. A toto povědomí je základem pro dialog, růst ve spoluodpovědnosti, růst k lidské a křesťanské zralosti.

Doufejme, že až bude probíhat na sklonku roku seznamování se strategickými plány, dozvíme se nejen čísla, ale také to, jaké priority chce diecéze sledovat.

Diskuze k bloku: Církev a finance

Písemný dotaz (1): Církev žádá navrácení i památek UNESCO. Rozumíme dobře, že církev má pomáhat státu udržovat památky?

Písemný dotaz (2): Jako člen farnosti mám právo znát hospodářskou rozvahu. Mluvil o tom Jiří Kašný. Proč nemohu znát strategický plán?

T. Holub: Ke strategickým plánům a jejich tajnosti: Jak jsem říkal, věřím, že biskupové budou sdílet strategické plány se svými diecézemi. Věřím tomu. Není to nic, co bych mohl slíbit, ale věřím tomu. Také souhlasím s tím, co řekl Josef Beránek nebo vlastně oba dva moji post řečníci: že v situaci, kdy není nějaké vnímání společné cesty, tak to nedává smysl. Na druhou stranu pojďme mluvit také realisticky o tom, že církev se dostala pod obrovský tlak. Z mnoha stran se mluvilo o tom, že bude rozkradena různými skupinami lidí, kteří si tam vytvoří své vlastní zázemí pro soukromé aktivity. To je realita, kterou mohu potvrdit z vlastní zkušenosti. Tzn. je dost lidí, kteří se ke mně hlásí a snaží se ke mně dostat dnes a denně. A v tomto prostředí neotevírat všechny věci naprosto jednoznačně je otázka moudrosti a nikoli otázka nebratrského pojetí. To, co je zásadní, je otázka proporce těchto dvou rovin a hledání rovnováhy. Naprosto rozumím tomu, že minimálně teď (ještě předtím než se vůbec začalo o strategických plánech mluvit) ten pocit společenství církve je takový, že se něco radikálně utajuje. Domnívám se, že je to věc, kterou církev dluží sama sobě. Otázka je, v jakém poměru má být to, co je otevřené a co zůstane uzavřené menší skupině. Nerozhoduje to biskup, rozhoduje o tom ekonomická rada, v níž jsou ve většině diecézí téměř jenom laici. Tzn., (o míře otevřenosti - pozn. redakce) rozhodují ekonomické rady, které strategické plány vytvářely nebo měly vytvářet. Nebyla to věc biskupa. A jestliže biskup strategický plán nezná, můžeme možná obecně i říci, že to je výraz důvěry v to, že delegoval některého pravomocného laika a tak mu věří, že vůbec nemá důvod ho kontrolovat. To je přece krásné.

Příspěvek účastníka k písemnému dotazu (2): Ano, ale v tomto případě tomu tak není.

T. Holub: Pokouším se jen interpretovat pozitivně, že o to jde. Uvidíme, až se sejdeme na konferenci příští rok, jak otevřeně se jednalo o strategických plánech.

Myslím si, že v mnoha věcech, v prioritách by se jednat mělo otevřeně. Na druhou stranu je jasné, že je potřeba uvažovat, nakolik je katolická církev u nás dnes připravena na situaci, kterou řešili baptisté, kde při rozhodnutí nepřijmout státní náhradu bylo 49% pro přijetí a 51% proti. To je realita baptistů a vím, že dnes s tím je obrovský problém. Domnívám se, že baptisté jsou na nesení společného údelu, kde o dvě procenta polovina s rozhodnutím nepřijmout státní náhradu zásadně nesouhlasí, připraveni tisíckrát lépe než my katolíci. Tak to pojďme dělat pomaličku, byl bych zde pro určitou postupnost.

Písemný dotaz (3): Biskupové nezveřejňují hospodaření diecézí. Kdo rozhoduje o tom, zda a jak se budou pořádat velké církevní slavnosti? Z jakých peněz?

T. Holub: Každá diecéze má svůj rozpočet, který schvaluje ekonomická rada a je to rozhodnutí ekonomické rady, jakým způsobem do těchto věcí přispějí. Chci říci jednu věc, obecně. Je to situace, kterou já znám z Hradce. Tam jsem u toho byl mnohem blíže než nyní, kdy nemám na starosti žádnou diecézi po stránce ekonomické. Víte, významnou část stále tvoří také sbírky. Když se ve farnosti rozhodnou, že nebudou na nic přispívat, tak zkrátka některé věci nebudou. To je skutečně otázka důvěry. Věci se budují na základě důvěry. Jsem přesvědčený, že budoucnost naší církve je, nakolik se podaří vybudovat důvěru. Potenciál není v majetku, který se restituuje, ale v tom, jak budou další generace spolupracovat jako společenství dohromady. Jestli se rozhodnou, že církve kostely nechají a nebudou pořádat žádné slavnosti a budou se setkávat v takovýchto sálech, je to rozhodnutí, které má svoji legitimitu a záleží na tom, jak se budou finanční prostředky využívat. To není věc, kterou rozhoduje jednotlivec. Teď o tom konkrétně rozhoduje ekonomická rada diecéze, která schvaluje financování, která schvaluje diecézní plán.

Písemný dotaz (4): Jsem naprosto frustrovaná z toho, proč se ještě nemohl setkat arcibiskup Bezák s římským biskupem. Jsou to přece bratři a iniciativ už bylo tolik. Co se děje, co tomu brání?

Písemný dotaz (5): Jak chce církev předcházet ekonomickému krachu v diecézi, podobně jako k tomu došlo například ve Slovinsku?

T. Holub: Proto si biskupové odkryli diecézní plán, strategické plány, proto ustanovili nezávislou analytickou skupinu, přesně z těchto důvodů. Aby nebylo možné, že bude financování, které bude nekontrolované a které povede ke krachu. Jsem přesvědčený, že systém, který byl nastolen, minimalizuje tuto možnost. Nevylučuje, ale minimalizuje, protože tam je jak otevřenost, tak kontrola. Proto se domnívám, že systémově byly učiněny kroky, které by to měly minimalizovat. Krachy

ve Slovinsku, potažmo i v Berlíně, byly určitým vykřičníkem, proto připravenost našich biskupů je větší.

Písemný dotaz (6) na Martina Šályho: Prosim jednoznačnou odpověď ano-ne: Lze být církví bez finančního zabezpečení nebo ne?

M. Šály: Lze být církví bez těla? Pokoušel jsem se vyjádřit myšlenku, že to je záležitost funkční. Je to záležitost podpory vlastního provozu a charity mimo tu místní církev. Jestliže se někde máme scházet, jestliže máme něco jíst, nějaké agapé při našich slavnostech, jestliže si chceme platit vlastní profesionály, jestli chceme něco přispívat, jestliže kupujeme chléb a víno pro vyjádření naší radosti, že Boží království se přiblížilo a že ta hostina je už jeho realizací (také, i jeho předchutí), tak to se tuším kupuje nebo jak byste to realizoval jinak (ten, kdo se ptal)? Nevím, co k tomu mám více říci.

Písemný dotaz (7): Arcibiskup Bezák narazil na rozkrádání majetku. Nastavil ve spolupráci s ekonomy mechanismy, které tomu brání, a byl za to po „zásluze“ odměněn. V které fázi je česká církev, na tak kvalitní zabezpečení jako bylo v Trnavě.

T. Holub: Říkal jsem, že zde budu mluvit o české církvi. Takže se omezím na českou církev v této věci. Domnívám se, že mechanismy, které jsou nastaveny, jsou takové povahy, aby k věci, které v Trnavě byly takto označeny, tak aby k nim nedošlo. V tom systému, který dneska mají diecéze, mluvím o diecézích, tak pokud někdo nezanedbá svoje povinnosti, ať už jsou to jednotlivé diecéze mezi sebou, které to vidí, anebo analytická skupina, tak by k tomu nemělo dojít. Samozřejmě „by nemělo“. Myslím, že systémově se nemůže stát to, aby jedna diecéze dělala věci, které jsou nekontrolované, to zkrátka v tomto systému, který dnes biskupové v Čechách odsouhlasili a který jim ekonomové navrhli, není možné. V tom je zřejmě zásadní rozdíl proti Slovensku, v tom vidím rozdíl proti zemím kolem nás, kde si diecéze nenechají vidět vzájemně do svého hospodaření a nenechávají se kontrolovat někým zvenku, kdo nepatří k žádné diecézi. To je novum a já jsem na něj hrdý.

Písemný dotaz (8) na Martina Šályho: Jsem na stejné myšlenkové vlně jako Vy a vidím budoucnost církve alternativně i jako církev bez společného majetku. Ale mohlo by se stát, že nakonec církev z Dlouhé ulice je sice tlustší, protože jejím členem je řezník masný, ale církev z Příčné ulice je zase chudší, i když zdravější, protože má zelný nářez s kapustou. Co s tím?

M. Šály: Já jsem tady citoval nějaké evangelijní rady o té mošně. Ale vezměte si..., napadá mě třeba list Jakubův. Tam už majetek potíže dělal. Bohatí se tam nějak cpou dopředu... Jinými slovy je to otevřená záležitost. Potíže s majetkem jsou potíže našich životů, potíže naší církve. Není na to jednoduchá odpověď. Ta varování zní,

ale už v Novém zákoně o těch potížích čteme. Jsme my lepší než novozákonní křesťané?

T. Holub: Mě vždycky napadá v této souvislosti osud cisterciáků, kteří si dali přísná pravidla, aby byli chudí, včetně toho, že nesmí stavět věže. Byli skvělí a tak jim lidé dávali majetek a oni se stali jedním z nejbohatších středověkých řádů. Potom celou svoji intenzitu věnovali tomu, jak definovat a jak obcházet ta pravidla, která vymysleli. Mně se zdá, že to je obrovské riziko. V okamžiku, kdy budeme autentičtí, vyznavačtí, nám lidé ty peníze dají. To je realita, je to kruh. Proto si myslím, začínat radikálně, že nebudeme mít majetek, je věc, která je naivní. Podle mého názoru je třeba se ptát, jak zodpovědně (v hloubce naslouchání evangeliu) s majetkem, který máme (a zaplat' Pán Bůh za něj), chceme hlásat evangelium. Mně se zdá, že toto je cesta.

P. Kolář: Takže žádné zříkání se majetku. Jedem na to.

T. Holub: Je to tantum-quantum, to říkají nějací jezuiti ☺. Tantum-quantum.

P. Kolář: Mea culpa ☺

Příspěvek účastníka (1): Při vši úctě k tomu, co bratři biskupové musí, a co se jim daří: když biskup řekne do mikrofonu, bez přípravy, křesťanům, že zakládají nebezpečnou tradici, dá se to pochopit, protože občas nám každému chybí přítomnost Ducha nebo nám ujedou nervy. Ale když šlo o sjednání nápravy, podobně jako zazněla omluva paní redaktorce na ČRo, není škoda, když biskup napíše na papír (tedy s možností si to rozmyslet či oponovat), že jsou mimo církve? Není to škoda? Má vůbec biskup někoho, kdo by mu posloužil zpětnou vazbou? Jak v takových situacích na dialog v církvi nerezignovat?

T. Holub: Přiznám se, že jsem nepochopil všechny souvislosti uváděné v dotazu. Moje situace není taková, že bych tady byl jako ten, kdo svojí holubí hrudí chrání všechny biskupy České republiky. To není reálné. Biskupy, s kterými spolupracuji nablízko, vnímám jako lidi, kteří mají své přednosti, své hříchy, mají své možnosti a své limity. Snažím se, pochopit je právě v jejich přednostech i limitech, i v tom, co jsou jejich hříchy, a snažím se zprostředkovat, aby to nebylo o jednotlivých maskách nebo stereotypech, ale aby to bylo o konkrétních lidech. To znamená, já si velmi reálně umím představit biskupa, který hřeší v této věci. Každý biskup hřeší. Ale neznám tu konkrétní situaci. Že biskup hřeší nebo dělá něco špatně, to je stejné jako u každého z nás. Nechci je obecně hájit jako ty svaté, kteří putují mezi námi, to tak není. Otázka je, nakolik jsme schopni právě toho dialogu. Přiznám, že jedna z věcí, která mě velmi motivovala jet na tuto konferenci s radostí, byla slova napsaná v záhlaví konference, že si budete dlouze naslouchat i v situacích, kdy tomu druhému v této chvíli nejsme schopni porozumět. To je velmi potřeba, protože situace biskupů

s jejich tíhou, formací a zodpovědností, a vaše situace s tíhou, zraněními a zkušenostmi, to jsou dva světy, které potřebují dlouhé naslouchání, aby dialog vzniknul. Věřím, že je to možné, i proto jsem tady.

Písemná poznámka: Běžná sbírka na činnost církve, kdybych věděl, že to půjde na velkou slavnost, nedám ani halíř.

Z. Domanský: Mám otázku ohledně těch strategických plánů: Když už tedy byly tvořeny tak nějak bez účasti širší laické křesťanské veřejnosti, nevím, zda to opravdu muselo být tak utajené. Ale otázka směřuje k tomu, zda byste mohl alespoň rámcově odhalit, k čemu ty strategické plány směřují. Když se převezme majetek, jestli zůstanou nemovitosti nemovitostmi nebo, mluvil jste také o nutné diverzifikaci, jestli část, příp. jak procentuálně, půjde do nějakých finančních investičních struktur nebo nějakých nemovitostních investičních struktur. To je jedna otázka. A druhá, pokud zůstane větší nebo velká část v nemovitostech, a my se máme jako církve o ně hospodárně a řádně starat, bude pro to dostatečné personální odborné zajištění?

T. Holub: Tak já myslím, že toto je přesně otázka, která musí padat na diecézní úrovni. Vytvoření strategického plánu je věcí, kdy se podařilo, že existuje jedna šablona, kterou sdílí všechny diecéze, do níž daly svoje vize. Ty vize jednotlivých diecézí jsou velmi rozdílné. Jedna z velkých rozdílností je v tom, nakolik investovat do stavby nových kostelů, přičemž diecéze počítá, že to znamená větší evangelizační přínos. I když dneska bude investovat do věcí, které jsou dnes nevratné, tak ale získá evangelizačně lidi, kteří to diecézi vrátí na sbírkách. To je jedna z pozic.

Nebo opačně, nakolik konzervativně investovat proto, že budu počítat se stejným počtem věřících. Jde zde o pastorační přemýšlení. Jak dál, aby se „neprojídala budoucnost“. A to není věc biskupa. V různých diecézích o těchto otázkách přemýšlelo různě široké spektrum lidí. Druhá věc je, že se zde nejedná o žádné dogma, které od teď platí. Je to způsob myšlení, který by měl být dále rozvíjen a mnohem šířeji diskutován. Jestliže je ve strategickém plánu například řečeno, že významná část příjmů na platy pastorační asistentů, bude ze spotřebovávání dřeva (teď fabuluji), a ono se zjistí, že za deset let hodnota dřeva klesne na setinu, v té chvíli je třeba se rozhodnout, zda kvůli tomu škrtnu pastorační asistenty nebo něco jiného nebo jinde získám.

Je to dynamická věc, která musí být nově promyšlena a diskutována. Podařilo se vytvořit určitý základ společného myšlení, který má charakteristiku sdílení toho myšlení a zodpovědnosti vůči budoucnosti. Podle toho se také diskutuje, jaké personální obsazení je nutné. Smekám před diecézemi, že v situacích, v jakých byly úřady, které se vlastně tímto nikdy nezabývaly (po dvacet let se jenom recyklovaly peníze, to byla rozdělovna peněz, které jsme dostali od státu) se toto podařilo učinit.

Kdyby tady seděl manažer firmy, tak by třeba řekl, že by se to mělo dělat mnohem profesionálněji. Diecéze ale udělaly obrovský kus práce, a pokud to v letošním roce zkomunikují „do šířky“, tak vytvářejí další velký potenciál diskuse. Věřím, že tento potenciál bude využit. Chci tomu věřit.

Příspěvek účastníka (2): Měla bych ještě jeden dotaz na Tomáše Holuba. Vy jste několikrát zmínil jako v podstatě docela revoluční krok to, že si biskupové odsouhlasili, že odhalí hospodaření svých diecézí vzájemně. Chtěla bych se zeptat, proč nejde udělat ještě ten další krok k transparentnosti a to, aby každý věřící té diecéze mohl vědět, jak jeho diecéze hospodaří. Věřící se také částečně podílí na tom financování, proč toto prostě nejde učinit?

T. Holub: Tak pokud jsem informován, některé diecéze tyto věci zveřejňují. Praha, vím, že určitě, Brno... Je to jedna z věcí, ke které se katolická církev zavázala i při pokusech o komunikaci se sociálními demokraty. Nejde o to nezveřejňovat. Tady jde o to, do jaké míry věci zveřejňovat v odpovědnosti vůči hospodářskému prostředí, v němž diecéze vystupuje i jako určitý podnikatelský subjekt. Jde tu taky o určité znevýhodňování se vůči ostatním. Nemyslím vůči diecézím, ale vůči jiným subjektům. Když zveřejním, že jsem se rozhodl vytěžít tyto části dřeva a dřevo prodat. Protože si myslím, že mi za tři roky klesne cena, když toto zveřejním. Tím cenu dřeva, se kterou počítám, posunu úplně jinam. Jestliže chce diecéze odpovědně hospodařit, to je krásný termín v kodexu kanonického práva, tak s tím musí nějakým způsobem pracovat. A je to otázka, do jaké míry. To se nyní učíme. Netvrdím, že to umíme nebo že tady není třeba větší strach, který se zase odbourá. Je to proces, který takto běží.

J. G. Kohl: Pokud jsem tomu správně rozuměl, církev se domnívá, že z toho majetku, který dostane zpět, bude moci žít. Jestliže je tomu skutečně tak, pak je to feudální model. To znamená, že se církev vůbec neinformovala o tom, jakým způsobem zacházejí vlastníci feudálního majetku, jako třeba šlechtici, kteří se vrátili zpátky, nebo různí majitelé, kteří se účastnili restituce. Jak s tím majetkem zacházeli a k čemu jim prospěl. Podle mých znalostí a mých informací museli všichni do toho majetku investovat to, co si vydělali někde jinde. Jak je možné, že církev počítá s tím, že z toho majetku bude moci žít? To nechápu.

Tomáš Holub: Já také ne, protože to tak není, pane Kohl.

Příspěvek účastníka (3): Kdyby Matka Tereza zrestituovala tisíc hektarů lesa, myslíte, že by lépe naplnila své poslání?

T. Holub: Existuje legitimní názor, že je rozumnější všeho se zříci. Plně tento názor respektuji. Jenom prosím v dialogickém naslouchání, abyste zkusili zvážit to, že Matka Tereza neměla odpovědnost za deset tisíc zaměstnanců (z těch deseti tisíc

jsou jen dva tisíce kněží a osm tisíc jsou lidé mající rodiny), kteří v okamžiku, kdyby se o majetek neusilovalo, nemají práci. To je věc, o které je dobré přemýšlet, co z toho je menší či větší zlo. Souhlasím, že je to věc velké diskuse, je třeba o tom vážně uvažovat, zároveň jsou to věci, které nemají jednoznačnou hodnotu plus a minus. V tomto vážení jsem dospěl k tomu, že požádat o majetek je menší zlo nežli se ho zřeknout. Diecéze nemají poslání Matky Terezy, mají ještě mnoho jiných poslání. Ale je možné, že má někdo jiný názor.

Rád bych se vrátil k panu Kohlovi. Strategický plán právě počítá s tím, jakým způsobem dát dohromady spoustu různých věcí, abychom neprojíдали budoucnost a nespolehali jenom na restituce. Přesně tak, jak jste říkal Vy, že to musíme dělat. Máte naprostou pravdu, že kdybychom jen seděli na zadku a čekali, že nám budou kapat peníze, tak jsme velmi nezodpovědní hospodáři. Máme být zodpovědní hospodáři, myslím, že toto je cesta, jak si to uvědomit a poctivě počítat, co je možné a co není možné, a jakým způsobem fungovat. Možná máme stejný názor.

Příspěvek účastníka (4): Jenom telegraficky řeknu, proč jsem byl přesvědčen, že je lepší se toho majetku vzdát. Jsem přesvědčen, že to minimálně teď bude velmi komplikované. Reciprocitou toho mělo být zavázat stát, aby se, na rozdíl od současné situace, opravdu zasloužil o péči o církevní památky. Protože to je to hlavní břemeno, které ve skutečnosti ekonomicky církev drtí. Tomáši, Ty jsi řekl naprosto zásadní strategickou věc: že budoucnost církve je v tom, zda se podaří vybudovat důvěru. Ta je bohužel i v rámci naší církve ne příliš vysoká. Kde vidíš možnosti aktivního budování důvěry? Situace kolem Roberta Bezáka je typický příklad naprostého porušení důvěry v církvi. Druhá věc. Na tom prvním grafu mj. bylo dobře vidět, kde je opravdu zásadní slabina toho současného řešení. V těch 74%, na které církev nemá nárok, a stačí velmi málo, aby ty komunisticko-socialistické krajské vlády prostě řekly, že to nebude, a charity půjdou ke dnu, a ještě se budou smát, že jsme přece dostali spoustu peněz. Tedy velké komunikační manko vidím dovnitř církve, že si naprostá většina katolíků neuvědomuje, že výsledek, jaký je, je ekonomicky pro církev velmi těžký. Jak vypadá komunikační strategie v této záležitosti ve skutečnosti? Tedy to, co biskup František Radkovský částečně udělal v rámci své diecéze - jak by se toto mělo dít v rámci celé republiky? Myslím si, že informovanost je reálně velmi malá. Tedy dvě otázky - důvěra a informovanost.“

J. G. Kohl: Ptal jsem se právě na tuto záležitost z toho důvodu, že se mi zdá, že naše církve i jiné církve se nepoučují z toho, co se dělo v minulosti v podobných situacích. To je mi velmi líto a domnívám se, že se to nenahradí tím, že se (jak tady říká pan Holub) to všechno učíme. Pochopitelně, my se stále učíme. Jde o to, jestli to učení vede k cíli, který církev má. Totiž hlásat evangelium, hlásat příchod Božího království, atd.

T. Holub: Tam byla dvě velká témata. Byla to otázka důvěry a otázka komunikace. Přiznám se, že jsem se rozhodnul, že chci toto „grilování“ tady vnímat jako můj příspěvek k důvěře. Tak to vezměte takto osobně jako odpověď.

Otázka komunikace: Na úrovni biskupské konference se pokoušíme nabídnout různé brainstormingy toho, co je možné dělat. Na druhou stranu je to tak, že konkrétní práce nebo cesty jsou voleny významně nezávisle na úrovni jednotlivých diecézí. Biskupská konference a celá struktura katolické církve není o tom, že by biskupská konference něco nařizovala. Ona může dát určitý podkladový materiál, může něco zkoordinovat. Ale věci jsou významným způsobem závislé na práci jednotlivých diecézí. A my se pokoušíme nabízet různé komunikační materiály, cesty, semináře... Mohu říct, že zatím nejsem spokojen s výsledky.

Příspěvek účastníka (5): Měl bych jen malý navazující dotaz k Trnavě. Tam došlo k získání nějakého know how. Chci se zeptat, zda jsme se my, Češi, informovali, jaký tam byl problém a jak to řešit. Nebo zda máme nějakou naši metodu, která je dostatečně dobrá.

Tomáš Holub: Já bych nechtěl, aby to bylo tak interpretováno. Tak to skutečně nebylo, že by konkrétní znalost Trnavy byla nějakým našim získáním know how. Jenom jsem řekl, že to, co jsem mediálně získal jako informaci o problémech v Trnavě před nástupem otce Roberta, takže by bylo možné, aby se opakovalo v českých zemích za situace, kdy ten systém máme. Nic jiného jsem neřekl.

Príspevek účastníka (5): Ano. Myslel jsem to tak, že on tam potom nastavoval nějaké mechanismy, které měly tu situaci řešit. Zda se využilo tohoto potenciálu, který v jedné diecézi vzniknul?

T. Holub: Myslím si, že otec Robert Bezák používal naprosto standardní mechanismy, které dělá každý rozumný člověk.

Príspevek účastníka (6): Ted' to vypadá, že už není čas na diskuse o pojetí církve. Spěchá se na plány atd. Chtěl jsem se zeptat těch, kteří se účastnili církevního sněmu – přišla tam ta otázka také nějak na pořad, byl na církevním sněmu nějaký závěr ohledně očekávaného financování církve?

T. Holub: Nemohu mluvit za církevní sněm, protože jsem na něm nebyl. Pokud někdo může odpovědět na církevní sněm a na situaci budování programu do budoucna v rámci církevního sněmu, tak budu rád.

Príspevek účastníka (7): Jenom technicky odpovím k Plenárnímu sněmu. Týkaly se toho tři paragrafy závěrečného dokumentu. Mluví se tam o transparentnosti a daleko větším podílu odpovědnosti věřících na financování církve.

Príspevek účastníka (8): Chcela som len k tej dôveryhodnosti a k systému. Hovoríte, že bude systém na financovanie. Ale keď cirkev nemá systém z hľadiska aj arcibiskupa Bezáka, lebo vyzerá, že to nie je systematický krok, ako môže človek získať dôveru, keď tento jeden krok sa môže preskočiť a tie ďalšie... Nevznikne situácia, že sa taky povie, že aj tie sa môžu preskočiť? Ako príklad by som povedala - jeden človek napísal list aj arcibiskupovi Sokolovi, kde uviedol príklad Armstronga. Sedemkrát vyhral Tour de France a keď ho jeho syn oslovil s tým, že asi klamal, tak všetko priznal. Je Armstrong viac ako katolícka cirkev?

Príspevek účastníka (9): Chtěl bych se zmínit o úplně jiné situaci. Po nějak vynaloženém úsilí církve se dospělo k nějakému řešení. Chtěl bych se jen zamyslet nad tím, že za toto řešení se muselo zaplatit. V okamžiku, kdy bylo zřejmé, že se bude jednat o desítky miliard, bylo jasné, že se bude používat velmi nečistých praktik, a já osobně považuji za škodu, že do tohoto boje šla církevní hierarchie, že tam neposlali své pěšáky. Druhá věc. Žijí v přesvědčení, že největší majetek církve jsou srdce lidí. Po roce 1989 jsme byli v situaci, kdy tady byly milióny očekávajících lidí, kteří čekali, co se teď v té svobodné církvi bude dít. Plně chápu, že církevní hierarchie na tuto situaci nebyla úplně připravená a věnovala se tedy tomu „souboji“ o majetek, který samozřejmě z právního hlediska byl neoddiskutovatelný. A bohužel mi připadá, že prostě milióny očekávajících lidí, když viděly, že se nic neděje ve smyslu naplněných očekávání, odešly jinam. To nemluvím o katolících, kteří chodí každou neděli do kostela, ale mluvím o těch, které Tomáš Halík nazývá částečně identifikovanými s církví. Ale tito lidé v zásadě mohou být i našimi posly ve smyslu předávat Ježíšovu

radostnou zvěst dál tam, kam my nedosáhneme. Připadá mi, že tady jsme o veliký majetek přišli.

T. Holub: To, že církev některé věci dělala špatně a dělá špatně, že jsme lidé hřešící včetně hierarchie a všech, to naprosto souhlasím. Byla větší očekávání. Ale chtěl bych se velmi vymezit proti tomu, že používá církev nečisté praktiky k získávání majetku. Reálnou práci nedělají biskupové, na ty se hází ta špína. Jak řekl správně tady Josef Beránek, a je to dokladem: biskup nedělá strategický plán. Ale jistě, na ty, co jsou vidět, se to bude vždycky házet. To je realita.

Příspěvek účastníka (10): Vy ste, pán Holub, najbližšie biskupovi a biskupom, zo všetkých, čo sme tu. Položím tu istú otázku, ktorú som položil ako prvú, keď som sem prišiel. Kde vidíte hlavné prekážky k dialógu v cirkvi, resp. v tej horizontálnej rovine medzi biskupmi a laikmi, ktorí údajne nie sú ochotní diskutovať?

T. Holub: To jsou přesně ty druhy otázek, na které neexistuje odpověď, která by nebyla zničující. Když to převedu na duchovní rovinu, domnívám se, že ten největší problém, který máme je, že máme církev strašně rádi. Byl jsem dlouhou dobu v armádě, použiji takovéto srovnání. V okamžiku, kdy v armádě jste někde odvelený a někde spíte, dostanete tam skříň, která jde zamykat. Tam máte všechny svoje věci, zamčené v té skříňce, máte k tomu klíč a zamknete to. V okamžiku, kdy ráno při poplachu zapomenete skříňku zamknout, vrátíte se v poledne a ta skříňka je celá vybrakovaná a nic tam není, tak člověk, který je na vojně už ne první den, tak přijde ke skříňce a řekne "já jsem takovej debil, já jsem zapomněl zamknout skříňku". V okamžiku, kdy se podobná situace stane v církvi, tak člověk přijde ke skříňce a neřekne "já jsem debil, já jsem zapomněl zamknout skříňku", ale řekne "jak mě strašně zraňuje, co mně moji bratři a sestry udělali".

To je přesně ta situace obrovského očekávání, které vkládáme do církve. Mnohem většího než do jakýchkoli jiných vztahů, ve kterých žijeme. Z tohoto důvodu nás mnohé věci, které bychom jinak přešli nadávkou na lidi okolo, nás vnitřně neskutečně zraňují. Na jednu stranu Bohu díky, že takovou důvěru v církev máme, ale na druhou stranu se domnívám, že právě tato velká zraněnost je potom pro nás velkou překážkou. Věci, o kterých by možná vnější pozorovatel řekl, že jsou mezi lidmi něčím, co se stává (nemyslím zde případ arcibiskupa Bezáka), nás vnitřně zraňují natolik, že dialog se pak stává čím dál tím složitější. Toto je někdy velký problém, který má možná přímou paralelu v nejbližších vztazích. Jedna z věcí jak toto řešit: pojmenovat si, že to tak je, že to je důvod. A pak mít tím větší odvahu v trpělivosti.

Příspěvek účastníka (11): K čemu restituujeme majetek typu zámeček v Kroměříži?

T. Holub: To je rozhodnutí, které udělalo Olomoucké arcibiskupství, a věřím, že při vážení rozhodlo, že tento krok povede k tomu, aby se více lidí potkalo s Kristem. Takovou důvěru mám.

M. Šály: Chtěl jsem navrhnout rychlou náplast na bolesti z církve. Když je nejhůř, řekněte si, že církev je věcí předposlední. Církev je nástrojem. Nám jde o Boží království a církev nebude v ráji. My tady nejsme kvůli církvi. My jsme tu s církví jako nástrojem, jako společenstvím radosti z toho, že jsme uvěřili, že Boží království je blízko. Používám to někdy, když je mi z církve ouvej.

M. Vaňáč: Mluvil jsem ve svém příspěvku o tom, že už dlouho se učíme, že církve nejsou jenom ti hierarchové a církevní představení. A tady pořád slyšíme "církve restituuje", „církve se rozhoduje“... A pak tady zase slyšíme (což svým způsobem chápu), že se to musí utajovat, aby to nikdo nečetl, že to rozhodují asi biskupové. Vy jste sám říkal, že jste „jenom“ generální sekretář, že to můžete jenom hlídat, ale nemůžete za to ručit. Nedalo by se tady najít nějaké řešení, že by se mluvilo i ohledně toho financování trochu přesněji? Víím, že nejde říct majetkové narovnání s biskupy (není to jejich majetek), ale nějakým způsobem, aby třeba i nás jako Boží lid to jako nechávalo, a že to naše věc bude, jenom až ty peníze dojdou a budou se třeba po nás chtít (omlouvám se za tuto karikaturu). Prostě my nerozhodujeme, jestli se bude ten zámek restituovat. Zda by se dalo do toho diskursu, do mluvení o těchto věcech nějak vnést i to, že je to prostě rozhodování té (jak ukázal Jiří Kohl) statisticky menší části církve, která do toho může mluvit?

Písemný dotaz (9): Je problém ze strategických plánů zveřejňovat cíle a není pro dialog o cílech také důležité zveřejňovat nutné zdroje?

T. Holub: Já bych si velmi přál, aby ten letošní rok byl rokem, kdy skutečně bude ze strany diecézí velká snaha otevřít ty věci mnohem více. Potom bych to rád třeba zhodnotil, uvidíme potom dál. To, co Martin Vaňáč říká, že by to měla být církve biskupů, nikoli věc Božího lidu? Já si totiž toto úplně nemyslím. Přiznám se, že docela doufám, že reálná skutečnost významným způsobem ukáže, že to není věc biskupů. Protože jestli tady bylo řečeno něco o solidaritě, něco o životě církve, která něco dělá pro celou diecézi, to přece jsou věci, které z významné části budou také směřovány tak, jakým způsobem se budou na financování podílet jednotlivé farnosti, jejich majetky, jakým způsobem budou ochotny přerozdělovat, jakým způsobem ty tři čtyři farnosti, které jsou bohaté, budou schopny se rozdělit s těmi ostatními. Jak bude vůbec fungovat fond solidarity, který diecéze tvoří. Tzn., já rozumím tomu, že situace je dnes neuspokojivá v tom, že se věci musí posunout mnohem dál. Ale nechtěl bych brzdit, minimálně názvy, k čemu by to podle mě nutně, nejen teologicky, ale i prakticky, mělo vést. A uznávám, že bychom spíše měli mluvit o tom, že se to má

více komunikovat proto, abychom došli, k čemu to má být, nežli pro nějaké, řekl bych nefér uspokojení to přejmenovat.

Písemný dotaz (10): Budou diecéze procházet finančním auditem?

Tomáš Holub: Ano.

Příspěvek účastníka (12): Chcel by som oceniť to, čo Tomáš hovoril ohľadom dohody a všetkého okolo reštitúcií, pretože viete, že na Slovensku pred dvadsiatimi rokmi bol odsúhlasený (schválený) zákon o reštitúciách. Na Slovensku sa biskupi nevedeli dohodnúť, ako budú spoločne postupovať (asi z toho sú poučení českí biskupi). Na Slovensku si každý išiel na vlastnú päsť. Jeden povedal: „ja nepotrebujem majetky, mám peňazí dosť“. Druhý „ja mám svojich poradcov“, tretí „ja mám dosť lesov, ja si s tým viem hospodáriť“. Jeden dal do prenájmu lesy a dopadlo to tak, že skoro prišla diecéza do krachu. Tak tam vymenili biskupa, aby to zachraňoval po právnej stránke nájomnej zmluvy, pretože jeden veľkopodnikateľ povedal „cirkvev je bohatá, ale nevie to hospodáriť, a my vieme, ako z toho vyťažiť“. Aj v cirkevnom kodexe je, že biskup dohliada. Môže dohliadať, ale keď ekonomike nerozumie, tak je k ničomu takýto dohľad. A v Bystrickej diecéze si biskup staval pomníky, pre charitu, pre všetko možné, postavil hospic, postavil mammocentrum, ale nemyslel. Aj keď ho upozornili, on povedal „to je výsledok synody, synoda si to žiadala“. Ale z čoho to bude prevádzkovať? Pred dvoma rokmi to predali Pente (!), či viete, čo je to za finančnú skupinu. Pretože nemal na to peniaze na prevádzku, na platy a na iné náklady už vôbec nie. Na Slovensku sú takýto hospodári z našej cirkevnej hierarchie. Bohužiaľ. Na úrovni farností biskupi žiadajú, že keď na niečo nemá, tak predá majetok, a farnosť k tomu potrebuje súhlas biskupa. A biskup od koho potrebuje súhlas na predaj majetku? V Bystrici biskup rozdal skoro všetko...

T. Holub: Mohu do toho vstoupit? Připomněl jste mi jednu věc. Panu docentu Kašnému odpovědět na to, že těch 50 tisíc nebo 100 tisíc, které jsou nyní ve farnostech bez schválení biskupa, právě byla reakce přesně na to, aby se nestalo, že existuje jeden člověk, který může jako statutární zástupce rozhodnout o majetku, který patří všem, celé farnosti. Proto tam bylo toto omezení, které je samozřejmě administrativně náročné. Ale ta dohoda byla raději více administrativy a větší zodpovědnost a jistota, nežli opačně. To je myslím něco, co navazuje na to, co říkal bratr ze Slovenska.

Příspěvek účastníka (13): Mám konkrétní dotaz. Mluví se o plánech, byla zveřejněna koncepce. A konkrétně diecéze už dostaly první finanční náhradu, první splátku loňského roku v prosinci. Deklarovaly a zveřejnily, že většinu investovaly nebo budou investovat do fondů, do bank. Dopady konkrétně v naší farnosti (jsem z Brněnské diecéze): propouští se pastorační asistenti, propouští se pastorační laici

v církvi. Už tady máme konkrétní důsledky restitucí. Bez strategických plánů, bez koncepce. Jak se obhájí hlavní poslání, které se k restitucím říká, že jde především o hlásání evangelia?

T. Holub: Je několik věcí, které je třeba rozlišit. Za prvé jsem si téměř stoprocentně jist, že nikde nebylo řečeno, že většina peněz půjde do fondů. To jenom poznámka. Ale samozřejmě určitá část tam půjde. Základní otázka je přesně tak: nakolik je zodpovědné dneska používat peníze tak, abychom peníze, které po staletí patřily k fondu, z jehož výnosu se průběžně financovala církev, jsme schopni dneska utratit. A vlastně tento biskup řekne těm za třicet let „milý můj nástupče, já jsem to použil dneska a vlastně máš prázdnou kasu, lidi budeš asi muset propustit za třicet let“. To je přesně plánování do budoucnosti. Čímž já vůbec nechci říci, že postup, který zvolila Brněnská diecéze, budu obhajovat, to mně nepřísluší. Víím, že to je jedna z věcí, se kterou se nyní potýká Brněnská diecéze, kritika redukce pastoračních asistentů. Víím to, ale to je nějaké rozhodnutí, které biskup se svými lidmi a s ekonomickou radou udělal ve smyslu... věřím, že biskup hlasoval, a Vojtěch Cíkrle pro to hlasoval, proto, že pro to hlasovali všichni diecézní biskupové: zavázali se, že v letošním roce všem ekonomickým radám toto vysvětlí. Tak doufejme, že se tak stane.

ZLATO Z KOLOKVIA

V závěrečné reflexi měli účastníci prostor se vyjádřit, co cenného si z kolokvia odnášejí.

- **Radost** z toho, že se takové setkání může podařit a že může dopadnout dobře.
- **Že jste tady**, znamená, že v tom nejsem sama.
- **Cítil som domov**, ktorý potrebujem.
- **Odnášim si** radost, že se ve své farnosti cítím přijatá a doma.
- **Striedala sa** mi nádej a beznádej.
- **Jsmo jako soubor**, který hraje dílo vynikajícího skladatele. Snad pomůžeme, aby ten orchestr hrál velmi dobře.
- **Líbilo se mi** vystoupení pana Holuba, který identifikoval problém jako ztrátu důvěry. Chceme zlepšit situaci, kdy v církvi máme tichou domácnost.
- **Statečnost** Vojtěcha Kodeta.
- **Prítomnosť** Tomáša Holuba, jeho kvalifikované a úprimné odpovede.
- **Velmi se mi líbilo** Kuchyňské evangelium, jeho obyčejnost a opravdovost.
- **Objevil jsem**, že biskupové jsou strašně sami; přeju si, aby objevili, že se nás nemusejí bát.
- **Chcem** tuto atmosféru preniesť aj do našich farností.
- **Večera Pánova**. Takúto sv. omšu som ešte nezažil. A hlboko sa ma to dotklo.
- **Pocit**, že může být i důvěra biskupů, budeme-li otevření my.
- **Naděje**, že se vše, o čem chceme mluvit, dostane k biskupům.
- **Vidím tu odkaz** prvotní církve. Mám naději, že jednou tu biskupové roztáhnou ruce v lásce.
- **Líbily se mi** „kolmoklady“: skutečnost, že naše církve má silný sociální kapitál.
- **Statečnost** těch, kdo dokážou popsat křivdu jako křivdu.
- **Videla som** zlato, ktoré je v každom z vás.
- **Potěšilo mě** setkání s tolika Slováky, možnost slyšet slovenštinu. Také mě potěšila účast paní Bezákové.

Vyúčtování akce

Příjmy

Přijato na účet ČKA	Účastnické poplatky	82 827 Kč
	Sponzorské dary	29 300 Kč
Vybráno v hotovosti	Účastnické poplatky	14 600 Kč
	Sponzorské dary	4 520 Kč
Celkem		131 247 Kč

Výdaje

Uhrazeno převodem	Nájem sálu	48 400 Kč
	Pohoštění	63 295 Kč
Uhrazeno v hotovosti	Zvučení	3 850 Kč
	Ponocní ve Skautském domě	400 Kč
	Materiály & cestovní náklady	1 682 Kč
Celkem		117 627 Kč

Zůstatek

13 620 Kč

Zůstatek bude použit na vydání sborníku z konference. Zbytek nákladů na vydání sborníku uhradí pořadatelé.

Poznámka:

Mezi sponzorskými dary je zůstatek z příspěvků na konání duchovní obnovy organizované v rámci hnutí Mužské spirituality *Kolová hradba* doprovázeného farářem Václavem Vackem, která se konala ve dnech 30.5. - 2.6.2013 a byla organizována místními skupinami ČKA Dobříš, Plzeň a Rožmitál p.Tř.

OBSAH

PRAVIDLA DISKUZE	6
ÚVODEM	7
ČÁST PRVNÍ / DIALOG V CÍRKVI.....	9
Vytvářet veřejné mínění v církvi je právem a povinností všech Petr Kolář	11
Být v církvi (jako) doma Veronika Francová	16
Dialog, pravda a rovnost Tomáš Škrdlant.....	20
Diskuze k tématu: Dialog v církvi	22
ČÁST DRUHÁ / BÝT SOLÍ ZEMĚ A NEZTRATIT CHUŤ.....	33
Kauza arcibiskupa Bezáka a jej dôsledky pre katolícku cirkev na Slovensku František Mikloško.....	35
Proč jsem cítil potřebu se ke kauze arcibiskupa Bezáka veřejně vyjádřit Vojtěch Kodet	41
Ako kauza Bezák zmenila vnímanie cirkvi na Slovensku Štefan Hríb	42
Diskuze k tématu: Být solí země a neztratit chuť.....	45
ČÁST TŘETÍ / CÍRKEV A MÉDIA	53
Vzt'ah cirkvi a médií: náčrt situácie a hľadanie možných príčin Terézia Rončáková.....	55
Křesťanská média se od těch ostatních musí lišit upřímností a opravdovostí Jaroslav Kratka.....	64
Jak se staví katolícká média a jaká je ochota ke zveřejňování informací, které jsou pro církve nepříjemné, co brání tomu odhalovat pravdu Pavel Mikšů	67
Diskuze k tématu: Církev a média	73
ČÁST ČTVRTÁ / ČEMU V CÍRKEVNÍ PRAXI NEROZUMÍM	81

Kam směřuje cesta vědomého i podvědomého potlačování otázek v církvi: úvod do diskuze	
Pavel Moravec	83
Pracovní skupiny	87
ČÁST PÁTÁ / VEČEŘE PÁNĚ.....	90
ČÁST ŠESTÁ / 200 LET NOVÉHO PROSTORU PRO CÍRKEV	92
Šance na dialog v moderních dějinách katolické církve	
Martin Vaňáč.....	94
Kuchyňské evangelium	
Helena Blaženínová	104
Církev a moderní otevřený svět	
Miloslav Müller	108
Diskuze k tématu: 200 let nového prostoru pro církve.....	111
ČÁST SEDMÁ / UMĚNÍ PŘIJMOUT A POSKYTNOUT ZPĚTNOU VAZBU.....	122
Jak hospodaří místní církve ve farnosti a v diecézi podle kodexu kanonického práva	
Jiří Kašný.....	124
Rekapitulace iniciativy dialog s biskupy o podpoře arcibiskupa Bezáka	
Zbyněk Domanský	131
Většinu církve tvoří laici!	
Natálie a Jiří G. Kohlovi.....	136
Diskuze k bloku: Umění přijmout a poskytnout zpětnou vazbu.....	140
ČÁST OSMÁ / CÍRKEV A FINANCE.....	147
Nakládání s financemi získanými na základě zákona o církevních restitucích	
Tomáš Holub.....	149
Lze být církvi i bez finančního zabezpečení?	
Martin Šály.....	155
Peníze až příliš snadno rozdělují	
Josef Beránek.....	159
Diskuze k bloku: Církev a finance.....	164
ZLATO Z KOLOKVA	177

Podpořili nás

postoy.sk
dialogom k pravde

KŘEŠŤANODNES

GETSEMANY

Katolický týdeník

Christnet.cz

Umlaufoviny.com

Veřejné diskuzní setkání Na cestě k dialogu v církvi se uskutečnilo pod záštitou České křesťanské akademie a ve spolupráci s OZ Kampanila.

Děkujeme mediálním partnerům za pomoc při rozšíření informace o chystaném kolokviu.

Na jaře 2014 v Olomouci uspořádala pracovní skupina Odpovědnost křesťanů při České křesťanské akademii kolokvium

NA CESTĚ K DIALOGU V CÍRKVI

vedena naději a touhou otevřít bezpečný prostor pro setkávání a porovnávání názorů.

Na konci roku se podařilo i vytištění sborníku, který zachycuje téměř všechny příspěvky a diskuse. K dispozici je i v elektronické verzi. Můžete si tedy připomenout společně prožité setkání. Pokud jste se kolokvia přímo neúčastnili, můžete získat představu o inspiracích, které na kolokviu zazněly.

Sborník je neprodejný, ale nebyl vytvořen zadarmo. Zajme-li Vás vydání sborníku, organizátorům by pomohlo jeho podpoření, příp. i příštího kolokvia, zasláním příspěvku na účet.

Bankovní spojení:
ČSOB, Anglická 20, 120 00 Praha 2
č.ú. 1816056343/0300

Do zprávy pro příjemce uveďte:

OLOMOUC KOLOKVIUM

Na sponzorský dar je možné vystavit potvrzení o daru pro ČKA.

Olomouc 2014
16. -17. května **KOLOKVIUM**
NA CESTĚ K DIALOGU V CÍRKVI

Při příležitosti konání veřejného diskuzního setkání Na cestě k dialogu v církvi připravila skupina Odpovědnost křesťanů při České křesťanské akademii

Úprava textu: Jan Kunčar, Helena Ciprysová, Aleš Brotánek, Eva Loskotová, Zuzana Kvapilová, Veronika Francová, Jaromír Kvapil, Alena Heřmánková, Július Eckhardt, Ján Hanzel, Petr Sedláček

Grafická úprava: Helena Ciprysová, Veronika Francová

Autor fotografií: Lubo Bechný

Báseň na str. 40: Helena Ciprysová

Vydal a vytiskl Grantis, s. r. o., Ústí nad Orlicí v roce 2014